МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

II Всеукраїнська науково-практична конференція студентів, аспірантів і молодих вчених

Роль молоді у розвитку АПК України

26-27 квітня 2018 року

м. Київ

Міністерство освіти і науки України

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Факультет аграрного менеджменту
Кафедра виробничого та інвестиційного менеджменту

Гуманітарно-педагогічний факультет
Кафедра соціальної педагогіки та інформаційних технологій в освіті

М А Т Е Р І А Л И
ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених

Роль молоді у розвитку АПК України

26-27 квітня 2018 року

м. Київ, Україна

Роль молоді у розвитку АПК України : зб. матеріалів ІІ Всеукр. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів і молодих вчених, Київ, 26-27 квітня 2018 р. ; Національний університет біоресурсів і природокористування України. – К., 2018. – 254 с.

Збірник укладено за матеріалами ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Роль молоді у розвитку АПК України», що її провели факультет аграрного менеджменту та гуманітарно-педагогічний факультет Національного університету біоресурсів і природокористування України. Наповнення рубрик синхронізовано з основними напрямами роботи конференції.

Видання розраховано на науковців, викладачів, аспірантів, студентів.

Редакційна колегія:

Шинкарук Л.В. (голова), Вікторова Л.В., Мостенська Т.Л., Сопівник І.В., Барановська І.В., Луцков В.О., Лобунець Т.В., Алексеєва К.В., Мостенська Т.Г., Орехівський В.Г., Ралко О.С., Безпрозвана І.В., Кубіцький С.О., Ржевський Г.М.

Тези доповідей подано в авторській редакції.
Автори відповідають за достовірність викладеного матеріалу,
за правильне цитування джерел, посилання на них та інших відомостей.
Передруковувати опубліковані в збірнику матеріали
дозволяється тільки за згодою авторів

© НУБіП України, 2018
© Автори, 2018

ЗМІСТ

Секція 1. Соціально-економічні проблеми АПК

Сидоренко І. Г. Участь сільських жінок у громадському житті 7
Яник К.О., Сидоренко І.Г. Соціальне становище сільських жінок 8
Гельман В.М. Конкурентоспроможність працівників підприємства 10
Долід С.А., Власенко Т.О. Використання тарифних квот у зовнішній торгівлі України з ЄС 11
Кравченко В.І., Ніценко В.С. Податкові зміни у напрямку обмеження розвитку вітчизняного сільського господарства 14
Крістєва Е.А., Гоголь М.М. Оплата праці в системі мотивації працівників сільськогосподарських підприємств 15
Литвинчук В., Матвієнко І.С. Стратегія розвитку агропромислового комплексу в умовах глобалізації економіки України 17
Макаревич Г.В., Ніценко В.С. Рейтингова оцінка фінансового стану підприємства 18
Нечипоренко В.А., Шинкарук Л.В. Перспективи розвитку м'ясного скотарства в Україні 21
Сарабай Н.С. Державне регулювання закупівельної ціни на молоко в Україні 23
Коваль Я., Березянко Т.В. Чинники підвищення продуктивності праці на сучасному підприємстві молочної промисловості 26
Пономарьова О.В., Власенко Т.О. Роль реформ у розвитку аграрного сектору України 28
Яценко А.М., Власенко Т.О. Розвиток сімейних фермерських господарств в Україні 30
Турчанівська О.О., Барановська І.В. Експортний потенціал зернової галузі україни та ефективність його використання 32
Руднєва І. С., Осадчук О.П. Структурний дисбаланс в експорті продукції сільського господарства 33
Кошель В.В., Лобунець Т.В. Особливості венчурного фінансування та стан реалізації його у вітчизняному АПК 35
Дорош К.Г., Лобунець Т.В. Проблеми екологізації агропромислового виробництва 37
Мішура А.П., Мостенська Т.Г. Планування та прогнозування діяльності сільськогосподарських підприємств 40
Трутенко К.В., Кирилюк О.Ф. Державне регулювання експорту м'яса в Україні 42
Савченко В.,Кирилюк О.Ф. Оцінка цінових тенденцій на вітчизняному ринку молока та молочної продукції 44
Лащів Х.Т., Кирилюк О.Ф. Світовий ринок меду: тенденції та перспективи для України 47
Горб В.С., Кирилюк О.Ф. Оцінка впливу доходів населення на формування споживання м'яса і м'ясних продуктів в Україні 50
Шевчук І.А., Кирилюк О.Ф. Експортний потенціал продукції вітчизняного птахівництва 52
Євдакова Д.В., Кирилюк О.Ф. Зовнішня торгівля України продукцією птахівництва в умовах розвитку інтеграційних процесів 54
Мороз Л.Е., Луцков В.О. Управління персоналом в системі операційного менеджменту 55
Олісейчик А.Ю., Биховченко В.П. Інноваційний розвиток АПК 58
Ярощук Т.Ю., Биховченко В.П. Проблеми та перспективи розвитку інвестиційної привабливості АПК України 60
Дубиніна С.М. Зменшення загальновиробничих витрат за рахунок впровадження програм енергозбереження на підприємствах машинобудування 62
Кондратюк Н.О., Биховченко В.П. Оцінка сучасного стану банківського кредитування підприємств АПК України 63

Гаватюк Л.С. Основні проблеми та перспективи розвитку підприємств АПК 66
Гончарук Н. М., Орехівський В.Г. Ключові проблеми та стратегічні цілі розвитку аграрного сектору економіки України 69
Плахотнюк В.В., Суханова А.В. Оптимальні джерела фінансування аграрних підприємств 71
Громова О.Є., Асташкевич К. К., Олійник В. А. Сучасні підходи до управління капіталом малих підприємств 74
Соколовська В. М. Товарна стратегія як складова маркетингової стратегії підприємства 75
Сліпуха Т.І., Балановська Т.І. Формування інтегрованих маркетингових комунікацій підприємств агропромислового комплексу 78
Дзюба Т.І. Економічна потужність в системі показників бухгалтерського обліку підприємства 81
Сова А. Розвиток організаційної культури підприємств харчової галузі 84
Dovhan L., Dovhan Yu. The effect of the agricultural extension service on of the welfare of rural population 87

Секція 2. Стратегічний розвиток АПК

Дмитрюк Т.С., Барановська І.В. Тенденції розвитку світового ринку зерна 89
Дзуг М.С., Культенко В.П. Інноваційно-інвестиційна проблематика стратегічного розвитку АПК 90
Герасименко Ю.С. Шляхи запровадження органічного та екологічного землеробства ... 92
Середа К.В., Барановська І.В. Напрями розвитку зовнішньої торгівлі України з країнами Африки 94
Каліїман Ю.О., Лобунець Т.В. Основні проблеми стратегічного розвитку АПК в Україні 96
Козловський О., Вишновецька С.В. Стратегії ЄС в секторі виробництва продуктів харчування 99
Штепенко О., Березянко Т.В. Новітні підходи в управлінні персоналом 102
Мадай Д.О., Коркушко О.І., Урванцева С.В. Банківське кредитування та його роль у фінансовому забезпеченні розвитку сільськогосподарських підприємств в Україні 105
Вернигора О.В., Шинкарук Л.В. Стратегія диверсифікації сільськогосподарського виробництва 108
Биховченко В.П. Менеджмент у реформуванні сільського господарства 109
В'юк О.С., Шинкарук Л.В. Ініціація молоддю підприємництва в університетах 111
Лютік О.М., Юрій Е.О. Особливості побудови моделі стратегічного вирішення проблеми 114
Горовець К.С., Орехівський В.Г. Потенційні можливості розвитку ринку органічної продукції в Україні 117
Рябцун Г.І., Орехівський В.Г. Інституційне забезпечення стратегічного розвитку АПК України 119
Третяк Н.С. Пріоритети стратегічного розвитку АПК 121
Деркач Д.В., Биховченко В.П. Стратегічний розвиток АПК 123
Televiak T., Orekhivskyi V.G. Aims system as a key to strategic development of agroindustial complex 126

Секція 3. Інвестиційний менеджмент у розвитку підприємств агропродовольчого сектору

Ваніна О.Ю., Культенко В.П. Залучення іноземних інвестицій для розвитку агропродовольчого сектору 127
Грибенко Д.О., Барановська І.В. Особливості інвестиційного забезпечення розвитку органічного агровиробництва в Україні 129

Дзивічкевич О.О., Шинкарук Л.В. Аналіз рейтингу інвестиційних проектів на ринках Європи, Азії та США 131
Іванчикова Н.О., Барановська І.В. Особливості залучення іноземних інвестицій в АПК України 133
Миргородська Д.О., Лобунець Т.В. Сприяння держави для залучення іноземних інвестицій в розвиток сільського господарства України 135
Швед Д.О., Шинкарук Л.В. Інвестиційне забезпечення інновацій в АПК 137
Владімірова В.А., Луцков В.О. Інвестиційні особливості на ринку хліба 138
Жуковський Д.М., Луцков В.О. Сучасні підходи до розробки інвестиційної політики 139
Грушецька А.О., Артемчук Л.М. Математика – необхідний інструмент маркетингу 141
Суханова А.В. Проблеми інвестиційного розвитку аграрного сектору економіки України 143
Куценко Д.І., Ралко О.С. Шляхи підвищення інвестиційної привабливості ПАТ «Миронівський ЗВКК» 145
Федченко Н.А., Ралко О.С. Застосування проектного підходу до відкриття закладів громадського харчування 146
Шумак Ю.О., Ралко О.С. Необхідність впровадження систем управління логістичною системою підприємства для підвищення ефективності його функціонування 149
Золоторучко А.О., Орехівський В.Г. Інвестиційна діяльність в АПК України 151
Поштар М.С., Пронькіна І.В., Мовчун С.В. Проблеми і перспективи інвестицій в АПК України 153
Колодич В.С., Власенко Т.О. Великий шовковий шлях як одна із альтернативних інвестиційних форм співробітництва між Україною та Китайською Народною Республікою 155
Milman L.M. Investment resources of households 157

Секція 4. Управління проектами

Недбайло Г.М., Кучай О.В. Системна модель управління проектами 160
Рахманіна А.С., Кучай О.В. Формування та розвиток структури управління проектами 162
Кодіс Є. І., Халецька А.А. Фінансове забезпечення інноваційних проектів і програм 164
Палій В.О., Лобунець Т.В. Краудфандинг як джерело фінансування проектів 167
Паранук А.А., Харченко Т.О. Застосування проектного підходу як складової процесу формування якісних компетентностей школярів 169
Попович Л.О. Фінансування закладів вищої освіти в рамках проекту «Define» 172
Сарака О.Д., Лобунець Т. В. Щодо грантового фінансування проектів» 174
Букатіна В.О., Осадчук О.П. Управління проектами 176
Закотнова А.М., Чигринець О.А. Автоматизація системи управління проектами 178
Тригубенко С.М., Грушева А.А. Особливості побудови внутрішніх комунікацій міжнародного проекту 181
Табахарник О.Я., Пронькіна І.В.,Кошарська Н.Е. Проектне управління підприємством за допомогою інформаційних технологій 183
Губська Д.Ю., Філіпюк І.М., Супруненко С.А. Теоретичні основи управління проектним процесом на рівні територіальної громади 185
Федорова І.О., Мірошниченко А.В., Грушева А.А. Аналіз підходів до проактивного управління в контексті їх застосування при реалізації проектів і програм АПК 188
Падалка О.С., Орехівський В.Г. Соціальне інвестування – засіб вирішення соціальних проблем суспільства України 190
Богнат А., Мостенська Т.Л. Складання бізнес-планів: особливості та задачі 193
Nahornyi S.O., Orekhivskyi V.G. Project management in agriculture 194

Секція 5. Соціальна адаптація сільської молоді

Бедін Л.І., Культенко В.П. Урбанізація та її вплив на психологію селянина 196
Ревенко О.С., Пузиренко Я.В. До питання про стереотипи стосовно самореалізації сільської молоді 197
Матяш В.В., Осадчук О.П. Особливості соціально-культурного розвитку сільської молоді в Чернігівській області 198
Міняйло В. М., Орехівський В.Г. Визначення пріоритетних напрямів підвищення рівня соціального захисту сільської молоді 201
Лукянчук М., Мацола В., Щолудько Н., Сопівник І.В. Ціннісні орієнтації сучасної молоді 204
Верхуша Ю., Гутевич М., Сопівник І.В. Профілактика інтернет-залежності серед молоді 206
Діхтяр А. М., Ржевський Г. М. Профілактика комп'ютерної залежності у підлітків: рекомендації для батьків 208
Магей І.В., Ковальчук Т.І. Соціальна адапатація сільської молоді 210
Орищенко Д.В., Кубіцький С.О. Особливості підготовки старшокласників до сімейного життя 212
Решетнік А.В., Кубіцький С.О. Особливості соціально-педагогічної роботи з важковиховуваними підлітками 214
Тонха Т.Г., Ковальчук Т. І. Соціальна робота у селі 217
Шевченко А.О., Ковальчук Т.І. Дитяча безпритульність як один із факторів дитячої злочинності 220
Яструбінська Ю.С., Тверезовська Н.Т. Профілактика інтернет-залежності у підлітковому віці 222

Секція 6. Соціальна інфраструктура сільських територій

Гаріян О.В., Культенко В.П. Взаємозв'язок між аграрним виробництвом та соціальним розвитком сільської місцевості 225
Чайка М.О., Культенко В.П. Соціально-економічні проблеми розвитку сільських територій 227
Вакуленко О.О., Лобунець Т.В. Соціально-економічні проблеми розвитку сільських територій та шляхи їх вирішення 229
Талан І.В., Биховченко В.П. Соціальна інфраструктура сільських територій 231
Ходаківська Ю.Ю., Биховченко В.П. Міське та сільське середовище: порівняльна характеристика соціокультурних систем 234

Секція 7. Інновації у підготовці фахівців для АПК

Олейнікова Л. Впорядкування системи податкових стимулів економічного розвитку як інструмент непрямої підтримки та стимулювання наукової та інноваційної діяльності закладів вищої освіти 237
Малюх О.Р., Руднєва С.М. Сучасна освіта у підготовці фахівців для АПК: вимога часу ... 239
Теслюк В.В., Теслюк В.М. Де здобути майбутніх фах: в Україні чи закордоном? 242
Сиволобова Я.А., Безпалько О.В. Аналіз трудових процесів керівника групи контакт-центру 243
Ванжа І.М.,Бергер А. Д. Абсентеїзм персоналу та методи боротьби з ним 245
Балацька О.С., Власенко Т.О. Формування концепції інноваційної інтегрованої системи освіти для АПК 247
ГрищенкоА.О., Ралко О.С. Центр професійного розвитку як елемент підвищення якості підготовки спеціалістів 250
Barnash Y., Chygrynets O. Methods of determining of the characteristic style of management of Blake-Mouton 252

Секція 1. Соціально-економічні проблеми АПК

УДК 316.4:338.43

Сидоренко І. Г., *к. філос. н., доцент*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

УЧАСТЬ СІЛЬСЬКИХ ЖІНОК У ГРОМАДСЬКОМУ ЖИТТІ

Результати Комплексного дослідження становища жінок, які проживають у сільській місцевості [1] свідчать, що в уявленні більшості населення, особливо у сільській місцевості, жінка повинна займатися господарством, дітьми, сім'єю. Активна зайнятість в інших сферах розглядається як додаткова діяльність, а часто й засуджується. Жінка сприймається як дружина, мати, бабуся та домогосподарка. Стереотипи існують і серед самих жінок, які не завжди готові розвиватися та досягати чогось в житті поза межами традиційних жіночих ролей. Крім того, жінки у сільській місцевості мають багато обов'язків, пов'язаних з сім'єю та домашнім господарством – значно більше, ніж жінки у містах. Якщо вони до того ж ще й працюють (за даним опитування 37% сільських жінок є найманими працівницями або самозайнятими) [1, с. 22], то перш, ніж займатися громадською чи політичною діяльністю, вони повинні зважити, чи можуть поєднати всі ці сфери. Жінки самі відмовляються займати керівні посади у сільській громаді через невпевненість у своїх силах та через стереотипне сприйняття власних ролей. До того ж, сільські жінки багато сил витрачають на ведення домашнього господарства, підтримку родини та облаштування побуту. Часу на самореалізацію просто бракує. Однією з причин надмірної зайнятості сільських жінок є недостатність дитячих садків.

Водночас дані свідчать, що ті сільські жінки, які виявляють громадську активність, переважно досягають своїх цілей. 63% сільських жінок, що зверталися до сільського голови або сільради задля вирішення тих чи інших проблем села, зазначають, що остання спроба такого звернення мала успіх. Близько чверті таких жінок – 24% - незадоволені результатом своїх зусиль: вони зазначали, що голова / сільрада затягують прийняття рішення або не беруть думку громади до уваги. Корупцію як причину неефективності свого звернення назвали лише 5% жінок [1, с. 22-23].

Експерти вважають, що для більш активного залучення сільських жінок до політичної, громадської та інших сфер колективної діяльності необхідно насамперед провадити просвітницьку діяльність, яка була б спрямована на подолання стереотипів щодо ролі жінки у суспільстві. Зокрема, у ЗМІ повинна бути проведена програма створення позитивного іміджу жінки як активної учасниці громадського та політичного життя. Ця програма повинна бути втілена на національному рівні та висвітлювати досвід інших країн [1, с. 24].

Експерти у просвітницькій діяльності пропонують приділяти більше уваги економічним перевагам розвитку жінок. Слід наголошувати, що гендер варто

розглядати більше як економічну категорію втрачених можливостей, тобто як потенціал жінок до підприємництва, до виробництва, до здобуття доданої вартості. Можливість жінок в сільській місцевості реалізуватися призвело б до підвищення доходів сільських родин, до підвищення їхнього добробуту. Також експерти наголошують на необхідності популяризації позитивних прикладів жіночої активності, що сприяє розвитку сільських поселень [1, с. 24].

Важливим чинником успішного розвитку сільської громади, на думку експертів, є планування та формування стратегії розвитку свого поселення з метою орієнтування громади на ті чи інші цільові програми допомоги [1,с. 24].

Література:

1. Комплексне дослідження становища жінок, які проживають у сільській місцевості / [Волосевич І., Коноплицька Т., Костюченко Т., Марценюк Т.] – К. : ВАІТЕ, 2015. – 88 с.

УДК 316.4:338.43

***Яник К.О.**, студентка І курсу*
гуманітарно-педагогічного факультету
***Сидоренко І.Г.**, к. філос. н., доцент*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

СОЦІАЛЬНЕ СТАНОВИЩЕ СІЛЬСЬКИХ ЖІНОК

У 2015 році Представниця Уповноваженого з питань дотримання прав дитини, недискримінації та гендерної рівності А. Філіпішина, розпочинаючи презентацію дослідження становища жінок, що проживають у сільській місцевості, вказала на непрості умови, в яких опинилося більше 7,5 млн громадянок нашої країни. Найчастіше сільські жінки стикаються з такими проблемами, як бідність (особливо жінки старше 50 років), низька оплата праці (середньомісячна заробітна плата жінок, які зайняті у сільському, лісовому та рибному господарстві, за даними Державної служби статистики України, в середньому становить 87,9% середньомісячної заробітної плати чоловіків у цій же сфері), важкі немеханізовані умови праці (більшість сільських жінок зайнято у рослинництві, птахівництві, тваринництві, у галузях, де рівень механізації, автоматизації праці надзвичайно низький) [1]. Крім того, в українському селі панує гендерна нерівність і патріархальність сільського середовища (жінки оцінюють себе як нерівноправних з чоловіками, або відчувають себе дискримінованими в певних сферах життя, або мають менший соціальний статус) [2]. Також очевидно, що у сільському середовищі досить таки складно поєднати професійну діяльність з материнством, оскільки протягом останніх років закрилося чимало дошкільних закладів, а сама робота несе неймовірне навантаження – тяжко працюючи, вони не відпочивають і не піклуються про своє здоров'я [1, с. 76]. Серед основних проблем зайнятості сільських жінок визначають низьку оплату праці, що є нижча, ніж у чоловіків [1, с.78]; невідповідність отриманої освіти та потреб ринку праці у сільській місцевості,

зокрема, через гендерні стереотипи щодо традиційно «жіночих» професій (вчителька, бібліотекарка, вихователька дитячого садочка, лікарка/медична сестра), для яких у селах небагато робочих місць; незацікавленість роботодавців брати на роботу молодих жінок або жінок з дітьми; нерозвиненість мережі дитячих закладів; недотримання роботодавцями (особливо у приватному секторі) норм робочого часу та обмежень на виконання важких робіт жінками; гендерні стереотипи щодо того, що жінка повинна займатися в основному господарством та сім'єю, а не виявляти професійну або підприємницьку активність.

Наприклад, в ході тренінгу «Від мрій до дій», організованому громадською Молодіжною Організацією «Жінка» на Житомирщині, з'ясувалося, що жінкам найбільше заважає нерішучість, боязкість та невпевненість. Під час знайомства жінки висловлювали побоювання на рахунок того, чи під силу їм відкрити власну справу, демонстрували страх за майбутні дії та боялися осуду рідних та знайомих. Під час практичних вправ учасницям тренінгу було запропоновано створити новий портрет сільської жінки, де кожна з учасниць буде успішна, заможна, щаслива. І навіть на образному рівні жінкам важко було подолати внутрішні перепони та стереотипи. Навіть не відсутність грошей є головною перепоною для створення власної справи. Жінки і досі вважають, що бізнес та політика – це не жіноча справа.

Найважливішим прийнятим за останній час документом, який регулює відносини у сільській місцевості та розвиток аграрної сфери українського ринку праці, є Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року. Проте Програма є гендерно нейтральною і в документі згадуються інші окремі соціальні категорії, які проживають на депресивних сільських територіях. Також міжнародна організація ФАО (Федеральне агентство з освіти) докладає чимало зусиль для забезпечення прав сільських жінок. Х. Амарал, заступник регіонального представника ФАО у Європі і Центральній Азії, говорить про те, що ця організація прагне підвищувати рівень інформованості за характерними для регіону гендерними і соціально-економічними питаннями. З цією метою публікуються доповіді про гендерну ситуацію в різних країнах, так як інформованість і наявні в розпорядженні більш точні дані є життєво важливими для вироблення стратегії, захисту інтересів і просування роботи з розширення економічних можливостей сільських жінок. Пані Амарал зазначає, що результати роботи сільських жінок є критично важливими для підвищення рівня продовольчої безпеки, ведення сталого сільського та лісового господарства, раціонального використання природних ресурсів, технічного співробітництва, обміну знаннями, науково-дослідницької роботи і поширення досвіду. Для розкриття нових можливостей жінкам та дівчатам, незалежно від віку, необхідно вчитися, – закликає пані Амарал, а також мати власну життєву та громадську позицію і приймати участь у громадському та політичному житті України, і нарешті найголовніше – боротися за свою економічну незалежність.

Література:

1. Комплексне дослідження становища жінок, які проживають у сільській місцевості / [Волосевич І., Коноплицька Т., Костюченко Т., Марценюк Т.] – К. : ВАІТЕ, 2015. – 88 с.

2. Лавріненко Н. Гендерні відносини на селі / Н. Лавріненко // Соціологічний моніторинг / За ред. В.М. Ворони, М.О. Шульги. – К. : ІС НАНУ, 2006. – С. 86–92.

***Гельман В.М.**, к.е.н.,*
доцент кафедри управління персоналом і маркетингу
Запорізький національний університет,
(м. Запоріжжя, Україна)

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ ПІДПРИЄМСТВА

Ефективність діяльності підприємства значною мірою залежить від відповідності між наявністю працівників, які володіють певними професіями й рівнями кваліфікацій, та складністю виконуваних видів робіт. Все частіше фахівці в галузі управління персоналом вживають термін конкурентоспроможність по відношенню до працівників. Одним з головних ресурсів забезпечення стратегічної конкурентоспроможності підприємства виступає саме високий рівень конкурентоспроможності його працівників

Під конкурентоспроможністю працівника розглядається його вміння досягати таких результатів, які можна вважати реальним внеском у досягнення цілей підприємства [1]. В даний час в економічній літературі поняття конкурентоспроможності працівників, показники конкурентоспроможності працівників досліджуються за різними ознака та з застосуванням різних підходів.

У трудових відносинах конкуренція має місце за різними напрямками: між працівниками за робочі місця і посади; між роботодавцями за працівників, особливо висококваліфікованих і результативних.

Поняття конкурентоспроможності персоналу пов'язано з функціонуванням ринку праці, як зовнішнього, так і внутрішнього (внутрішньофірмового).

Розмежовуючи поняття конкурентоспроможності з позицій роботодавця і з позицій працівника, виділяють характеристику персоналу (позиція роботодавця) і самооцінку працівника (персоніфікована конкуренто-спроможність з позиції особистості) [2].

Також заслуговує на увагу підхід за яким для характеристики конкурентоспроможності працівника виокремлюють: базові показники (визначають ефективність праці); приватні показники (відображають бажання і переваги роботодавців щодо якості праці персоналу) [1; 3, с.87; 4].

Більшість роботодавців, розглядаючи життєвий цикл працівника підприємства, приділяють увагу тільки базовими показниками - професійно-кваліфікаційним, ефективності праці та іншим, не зважаючи на такі приватні показники, як маркетингові, фінансові, культурно-комутативні, інноваційні. Для розвитку підприємства особливо важливо, щоб працівник підвищував свою

конкурентоспроможність шляхом поліпшення саме приватних показників зі швидкістю, що необхідна підприємству. Важливо також враховувати стадії розвитку самого підприємства [5].

Оцінку конкурентоспроможності персоналу перш за все необхідно проводити за ключовими посадами, категоріями працівників, які є значущими, системоутворюючими або дефіцитними для конкретного підприємства. Комплексна оцінка конкурентоспроможності працівників може здійснюватися як силами фахівців служби управління персоналом, так залучаючи сторонніх фахівців консалтингових організацій, що надають такі послуги.

Література:

1. Марко Б. Управление в стиле коучинг [Електронний ресурс] / Б. Марко // Справочник кадровика. – 2010. – Режим доступу: https://www.pro-personal.ru/article/7887-upravlenie-v-stile-kouching.
2. Сотникова С.И. Конкурентоспособность рынка труда: генезис социально-экономического содержания [Електронний ресурс] / С.И. Сотникова // Маркетинг в России и за рубежом. – 2006. – № 2. – Режим доступу: http://www.mavriz.ru/articles/2006/2/4220.html.
3. Нижник В.М. Конкурентоспроможність персоналу як складова забезпечення конкурентних переваг на ринку праці / В.М. Нижник, А.О. Левицька // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – Т. 1, № 5. – С. 86–89.
4. Моргунов Е.Б. Модели жизненного цикла организации [Електронний ресурс] Е.Б. Моргунов // Научно-образовательный портал IQ. – 2004. – Режим доступу: https://iq.hse.ru/more/management/modeli-zhiznennogo-tsikla-organizatsij.
5. Селютина А.В. Оценка конкурентоспособности персонала [Електронний ресурс] / А.В. Селютина // Справочник кадровика. – 2010. – Режим доступу: https://www.pro-personal.ru/article/111786-otsenka-konkurentosposobnosti-personala.

УДК 339.542.26:339.543.012.42

***Долід С.А.**, магістр*
факультету аграрного менеджменту
***Власенко Т.О.**, к.е.н.*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ТАРИФНИХ КВОТ У ЗОВНІШНІЙ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ З ЄС

Зона вільної торгівлі (ЗВТ) з країнами Європейського Союзу відкриває для України нові можливості для покращення галузі сільського господарства та харчової промисловості, створює нові перспективні шляхи підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції, зміцнення позицій на світових агропродовольчих ринках. Угода про зону вільної торгівлі сприятиме

зростанню добробуту населення, наближенню агропродовольчого сектора економіки України до європейських стандартів.

У 2017 році Європейський Союз продовжував зміцнювати свої позиції ключового торговельного партнера України. А головним українським експортом в країни ЄС була агропродовольча продукція. Так, в експорті товарів питома вага Європейського Союзу склала 37,9%, а в імпорті вона сягнула позначки 43,9%. (табл. 1)

Таблиця 1

Торгівля товарами України з ЄС 2015-2017 рр.

	2015 рік *(млн дол. США)*	**2016 рік** *(млн дол. США)*	**2017 рік** *(млн дол. США)*	**Зміни, 2017/2015**	
				млн дол. США	**%**
ЗТО всього по Україні	108 295,3	75 637,1	75 611,4	-32683,9	69,8
ЗТО з ЄС	**38 064,5**	**28 361,3**	**30 635,7**	-7428,8	80,5
Питома вага у загальному обсязі	35,1%	37,49%	40,5%	–	–
Експорт всього з України	53 913,5	38 134,8	36 362,8	-17550,7	67,4
Експорт до ЄС	**17 004,7**	**13 017,5**	**13 497,7**	-3507	79,4
Питома вага у загальному обсязі	31,5%	34,13%	37,1%	–	–
Імпорт всього до України	54 381,8	37 502,3	39 248,6	-15133,2	72,2
Імпорт з ЄС	**21 059,8**	**15 343,8**	**17 138,0**	-3921,8	81,4
Питома вага у загальному обсязі	38,7%	40,9%	43,7%	–	–
Сальдо всього по Україні	-468,2	+632,5	-2 885,8	-2417,6	–
Сальдо з ЄС	**-4 055,1**	**-2 326,3**	**-3 640,3**	414,8	–

Джерело: Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua.

Обсяг експорту агропродовольчої продукції з України також зріс. Протягом 2017 року експорт до країн Європейського Союзу збільшився порівняно з 2016 роком на 1,6% і становив 4,2 млрд дол. США. Обсяги імпорту з ЄС до України збільшилися на 14,4% – до 1,9 млрд дол. США. При цьому загальне додатне для України сальдо за 2017 рік склало 2,3 млрд дол. США [1].

Фактичне використання квот на експорт вітчизняної продукції до Європейського Союзу у 2017 році суттєво не змінилось у порівнянні з попередніми роками. Збільшилась кількість повністю використаних квот. За підсумками 2017 року Україна повністю закрила квоти на безмитний експорт до ЄС меду, цукру, круп та борошна, солоду та пшеничної клейковини, оброблених томатів, виноградного і яблучного соку, груп зернових: пшеницю, овес, кукурудзу і ячмінь та основну квоту по м’ясу птиці.

Зросли темпи і об’єми закриття квот. Основними драйверами пришвидшення закриття квот стали групи товарів: глюкоза та сироп з неї, ячмінь (99,6%), солод та пшенична клейковина (100% у 2017), м’ясо птиці, висівки (з 22,7% до 42,8%), крохмаль (з 9,6% до 18,8%).

Зросли темпи і об’єми закриття квот. Основними драйверами пришвидшення закриття квот стали групи товарів: глюкоза та сироп з неї,ячмінь (99,6%), солод та пшенична клейковина (100% у 2017), м’ясо птиці, висівки (з 22,7% до 42,8%), крохмаль (з 9,6% до 18,8%).

Таблиця 2

Використання тарифних квот для експорту з України в ЄС у 2014-2017 рр.

Товарні групи	2014 р.		2015 р.		2016 р.		2017 р.	
	розмір квоти, т	використано, %	розмір квоти, т	використано, %	розмір квоти, т	використано, %	розмір квоти, т	використано, %
Мед	5000	100,0	5 000	100,0	5000	100,0	5200	100,0
Часник	500	7,2	500	10,0	500	8,80	500	32,2
Овес	4000	1,6	4 000	100,0	4000	100,0	4000	100,0
Цукор	20070	2,6	20 070	100,0	20070	98,9	20070	100,0
Ячмінь крупа та борошно	6300	100,0	6 300	100,0	6300	100,0	6300	100,0
Крохмаль	10000	7,3	10 000	19,0	10000	9,6	10000	99,00
Гриби	1000	0,0	500	0,0	1000	0,0	500	0,10
Оброблені томати	10000	100,0	10 000	100,0	10000	100,0	10000	100,0
Виноградний та яблучний соки	10000	100,0	10 000	100,0	10000	99,9	12000	100,0
Яловичина	12000	0,0	12 000	0,0	12000	0,0	12000	0,0
Свинина	40000	0,0	40 000	0,0	40000	0,0	40000	0,0
Ячмінь	250000	9,1	250 000	100,0	250000	77,7	270000	100,0
Кукурудза	400000	100,0	400 000	100,0	400000	100,0	400000	100,0

Джерело: власна розробка автора.

У 2015 році Україна розпочала експорт сухого молока (30%) і масла (46%). Українські виробники нарощують поставки продуктів з доданою вартістю тваринного походження. У 2016 році розпочалось використання квоти на безмитний експорт обробленої продукції з молочних вершків (використано 24,4% квоти), оброблену продукцію з зернових (2,7% квоти) та гриби (0,1%).

У минулому році відбулось пожвавлення попиту на вітчизняну продукцію в країнах ЄС. Про це свідчить збільшення обсягів і темпів закриття квот разом із нарощенням обсягів експорту до Європи у 2016 році. Зокрема, станом на 17 січня 2017 року Україна вже закрила квоту на безмитний експорт меду, 78% квоти на виноградний і яблучний соки, 66% – на цукор, 59% – на пшеницю і 25% – на м’ясо птиці.

Станом на кінець лютого 2018 року Україна вже закрила наступні квоти на безмитний експорт до ЄС: на мед, виноградний і яблучний сік, пшеницю та кукурудзу. А також були закриті квартальні квоти на експорт м’яса птиці і піврічна квота на вершкове масло.

Також з жовтня 2017 року почали діяти додаткові безмитні квоти на мед, крупи і борошно, оброблені томати, соки і низку зернових: овес, пшеницю, ячмінь і кукурудзу. Наразі закриті 4 квоти із додаткових: по меду, обробленим томатам, пшениці і кукурудзі [3].

За результатами третього року дії Угоди про Асоціацію вже можна помітити позитивні результати. Аграрний експорт до країн ЄС став рекордним за останні 5 років, а у структурі агропродовольчого експорту частка ЄС становить близько 32%.

Література:

1. Аграрний тиждень Україна: Головними продуктами українського аграрного експорту до Європи залишаються зернові культури [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://a7d.com.ua/novini/33306-golovnimi-produktami-ukrayinskogo-agrarnogo-eksportu-do-yevropi-zalishayutsya-zernov-kulturi.html.
2. Державний Комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua.
3. Офіційний сайт Міністерство економічного розвитку і торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.me.gov.ua/Documents/ Detail?lang=uk-UA&id=f5cea3c3-d7e0-4e49-994d-f87089e3d3fc&title=TarifniKvotiVRamkakhPvzvt&isSpecial=true.

***Кравченко В.І.**, магістр*
***Ніценко В.С.**, д.е.н., доцент*
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

ПОДАТКОВІ ЗМІНИ У НАПРЯМКУ ОБМЕЖЕННЯ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Україна як невід'ємна частка світової спільноти обрала курс на Євроінтеграцію, що у свою чергу потребує прийняття реформ, для оздоровлення економіки держави. Останні законодавчі зміни були впроваджені в сектор сільськогосподарських підприємств, а саме їх податкового регулювання.

Податок на додану вартість регулює Податковий кодекс України, а саме розділ V «Податок на додану вартість» де визначається, що таке ПДВ - це непрямий податок, який входить до ціни товарів (робіт, послуг) і сплачується покупцем, але його облік та перерахування до державного бюджету здійснює продавець (податковий агент), детальний перелік осіб які підлягають реєстрації як платники податку визначенні статтею 180 Податкового кодексу України [1].

Останніх змін зазнало законодавство, що регулює сільське господарство. В 2017 році був поданий Проект закону України від 29.12.2017 р. № 7403-2 «Про внесення зміни до Податкового кодексу України щодо деяких питань оподаткування податком на додану вартість операцій з вивезення за межі митної території України олійних культур», а вступає в силу 01.01.2018 р. Цей проект вносить зміни до Податкового кодексу України в частині відшкодування податку на додану вартість, і відміняє спеціальний режим податку на додану вартість для підприємств агропромислового комплексу. Згідно з цим нормативно-правовим актом буде затверджений список сільськогосподарських культур (олійні культури) при експорті яких набуде повернений ПДВ, а саме ріпак і соя. Він спрямований на малі та середні підприємства [2].

Прийняття цього законопроекту для держави призведе до унеможливлення скоєння корупційних схем з ПДВ для зменшення податкового навантаження, цим самим вони збільшать надходження в бюджет від сплати податку на додану вартість. Цей захід є тимчасовий і від отриманих надходжень за три

роки держава планує наростити виробничі потужності для власної переробки цих культур.

Результатом скасування відшкодування ПДВ стане зниження закупівельних цін на олійні культури. Це, в свою чергу, призведе до збитків українських сільгоспвиробників і збільшить прибутки переробних підприємств, що належать великим вітчизняним олігархічним, а також міжнародним транснаціональним корпораціям. Також вони будуть поставлені в нерівні конкурентні умови з виробниками інших культур, оскільки втратять право отримувати державну фінансову підтримку через механізм відшкодування ПДВ при експорті. Як наслідок цього підприємства скоротять об'єми посівної компанії з сої та ріпаку. Через це європейські партнери будуть змушені віддавати перевагу поставкам культур із іншим регіонів, що обернеться для України втратою ринку ЄС.

Невідшкодування при експорті окремих категорій товарів – це прояв податкової дискримінації та порушення основного із принципів Податкового кодексу України, що передбачає рівність усіх платників перед законом. Крім того, дана норма є також грубим порушенням зобов'язань, взятих Україною при вступі до СОТ і підписанні Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом.

Література:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (з змінами та доповненнями) / [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.

2. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо деяких питань оподаткування податком на додану вартість операцій з вивезення за межі митної території України олійних культур / [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63288.

УДК 331.101

***Крістєва Е.А.**, магістр*
***Гоголь М.М.**, к.е.н., доцент*
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
(м. Одеса, Україна)

ОПЛАТА ПРАЦІ В СИСТЕМІ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

На сьогоднішній день формування ринкової економіки в Україні передбачає удосконалення ефективного механізму трудової мотивації працівників, який лежить в основі висновків сучасної економічної теорії та практичного досвіду господарювання.

Проблеми мотивації працівників сільськогосподарських підприємств України в умовах сучасності визначається необхідністю пошуків ефективних, якісних, нових мотиваційних механізмів, які впродовж багатьох років досліджуються в працях відомих зарубіжних і вітчизняних економістів.

Пошукам шляхів удосконалення оплати праці працівників сільськогосподарських підприємств в Україні присвятили свої дослідження такі видатні вчені-економісти як: О.А. Бугуцький, М.Х. Вдовиченко, О.К. Гастєв, В.С. Дієсперов, М.М. Жибак, М.П. Керженцев, В.К. Терещенко, О.Ф. Удовиця та інші.

Вченими досліджено, що ефективність роботи підприємств, у тому числі сільськогосподарських, залежить від рівня мотивації персоналу. Неефективне функціонування сільськогосподарських підприємств зумовлене відсутністю дієвих механізмів мотивації праці персоналу, що призводить до небажання працювати.

Мотивація є інструментом свідомості людини, що активізує цілеспрямовану діяльність або, навпаки, припиняє її. Вона являє собою сукупність усіх мотивів, що справляють вплив на поведінку будь-якої людини.

Термін «мотив» в перекладі з латинської мови «movere», що означає «приводити в рух, штовхати» [1, с. 40]. В економічній літературі цей термін трактується по-різному, але найчастіше як усвідомлене спонукання до дії, можливість оцінити працю людей за допомогою винагородження.

Мотивація складається з двох категорій: потреби – відчуття, нестачі чого-небудь і винагороди – те, що людина вважає цінним для себе. Потреби, в свою чергу, породжують у свідомості людини інтерес, а він – мотиви. Відповідно мотиви зумовлюють та спонукають людину до дій з метою отримання винагороди.

Науковець М.М. Жибак вважає, що рівень мотивації аграрних працівників істотно залежить від внутрішніх факторів (матеріальне і моральне стимулювання, рівень економічного розвитку підприємства, відносини власності, рівень соціального захисту, соціальний клімат у колективі, освіта та рівень професійної підготовки, ефективність використання земельних, трудових та інших ресурсів тощо), що корегуються власником підприємств, в той час як дія зовнішніх факторів (природно-кліматичні умови виробництва, державна політика, кон'юнктура ринку праці, рівень соціально-побутового обслуговування тощо) зумовлена переважно функціонуванням державних інститутів. Проте дія зовнішніх та внутрішніх факторів безпосередньо впливає як на рентабельність реструктуризованих підприємств, так і на добробут аграрних працівників та їхнє ставлення до роботи [2, с. 12].

Учений-економіст О. Ф. Удовиця вказує, що сутність мотивації праці полягає у впливі стимулів праці на інтереси працівника. Головний особистий інтерес працівника – прагнення отримати дохід від роботи [3, с. 51].

Вважаємо, що головним чинником ефективної діяльності працівників у сучасних умовах господарювання є заробітна плата.

Винагорода за працю, яка забезпечує матеріальну зацікавленість, є одним з основних трудових стимулів на сільськогосподарських підприємствах. Застосування неефективної системи оплати праці призводить до зниження продуктивності праці, і, як наслідок, погіршується виробництво.

Заробітна плата у сільському господарстві, безсумнівно є основною мотивуючою силою, тому її використання в системі мотиваційних ефектів,

положень і заохочень працівників є дуже важливим. Сутність і значення заробітної плати найбільш повно відображають основні функції, які вона виконує, а саме: відтворювальна функція; мотиваційна функція; суспільна функція. Сучасні села України знаходяться у стані трансформації, що зумовлений розвитком нових технологій в сільськогосподарському виробництві та структурними змінами в економіці держави. Підвищення продуктивності праці сільськогосподарських підприємств України є одним із основних питань сьогодення. Важливим напрямком вирішення цієї проблеми є впровадження та налагодження сучасної системи мотивації працівників сільської місцевості, в якій перше місце відводиться оплаті праці.

Література:

1. Назаришин Р. Фундаментальні поняття мотиватики як науки про мотивацію праці / Р. Назаришин // Україна: аспекти праці. – 2013. – № 3. – С. 38–42.

2. Жибак М.М. Стан та шляхи удосконалення мотивації праці в аграрних підприємствах / М. М. Жибак, В.І. Літвінов // Агросвіт. – 2017. – № 5. – С. 10–14.

3. Удовиця О.Ф. Удосконалення системи мотивації персоналу на вітчизняних підприємствах / О. Ф. Удовиця // Економіка харчової промисловості. – 2017. – Т. 9, № 2. – С. 47–53. – Режим доступу: http://library.onaft.edu.ua:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/2030/Udovitsa.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

УДК 332.021.8:63

***Литвинчук В.**, студент*
***Матвієнко І.С.**, к. філос. н., доцент*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

В економіці України агропромисловий комплекс значною мірою впливає на соціально-економічне становище суспільства. Однак, на сучасному етапі розвитку фінансів стан більшості сільськогосподарських підприємств, та їх соціальної сфери є не задовільним. Сільське господарство країни є проблемною нестабільною галуззю, яка практично не забезпечена сучасною технікою та новими технологіями, що призводить до низької продуктивності виробництва та не конкуренто спроможності сільської господарської продукції на світовому ринку.

Така складна ситуація, що склалася в аграрному комплексі пояснюється наступними чинниками:

– невиконанням завдань стратегічних напрямків розвитку агропромислового комплексу та аграрної реформи в Україні;

– фізичним, технологічним та моральним зношенням основних виробничих фондів сільськогосподарських підприємств;

– не раціональним використання земельних, трудових та фінансових ресурсів аграрної сфери;

– зниженням родючості ґрунтів, малоефективним використанням наявного потенціалу земель сільськогосподарського призначення;

– не достатнім рівнем розвитку інфраструктури аграрного ринку;

– відсутністю необхідної підтримки сільськогосподарських виробників на державному рівні, що проявляється у недосконалості цінової, фінансової, кредитної та інвестиційної політики держави по відношенню до аграрників;

– низьким рівнем життя мешканців села, мізерними заробітними платами осіб, зайнятих у сільськомугосподарстві, безробіттям, поглибленням демографічної кризи, міграцією у пошуках роботи, руйнуванням трудового потенціалу села.

В умовах глобалізації економіки України стратегія розвитку агропромислового комплексу та й сільськогогосподарства в цілому має базуватися на:

– створенні умов для розвитку агропромислового комплексу, інтенсифікації в сільському господарстві та раціональній державній фінансовій підтримці сільськогогосподарства;

– поліпшенні доступу до ринків збуту та посиленні конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва шляхом зростання обсягів вітчизняних та іноземних інвестицій в агропромисловий комплекс при умові гармонізації чинного законодавства до норм і вимог світової організації торгівлі;

– покращенні соціальної сфери шляхом створення розвиненої інфраструктури на селі;

Для сприянню розвитку галузі сільського господарства та забезпечення підвищення конкурентоспроможності аграрної продукції в умовах глобалізації, Україні необхідно, використовуючи передовий світовий досвід, не просто переносити його в площину свого розвитку, а гармонізувати його з українськими економічними реаліями та історичним розвитком галузі країни.

УДК 631.15/16 (477.73)

***Макаревич Г.В.**, магістр*
***Ніценко В.С.**, д.е.н., доцент*
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
(м. Одеса, Україна)

РЕЙТИНГОВА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Рейтингова оцінка представляє собою метод комплексного аналізу,що визначаєза результатами отриманих балів фінансовий стан підприємства. Методика розрахунку повинна включати певний набір індикаторів визначення фінансового стану підприємства.

Під фінансовим станом підприємства розуміють рівень його забезпеченості відповідним обсягом фінансових ресурсів, необхідних для

здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасного здійснення грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями [1, с. 334].

Метою рейтингової оцінки є розрахунок коефіцієнтів, що визначають позицію суб'єкта господарювання за шкалою показників відносно його фінансового стану.

Завдання рейтингу фінансового стану такі як:збір і обробка аналітичної інформації за звітний період;вирахування показника фінансового стану підприємства та ймовірність банкрутства; визначення рівня інвестиційної привабливості; аналіз спроможності ефективного використання фінансових ресурсів; визначення кредитоспроможностікомпанії.

Для цілей дослідження використано методику, запропоновану в [2]. Дана методика включає в себе кілька найбільш важливих коефіцієнтів. Значна роль приділяється показникам поточного року і дещо менша увага – попереднім періодам.Об'єктом дослідження виступаєТОВ «Кристал-2008» (табл.1).

Таблиця 1

Методика розрахунку рейтингової оцінки фінансового стану підприємства

Показник	Вага показ-ника	Кількість балів	Рейтингова оцінка		Середня оцінка	Оцінка з ураху-ванням ваги
			2016	2017		
1	2	3	4	5	6	7
Рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком	0,15	* показник вищий 5% =1 бал; * 0-5% = 0 балів; * нижчий 0 = -1 бал	a1	b1	c1=0,35* 1+0,65*0=0,35	0,15*c1= 0,05
			30,5	0,1		
Рентабельність активів	0,15	* показник вищий 20%=1 бал; * 0-20%= 0 балів; * нижчий 0 = -1	a2	b2	c2=0,35* 1+0,65*0=0,35	0,15*c2= 0,05
			25,6	0,07		
Фінансова автономія	0,15	* показник вищий 0,5 = 1 бал; * 0,4-0,5 = 0 балів; * нижчий 0 =-1;	a3	b3	c3=0,35* 1+0,65*1=1	0,15*c3= 0,15
			0,9	0,9		
Поточна ліквідність	0,1	* показник вищий 1,2 =1 бал; * 0,8-1,2 = 0 балів; * нижчий 0,8 = -1	a4	b4	c4=0,35* 1+0,65*1=1	0,1*c4=0 ,1
			12,2	9,9		
Приріст збуту (без ПДВ)	0,1	* показник вищий 40% = 1 бал; * 20-40% = 0 балів; * нижчий 20% = -1	a5	b5	c5=0,35* 0+0,65*(-1)=-0,65	0,1*c5=-0,065
			32,17	-25,5		
Рентабельність реалізованої продукції по прибутку від продажів	0,1	* показник вищий 15% = 1 бал; * 0-15% = 0 балів; * нижчий 0% =-1 бал	a6	b6	c6=0,35* 1+0,65*1=1	0,1*c6=0 ,1
			29,6	37,3		
Приріст власного капіталу	0,1	* показник вищий 30% = 1 бал; * 15-30% = 0 балів; *нижчий 15% = -1 бал	a7	b7	c7=0,35* 1+0,65*(-1)=-0,3	0,1*c7=-0,03
			32,5	0,1		

Продовж. табл. 1

Показник	Вага показ-ника	Кількість балів	Рейтингова оцінка		Середня оцінка	Оцінка з ураху-ванням ваги
			2016	2017		
1	2	3	4	5	6	7
Швидка ліквідність	0,05	* показник вищий 0,8 = 1 бал; * 0,8-0,4 =0 балів; * нижчий 0,4 = -1	a8	b8	c8=0,35* 1+0,65*1=1	0,05*c8= 0,05
			9,2	8,03		
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,05	* показник вищий 0,4 1 бал; * 0,1-0,4 = 0 балів; * нижчий 0,1 = -1 бал	a9	b9	c9=0,35* 1+0,65*1=1	0,05*c9= 0,05
			1,02	0,9		
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,05	* показник вищий 0,8 = 1 бал; * 0,6-0,8 = 0 балів; * нижчий 0,6 = -1	a10	b10	c10=0,35*1+0,65 *1=1	0,05*c10 =0,05
			1,5	1,36		
Всього	1	x	x	x	x	**0,565**

З наведеної таблиці видно модель розрахунку рейтингу, що включає в себе послідовність дій. Так спочатку слід прорахувати основні фінансові показники підприємства, що представлені в першому стовбці. Отримані результати необхідно перевести в бали по критеріям представлених у третій колонці. Наступним етапом є розрахунок середньої оцінки коефіцієнта по формулі вказаній у шостому стовпці. На заключному етапі вираховується оцінки з урахуванням ваги показника та підводяться підсумки шляхом додавання усіх результатів отриманих у сьомому стовбці.

Градація розрахованих фінансових коефіцієнтів за даними табл. 2 показує досягнутий рівень фінансового положення підприємства.

Таблиця 2

Градація отриманого результату

Бал		Рейтинг	Стан
Від (включно)	До		
1	0,8	**AAA**	Відмінний
0,8	0,6	**AA**	Дуже добрий
0,6	0,4	**A**	Добрий
0,4	0,2	**BBB**	Позитивний
0,2	0	**BB**	Нормальний
0	-0,2	**B**	Задовільний
-0,2	-0,4	**CCC**	Незадовільний
-0,4	-0,6	**CC**	Поганий
-0,6	-0,8	**C**	Критичний
-0,8	-1	**D**	Потенційний банкрут

Для відображення результату використовується класична градація фінансового стану від D до AAA. Методика [2] пропонує інтервал від -1 до 1, пояснюючи це тим,що при різних варіантах розрахунку показник суми не буде виходити за ці рамки.

Так сільськогосподарське підприємство має добре фінансове становище, адже попадає в рамки від 0,6-0,4 бали.

Загалом рейтингова оцінка є зручним способом швидко з'ясувати в якому фінансовому положенні знаходиться бізнес, особливо для зовнішніх користувачів, враховуючи обмеженість в інформації.

Література:

1.Непочатенко О.О. Фінанси підприємств : [підручник] / О.О. Непочатенко, Н.Ю. Мельничук. – К.: Центр навчальної літератури, 2013.– 504 с.

2. Рейтингова оцінка фінансового стану підприємства [Електронний ресурс] // Financial analysis online. – Режим доступу: https://www.finalon.com/metodyka-rozrakhunku/237-rejtingova-otsinka-finansovogo-stanu.

***Нечипоренко В.А.**, магістр*
***Шинкарук Л.В.**, д.е.н., професор*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ М'ЯСНОГО СКОТАРСТВА В УКРАЇНІ

Тривалий час збільшувалось виробництво яловичини, зростала її роль в забезпеченні населення м'ясом і м'ясопродуктами. На протязі 1960-1990 рр. в усіх категоріях господарств виробництво (реалізація) м'яса великої рогатої худоби збільшилось в 2,8 рази. Яловичина в структурі м'ясних ресурсів займала домінуючу роль і у 1990 р. становила 45,6%.

Згодом внаслідок об'єктивних і суб'єктивних причин відбулись негативні зміни в розвитку скотарства, зниження виробничого потенціалу галузі, скорочення виробництва м'яса великої рогатої худоби.

Станом на 1 січня 2018 р. у виробничих структурах різних організаційно-правових форм господарювання нараховувалося 3860,4 тис. голів великої рогатої худоби м'ясного напряму продуктивності, в тому числі 2023,7 тис. корів м'ясного напрямку.

В Україні на 100 молочних корів припадає 1,6 м'ясної, тоді як у США, Канаді, Франції – 200-300. Якщо у світі частка яловичини, одержаної від м'ясної худоби, становить 54%, то в Україні – 1,7%.

Поступове зменшення кількості поголів'я корів призвело й до зменшення кількості приплоду молодих телят. Також слід зазначити, що в останні роки через складну економічну ситуацію та девальвацію національної валюти зросли ціни на корма, що підвищило собівартість вироблення продукції на близько 60%. Це в свою чергу призвело до підвищення цін на яловичину, а купівельна спроможність населення зменшилася.

У скотарстві буттєвого регіонального перерозподілу виробничих потужностей за останні 15 років фактично не відбулося. З основних змін можна відзначити поступове скорочення загального поголів'я ВРХ і виробництва яловичини та телятини в центральному та східному регіонах України із зміцненням концентрації виробництва убік західних областей.

Відсутність власних коштів навіть для простого відтворення виробництва призводить до руйнування і втрати основних виробничих фондів. Зокрема, простоюють роками обладнання для механізації трудомістких процесів на фермах, кормозбиральна техніка, непридатними стають до використання культурні і природні пасовища. Зростають суми заборгованості із заробітної плати працівникам м'ясних ферм, що призводить до соціального напруження у трудових колективах. І як результат – середньорічна вартість основних виробничих фондів (включаючи вартість худоби) зменшилася на 32,5%. Для забезпечення рентабельного ведення м'ясного скотарства передбачається істотно підвищити економічну ефективність розведення м'ясної худоби шляхом підвищення її продуктивності (забезпечити середньодобовий приріст живої маси худоби всіх статевовікових груп до 775-800 г, вихід телят на 100 середньорічних корів 85-87 голів), що призведе до зниження витрат кормів на 1 ц виробленої живої маси (включаючи годівлю корів) до 14,0-14,2 ц к.од.

З метою забезпечення збереження поголів'я худоби м'ясного напряму продуктивності та створення передумов для подальшого його розвитку, формування ринку м'ясних ресурсів для задоволення потреб внутрішнього ринку і експортного потенціалу потребує впровадження напрямків інтенсивного вирощування м’ясного контингенту великої рогатої худоби. Основою стабілізації і нарощування чисельності м'ясної худоби, підвищення її продуктивності та ефективності розведення стане функціонування економічного механізму, який забезпечить окупність затрат її власникам, а саме:

1) гарантовані мінімальні ціни на живу масу худоби;

2) взаємовигідна система економічних відносин між виробниками, переробниками і реалізаторами яловичини (одержання кожним із учасників інтегрованих формувань однакової суми прибутку на вкладений капітал з урахуванням терміну його обороту);

3) державна фінансова підтримка галузі;

4) удосконалення кредитно-фінансової та податкової політики.

Отже, основними напрямками інтенсифікації розвитку м’ясного скотарства є забезпечення ринку високоякісною яловичиною шляхом збільшення чисельності поголів'я та підвищення продуктивності м'ясної худоби на основі зміцнення матеріально-технічної і племінної бази м'ясного скотарства галузі шляхом надання відчутної державної фінансової підтримки.

Слід зазначити, що ця галузь є досить перспективною як на внутрішньому, так і зовнішніх ринках. Адже внутрішній ринок є не досить заповнений цією продукцію, і значну частку яловичину ми імпортуємо .

Також в пошуках дешевої української яловичини до нас постійно приїздять потенційні імпортери з країн Близького Сходу. Всіх цікавлять наші бички. Адже, якщо наші бички йдуть за ціною 44 грн/кг живою вагою, а це приблизно 1,7 дол. США, то у Франції, наприклад, вони коштують €8 за 1 кг. На жаль, їхня кількість в Україні мізерно мала, галузь розвинена слабко, й наше тваринництво сьогодні неспроможне задовольнити існуючий попит.

Так, за рік народжується близько 1,5 млн телят, з яких 945 тис. голів припадає на приватний сектор і лише 500 тис. — на промислове виробництво. І при цьому лише 27 тис. голів експортується (за статистикою минулого року). Чому ж частка експорту така мізерно мала? Крім глобальних причин, таких як відсутність прямих контрактів у виробників, неспроможність сформувати корабельну партію, це складний бюрократичний механізм із постановкою тварини на карантин, отриманням ветеринарних сертифікатів для експорту тварин живою вагою тощо. Виробники, обходячи всі ці незручності, продають бичків перекупникам і, відповідно, втрачають у прибутку.

Гарним виходом із ситуації стала б власна переробка. В Україні потрібно інвестувати і будувати халяльні забійні цехи, на яких би перероблялися бички не лише від господарств, а й від населення. Тоді ми могли б експортувати до мусульманських країн охолоджені туші і мали б від цього значні валютні надходження.

Література:

1.Логоша Р.В. М'ясне скотарство України: стан, тенденції та напрямки його інтенсифікації / Р.В. Логоша // Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки. – Вінниця, 2012. – Вип. 1 – С. 90–95.

2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.gov.ua/.

3. Паламар І. Інвестувати в свинарство та м'ясне скотарство сьогодні дуже вигідно [Електронний ресурс] / І. Паламар // Агропортал. – 2017. – 28 липня. – Режим доступу: http://agroportal.ua/ua/views/blogs/investirovat-v-svinovodstvo-i-myasnoe-skotovodstvo-segodnya-ochen-vygodno/.

УДК 338.51:637.1(477)

***Сарабай Н.С.**, аспірант*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАКУПІВЕЛЬНОЇ ЦІНИ НА МОЛОКО В УКРАЇНІ

Ціна реалізації продукції вважається важливим фактором, що впливає на економічну ефективність виробництва молока. Процес ціноутворення на молочну сировину в Україні залежить не тільки від споживачів і їх купівельної спроможності. Світові тенденції свідчать про те, що попит і ціни на молочну сировину будуть в майбутньому лише зростати. Все це, безумовно, позначається на ціні молока і на внутрішньому ринку.

Одним із факторів стабільного розвитку галузі молочного скотарства є сприятлива цінова ситуація. Ціни на молочну сировину в Україні формуються під впливом трьох основних чинників: попиту з боку молокопереробних підприємств, сезонності виробництва і частково зміни основних виробничих витрат, що формують собівартість молочної сировини як для товаровиробника, так і з урахуванням можливих витрат переробних підприємств.

У 2012 році уряд затвердив мінімально допустимий рівень цін на молоко. Постановою № 807 від 22 серпня 2012 року "Про затвердження мінімально допустимого рівня цін на молоко на 2012 рік" було затверджено мінімально допустимий рівень цін у гривнях за 1 т (без урахування податку на додану вартість) на молоко незбиране (не піддане будь-якій обробці, переробці чи пакуванню для потреб подальшого продажу) другого ґатунку у розмірі 2200 грн/т. Активна дія цієї Постанови дозволила підвищити наприкінці року закупівельні ціни для господарств населення, і ця тенденція збереглася у подальшому [1].

В додатку до цього у 2015 році ВРУ ухвалила Закон України «Про внесення зміни до Закону України «Про молоко та молочні продукти» щодо державного регулювання закупівельної ціни на молоко та підтримки села», у якому було затверджено, що держава до 31 березня 2016 року встановлює мінімально допустимий рівень закупівельних цін на незбиране сире товарне молоко другого ґатунку в розмірі 4 гривні за один кілограм (без урахування податку на додану вартість). Також згідно цього закону щорічно з 1 квітня Кабінет Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади, встановлює на наступні 12 місяців мінімально допустимий рівень закупівельних цін на незбиране сире товарне молоко другого ґатунку за один кілограм (без урахування податку на додану вартість) [2].

У 2012 - 2016 рр. закупівельні ціни на молоко від усіх категорій господарств відзначалися значними коливаннями (рис. 1).

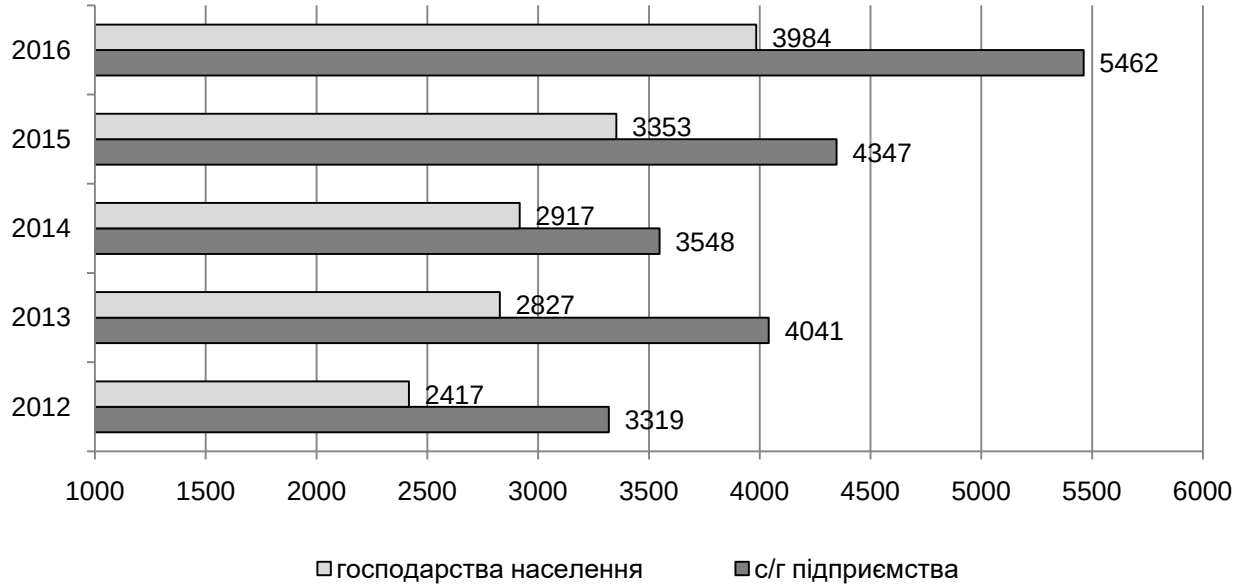

Рис. **1. Динаміка змін закупівельних цін на молоко в Україні у 2012 - 2016 рр.,** *грн./т*

Джерело: розроблено автором за даними Державної служби статистики України.

Згідно даних рис. 1 можна спостерігати підвищення закупівельних цін в господарствах населення: після прийняття Постанови № 807 від 22.08.2012 р. ціни почали поступово підвищуватись і становили більше 2,2 тис./т; згідно до Закону України «Про внесення зміни до Закону України «Про молоко та

молочні продукти» щодо державного регулювання закупівельної ціни на молоко та підтримки села» у 2016 р. ціни становили практично 4 тис. грн./т. Закупівельні ціни на молоко у с/г підприємствах протягом останніх років продовжують зростати.

За інформацією Міністерства аграрної політики та продовольства, у 2016 року середньозважена закупівельна ціна на молоко І ґатунку, вироблене в сільськогосподарських підприємствах, становила 5,55 тис. грн/т, ІІ ґатунку - 4,48 тис грн./т. Ціна молока І ґатунку була найнижчою у Кіровоградській та Чернігівській областях (4,5 тис грн./т), а найвищою - в Закарпатській - 7,2 тис грн/т. Середня ціна на молоко ІІ сорту коливалася за регіонами від 3,1-4,0 тис. грн/т у Одеській, Тернопільській, Чернівецькій, Чернігівській областях до 4,6-5,3 тис. грн/т у Вінницькій, Полтавській, Запорізькій та Харківській областях [4]. На початку 2017 року ціни на молоко зросли майже на 50 % у порівнянні із 2016 роком та середня ціна на молоко екстра класу становила 9,43 грн. за літр (із ПДВ). Літр молока вищого сорту зріс у ціні до 8,81 грн. та вартість молока першого сорту становила 8,82 грн. за літр. Протягом 2017 року ціни поступово знижувались та ціновий діапазон на молоко екстра ґатунку становив 7,60−8,24 грн/кг (з ПДВ). Середня ціна на молоко вищого ґатунку коливалась в межах 7,70−8,00 грн., а середня ціна на молоко першого ґатунку 7,0-7,43 грн./кг.

У першій половині березня 2018 року молоко екстра та вищого ґатунків з базисними показниками жиру 3,4% та білка 3,0%, коштувало від 9,8 до 9 грн./кг, молоко 1 ґатунку від сільгосппідприємств в Україні оцінювалось на рівні 9,6-8,8 грн./кг. Закупівельна ціна молока, виробленого у господарствах населення, коливалась в діапазоні 6,00- 4,5 грн./кг. Ціни на сировину однозначно будуть знижуватися в першій половині року [5].

Зниження закупівельної ціни в основному здійснюється поступово. Коливання ціни відповідно залежить від ситуації на ринку. Таким чином низькі експортні ціни на молочну продукцію, сезонне збільшення виробництва сировини, низька реалізація на внутрішньому ринку можуть спричинити зниження закупівельних цін на сире молоко.

Література:

1. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження мінімально допустимого рівня цін на молоко на 2012 рік» від 22.08.2012 р. № 807 [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/807-2012-п.

2. Закон України «Про внесення зміни до Закону України «Про молоко та молочні продукти» щодо державного регулювання закупівельної ціни на молоко та підтримки села» [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53968.

3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.

4. Середньозважені закупівельні ціни на молоко [Електронний ресурс] — Режим доступу : http://old.milkua.info/uk/milkpricesmapu/.

5. Ситуація на ринку молока цін на молочну сировину [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrmolprom.kiev.ua/ua/novini/.

***Коваль Я.**, студентка 6 курсу*
***Березянко Т.В**., д.е.н., доцент*
Національний університет харчових технологій
(м. Київ, Україна)

ЧИННИКИ ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ НА СУЧАСНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ МОЛОЧНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Найголовніша помилка сучасного роботодавця — це недооцінка ролі та значення працівників у діяльності підприємства. Адже саме люди, а не машини, обладнання, технології та програмне забезпечення — є головними резервами і найважливішою цінністю для підприємства. Економія заробітної плати за рахунок швидкої зміни персоналу, так званої плинності кадрів, насправді може коштувати підприємству дуже дорого. Натомість, зацікавлені в результатах праці та в розвитку підприємства працівники можуть стати його вирішальною конкурентною перевагою та запорукою досягнення високих показників ефективності діяльності.

Вирішення економічних та конкурентних завдань сучасного підприємства найбільш ефективно вирішується за рахунок використання інструментів підвищення продуктивності праці. Адже загально відомо, що управління продуктивністю праці практично є частиною загального процесі управління сучасним підприємством. Програма управління продуктивністю праці включає: оцінку та аналіз організаційної системи; включення програми до стратегії розвитку підприємства; виявлення резервів продуктивності праці; розроблення проекту заходів із підвищення продуктивності праці; контроль за реалізацією запланованих заходів; вимірювання реального впливу; виявлення недоліків.

На етапі впровадження програми продуктивності праці є дуже важливим оцінювання якості персоналу та формування засобів підвищення ефективної віддачі від його праці.

В процесі дослідження стану та методів підвищення продуктивності на підприємствах молочної промисловості (ПрАТ «Обухівський молочний завод» , ПрАТ «Білоцерківський молочний завод», «Яготинський маслозавод») за допомогою кореляційно-регресивного аналізу було встановлено спільну залежність (рис.1)

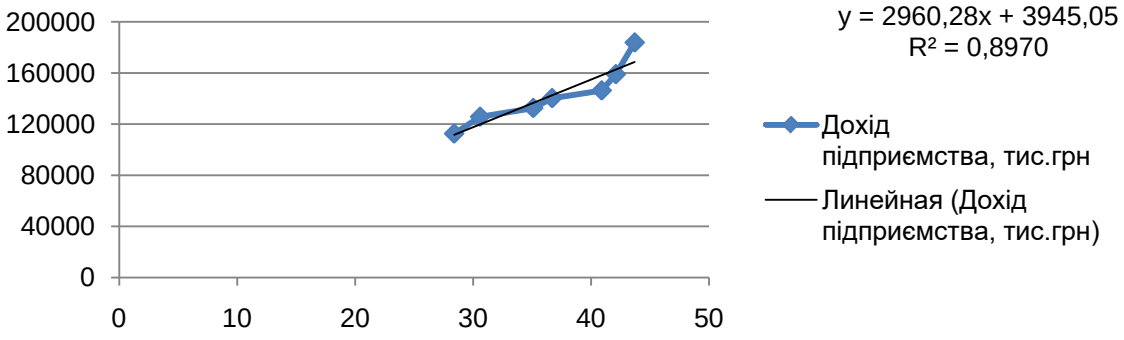

Рис. 1. Залежність результативності діяльності підприємства від витрат на умови праці та адаптацію

Сприятливі умови сприяють підвищенню продуктивності праці за рахунок кращого використання робочого часу завдяки зниженню цілоденних втрат через тимчасову непрацездатність та виробничий травматизм.

Зростання продуктивності праці супроводжується також, як правило, досягненням високої якості продукції та послуг, а скорочення витрат робочого часу сприяє зменшенню собівартості продукції.

За результатами досліджень, комплекс заходів з поліпшення умов праці може забезпечити приріст продуктивності праці на 15-20% [1]. Це твердження особливо актуально для ПрАТ «Обухівський молочний завод», де ще не впроваджено міжнародні стандарти серії ISO 9000 та ISO 14000, які поєднано із системою управління охороною здоров'я та безпекою праці на підприємстві стандарту OHSAS 18001:2007, що, в свою чергу, через створювання ефективної системи захисту людини позитивно впливати на рівень продуктивності праці.

Зростання продуктивності праці персоналу напряму залежить від кількості мікротравм на підприємстві, оптимального режиму праці та відпочинку, стану здоров’я працівників, умов праці на робочому місці. На провідних підприємствах молочної промисловості збереження і підвищення активності працюючих відбувається за рахунок покращення стану здоров’я і підвищення середньої тривалості життя працюючих за рахунок покращення умов праці.

Персонал допускається до ведення виробничого процесу тільки після проходження інструктажу з охорони праці, що включає первинний (вступний) інструктаж та інструктаж на робочому місці (плановий періодичний). Обов’язково проведення інструктажу відмічають в журналі.

При впровадженні нового обладнання чи нових видів сировини та матеріалів або зміні технології, обов’язково проводяться позапланові інструктажі з працюючими.

Всі обладнання на підприємстві оснащенні справними контрольно-вимірювальними приладами, котрі добре освітлені і знаходяться в зоні видимості робочого місця оператора, який час від часу перевіряє дані приладів та контролює їх роботу.

Покращення умов праці, підтримання на належному рівні шкідливих та небезпечних чинників виробничого середовища, зниження показників виробничого травматизму та професійної захворюваності супроводжується не тільки соціальним, а й економічним ефектом.

Другий інструмент (нематеріально характеру) підвищення продуктивності – швидка та ефективна адаптація персоналу. Тому на підприємствах обов’язково повинна проводитися ретельна робота з підбору, оцінки, підготовки, розстановки та організації подальшого супроводу персоналу — його адаптація, мотивація, кар’єрне планування, вирішення соціальних, виробничо-побутових та ін. питань.

Адаптація співробітника — це швидке введення його в колектив, знайомство з принципами і традиціями діяльності підприємства. Має пройти певний час, щоб людина активно включилася в процес діяльності колективу.

Адаптація визначається як процес пізнання механізму влади, ідеології, правил діяльності в організації, а також посадових обов'язків [2].

Нами було проведено дослідження методом анкетування та встановлено наступні залежності (табл.1).

Таблиця 1

Вплив адаптації персоналу на результати праці, %

Критерії оцінювання адаптації персоналу	Керівник	Колеги	Працівник
Кваліфікаційна	62,0	65,0	85,0
Поведінкова (прийняття норм підприємства)	70,0	75,0	80,0
Особиста (моральні якості)	78,0	70,0	85,0
Можливість розвитку	53,0	66,0	90,0

З позиції управління персоналом найбільший інтерес становить виробнича адаптація. Саме вона є інструментом вирішення такої проблеми, як формування у нового робітника необхідного рівня продуктивності і якості роботи у найкоротший термін.

Незважаючи на недостатню задоволеність керівництва підприємства стартовим рівнем якості персоналу, слід відзначити, що всі підприємства зберігають практику економії на витратах на навчанні, засобах адаптації та стимулюванні продуктивності праці.

Слід зазначити, що у вітчизняних організаціях спостерігається невідпрацьованість механізму управління процесом адаптації.

Література:

1. Ротань В.Г. Науково-практичний коментар законодавства України про працю / В.Г. Ротань, І.В. Зуб, О.Є. Сонін. − [11-е вид., допов. та переробл.]. − К.: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2010. − 584 с.

2. Муха Р. Продуктивність праці на підприємствах та основні напрями її підвищення / Р. Муха // Галицький економічний вісник. – 2015. – Т. 48. – № 1. – С. 82–92.

***Пономарьова О.В.**, студентка 3 курсу*
факультету аграрного менеджменту
***Власенко Т.О.**, к.е.н.*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

РОЛЬ РЕФОРМ У РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Аграрний сектор – одна з найважливіших сфер матеріального виробництва, в якій створюються матеріальні блага рослинного і тваринного походження для забезпечення населення продуктами харчування, а промисловості – сировиною

Аграрний сектор посідає досить важливе місце в економіці суспільства. Від його розвитку залежить нормальне функціонування всього господарства

країни і добробут людей. Розвиток же самого аграрного сектору залежить від тієї частки економічних відносин, які складаються в ньому.

Економічні відносини в аграрному секторі досить специфічні, бо виникають вони з приводу привласнення й використання землі як основного фактору виробництва. Це, в свою чергу, відрізняє аграрний сектор від інших галузей народного господарства.

Аграрні реформи передбачають трансформацію економічної власності, реформу ціноутворення, оподаткування, рентних платежів, заробітної плати тощо, тобто усієї сукупності економічних відносин.

У країнах Центральної і Східної Європи аграрні реформи здійснювалися шляхом заснування акціонерних товариств, ваучерних та державних акціонерних товариств, створення індивідуальних фермерських господарств (заснованих на праці господаря і членів його сім'ї, а також на найманій праці), кооперативів та ін.

Отже, завдяки аграрній реформі відбуваються позитивні зрушення в аграрній сфері. Але поки що аграрні перетворення не закінчилися. Тривалість процесу аграрних перетворень об'єктивно потребує послідовності аграрної політики. Нинішнє десятиліття, очевидно, буде продовженням курсу реформ. Тільки за таких умов можна розраховувати на швидкий економічний і соціальний розвиток села.

Земля як основний незамінний специфічний засіб сільськогосподарського виробництва на противагу іншим засобам має надзвичайно важливу особливість. Ця особливість полягає в тому, що при правильному використанні землі вона не зношується, як інші засоби виробництва, а якісно поліпшується і стає продуктивнішою. Земля – це головний природний ресурс суспільного буття, який слугує важливою базою для формування продовольчої безпеки кожної держави світу. Для України це об'єктивна умова успішного функціонування сільського господарства, забезпечення її населення якісними продуктами харчування в необхідних обсягах.

Слід зауважити, що удобрення полів забезпечить високий ефект тільки за умови запровадження системи сівозмін.

В нинішніх умовах реформування земельних відносин важливо не допустити руйнування сівозмін, розширити застосування коротко ротаційного чергування полів.

Особливого значення у підвищенні продуктивності орних земель набуває відновлення і розвиток зрощення і осушення в сільському господарстві. Через обмеження коштів значні площі зрошуваних і осушених земель належним чином не використовуються.

Таким чином, відродження продуктивності сільськогосподарських угідь вимагає нині розроблення і здійснення комплексної системи економічних і технічних заходів. Відомо, що Україна є лідером по виробництву і поставці соняшникової олії на світовий ринок, забезпечуючи більше половини глобального попиту. Протягом останніх 10 років частка України у світовій торгівлі соняшниковою олією зросла з 25% (2004) до 60% (2014). Пишатися Україна може і своїм ринком кондитерських виробів — по насиченості і асортиментом він наближається до рівня країн ЄС. Кондитерські вироби містять близько 2000 найменувань, з яких більше 90% ринку солодощів належить вітчизняної продукції. Цікавий і той факт, що за даними Всесвітньої

ради переробників томатів (WPTC; р. Авіньйон, Франція), Україна входить в Топ-10 світових виробників томатної пасти.

Тим не менш, Україна продовжує займати більш високі позиції в сегменті продовольчого сировини, ніж на ринку готової продукції. Сповільнює фактором розвитку даного напрямку є недостатньо активне впровадження нових технологій, що негативно впливає на якість і конкурентоспроможність нашої продукції на світових ринках.

Література:

1. Саблук П.Т. Розробка аграрної (аграрно-продовольчої) доктрини України / П.Т. Саблук, В.В. Юрчишин // Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку / Інформаційно-аналітичний збірник (випуск 5) ; за ред. П.Т. Саблука та ін. – К. : ІАЕ, 2002. – С. 625–642.

2. Трегобчук В. М. Продовольча безпека в контексті національної безпеки держави. – К. : ІЕ НАН України, 1999. – 56 с.

4. Юрчишин В. До проблеми розробки продовольчої доктрини України / В. Юрчишин // Економіка України. – 2001. – № 10. – С.4–11.

УДК 631.11:330.3 (477)

***Яценко А.М.**, студентка 3 курсу*
факультету аграрного менеджменту
***Власенко Т.О.**, к.е.н.*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

РОЗВИТОК СІМЕЙНИХ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ

У процесі ринкових перетворень в економіці України аграрний сектор поповнився значною кількістю агроформувань різних типів господарювання. Серед них вагоме місце сьогодні посідають аграрні господарства сімейного типу, найпростішою формою яких є особисті селянські господарства (ОСГ).

Нині ОСГ виробляють біля 50% валової продукції сільського господарства, обробляють близько 15% усіх сільськогосподарських угідь, у них зайнято близько 40% сільського населення. За даними статистичної звітності особисті селянські господарства виробляють понад 90% вирощеної у країні картоплі, 80% овочів, майже 80% молока, більше 75% яловичини і близько 60% свинини.

Відносини, пов’язані з веденням таких господарств, регулюються Конституцією України, Земельним кодексом України, Цивільним кодексом України, Законом України «Про особисте селянське господарство» та іншими нормативно-правовими актами.

Крім того, особисті селянські господарства не є повноправними учасниками аграрного ринку. Вони є фізичними особами.

У Європі на сьогодні важко знайти виробників сільськогосподарської продукції, які не мають юридичного статусу, не є юридичними особами і дії яких чітко не регламентовані на законодавчому рівні.

Фермерське господарство – це ринково орієнтована підприємницька структура, яка має досить великі земельні наділи для виготовлення товарної

сільськогосподарської продукції, може займатися її переробленням і реалізацією.

За інформацією Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (FAO), у Бразилії сімейні фермерські господарства обробляють менше ніж 25% усіх сільськогосподарських земель, але до того ж виробляють близько 40% основних сільгоспкультур. У США сімейні фермерські господарства обробляють 78% сільгоспугідь країни, виробляючи 84% усієї сільгосппродукції на суму 230 млрд дол. «Ніщо не стоїть так близько до парадигми сталого виробництва продовольства, як сімейні фермерські господарства», – підкреслив генеральний директор FAO Ж. Граціану да Сілва на конференції FAO ООН по Європі та Центральній Азії, яка відбувалася в Бухаресті (Румунія) 1–4 квітня 2014 р. [4]

Нині в Україні процес створення сімейних ферм поступово набирає обертів, у багатьох випадках завдяки експертній і технічній допомозі представництв держав-лідерів у цій галузі: Франції, Канади, США.

Якщо ми прагнемо розвивати й модернізувати сільськогосподарське виробництво, запроваджувати стандарти ЄС, то всі виробники сільськогосподарської продукції повинні мати єдине законодавче поле для організації своєї діяльності і працювати в рівних податкових умовах, вважають вітчизняні експерти та фахівці в сільському господарстві.

Ще навесні 2014 р. у Міністерстві аграрної політики та продовольства обіцяли направити всі зусилля на підтримку малих і середніх форм агровиробництва: «Ми посилимо стратегічні й тактичні кроки щодо створення рамкових умов для їх швидкої інтеграції в організований ринок та пришвидшеного розвитку. Навіть більш високими темпами, ніж це сьогодні демонструє великотоварне виробництво. Малі, зокрема сімейні, господарства повинні отримувати підтримку та сприяння з боку держави та суспільства».

Розвиток усіх форм господарювання має бути збалансованим, а політика щодо них, відповідно, диференційованою.

Україна давно могла розширити можливості експорту м’яса яловичини, свинини й молочних продуктів у ЄС, але в результаті невідповідності української системи контролю безпеки харчових продуктів європейській ці плани були недосяжними для потенційних експортерів.

Активну й безпосередню участь у розробці сприятливого правового середовища для діяльності ферм сімейного типу беруть науковці, зарубіжні та українські експерти й аналітики, представники Міжнародного благодійного фонду «Добробут громад», проектів міжнародної технічної допомоги, що діють в Україні (Проект USAID «АгроІнвест»).

Щоб полегшити вихід фермерських господарств на ринок сільськогосподарської продукції, необхідне істотне скорочення дозвільної процедури, яка наразі передбачає отримання понад 50 ліцензій та інших документів. Роль держави у трансформації особистих селянських господарств має полягати в розробці та запровадженні стимулюючих механізмів.

Література:

1. Гайдуцький П.І. Аграрна реформа: міфи і істина / П.І. Гайдуцький // Економіка АПК. – 2003. – № 9. – С. 3–9.

2. Міжнародний благодійний фонд «Добробут громад» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dobrobut-hromad.org/.

3. USAID запустит в Украине новый проект поддержки агросектора на смену «АгроИнвест» [Електронний ресурс] // АПК Информ. – 2015. – 30 ноября. – Режим доступу: https://www.apk-inform.com/ru/news/1057758#.WtpEBZdgHDc.

4. Збарська А.В. Сімейна ферма як вид малого бізнесу і форма господарювання на селі: перспективи розвитку / А.В. Збарська // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2014. – № 4(28). – С. 45–53.

УДК: 339.564:631.576.3(477)

***Турчанівська О.О.**, магістр*
факультету аграрного менеджменту
***Барановська І.В.**, к.е.н.*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ЕКСПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЗЕРНОВОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ

Ринок зерна є інтегрованим ринком АПК України й володіє значним виробничим та експортним потенціалом, а значить, має реальні перспективи зміцнити свої позиції як найбільший світовий експортер.

Вагому роль у розвитку аграрного сектора економіки України займає перспективна зернова галузь. Зерно є стратегічним продуктом і барометром стану сільського господарства, важливим експортним продуктом, що має забезпечувати значні надходження валютних коштів. Протягом останніх років Україна стала одним із провідних експортерів зерна на світовому продовольчому ринку. Експорт зернових культур виконує надзвичайно важливу функцію збереження позитивного торгового балансу країни[1].

За даними ДФС, з початку 2017/18 сезону і за станом на 1 січня 2018 року Україна експортувала понад 21,36 млн. тонн зернових культур.

Зокрема пшениці – 11,2 млн тонн (продовольчої – 6,2 млн тонн, фуражної – 5 млн тонн), ячменю – 3,7 млн тонн, кукурудзи – 5,8 млн тонн.

У той же період минулого маркетингового року булоекспортовано23,8 млн. тонн зернових культур. У тому числі близько 12 млн. тонн пшениці (7 млн. тонн – продовольчої і 4,9 млн. тонн фуражної), ячменю – понад 4,3 млн. тонн, кукурудзи – 7,3 млн. тонн. Нагадаємо, експорт гірчиці з України збільшився на 82% [2].

Основними споживачами українського зерна залишаються країни Африки та Азії: пшениці – Єгипет, Індонезія, Індія; ячменю – Саудівська Аравія, Лівія; кукурудзи – Китай, Єгипет.

Урожай зернових і зернобобових культур в Україні в 2017 році зменшився на 7,3% порівняно з 2016 роком і становив 61,3 млн тонн з площі 14,6 млн га, повідомляється на сайті Державної служби статистики.

Відзначається, що середня врожайність зернових становила 42,3 ц/га. Зокрема, Україна минулого року намолотила 26,1 млн тонн пшениці за врожайності 41,1 ц/га, що на 0,3% більше, ніж у 2016 році. Було також намолочено 24,1 млн тонн кукурудзи (-14,1%) за врожайності 54,4 ц/га, 8,3 млн

тонн ячменю (-12,3%) за врожайності 33,1 ц/га, 506,8 тис. тонн жита (+29,5%) за врожайності 29,7 ц/га[3].

Серед головних факторів, що стримують розвиток експортного потенціалу, є:

– нестабільність законодавчої бази;
– складні митні процедури;
– низький рівень розвитку фінансового сектора та ринкових інституцій.

Основним пріоритетом розвитку експортного потенціалу України та розширення присутності на міжнародних ринках є підвищення конкурентоспроможності української продукції [4].

Експортний потенціал країни – це обсяг товарів і послуг, що можуть бути вироблені у країні, і можуть бути реалізовані з максимальною вигодою для цієї країни. Він є тісно пов'язаним з конкурентоспроможністю продукції, що призначена для реалізації на світовому ринку. Для того, щоб Україна стала рівноправним членом міжнародних економічних відносин, потрібно реалізовувати заходи, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності національних підприємств на світовому ринку, а також підвищити рівень експортного потенціалу.

Література:

1. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) / за ред. М.В. Присяжнюка, М.В. Зубця, П.Т. Саблука, В. Я.Меселя-Веселяка, М. М. Федорова. – К. : ННЦІАЕ, 2011. – 1008 с.
2. Експорт зернових [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukragroconsult.com.
3. Урожай зернових [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://economics.unian.ua/agro.
4. Експортний потенціал України: проблеми і перспективи реалізації Л.Д. Чалапко (Калник), Л.А. Перетятко, С.І. Козак // Науковий вісник НЛТУ України. – 2016.

УДК 631.1:338.43

***Руднєва І. С.**, бакалавр*
***Осадчук О.П.**, к.е.н.*
Національний університет харчових технологій
(м. Київ, Україна)

СТРУКТУРНИЙ ДИСБАЛАНС В ЕКСПОРТІ ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Україна одна з небагатьох держав світу, яка, маючи значний експортний потенціал сільського господарства, не реалізувала його, хоча і входить у трійку світових лідерів (після США і ЄС) за експортними позиціями деяких видів зернових і технічних культур та соняшникової олії. Вітчизняний АПК характеризується недостатнім рівнем ефективності функціонування [1, с. 27]. Диспропорційність українського виробництва та лібералізація зовнішньої торгівлі призвели до зростання імпорту продукції сільського господарства та

харчової промисловості. Структура зовнішньої торгівлі продукцією аграрного сектору є незбалансованою.

Питання вивчення сільського господарства, як однієї з найважливіших галузей господарського комплексу України та дисбалансу в експорті продукції висвітлено в наукових працях вітчизняних вчених В.Г. Андрійчук, І.В. Багров, О.М. Варченко, І.М. Волкова, О.М. Вишневської, В.Є. Данкевич, О.М. Ковінько та інших.

У державної політики щодо надання пріоритетності аграрному сектору все більше опонентів. Такий підхід вважається ознакою слаборозвиненої держави, що консервує її відсталість на тривалу перспективу. Найбільш поширеною є думка, що «Попри рекордні врожаї, українське сільське господарство неспроможне стати драйвером економіки. Навпаки, великі інвестиції олігархічного бізнесу в АПК здатні перетворитися на джерело численних соціально-економічних проблем» [2].

Унаслідок повільного пошуку українськими виробниками торговельних партнерів в європейських країнах та підтвердження відповідності власної продукції європейським стандартам не повністю використовуються можливості встановлених для України вільних тарифних квот на постачання продукції. Через повільне реформування українських відомств, що видають сертифікати відповідності, склалася ситуація, що на цей час виробники не можуть отримати печатку на сертифікати відповідності.

Концентрація значних обсягів виробництва в господарствах населення знижує конкурентоспроможність вітчизняного АПК як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках, погіршує якість і безпечність сільськогосподарської продукції, ускладнює процес моніторингу за дотриманням діючих норм і стандартів аграрного виробництва. Ситуація загострюється в умовах повноправного членства України в СОТ та лібералізації зони вільної економічної торгівлі з країнами ЄС, у рамках яких Україна взяла на себе зобов'язання відмовитись від прийому на переробні підприємства сільськогосподарської продукції, що вироблена в господарствах населення.

Сьогодні левову частку поставок продукції в Євросоюз становить сільськогосподарська продукція. Наразі є серйозні передумови для суттєвого розширення експорту української сільськогосподарської продукції і значний резерв нарощування присутності на ринках країн Африки, Близького Сходу та Азії, серед яких найбільш перспективними є Японія, Південна Корея, В'єтнам, Пакистан, Бангладеш, Ірак та Китай. Водночас зменшується експорт до країн СНД, включаючи Російську Федерацію, яка все ж таки залишається одним із найбільших ринків збуту нашої продукції [3].

Інтегральним критерієм активної державної аграрної політики мають бути європейські стандарти життя в сільській місцевості, збереження наявних і створення нових робочих місць, належні умови для комфортного проживання й гідної праці, а також підвищення престижності усіх (не лише аграрних) професій, затребуваних на селі та привабливості сільського способу життя, особливо серед молоді. У подальшому є нагальна потреба в опрацюванні методологічних підходів до зміни вектора аграрної політики, спрямованої на пріоритетність галузі сільського господарства, як точки інноваційного росту

національної економіки в умовах зони вільної торгівлі з Євросоюзом на довготривалу перспективу.

Література:

1. Могильний, О.М. Стан і перспективи розвитку аграрної сфери та сільського ринку праці / Ринок праці сільської місцевості: стан та перспективи функціонування. – К.: ТОВ «ДКС Центр», 2016. – 226 с.

2. Майстро, С.В. Напрями державної підтримки аграрного сектора та її вплив на конкурентоспроможність продукції на світовому ринку – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/Dutp/2005-2/txts/galuz/05msv psr.pdf.

3. Потіха, А. Сільське господарство в економічній системі України – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nbuviap.gov.ua/.

4. Могильний, О.М. Експортувати товари, а не робочу силу / О.М. Могильний, М.К. Орлатий // Ринок праці та зайнятість населення. – 2014.– № 3. – С. 3–8.

5. Розвиток аграрних холдингових формувань та заходи з посилення соціальної спрямованості їхньої діяльності / [за ред. М.Ф. Кропивка]. – К.: ННЦ ІАЕ, 2015. – 38 с.

6. Статистичний збірник «Сільське господарство України» за різні роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua.

УДК:336:330:322

***Кошель В.В.**, студентка*
***Лобунець Т.В.**, к.е.н.*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ВЕНЧУРНОГО ФІНАНСУВАННЯ ТА СТАН РЕАЛІЗАЦІЇ ЙОГО У ВІТЧИЗНЯНОМУ АПК

Венчурне інвестування – це довгострокові фінансові вкладення з високим ступенем ризику в акції фірм, які орієнтовані на розробку, виробництво та реалізацію наукомістких продуктів, задля їх розвитку і розширення, з метою отримання прибутку від приросту вартості вкладених коштів [1].

Венчурний капітал є тією частиною фінансового капіталу, яка формується за рахунок позичкового та акціонерного капіталів і спрямовується на фінансування інноваційного процесу переважно в тій його частині, яка забезпечує виробництво знань [2].

Питаннями особливостей венчурного капіталовкладення в світі та в Україні займаються такі науковці, як Антонюк Л., Поручник О., Зикіна В.О., Ковалишин П., Шмігельська З.К., Кублікова Т.Б. та інші.

Починаючи з другої половини двадцятого століття та по теперішній час ключове місце у трансформації господарського механізму обіймають малі організаційні форми – венчурні фірми. Протягом цього періоду сформувались дві принципово різні моделі венчурного фінансування: Американська та Європейська. Їх відмінності можна простежити за наступними напрямками:

перш за все, у ролі держави в інноваційних процесах; за секторами економіки, в які інвестують венчурні фонди; за об'єктами венчурного інвестування.

Найбільшого поширення та розвитку венчурний капітал набув у США. Саме США є батьківщиною венчурного капіталу, де він виник у середині 50-х рр. минулого століття у Кремнієвій долині [3].

Традиційною схемою входження венчурного капіталу в бізнес є придбання інвестором певного пакету акцій або інших корпоративних прав господарського товариства, в яке вливається венчурний капітал. Відповідно вихід із бізнесу передбачає продаж частки, що належить венчурному інвестору, на фондовому ринку. Це в свою чергу вимагає, щоб підприємство, яке приймає венчурне фінансування, існувало в організаційно-правовій формі акціонерного товариства, а ринок, на якому продаються та купуються корпоративні права, був ліквідним, з маловитратними транзакціями та зрозумілими процедурами переоформлення прав власності на корпоративні права.

В Україні, як і в інших країнах пострадянського простору, основним інвестором венчурного фінансування є Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР). Крім того, інноваційні процеси фінансуються і за рахунок коштів закордонних компаній та приватних осіб, вільних коштів українських фінансово-промислових груп.

Згідно українському законодавству, венчурні фонди, як і будь-який інший інститут спільного інвестування звільняється від сплати податку на прибуток та додану вартість (ПДВ) до моменту завершення своєї роботи. Це дозволяє венчурному фонду забезпечувати беззбиткове реінвестування залучених коштів, в тому числі і отриманого прибутку, без сплати податків. При цьому, на відміну від інших ІСІ, венчурні фонди, відповідно до п. 4 статті 48 Закону, можуть надавати позики юридичним особам, за умови, що не менше 10 % статутного капіталу такої юридичної особи належить венчурному фонду (входить до його активів).

Усі ці особливості зумовили надзвичайну популярність вітчизняних венчурних фондів серед інституціональних інвесторів, які використовують їх в якості універсального інструмента, за допомогою якого консолідуються капітали фінансово-промислових груп, оптимізуються податки і навіть забезпечується анонімність справжніх набувачів інвестиційного доходу. Зазначені переваги венчурних фондів мали б знайти широке застосування і в аграрному секторі. Проте за експертними оцінками, сьогодні в аграрній сфері працює не більше 7 % венчурного капіталу, що функціонує в Україні [4].

Венчурне фінансування та аграрний бізнес органічно взаємопов'язані речі. Коли мова заходить про венчурне фінансування, то звичайно мається на увазі інвестування ризикової підприємницької діяльності. Саме таким є бізнес в аграрній сфері, якому притаманна величезна кількість різноманітних ризиків як природно-кліматичних, так і фінансово- економічного характеру.

За таких обставин забезпечення доступу аграрного бізнесу до фінансових ресурсів венчурного капіталу набуває особливої актуальності.

Аграрна галузь економіки України має величезний потенціал розвитку. За експертними оцінками, він використовується зараз менш, ніж на половину. Рентабельність сільськогосподарського виробництва є досить привабливою для підприємницької діяльності, у тому числі і венчурної.

За оцінками експертів, загальна потреба аграрної галузі в фінансах становить близько 250 млрд. грн. З них щорічна потреба в оборотних засобах складає близько 10 млрд. грн., а інша частина коштів необхідна для оновлення основних фондів.

В ряді європейських країн та США венчурний капітал розглядається як реальне джерело для фінансування АПК. В той час, за даними PEREP Analytics, в Україні за рахунок венчурного капіталу не було профінансовано жодної компанії в галузі сільського господарства. Традиційні венчурні інвестори, такі як банки, страхові фірми та пенсійні фонди, мають ряд економічних чи законодавчих обмежень і не можуть працювати в Україні за європейськими чи американськими схемами. Окремо слід виділити бар'єри на шляху венчурного фінансування, основними з яких є: високий рівень ризику та низький розвиток законодавства в сфері венчурних інвестицій, низький рівень розвитку біржових інститутів, брак спеціалістів венчурного середовища, які б налагодили співпрацю між венчурними капіталістами та підприємцями[5]. Подолання цих перешкод є передумовою залучення венчурного капіталу у аграрну сферу.

Література:

1. Пельтек Л.В. Державне регулювання розвитку венчурного бізнесу в інвестиційній сфері / Л.В. Пельтек // Економіка та держава. – 2009. – № 3. – С. 77–80.

2. Станіславик О.В. Місце і роль венчурного капіталу в інноваційному процесі / О.В. Станіславик, В.Ю. Філіппов // Праці Одеського політехнічного університету. – 2010. – Вип. 1-2. – С. 236–242.

3. Велика К.В. Венчурний капітал як фактор інноваційного розвитку економіки: зарубіжний досвід [текст] / К.В. Велика // Академічний огляд. – 2012. – № 1. – С. 170–175.

4. Калман О.Б. Нетрадиційні джерела фінансування підприємств сільського господарства [Електронний ресурс] / О.Б. Калман, Ю.М. Джеваню // Матеріали міжнародної-науково-практичної конференції «Актуальні питання сучасної економічної науки» 16-17 листопада 2012 р. – Ч.1. – Режим доступу: http://perspektyva.dp.ua/files/conference/2012/11.16-17.2012.-1.pdf.

5. Петрюк М.В. Венчурне фінансування АПК України / М.В. Петрюк // Економіка та держава. – 2015. – № 9. –С.109–110.

УДК 631.15/16 (477.73)

***Дорош К.Г.**, студентка*
***Лобунець Т.В.**, к.е.н.*
Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

Актуальність проблеми екологізації в агропромисловому комплексі не набула потрібних темпів вирішення і якості. Так і надалі продовжується знищення зелені в містах при будівництві споруд, скидання у водоймища неочищених стоків, інтенсивне і надмірне забруднення шкідливими викидами

повітря, застосування в галузях промисловості відсталих і застарілих технологій і техніки, що сприяють забрудненню навколишнього природного середовища.

Сьогодні під екологізацією розуміють процес поступового і послідовного впровадження систем технологічних, управлінських та інших рішень, які дозволяють підвищувати ефективність використання природних ресурсів і умов поряд з покращенням або хоча б збереженням якості природного середовища [1, с. 100].

За визначенням О. М. Царенка, екологізація АПК – це безальтернативний шлях вирішення екологічних проблем агропромислового виробництва. Її мета – збереження й відтворення природно-ресурсного потенціалу АПК, формування екологічно комфортного середовища для життя й діяльності населення, забезпечення його екологічно безпечною сільськогосподарською продукцією. Основні завдання екологізації АПК полягають у впровадженні ресурсозберігаючих, енергозберігаючих, маловідходних технологій у переробному комплексі, альтернативних систем землеробства з обмеженим використанням хімічних засобів підвищення врожайності і захисту рослин, з урахуванням асиміляційних здатностей агросфери [2, с. 57].

Виходячи з вищенаведених тверджень, пропонується розглядати процес екологізації сільськогосподарського виробництва на основі системного підходу, за яким об’єкт дослідження (сільськогосподарська система) розглядається як сукупність елементів з їх зв’язками і характерними якостями, що функціонують як єдине ціле, задля виконання поставленої мети [3, с. 243-244].

Таким чином, для екологізації агровиробництва необхідне проведення комплексного дослідження всіх аспектів та сфер сільськогосподарського підприємства для визначення його відповідності вимогам, закріпленим у стандартах органічного виробництва. Особливої уваги слід надавати агроекологічній оцінці ґрунтів, безпека і чистота яких є першочерговою вимогою.

Ринок наполегливо вимагає формування нового типу екологічної свідомості як споживача, так і виробника. Тому, з одного боку, слід усіма способами намагатись організувати екологічний всеобуч населення, впровадивши екологічні дисципліни в систему вищої та середньої освіти. З другого боку, особливі вимоги в цьому плані слід висувати до фермерів, які в недалекому майбутньому можуть стати одним з основних виробників сільськогосподарської продукції в нашій державі. Тому, очевидно, перш ніж довірити ділянку землі фермеру під сільськогосподарське використання, слід пересвідчитись у наявності в нього необхідних знань з екології, вміння раціонально використовувати природні ресурси [4].

Більше того, вагома частина екологічних збитків є наслідком широкої хімізації землеробства. Збираючи з поля урожай, людина втручається в природний кругообіг речовин. Також недостатньо застосовуються органічні добрива, не вистачає у нас як техніки, так і технологій утилізації і внесення органічних добрив.

Крім того, важливого значення в умовах ринкових відносин набувають питання розподілу сільськогосподарських культур на території держави. Доцільно було б вже зараз провести розрахунки потреб України в продукції високоінтенсивних технічних культур (цукрових буряків, льону-довгунця), оскільки порівняно висока їх питома вага пов'язана із значно більшим ризиком порушення ґрунтів і необхідністю вжиття додаткових заходів для відновлення природної родючості. Господарства, наприклад, не застосовують такий спосіб підвищення родючості ґрунтів, як посіви культур ярого ріпаку, редьки. Застосування цього заходу із внесенням органічних добрив в достатній кількості та посіву багаторічних трав, давало би змогу забезпечити бездефіцитний баланс гумусу в ґрунті, тобто це є певні поступки до нових методів землеробства, які в недалекому майбутньому повинні стати основними в аграрному виробництві. [5, с. 13]. Адже головним принципом розвитку сільського господарства повинен стати принцип екологізації всіх заходів щодо розвитку сільськогосподарського виробництва. І вже у відповідності з цим принципом, з орієнтацією на нього повинні здійснюватись заходи по механізації, хімізації, меліорації, розвивати науково-технічний прогрес в сільському господарстві.

Отже, екологізація сільськогосподарського виробництва включає в себе комплекс взаємопов’язаних процесів та елементів, які об’єднані спільною метою − отримання якісної і безпечної харчової продукції та сировини, забезпечення сталого й ефективного виробництва, поліпшення якості сільськогосподарських земель.

В зв’язку з цим потрібно змінити пріоритети в розподілі капітальних вкладень на курс посилення ролі природоохоронних витрат. Це перш за все, протиерозійні заходи, застосування нових способів обробітку ґрунту, застосування сівозмін, мінімізація обробітку ґрунту; біологічні та інтегровані системи охорони рослин; чисті пари тощо. Ці заходи по своїй суті не вносять різких змін в екологічний баланс агроекосистем, а навпаки, сприяють підвищенню родючості ґрунтів.

До того ж, важливим є формування економічного механізму управління охороною навколишнього середовища у сфері АПК. При переході до ринкових відносин потрібно орієнтуватися на створення системи платності природокористування й системи оподаткування природокористувачів; забезпечення економічної відповідальності за порушення. Система платежів за природокористування повинна стимулювати ефективність експлуатації природних ресурсів і забезпечити розширене відтворення природно-ресурсного потенціалу [3, с. 248].

Головну увагу слід звернути на те виробництво, яке випускає екологічно шкідливу продукцію і є економічно невигідним. Місцеві Ради та органи з охорони природи разом з іншими організаціями можуть здійснювати функцію контролю за станом атмосферних, водних, земельних ресурсів (при короткотривалій оренді землі) на основі фонду екологічного захисту і періодичних відрахувань до нього [4].

І все ж таки, екологічна криза, що невблаганно насувається, вимагає формування не лише екологічного мислення, а й екологічного світогляду. Всі життєві процеси у всіх країнах повинні розглядатися насамперед з точки зору екології. Зробити реальними ці процеси непросто, але в тому єдиний вихід. Сьогодні це просто найважливіше завдання у людства, так як від його вирішення залежить, бути чи не бути людині на Землі.

Література:

1. Дубас Р.Г. Економіка природокористування / Р.Г. Дубас. – К. : МП Леся, 2007. – 448 с.

2. Царенко О.М. Економічні проблеми виробництва екологічно чистої агропромислової продукції (теорія і практика) / О.М. Царенко. – К. : Аграрна наука, 2009. – 256 с.

3. Шевчук Г.М. Еколого-економічне обґрунтування органічного сільськогосподарського виробництва (на прикладі Рівненської області) / Г.М. Шевчук // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2014. – № 4, Т. 1. – С. 231–251.

4. Загострення проблеми екологізації сільськогосподарського виробництва в умовах ринкової економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://studfiles.net/preview/5455265/page:23/

5. Богачов В. Необхідність підвищення екологічної безпеки в Україні / В. Богачов // Економіст. – 2015. – № 11. – С. 12–14.

УДК 631.15/16 (477.73)

***Мішура А.П.**, бакалавр*
***Мостенська Т.Г.**, к.е.н.*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ПЛАНУВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Нині зовнішньому середовищу підприємств властиві висока динамічність та невизначеність, особливо у сфері сільського господарства, через що виникає потреба у передбаченні певних процесів та явищ, зміни стану підприємства та результатів діяльності. Забезпечення даної необхідності здійснюється за допомогою планування та прогнозування діяльності підприємств. На основі раціональної розробки яких підприємство має можливість ефективно функціонувати на ринку та здобути більших конкурентних переваг.

Сутність та значення планування розглядають як чітке визначення цілей, досягнення яких здійснюється за допомогою засобів та послідовних заходів, порівняння цих цілей та можливостей, ресурсним потенціалом.

Тобто плануваннядіяльності підприємств полягає у цілеспрямованій діяльності суб’єктів господарювання, що на основі інформації про організаційну характеристику підприємства, визначає перспективні цілі підприємства, необхідні засоби і ресурси для їх реалізації в майбутньому.

Результатом процесу планування є план, в якому відповідно до поставлених цілей, розміщений перелік дій та заходів, обсяг необхідних ресурсів, а також період та послідовність виконання робіт на виробництво і випуск продукції, послуг [1, с. 5-6].

Зростання ролі планування як науки обумовлене такими факторами як:

1) постійне зростання конкуренції на ринку, поява нових методів управління, які потребують зміни системи планування;
2) збільшення обсягу суспільного виробництва, ускладнення і розширення господарських та міжнародних зв'язків;
3) розвиток НТП, збільшення чисельності управлінських кадрів;

Відповідно до цього процес планування передбачає такі етапи:

1) визначення цілей підприємства;
2) розробка конкретних цілей на перспективу;
3) встановлення напрямів та способів досягнення поставлених цілей;
4) здійснення процесу контролювання шляхом зіставлення планів та фактичних результатів [2, с. 9].

Важливою частиною планування є прогноз, який трактують як обґрунтовану систему наукових досліджень і визначень про стан досліджуваного об'єкта в майбутньому, має ймовірний характер з високою достовірністю.

Відповідно до цього процес прогнозування передбачає виконання певних функцій:

1) науково обґрунтований аналіз об'єкта дослідження;
2) здійснення оцінки стану та ситуації, визначення шляхів їх змін;
3) оцінка впливу цих змін на майбутній період та проведення передбачення ризиків та виникнення нових ситуацій;
4) знаходження можливостей для розвитку та вибір найкращих варіантів з альтернативних рішень.

Прогнозування як елемент ефективного управління підприємством повинне містити систему виробничо-економічних, організаційних та інших елементів, що є основними складовими середовища підприємства [3, с. 9-10].

Діяльність кожної організації в у ринкових умовах завжди пов'язана з ризиком, звідси до важливих завдань прогнозування підприємства належить усвідомлення і визначення ступеня ризику, розробка заходів, що сприяють його зниженню або знаходження альтернативного варіанту дій. Прогнозування ризику виступає складовою частиною процесу прогнозних досліджень та економічної діяльності фірми, що, як правило, здійснюється разом з формуванням планових розрахунків, встановленням довгострокових цілей. Таким чином на основі аналізу та прогнозу попиту, збуту і інвестицій розробити варіанти стратегічних планів, згідно якого визначається прогноз ризиків. Це допоможе обрати найменш ризикову стратегію розвитку підприємства з усіх варіантів [3, с. 96-97].

Планування та прогнозування в сільськогосподарських підприємствах основана на системі обґрунтованих економічних законів функціонування ринкової економіки, за допомогою яких визначають темпи і пропорції розвитку виробництва, що необхідні для забезпечення найбільших показників економічної ефективності [4, с. 202].

Отже, розробка раціональної системи планування та здійснення прогнозування з метою уникнення загроз сприяє ефективному розвитку підприємства та підвищенню конкурентоспроможності підприємства на ринку.

Література:

1. Іванова В.В. Планування діяльності підприємства : [навч. посібник] / В.В. Іванова. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 472 с.

2. Безкровна Л.О. Планування і контроль на підприємстві : [навч. посібник] / Бескровна Л.О., Ісайко Т.А., Жуковська Л.Е. – Одеса : ОНАЗ ім. О.С. Попова, 2011. – 116 с.

3. Економічне прогнозування : [навч. посібник] / [М.В. Макаренко, В.П. Гудкова, М.М. Аджавенко та ін.]. – К. : Видавництво ДЕТУТ, 2014. – 161 с.

4. Організація і планування сільськогосподарського виробництва : [підручн. для студ. екон. спец. вищих аграрних закладів освіти III-IV рівнів акредитації] / [Ільчук М.М., Зрібняк Л.Я., Мельник С.І. та ін.] ; за ред. М.М. Ільчука, Л.Я. Зрібняка. – Вінниця : Нова книга, 2008. – 456 с.

УДК 631.15/16 (477.73)

***Трутенко К.В.**, бакалавр*
***Кирилюк О.Ф.**, к.е.н, доцент*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКСПОРТУ М'ЯСА В УКРАЇНІ

Ринок зовнішньої торгівлі, зокрема нарощування експорту, збільшення або, принаймні, збереження його питомої ваги у світовій торгівлі є надзвичайно важливим чинником функціонування національної економіки будь-якої держави. В останні роки спостерігається скорочення споживання м'яса і м'ясних продуктів на внутрішньому ринку країни, що свідчить про недостатню ефективність стимулів виробництва й експорту продукції. На сьогоднішній день м'ясна промисловість України має високий потенціал розвитку, однак ефективність його використання потребує підтримки з боку держави. В цьому зв'язку підвищується актуальність вирішення питань державного регулювання вітчизняного ринку м'яса.

Питанню вивчення тенденцій виробництва та експортно-імпортних операцій на ринку м'яса й м'ясних продуктів присвячено праці провідних вітчизняних вчених: Ільчука М.М., Буряка Р.І., Лупенка Ю.О., Шпичака О.М., Кирилюк О.Ф. В нинішніх умовах розвитку глобалізаційних процесів на ринку продовольства формування експортного потенціалу необхідно здійснювати з урахуванням змін зовнішнього середовища та можливостей вітчизняних товаровиробників.

Метою дослідження є встановлення напрямів державного регулювання експорту м'яса на продовольчому ринку країни.

Проведені дослідження динаміки виробництва, експорту та імпорту м'яса і м'ясних продуктів дозволили встановити, що експорт м'яса за 2012-2016 рр. характеризувався поступовим збільшенням на 142 %. (рис. 1). Так, у 2016 р. експорт м'яса зріс на 23 % порівняно з 2015 р. У 2016 році всіма категоріями

господарств вироблено 2 324 тис. тонн м'яса всіх видів у забійній вазі, що відповідає рівню 2015 року. При цьому якщо кількість імпорту м'яса у 2012 році перевищували величину експорту продукції майже у №,5 рази, то в 2016 р – експорт м'яса перевищував імпорт продукції майже у 2 рази. Отже, починаючи із 2014 р нарощування власного виробництва та більше задоволення попиту на внутрішньому ринку обумовили скорочення імпорту продукції, а також сприяло нарощуванню експортних поставок на зовнішні продовольчі ринки.

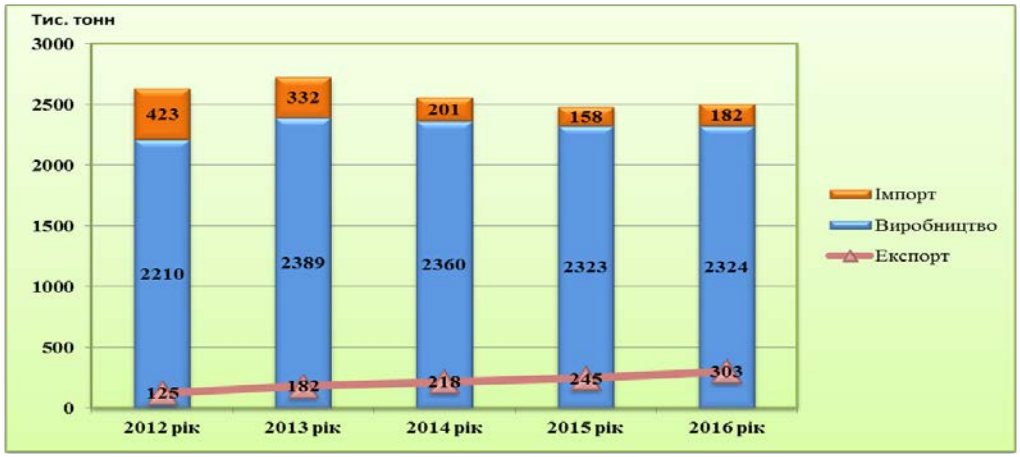

Рис.1. Динаміка обсягів виробництва, експорту та імпорту м'яса за 2012-2016 рр., *тис. т*

Джерело: розрахунки авторів за даними [1].

Крім визначення загальних тенденцій динаміки складових ринку м'яса та м'ясопродуктів важливого значення набуває аналіз структури експорту продукції, оскільки в останні роки склалася різнонаправлена динаміка реалізації різних видів м'яса на зовнішні ринки (рис 2).

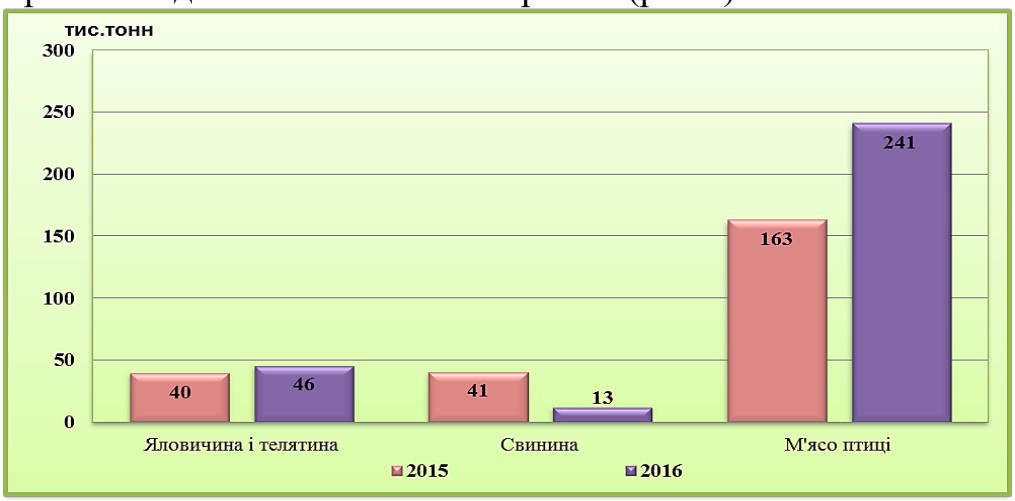

Рис.2. Динаміка експорту м'яса за основними видами за 2015-2016 рр., *тис. т*

Джерело: розроблено авторами за даними [1].

Таким чином, проведений аналіз свідчить про те, що у 2016 р.,порівняно з 2015 р., спостерігалося зростання обсягів експорту м'яса птиці на 48%, яловичини і телятини – на 15%. Натомість обсяги експорту свинини скоротились на 31,7%, що свідчить про негативну тенденцію змін.

Скорочення експорту свинини обумовлено негативним впливом ветеринарно-санітарних умов на підприємствах країни. При цьому різке зростання експорту пташиного м'яса супроводжується підвищенням ціни на зовнішніх ринках при низькій купівельній спроможності населення України.

Отже, можемо зробити висновок, що нарощування присутності української м'ясної продукції на світових ринках відбувається завдяки галузі птахівництва. Тобто, м'ясо птиці стало замінником для переважної кількості споживачів м'яса. Найвищим попитом українська птиця користується в Іраку, Єгипті та Нідерландах.

Зростання експорту м'яса птиці за останні роки зумовлено державною регуляторною політикою, спрямованою на збільшення частки експортованого м'яса на іноземному ринку, зокрема знято заборону щодо експорту м'яса птиці з України до ЄС, забезпечено державну підтримку виробникам м'яса за рахунок дотацій на галузь тваринництва [3].

Отже, державне регулювання в умовах нестабільності як внутрішнього, так і світового ринку, допомагає підприємствам вийти на міжнародний ринок, закріпитися на ньому і відповідно стимулює виробництво у нашій країні, продукція якого продається закордон.

Література:

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http: // www.ukrstat.gov.ua.

2. Голомша Н.Є. Державне регулювання експорту агропродовольчої продукції. – 2018.

3. Конституція України від 08.02.2017 р. № 83 // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua

4. Ємцев В.І. Особливості формування конкурентоспроможності підприємств м'ясної промисловості України / В.І. Ємцев // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2011. – Спецвип. 33. – Ч. 1. – С. 10–105.

5. Нелеп В.М. Перспективи експорту продукції сільського господарства і харчової промисловості України / В.М. Нелеп, О.М. Висоцька // Економіка АПК. – 2014. – № 3. – С. 72–78.

УДК 338.516:637.1

Савченко В.,*студент 2 курсу*
факультету аграрного менеджменту
Кирилюк О.Ф.*, к.е.н., доцент*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ОЦІНКА ЦІНОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ НА ВІТЧИЗНЯНОМУ РИНКУ МОЛОКА ТА МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Актуальність. Молочна галузь належить до провідних у харчовій і переробній галузях промисловості України й відіграє важливу роль в економіці держави та забезпеченні населення продуктами харчування першої

необхідності. Молоко, як один із базових продуктів, – невід'ємна складова раціону здорового харчування людини.

Україна має всі необхідні кліматичні, географічні, територіальні умови для виробництва молока, на відміну від інших країн світу. За таких умов ринок молока та молочної продукції потребує підвищеної уваги до себе як учених, так і практиків, потребує безперервного моніторингу цінових тенденцій.

Аналізостанніх досліджень і публікацій. Дослідженням вітчизняного ринку молока та цінових тенденцій на ньому присвячені праці таких вчених як : Мостенська Т.Л., Скопенко Н.С., Бовкун А.О., Бутенко М.І., Стецюк Я.Ю., Кернасюк Ю., Маслак О., Тарасова Ю., Радько В. та ін.

Виклад основного матеріалу. Розвиток ринку молока та молочної продукції в Україні проходить у складних організаційно-економічних і фінансових умовах. Визначальною тенденцією на вітчизняному ринку молока в останні п'ять років є значне підвищення цін як на молочну сировину, так і на готову продукцію. Високий рівень цін не тільки сприяв зростанню ефективності роботи молочної галузі, але й значно мотивував імпорт закордонної молочної продукції на український ринок.

Закупівельні ціни на молоко в Україні на кінець 2017 року відповідали світовим тенденціям. Основною причиною цього було зниження експортних цін на молочну продукцію, які були драйвером протягом року, так як насичення внутрішнього ринку не дає не сприяло збільшенню обсягу продажу [1].

За даними Асоціації виробників молока станом на 1.01.2018 р. середня закупівельна ціна молока з ПДВ екстраґатунку порівняно із даними на 1.01.2015 р. підвищилась у два рази та становила 9,86 грн за кг (рис.1). Найвища середня ціна за молоко екстра ґатунку на Харківщині, а найнижча — на Одещині. Середня ціна на молоко вищого ґатунку також зросла у два рази та склала9,50грн за кг. Також спостерігається підвищення ціни на молоко першого ґатунку – до 8,92 грн/кг, але темпи такого зростання дещо нижчі порівняно із динамікою продукції першого ґатунку – 96%[1].

Однією з причин коливання цін є сезонність характеру виробництва молока з постійним попитом на молочні продукти. Найбільші обсяги виробництва традиційно припадають на весняно-літній період, коли надій молока сягає 1,2 млн. т., тоді як у зимовий період він майже вдвічі менше – близько 590–600 тис. т [2; 3].

Аналіз тенденцій динаміки ціни молока й молочних продуктів дозволяє констатувати, що ціна є одним із головних чинників, який стримує виробництво та переробку молочної продукції. Проведений індексний аналіз споживчих цін на молоко, сир та масло за останні 5 років (рис.2) підтверджує їх стабільний характер, маючи явну тенденцію до збільшення протягом 2016–2017 рр., хоча у 2016 р. відбулося зниження споживчих цін. Ланцюговий індекс споживчих цін на масло у 2017 р становив – 127,6% , що підтверджує відновлення тенденції ціни цих продуктів до підвищення.

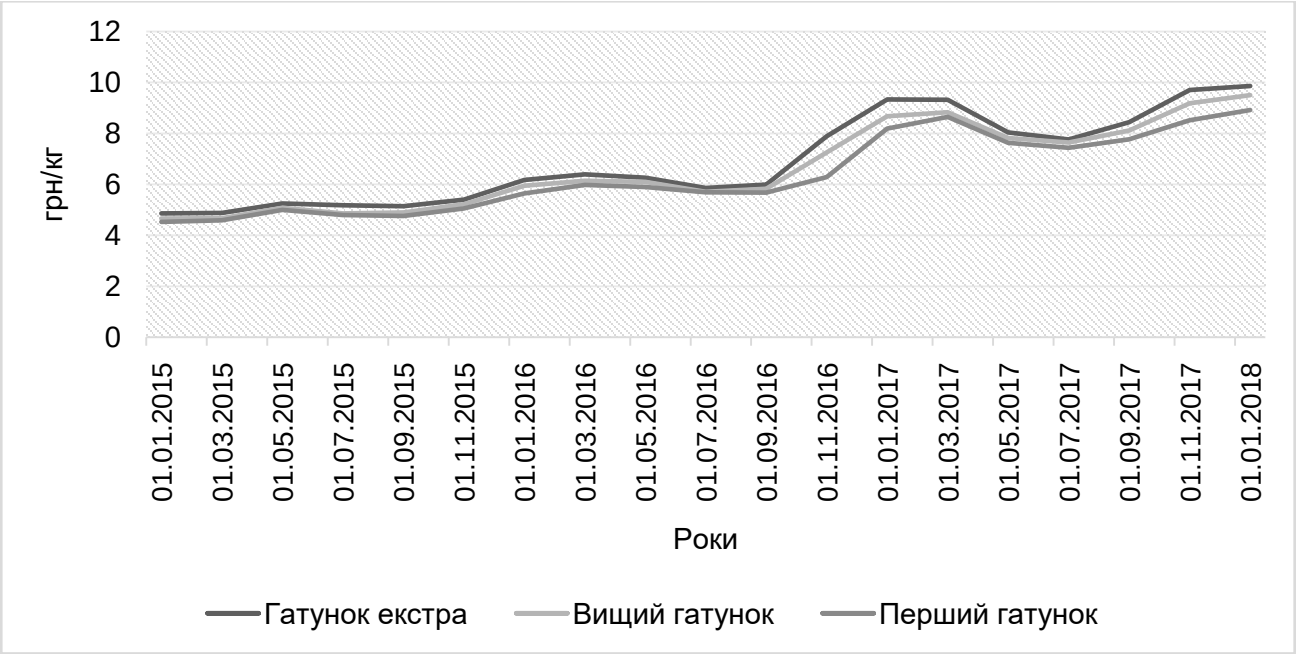

Рис.1 Динаміка середніх закупівельних цін на молоко в Україні, 2015-2017 рр.

Джерело: [1].

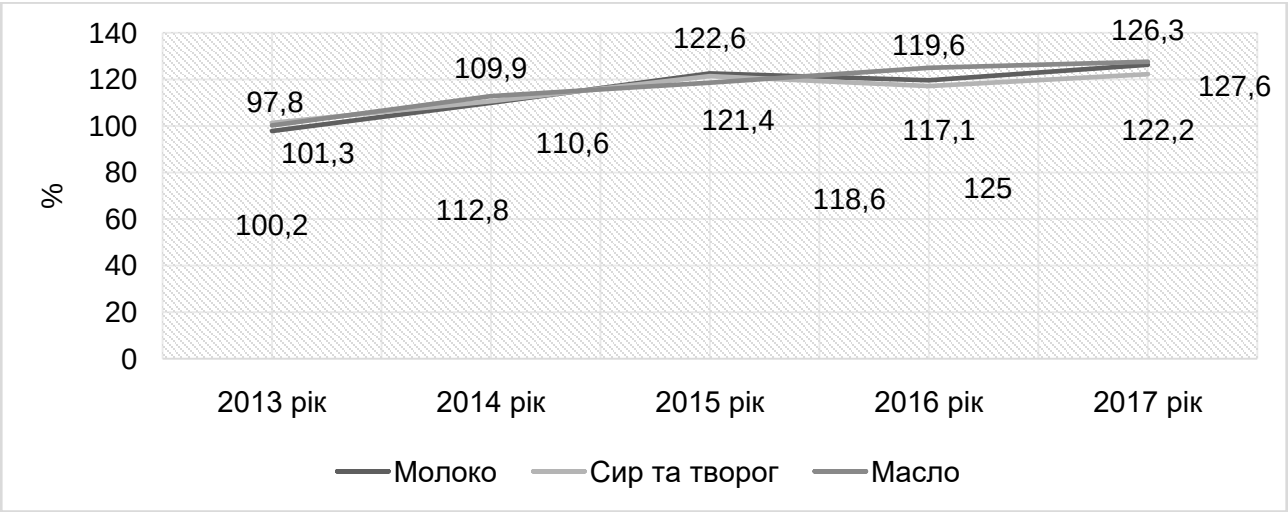

Рис.2. Динаміка індексів споживчих цін на молоко сир та масло в Україні, 2015-2017 рр.

Джерело: [3].

Дослідженнями встановлено, що на величину закупівельних цін суттєво впливає низька якість молочної сировини в секторі приватних господарств населення. Одним із напрямів подальшого розвитку молочного сектору є кооперація дрібних товаровиробників молока. При цьому необхідно спрямувати зусилля на підвищення якості молока шляхом придбання та використання сучасного доїльного та холодильного обладнання. Це підтверджується прикладами зарубіжного досвіду молочного кооперативного руху, в нашій країні цей напрям тільки набирає обертів.

Отже, для того, щоб рівень ціни для виробників молока та молочної продукції забезпечував прибуток, необхідно приділити велику увагу організації

виробництва та якості виробленої продукції. Проведені дослідження дозволяють зробити висновок, що кількість і якість молочної сировини має відповідати вимогам ринку. Основними чинниками стримування динаміки цього є дрібнотоварне виробництва молока, скорочення молочного поголів'я худоби, дефіцит коштів для впровадження передових технологій утримання корів. Для динамічного розвитку галузі та стабілізації ціни на продукцію необхідно зменшити частку господарств населення у забезпеченні товарних поставок молока через об'єднання у молочні кооперативи, або зберегти виробництво молока в цьому сегменті для забезпечення власних потреб. З метою підтримання необхідного рівня виробництва молочної сировини молокопереробні підприємствам слід фінансувати створення великих молочних комплексів з утриманням високопродуктивних тварин і налагодженою системою забезпечення якості продукції, забезпечити злагоджену роботу системи управління безпекою молочних продуктів, а також захист вітчизняного ринку від неякісної імпортної продукції.

Література:

1. Асоціація виробників молока [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://milkua.info/uk.

2. Мостенська Т.Л. Стан і проблеми розвитку ринку молочних продуктів в Україні / Т.Л. Мостенська // Економіка АПК. – 2004. – Вип. 3. – С.45–50.

3. Тарасова Ю.А. Стан та перспективи розвитку молочної галузі України Ю.А Тарасова // Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. Праць ; за ред.: М.І. Звєрякова (голов. ред.) та ін. – Одеса : Одеський національний економічний університет. – 2017. – № 1 (62). – С. 149–156.

4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua.

УДК 339.175:638.16

***Лащів Х.Т.**, студентка 4 курсу*
факультету аграрного менеджменту
***Кирилюк О.Ф.**, к.е.н., доцент*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

СВІТОВИЙ РИНОК МЕДУ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Україна займає 5 місце у світі з виробництва меду. Вона є головним експортером меду в Європі, знаходиться в десятці світових експортерів меду. Галузь бджільництва в Україні знаходиться на досить високому рівні, при цьому реалізація продукції її як на внутрішньому так і на зовнішньому ринку має великі можливості для зміцнення позицій на світових продовольчих ринках.

Останні роки український ринок меду стає одним з найбільш перспективних і розвивається на вітчизняному продовольчому ринку. За 2010-

2017 р. встановлено збільшення виробництва меду в Україні, а також споживання продукції у розрахунку на одну особу. Подальше збільшення темпів виробництва потребує нових ринків збуту, що актуалізує дослідження тенденцій розвитку світового ринку меду.

Метою дослідження є вивчення динаміки світового ринку меду та обґрунтування шляхів виходу на міжнародні продовольчі ринки.

Різні аспекти функціонування світового продовольчого ринку висвітлені у працях Н.Є.Голомші, Л.В. Діброви, С.М. Кваші, О.Ф. Кирилюк. Однак глобальні зміни ринкової кон'юнктури, що відбулися останнім часом на ринку меду, потребують проведення аналізу й обґрунтування перспектив вітчизняних підприємств на світовому ринку продукції бджільництва.

Світовий ринок меду має ряд специфічних особливостей. Основними постачальниками продукції бджільництва на світові продовольчі ринки є: Китай, США, Аргентина, Туреччина, Україна та Мексика. Світовий ринок меду є одним з найбільш глобалізованих ринків продовольства: з вироблених в світі 1,6 млн тонн меду на експорт відправляється близько 400 тис. т. Протягом останніх років активно відбувається перерозподіл ринку між основними виробниками .

Встановлено, що за 2012-2016 роки найбільша частка в структурі світового виробництва меду належить Китаю, який за рік виробляє –44%, що становить 435 тис. т меду, США виробляють 7%, що становить 66 тис. т в рік, та має близько 300 видів меду. Аргентина виробляє 8%, що становить 75 тис. т. Їх мед вважається дуже якісним. Туреччина є одним з найбільших виробників соснового меду. Україна займає 5 місце з виробництвом 6%, що становить 63 тис. т в рік, 50% з яких займає соняшниковий мед. Загальний світовий обсяг експорту меду в 2016 році склав 2,3 млрд. дол. США, що на 38,3% більше 2011р. [4].

Найбільшими постачальниками меду в світі є країни ЄС - 35,2%, Азії- 29%. Світовими лідерами експорту у 2016 році були Китай – 23%, Нова Зеландія – 16%,Аргентина – 13%, Німеччина – 11%, частка яких становить 77% всього світового експорту меду. Світові лідери імпорту за той же період: США – 36%, Німеччина – 22%, Великобританія – 9%, Японія – 8%, Франція – 10%. Дослідження показало, що найбільші темпи росту мають підприємства України:

Основними компаніями на світовому ринку натурального меду є: Capilano Honey Ltd (Австралія), Caprilush International (Мексіка), Duc Cuong Phat Company Limited (В'єтнам), Dutch Golld Honey (США), Groeb Farms, Inc (США), Navrang SL (Іспанія), Nuxten Health Ltd (Нова Зеландія), Rowse Honey Ltd (Великобританія), Zanchetta Alimentos LTDA (Бразилія), Zhejiang Jiangshan Bee Enterprise Co, Ltd (Китай).

Найбільшим імпортером меду в світі є країни Європейського Союз - близько 50%. Серед європейських країн, вагомий обсяг продукції бджільництва імпортують Німеччина (13%), Франція (6%), Великобританія (6%), Бельгія (4%), Іспанія (4%) і Польща (4%). Слід зазначити, що Євросоюз встановив квоти на безмитні поставки меду з України у 4 тис. тонн на рік, які були збільшено у 2017 році до 8 тис. тонн на рік [1].

Обсяги торгівлі медом у світі за п’ять останніх років збільшились на 30%, та в минулому році становили 659,2 тис тон, або 2,24 млрд дол. США [3].

Проведені дослідження показали наявність кардинальних змін на світовому ринку меду, що відбуваються під впливом цінового фактору та частки у виробництві продукції.

У 2016 році вітчизняні підприємства експортували 56,9 тис. тонн меду, що на 58,5% більше 2015 року. При цьому експорт у вартісному виразі збільшився всього на 1,4% і склав 97,3 млн дол. (у 2015 році - 95,9 млн дол.) переважно за рахунок зниження ціни одиниці продукції.

Це обумовлено падінням світових цін на мед. Нарощування темпів виробництва меду в Україні спонукало до пошуку нових ринків збуту та збільшення експорту продукції. Цьому сприяло підвищення попиту в світі на мед, під впливом зростання ціни, а також скорочення виробництва цього продукту через несприятливі погодні умови. Середня ціна на світовому ринку меду зросла на 7,4% – з 2,43 дол./кг до 2,61 дол./кг .

Україна займає 5 місце у світі з виробництва меду. Вона є головним експортером меду в Європі. Знаходиться в десятці світових експортерів меду. Галузь бджільництва в Україні знаходиться на досить високому рівні, а от її реалізація як на внутрішньому так і на зовнішньому ринку могла б бути й кращою, тим самим зміцнивши і закріпивши своє місце в аграрній світовій економіці.

Проведені дослідження дозволяють зробити висновок, що підвищення частки вітчизняною продукції на світовому ринку меду є те, що український мед експортується як сировина. Щоб уникнути цього в перспективі можливо шляхом розвитку роздрібного продажу меду та позиціонування власної торгової марки. Для цього необхідно приділяти більше уваги маркетинговій складовій бізнесу.

З метою підвищення конкурентоспроможності українського меду на світовому продовольчому ринку доцільна підтримка галузі з боку держави, створення національного бренду українського меду, збільшення кількості середніх та крупних медових компаній, розширення ринків збуту в різних країнах світу. Вагомим напрямком збільшення прибутку бджолярів є так зване широко відоме у світовій практиці комерційне запилення сільськогосподарської продукції.

Отже, інтеграція вітчизняних підприємств з виробництва меду в глобалізовану економіку потребує адаптації галузі бджільництва до існуючих міжнародних умов торгівлі і стандартів. Висока якість вітчизняної продукції гарантує її високу конкурентоспроможність на ринках як Європи, так і інших країн.

Перспективи виробництва меду безпосередньо пов’язані із необхідністю збереження досягнутих останніми роками обсягів виробництва продукції та забезпечення сталого розвитку галузі. Для цього слід розвивати цю галузь не лише серед бджолярів-любителів, але й підприємців.

Література:

1. Кондратьев Н. Основные проблемы экономической статики и динамики / Н. Кондратьев. – М. : Директ-Медиа, 2007. – 403 с.
2. Україна вдвічі збільшила експорт меду до рекордного показника [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://tsn.ua/groshi/ukrayina-vdvichi-zbilshila-eksport-medu-do-rekordnogo-pokaznika-959393.html.
3. Світовий ринок меду та його перспективи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://agronews.ua/node/83794.
4. База даних статистики ФАО (Food And Agriculture Organization of the United Nations) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://faostat3.fao.org/download/Q/QL/E.

***Горб В.С.**, студентка 2 курсу*
факультету аграрного менеджменту
***Кирилюк О.Ф.**, к.е.н., доцент*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ОЦІНКА ВПЛИВУ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ НА ФОРМУВАННЯ СПОЖИВАННЯ М'ЯСА І М'ЯСНИХ ПРОДУКТІВ В УКРАЇНІ

Розвиток вітчизняного ринку м'яса і м'ясних продуктів визначається потребами забезпечення населення дієтичними і найбільш доступними по ціні продуктами харчування. Практика свідчить, що в країні актуалізуються питання розвитку виробництва українського м`яса та м'ясних продуктів не тільки з метою задоволення попиту країни, але і для підвищення експортних поставок м'яса. Проте в результаті змін останніх двох десятиліть споживання м'яса в цілому суттєво скоротилось. Підприємства потребують додаткових капіталовкладень,не вистачає сучасної техніки та технології. На жаль,м'ясо має низьку еластичність попиту на продукцію,а високу еластичність ціни. Причинами цього є різкі зміни цін, а також коливання обсягів виробництва м'яса. Важливим чинником впливу на рівень споживання м'яса і м'ясних продуктів у розрахунку на одну особу є платоспроможність населення.

Питанню вивчення тенденцій виробництва на ринку м'яса і м'ясних продуктів присвячено праці багатьох провідних вчених, серед яких М.М. Ільчук, С.М. Кваша, О.М.Шпичак. Враховуючи, що в практичному плані ринок м'яса досить динамічний, рішення державних установ про підвищення заробітної плати, пенсій і та інших соціальних виплат мають сприяти забезпечення харчування населення якісними продуктами тваринного походження, в т.ч. і продукції птахівництва, це вимагає розширення досліджень впливу наявного доходу населення на рівень споживання м'яса та м'ясопродуктів.

Метою дослідження є визначення основних тенденцій споживання м'яса та м'ясних продуктів в областях України та визначити ступінь впливу на його рівень залежно від наявного доходу населення.

М'ясний ринок – незамінна частина аграрного сектору в Україні . Відомо, що ринок м’яса найбільш динамічно розвивається порівняно з іншими галузями. В наш час розвиток виробництва м’яса стабілізує ринок,а також забезпечує дохід виробникам продукції. Але на жаль,з кожним роком українці все менше купляють м'яса і це не через відсутність товару на ринках, а через низьку купівельну спроможність. Середньостатистичний українець споживає м’яса майже в 3 рази менше, ніж жителі США, Європейського Союзу. Слід відмітити, що вироблене в Україні м'ясо є більш високої якості, ніж імпортне. Держава вживає заходів, щоб обмежити ввезення дешевої продукції і більше забезпечити ринок продукцією власного виробництва. В даний час спостерігається зростаюча конкуренція між товаровиробниками, і, на нашу думку, ця тенденція в найближчій перспективі тільки зростатиме, однак ціна продукції під впливом ряду чинників щороку збільшується прискореними темпами.

Проведений аналіз споживання м’яса і м’ясних продуктів за 2015 рік (табл. 1) дозволив встановити, що найнижчий рівень споживання м’яса і м’ясопродуктів в трьох областях (13%) – 39,6 кг, що становить лише 48% рекомендованих норм споживання цих продуктів. Отже, 12% населення країни недостатньо споживає цих важливих для організму людини продуктів, загальний фонд споживання в цій групі областей становить всього 9%. До другої групи належать 5 областей з дещо вищим рівнем споживання продукції46, 1 кг, що на 16% більше рівня областей першої групи, але нижче середнього по країні показника на 16%. Загальний фонд споживання тут збільшився відносно попередньої групи на 85% і становив 329,7 тис. т.

Таблиця 1

Групування областей України за рівнем споживання м’яса і м’ясних продуктів 2015 р., *у розрахунку на одну особу, кг*

№ групи	Інтервал групування, кг	Кількість областей		Населення у % до загального по країні	Середнє споживання м’яса на 1 особу, кг		Фонд споживання, тис. т	
		області	%		кг	% до середнього по країні	Всього тис. т	% до загального по Україні
1	37,5-42,66	3	13	12	39,6	72	178,1	9
2	42,66-47,82	5	21	19	46,1	84	329,7	16
3	47,82-52,98	11	46	38	49,7	91	695,9	34
4	52,98-58,14	3	13	17	53,4	97	346,1	17
5	58,14-63,3	2	8	14	97,4	178	485	24
Разом і в середньому		24	100	100	54,8	100	2034,8	100

Джерело: розрахунки авторів.

Встановлено, що 38% населення , які проживають в одинадцяти областях України (46% областей) споживають м’яса і м’ясопродуктів в середньому 49,7 кг, що нижче рекомендованих норм харчування майже на 40%. В цих областей фонд споживання цих продуктів становив 695, 9 тис. т або 34% всього фонду споживання м’яса і м’ясопродуктів. Населення четвертої групи споживає

продукти майже на рівні середнього показника по країні – 53,4 кг, але це нижче рекомендованих норм на 36%. І тільки в двох областях населення споживає 97,4 кг м'яса, що вище середнього показника на 78%, вище рекомендованих норм споживання на 17%. При цьому фонд споживання м'яса становив 485 тис т. або 24% загально фонду споживання продукції країни.

Отже, дослідженнями встановлено диспропорцію споживання м'яса і м'ясних продуктів по областях країни: від 39,6 кг до 97, 4 кг. На таку ситуацію впливає багато об'єктивних і суб'єктивних чинників. Вагомим серед них є рівень наявного доходу населення у розрахунку на одну особу. Проведений кореляційно-регресійний аналіз залежності споживання м'яса і м'ясопродуктів у розрахунку на одну особу показав рівняння $y_x = -253,7 + 0,01x$. Економічний зміст його полягає в наступному: при збільшенні наявного доходу населення у розрахунку на одну особу на 100 грн споживання м'яса і м'ясопродуктів збільшується на 1 кг.

Таким чином, щоб досягти споживання м'яса населенням країни до медично рекомендованих норм в середньому необхідно підвищити рівень наявних доходів населення в середньому на 2800 грн. Враховуючи значну диференціацію рівня споживання продуктів по областях необхідно провести вивчення збільшення доходів населення з метою забезпечення споживання м'яса і м'ясопродуктів тут відповідно до рекомендованих норм. Питання функціонування та збалансованого розвитку ринку м'яса й м'ясопродуктів є актуальним в умовах постійного недоспоживання продовольства, особливо м'ясної групи, що потребує системного підходу до подальшого його розвитку.

Література:

1. Статистичний збірник «Сільське господарство України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/.

2. Статистичний збірник Баланси та споживання основних продуктів харчування населення України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/.

3. Формування попиту та пропозиції на ринках основних видів тваринницької продукції / [Ільчук М.М., Коновал І.А., Кирилюк О.Ф., Гурська І.С.] – К.: ЗАТ «Нічлава», 2012. – 363 с.

***Шевчук І.А.**, студентка 4 курсу*
факультету аграрного менеджменту
***Кирилюк О.Ф.**, к.е.н., доцент*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ЕКСПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПРОДУКЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОГО ПТАХІВНИЦТВА

Станом на сьогодні, серед виробників продукції птахівництва спостерігається тенденція нарощування темпів виробництва. Важливу роль відіграє збільшення обсягів виробництва за рахунок якісних методів організації

та впровадження сучасних технологій вирощування птиці задля задоволення потреби як внутрішнього, так і зовнішніх ринків.

Метою дослідження є виявлення тенденцій розвитку та визначення особливостей функціонування ринку птахівництва в Україні та світі.

Дослідженням експортної діяльності вітчизняних птахівничих підприємств присвячені праці таких вчених як: Ільчук М.М., Буряк Р.І., Кваша С.М., та інших науковців. Однак на нинішній час ще не розв'язано низку питань, що стосуються удосконаленню економічного механізму формування експортного потенціалу вітчизняних товаровиробників, що значно актуалізує дослідження їх вирішення.

Метою дослідження є аналіз експортних операцій на ринку продукції птахівництва.

Постійне впровадження прогресивних технологій при будівництві птахофабрик, використання сучасних підходів до вирощування птиці дають обумовлюють нарощування виробництва продукції. Найбільшим попитом на ринку користується курятина. Згідно з прогнозами, буде зберігатися тенденція збільшення прибутковості виробництва м'яса птиці – цей показнику 2017 році становив 17,3%, що майже в 3,5 рази перевищує дані 2016 року (5%) [1].

Станом на 1 березня 2017 року чисельність птиці всіх видів в Україні становила 194736,6 тис. голів. Найбільша частка птиці зосереджена в областях: Вінницькій – 27 197,5 тис. гол, Київській – 27099,9 тис. гол, Черкаській – 22942,5 тис. гол, Дніпропетровській – 18 085,6 тис. гол[3].

Україна в січні 2018 року експортувала 19,69 тис. тонн м'яса птиці і субпродуктів, що в 1,8 разу більше, ніж за аналогічний період 2017 року. За даними Державної фіскальної служби України експорт цієї продукції у грошовому вираженні збільшився у 2,3 разу – до 30,4 дол. млн. Імпорт м'яса птиці і субпродуктів збільшився у 1,7 разу – до 12,12 тис. тонн, у грошовому еквіваленті – у 1,9 разу і становить 5,3 дол. млн [4].

Аналітики пропонують розвивати експорт в країни, які готові купувати великі обсяги продукції без громіздкої процедури сертифікації. Українське м'ясо птиці купують Ірак, Єгипет, Саудівська Аравія, Йорданія, також почалися поставки до Ірану та Індії. Зовнішня торгівля з цими країнами сприятиме значному розширенню обсягів експорту. Для України дуже перспективним є налагодження продажу м'яса птиці в азіатські країни. Це типовий продукт для цих країн. Не доцільно продавати свинину в арабські країни, а ось м'ясо птиці більш ніж. Також ринок Індії або Китаю, це величезний ринок, де споживання цієї продукції має стійкий попит, а Україна може тільки нарощувати обсяги та будувати нові птахоферми [4].

Україна має достатньо сприятливе середовище для розвитку промислового птахівництва, для задоволення потреб внутрішнього та зовнішнього споживача. Саме ця галузь на даний момент динамічно розвивається і не вимагає значної підтримки зі сторони держави. Основними чинниками розвитку даної галузі є стабільність процесу купівлі-продажу, а також встановлення такого рівня цін, який би задовольняв суб'єктів ринку.

Література:

1. Газета «Сьогодні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ukr.segodnya.ua/economics/business/vpervye-za-vremya-nezavisimosti-v-ukraine-stalo-vygodno-proizvodit-govyadinu-1093597.html.
2. Ринок м'яса птиці в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.poultryukraine.com/data/file/analytics/ptica_yanvar_fevral_2017.pdf.
3. Асоціація «Союз птахівників України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.poultryukraine.com/.
4. Асоціація «Тваринників України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://usba.com.ua/ukraina-zbilsila-eksport-masa-ptici.

***Євдакова Д.В.**, студентка 4 курсу*
факультету аграрного менеджменту
***Кирилюк О.Ф.**, к.е.н., доцент*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ ПРОДУКЦІЄЮ ПТАХІВНИЦТВА В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

У сучасних умовах інтеграції України у світову та європейську економічну системи проблеми розвитку зовнішньої торгівлі виходять на перший план. Виклики процесів глобалізації національної економіки потребують подальшого розвитку вітчизняного агропромислового комплексу та його інтеграції в світову продовольчу систему. Птахопродуктовий підкомплекс одним із перших розпочав освоєння світового ринку, спрямував частину нереалізованої продукції на зовнішні ринки, знайшов вигідні ніші збуту продукції.

Дослідження проблеми зовнішньої торгівлі та перспективних ринків збуту висвітлені в працях вітчизняних вчених: А.Д. Діброви, С.М. Кваші, Ю.О. Лупенка та інших науковців. Щодо птахівництва, то ця проблема висвітлюється з точки зору оцінки конкурентоспроможності птахівничих підприємств та їх продукції, аналізу тенденцій зовнішньоекономічної діяльності з метою визначення можливостей збуту на внутрішньому й зовнішньому ринках [1] та з точки зору оцінки інноваційних процесів у птахівництві [2].

Птахівництво України на сучасному етапі виступає лідером серед інших галузей тваринництва щодо темпів розвитку та обсягів виробництва м'яса. В країні у 2015 р. вироблено 2 322,6 тис. т всіх видів м'яса у забійній масі, з якого м'яса птиці – 1 143,7 тис. т, або 49,2%. [3]

Проведені дослідження показують, що обсяги експорту м'яса птиці незначні – із виробленого у 2015 р. 1 144 тис. т експортовано 163 тис. т, або лише 14,2%, тобто галузь працює переважно на внутрішнє споживання – майже 90% від обсягів виробництва є фондом внутрішнього споживання країни.

Частка України у світовому експорті постійно зростає, сьогодні вона сягає уже 1,5%. Отже, Україна виступає конкурентом Євросоюзу, тому не може розраховувати на вільний вхід на європейські ринки, про що свідчать введені

квоти і суворий контроль якості. Адаптація вітчизняного м'ясного птахівництва до вимог європейського економічного простору потребує не тільки закріплення отриманих результатів розвитку, але й забезпечення якісних вимог до продукції. Ситуація для птахівничих підприємств суттєво змінилася після підписання договору про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС і набуття чинності системи квотування на безмитну торгівлю, що дає змогу збільшити маржу українських компаній.

М'ясне птахівництво в Україні – високоефективне виробництво продукції на рівні світових стандартів, яке є конкурентоспроможним як за ціною, так і за якістю, а також постійно освоює нові зовнішні ринки. Продукцією птахівництва вітчизняні товаровиробники забезпечують попит на внутрішньому ринку і експортують значні обсяги до держав-членів СНД, а також до Іраку, Йорданії, Лівії та інших країн.

Література:

1. Ліпич Л. Аналіз економічного потенціалу підприємств птахівництва в системі розвитку економічної діяльності / Л. Ліпич, К. Кутикіна // Економіст. – 2012. – № 9. – С. 31–39.

2. Кирилюк О.Ф. Особливості інноваційних процесів у птахівництві України / О.Ф Кирилюк // Науковий вісник Національного аграрного університету. – 2008. – № 131. – С. 178–181.

3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/.

УДК 658.512.8

***Мороз Л.Е.**, бакалавр*
***Луцков В.О.**, к.е.н.*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В СИСТЕМІ ОПЕРАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Історія управління персоналом своїм корінням йде в самий початок організації колективної праці людей.

Сьогодні стає зрозумілим, що для того, щоб розвиватись, одержувати прибуток і зберегти конкурентоспроможність організації, керівництво повинно оптимізувати використання ресурсів: матеріальних, фінансових і головне – людських. Коли керівництво організації дійсно турбується про людей, загальну філософію та клімат – це обов'язково відображається на результатах її діяльності.

Науковці розглядають управління персоналом як процес планування, підбору, підготовки, оцінки і безперервного навчання, спрямований на раціональне використання персоналу, підвищення ефективності виробництва, і, в кінцевому результаті, на поліпшення якості життя [1, 2].

Проблема управління персоналом завжди перебувала в центрі уваги науковців. Значний внесок у розробку теорії і методології управління персоналом зробили такі вітчизняні і зарубіжні вчені, що належать до різних наукових шкіл: В. В. Адамчук, О. І. Амоша, А. С. Афонін, С. І. Бандура, М. Г. Бєлопольський, Д. П. Богиня, Г. І. Виханський, В. М. Гриньова, В. М. Данюк, М. І. Долішній, А. П. Єгоршин, Є. М. Лібанова, І. С. Завадський, А. М. Колот, А. Я. Кібанов, О. В. Крушельницька, В. М. Нижник, А. М. Селезньов, І. В. Сорока, Л. Якокка та інші. Та, на жаль, мало уваги приділяється саме управлінню персоналом в системі операційного менеджменту.

Управління людьми представляє собою компоненту управління будь-якої організації, специфікою якої є те, що люди водночас можуть бути як об'єктом, так і суб'єктом управління [3].

Комплексний підхід до управління персоналом передбачає урахування організаційно-економічних, соціально-психологічних, правових, технічних, педагогічних та інших аспектів у їхній сукупності і взаємозв'язку при визначальній ролі соціально-економічних факторів.

Системний підхід до управління персоналом передбачає врахування взаємозв'язків окремих аспектів управління кадрами і виражається у розробці кінцевих цілей, визначенні шляхів їх досягнення, створенні відповідного механізму управління, що забезпечує комплексне планування, організацію і стимулювання системи роботи з персоналом.

Методами управління персоналом називаються способи впливу на колективи і окремих працівників з метою здійснення координації їх діяльності в процесі виробництва (управління). Всі методи поділяються на три групи: адміністаривні, економічні і соціально-психологічні.

Стратегія управління персоналом полягає у визначенні шляхів і можливостей розвитку персоналу, тобто, управління персоналом виражене через плани щодо використання зовнішніх можливостей для підвищення конкурентоздатності організації за допомогою своїх працівників.

Зважаючи на вищевказане, управління персоналом в системі операційного менеджменту можна визначити як цілеспрямовану діяльність керівного складу організації на розробку концепції, стратегій кадрової політики і методів управління людськими ресурсами. Це системний, планомірно організований вплив через систему взаємопов'язаних, організаційно економічних і соціальних заходів, спрямованих на створення умов нормального розвитку й використання потенціалу робочої сили на рівні виконання окремих операцій [4].

Планування, формування, перерозподіл і раціональне використання людських ресурсів є основним змістом управління персоналом в операційному менеджменті. Операційний менеджмент займається розробкою організаційних систем, що забезпечують максимально ефективне використання матеріалів, людських ресурсів, устаткування і виробничих приміщень у процесі виготовлення продукції або надання послуг і управління ними [5].

У процесі управління операційною системою менеджер повинен уміти користуватися даними аналізу, підготовленими фахівцями. Важливо також бути

здатним до організаційно-економічного мислення, вирізняти істотні чинники та зв'язки, що впливають на результат. Окрім цього, необхідно знати життєвий цикл організаційного розвитку й методологію системного управління розвитком виробничої системи. Слід уміти розпізнавати проблеми інноваційного процесу, володіти навичками впровадження нових ідей.

Враховуючи вищенаведене, можна стверджувати, що творчий процес управління людьми неможливо виховати та навчити, однак здібність знаходити оригінальні рішення зустрічаються у людей частіше. Разом з тим, досягає успіху в удосконаленні основ бізнесу невелика кількість людей.

У наш час важко назвати більш важливу і багатогранну сферу діяльності, ніж управління або менеджмент, від якого залежать і ефективність виробництва, і якість обслуговування населення. Основним змістом управління персоналом в операційному менеджменті є планування, формування, перерозподіл і раціональне використання людських ресурсів.

Операційний менеджмент як особлива галузь управлінських дисциплін виник для вирішення проблемних індустріальних управлінських завдань. Попри своє індустріальне походження, операційний менеджмент сьогодні перетворився на більш широкий і глибокий управлінський підхід, ніж просте керування виробничими операціями. Унаслідок швидкого технологічного розвитку виникають принципово нові види операцій або відбуваються істотні якісні зміни в колишніх видах і типах операцій. Нерідко буває так, що нове поле операційного менеджменту стає джерелом не тільки специфічних для даного виду діяльності прийомів, але і для деяких загальних або навіть універсальних підходів.

Знання теоретичних основ управління дають можливість оволодіти культурою та мистецтвом керівництва колективу, включаючи вміння ставити загальні та конкретні цілі, задачі діяльності організації; розробляти стратегію управління при умові громадських, колективних, особистих інтересів, контролювати процес її реалізації.

Отже, в цілому задача менеджерів – це вірний вибір тієї структури, яка краще всього відповідає цілям та задачам організації, а також впливає на неї внутрішнім та зовнішнім фактором. «Найкраща» структура – це та, що кращим способом дозволяє ефективно взаємодіяти з зовнішнім оточенням, продуктивно та доцільно розподіляти і направляти зусилля співробітників і таким чином задовольняти потреби клієнтів та досягати цілей з високою ефективністю.

За останні роки операційний менеджмент зазнав значних змін і в даний час набув величезного значення для бізнесу. Сучасні вимоги до відновлення бізнесу, підвищення якості продукції, що швидко змінюються в умовах конкуренції і процесів, що їх забезпечують, а також загальний погляд на проблеми управління, свідчать про те, що правильне управління операціями, персоналом є необхідною умовою для успішної роботи і виживання будь-якої фірми. Це означає, що вивчення розвитку операційного менеджменту є невід'ємною частиною якісного навчання в сфері бізнесу.

Література:

1. Виноградський М.Д. Управління персоналом : [навч. посіб.] / Виноградський М.Д., Виноградська А.М., Шканова О.М. – 2-ге вид. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 502 с.

2. Менеджмент організацій : [підручник] / За заг. ред. Л.І. Федулової. – К. : Либідь, 2004. – 448 с.

3. Навчальний посібник [для підготовки фахівців галузі знань 0306 «Менеджмент і адміністрування» напряму 6.030601 «Менеджмент» у вищих навчальних закладах освіти III-IV рівнів акредитації] / [Т.І. Балановська, О.П. Гогуля, Н.І. Драгнєва, К.П. Драмарецька, А.В. Троян]. – К. : ЦП «КОМПРИНТ», 2015. – 417 с.

4. Пушкар Р. Менеджмент : теорія та практика : підручн. / Р. Пушкар, Н. Тарнавська. – Тернопіль : Карт-бланш, 2003. – 486 с.

5. Чейз Р.Б. Производственный и операционный менеджмент / Ричард Б. Чейз, Николас Дж. Эквилайн, Роберт Ф. Якобс. – 8-е изд. ; пер. с англ. – М. : Вильямс, 2001. – 704 с.

***Олісейчик А.Ю.**, студентка*
***Биховченко В.П.**, к.е.н., доцент*
Університет державної фіскальної служби України
(м.Ірпінь, Україна)

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК АПК

Україна за своїм природно-ресурсним та аграрним потенціалом посідає провідне місце серед країн світу. Однак цей потенціал використовувався вкрай неефективно, а агропромисловий комплекс України за рівнем розвитку значно відстає від передових країн світу та ЄС. Основною причиною такої ситуації є низька інвестиційна привабливість сектора. Основною причиною такої ситуації є низька інвестиційна привабливість сектора. До того ж науково-технічна та інноваційна сфера не виконує належним чином роль джерела економічного зростання через відсутність дієвих економічних стимулів, які заохочували б суб'єктів господарської діяльності здійснювати технологічну модернізацію своїх підприємств шляхом активного запровадження нових науково-технічних розробок [1,с.48].

За таких умов для аграрного сектора економіки України є нагальною якісна зміна стратегії його розвитку. З боку держави в господарюючих суб'єктів потрібні дієві рішення для стрімкого інноваційного розвитку аграрної сфери.

В літературних джерелах протягом останніх років можна зустріти значну кількість публікацій, присвячених дослідженню проблем інноваційного розвитку агропромислових підприємств.

Розвиток інноваційної діяльності, а особливо впровадження її результатів, в АПК являє собою розробку раціональної структури інноваційного процесу,

що повинна повністю бути адаптованою до регіональних умов виробництва, переробки та реалізації сільськогосподарської продукції.

Агропромисловий комплекс України характеризується високою ресурсомісткістю і природозалежністю, збитковістю виробництва через низьку продуктивність праці та техніко-технологічну відсталість. Це все стосується аграрних підприємств всіх організаційно-правових форм ведення господарської діяльності [2,с.256].

Стосовно впровадження інновацій агропромисловими підприємствами, то основними факторами, що перешкоджають активізації цих процесів в науковій літературі виділяють наступнізовнішнього середовища фактори:

– нормативно-правові: недосконала нормативно-правова база регулювання інноваційної діяльності, невирішеність земельного законодавства, відсутність цільових регіональних програм.

– організаційні: відсутність інформаційно-консультаційних центрів, недосконаліть роботи спеціалізованих ринкових структур, відсутність чіткої інноваційної політики в аграрній сфері.

– економічні: високі ставки на кредити, мінімальний обсяг бюджетних дотацій та інноваційні проекти, недосконала система оподаткування.

Фактори внутрішнього середовища:

– соціально-економічні: відсутність внутрішніх фінансових ресурсів, застарілість технічної бази, вдосконалення розвитку лізингових операцій,наявність економічного ризику, низький рівень прибутковості.

– організаційні: невідповідність методів управління сільськогосподарським підприємством вимогам зовнішнього середовища, низький рівень корпоративної культури, слабка розвиненість маркетингових технологій.

Загалом Україна має потенційні можливості для успішного здійснення інноваційної діяльності, однак на рівні держави необхідно виконати ряд заходів:

– забезпечити стабільність економічного розвитку країни для залучення інвестицій в агропромисловий комплекс;

– надати пільги підприємствам, які створюють інноваційний продукт, що дозволить збільшити фінансові ресурси для реалізації інноваційної програми підприємства;

– зорієнтувати фінансово-кредитні установи на надання кредитів підприємствам, що займаються інноваційною діяльністю [3, с.448].

Основною складовою державної інноваційної політики в аграрній сфері,як і для національної економіки, має стати створення і підтримка відповідних інститутів і механізмів, що забезпечують просування у виробництво ресурсозберігаючих проектів та розробок, податкових послаблень, зваженої митно-тарифної політики, створення об’єктів із високим науковим і виробничим потенціалом.

Література:

1. Алтухова Н.В. Проблеми інноваційного розвитку агропромислового комплексу України / Н.В. Алтухова // Агросвіт. – 2017. – № 2. – С. 48–54.

2. Дудар Т.Г. Інноваційний менеджмент : [навч. посібник] / Т.Г. Дудар, В.В. Мельниченко. – К. : Центр учбової літератури, 2017. – 256 с.

3. Захарченко В.І. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки : [навч. посібник] / Захарченко В.І., Корсікова Н.М., Меркулова М.М. – К. : Центр учбової літератури, 2016. – 448 с.

УДК 631.15/16 (477.73)

***Ярощук Т.Ю.**, студентка*
***Биховченко В.П.**, к.е.н., доцент*
Університет державної фіскальної служби України
(м.Ірпінь, Україна)

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ АПК УКРАЇНИ

Населення нашої країни з кожним роком зростає, тим самим підвищується попит на сільськогосподарську продукцію. Так як Україна має вигідне географічне розташування, сприятливі природно-кліматичні умови,то збільшити обсяги виробництва їй буде не складно. Проте в державі відсутні високорозвинені технології та кошти на їх придбання для підвищення продуктивності та якості продукції. Враховуючи ці фактори, можна стверджувати, що проблема інвестиційної привабливості аграрного сектору є однією з найбільш актуальних на сьогодні.

Україна є інвестиційно-привабливою державою, а її агропромисловий комплекс займає одне з найважливіших місць в економіці. Проте репутація стабільності економічних процесів підірвана і сільське господарство характеризують як ризикову та інвестиційно непривабливу сферу для іноземних інвесторів [1, с. 8]. В Україні існує низка проблем, що заважають рухатись інвестиційному капіталу. Це нестача власних фінансових оборотних коштів; нераціональне використання земель з мінеральними ресурсами; низька ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств і як наслідок деформація у співвідношенні цін на сільськогосподарську продукцію; слаборозвинена ринкова інфраструктура, зокрема, система збуту і зберігання сільськогосподарської продукції; фізичний і моральний знос основних виробничих фондів, а особливо недосконаліть нормативно-правової бази.

Незважаючи на дані проблеми, в агропромисловий комплекс України на протязі багатьох років залучається значна кількість іноземних інвестицій. Так починаючи з 1992 р. в АПК було залучено 1761,0 млн. дол. США прямих іноземних інвестицій, що становить 7,9 % від загального їх обсягу, спрямованих в економіку. З них 1353,9 млн. дол. США (6%) вкладено у 749 підприємств харчової та переробної промисловості та 407,1 млн. дол. США (1,9%) у 450 сільськогосподарських підприємства [2, с. 35].

Основними інвесторами в АПК України, окремо у галузь сільського господарства, є: Велика Британія, Кіпр, Німеччина, Данія, Австрія; Польща. Серйозні інвестиції у вітчизняну харчову промисловість надійшли з Швеції, Нідерландів, Великої Британії, Швейцарії, Кіпру та США [3].

Головним пріоритетом інвестиційної політики України є збалансування обсягів надходження інвестиційних ресурсів між областями. Найбільш активно освоювались капіталовкладення в м. Київ 30,9%, Дніпропетровській (9,3%) та Київській (8,9%) областях. Разом з тим, в Чернівецькій області частка інвестицій у загальному обсязі становила лише 0,8%.

Таким чином, для стимулювання припливу інвестицій в економіку, утворення інвестиційно-привабливого середовища й активізації інвестиційної діяльності державі потрібно вдосконалювати структуру аграрної економіки, запроваджувати іпотечне кредитування підприємств АПК,формувати ринок землі, удосконалювати ринкову інфраструктуру аграрного сектору та систему управління й мінімізації ризиків.

Розглянувши проблеми та перспективи розвитку інвестиційної привабливості аграрного сектору України, можна зробити висновки про те, що інвестиційний потенціал агробізнесу України досить широкий і має перспективи для залучення як державних, так і іноземних інвесторів та активного та прогресивного їх повернення. Проте слід зазначити, що для залучення інвестиційних ресурсів в АПК України, державі необхідно вирішити низку питань, що дасть змогу раціональніше використовувати залучені кошти, контролювати їх рух і своєчасне повернення. Наприклад, необхідно визначити основні пріоритети розвитку сільського господарства та агропромислового виробництва; обов’язково вдосконалити законодавство, що стосується функціонування всієї економіки загалом; подолати інфляційні процеси, корумпованість і тінізацію економічної сфери;забезпечити належне фінансування пріоритетних для розвитку економіки України галузей, у тому числі АПК.

Тож слід зазначити, що головною метою інвестиційної діяльності України, а конкретно, привернення уваги іноземних інвесторів та спрямування їх коштів в агропромисловий бізнес, має стати підвищення конкурентоспроможності агропромислової продукції України на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Література:

1. Сопко В.В. Бухгалтерський облік капіталу (власності, пасивів) : [навч. посіб.] / В.В. Сопко. – К.: Центр навчальної літератури, 2016. – 312 с.

2. Мішеніна Н. Стратегії інвестиційного забезпечення сталого розвитку аграрного сектору України / Н. Мішеніна, І. Мареха // Економіст. – 2015. – № 1. – С. 33–38

3. Сучасний стан та пріоритетні напрямки розвитку інвестиційної діяльності у сільському господарстві [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.

УДК 338.512 (477)

***Дубиніна С.М.**, аспірант*
Запорізький національний університет

ЗМЕНШЕННЯ ЗАГАЛЬНОВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ ЗА РАХУНОК ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРАМ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАШИНОБУДУВАННЯ

Питання енергозбереження та енергоефективності з кожним роком стають все більш актуальними. Представники великих промислових компаній України вже сьогодні приділяють велику увагу показникам енергоспоживання, енергозбереження та підвищення енергоефективності виробництва. Значний крок вперед зробили провідні компанії України, що представляють металургійний сектор, видобувну та машинобудівну галузі.

Як відомо, загальновиробничі витрати складаються з:

– витрат на управління виробництвом – оплата праці з відрахуваннями; витрати на оплату службових відряджень персоналу цехів, дільниць тощо,

– амортизації основних засобів та нематеріальних активів загальновиробничого призначення;

– витрат на утримання, експлуатацію та ремонт основних засобів, інших необоротних активів загальновиробничого призначення;

– витрат на опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення та інше утримання виробничих приміщень;

– витрат на обслуговування виробничого процесу (оплата праці загальновиробничого персоналу, відрахування, витрати на здійснення технологічного контролю за виробничими процесами та якістю продукції, робіт, послуг);

– витрат на охорону праці, техніку безпеки й охорону навколишнього природного середовища;

– інших витрат.

В сучасних умовах, при постійному зростанні тарифів на енергоносії, частка витрат на опалення, освітлення, водопостачання, утримання виробничого приміщення в складовій загальновиробничих витрат є однією з найвпливовішою. Тому слід найчастіше приділяти увагу цієї статті витрат і приймати рішення по її зменшенню.

Одним з рішень цієї проблеми (по зменшенню витрат) є створення програми по енергозбереженню з впровадженням енергоефективних технологій. Наприклад, на ПраТ «Запоріжабразив» (м. Запоріжжя) декілька проблем з енергозбереження вирішені за рахунок:

– використання сучасного обладнання на базі теплових насосів для підігріву води для побутових приміщень (принцип роботи цих приладів ґрунтується на відбиранні надлишкового тепла для підігріву води, завдяки чому не витрачається коштовний природний газ для вироблення пару);

– використання сучасного обладнання з вищим ККД теплогенерації на котлах, для опалення;

– заміна електричних ламп розжарювання на сучасні енергоощадні, світлодіодні;

– заміна електрообладнання на менш потужне з найвищим класом енергозбереження;

– встановлення устаткувань для компенсації реактивної енергії, при надлишковій потужності обладнання, для економії електричної енергії;

– використання зворотньої очищеної води замість свіжої технічної, для економії водоспоживання;

– використання сучасних ізоляційних матеріалів і інше.

Заходи з підвищення енергоефективності впроваджуються з обов'язковим вводом лічильників (якщо з електроенергії – то багато тарифного обліку), а також автоматизації систем управління.

Всі перелічені заходи мають розрахункову окупність не більше двох років, а в деяких випадках менше року. Ці нововведення зменшили собівартість продукції та збільшили прибуток підприємства.

Очевидно, що здійснюючи навіть низьковитратні енергозберігаючі заходи, такі як заміна вікон на енергозберігаючі, заміна системи освітлення приміщень, можна досягти значного ефекту, який відобразиться в загальній динаміці витрат на оплату енергоресурсів.

Робота в напрямку підвищення енергоефективності вимагає наполегливої праці всієї команди робітників на підприємстві. Енергозбереження постійно має бути в процесі виробництва.

Впровадження прогресивних енергозберігаючих технологій дають можливість реалізувати великі обсяги заощадження енергоресурсів на підприємствах України і підвищити показники енергоефективності до рівнів провідних країн світу.

УДК 631.15/16 (477.73)

***Кондратюк Н.О.**, студентка*
***Биховченко В.П.**, к.е.н, доцент*
Університет державної фіскальної служби України
(м. Ірпінь, Україна

ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ АПК УКРАЇНИ

Розвитокринковихвідносинспричинивзалежністьфункціонуванняагропром ислового комплексу від фінансово-кредитної системи. Сьогодні аграрний сектор економіки України перебуває у незадовільному становищі, потреби сільського господарства країни в додатковому капіталі все ще становлять близько 60 млрд. дол. США, але, незважаючи на це, АПК є дуже перспективним міжгалузевим комплексом і потреба у сільськогосподарській продукції постійно зростає,адже поступово збільшується чисельність населення, особливо міського. Країна має значні резерви та можливості для

розвитку аграрного сектору економіки та перетворення його у високоефективну сферу господарства та разом із цим невід'ємною частиною цього є банківське кредитування підприємств АПК України.

Аналіз і розробку окремих аспектів цієї проблеми було здійснено такими вченими, як Семенова Т., Воробйов Ю., Бланк І., Довбня С., Тарасенко І., Загнітко О., Ісаян А., Тимошенко Т., Вацька М., Вовк В., Стойко О., Гудзь О., Сидор Г., та ін.

Україна має значні резерви та можливості для розвитку аграрного сектору економіки та перетворення його у високоефективну сферу господарства. Площа сільськогосподарських земель у нашій країні більша, ніж в будь якій іншій країні Європи: більше 11% (32 млн гектарів). В Україні АПК є дуже перспективним міжгалузевим комплексом. орних земель Європи, з них обробляються 27 млн. гектарів. [1, с.44].

На сучасному етапі ринкового реформування в аграрній сфері зосереджено близько 30% основних виробничих фондів, працює третина загальної чисельності працівників, зайнятих у народному господарстві, виробляється третина національного доходу, формується 70% роздрібного товарообігу. Продукція аграрної сфери набула статусу однієї з основних у стратегії експорту України. У такій ситуації просування національної економіки країни до світового ринку без відповідних перетворень, які стосуються аграрної сфери, приречене на невдачу. Значною мірою це стосується наявності джерел фінансування, необхідних для здійснення таких перетворень, та можливості їх ефективного використання [2].

Здавалося б, логічною є думка, що банки для кредитування мають обирати перспективні сфери економіки, які демонструють розвиток та мають стратегічно важливе значення. Але ситуація з підприємствами АПК виявилася іншою, основною причиною чого є притаманність даній сфері високого рівня невизначеності. Тому незважаючи на перспективність кредитування підприємств АПК, банки займаються цим неохоче.

Для підприємств АПК банківські кредити є пріоритетним джерелом фінансування, адже власних ресурсів не вистачає для безперебійного та ефективного виробництва, тому, останнім часом спостерігається зростання обсягів банківського кредитування АПК, проте все ж воно є недостатнім. У зв'язку з чим, основним джерелом фінансування для агропідприємств залишається самофінансування.

Важливо зазначити, що кредитування АПК банківським установами на протязі досліджуваного періоду зазнало незначних змін: так у 2014 та 2016 роках воно знаходилось майже на одному рівні (54,9 млрд. грн та 55,1 млрд. грн. відповідно), а у 2015 році становило 48,1 млрд. грн. Також таке назначене зменшення кредитування у 2015 році могло призвести до зменшення приросту валового продукту АПК до від'ємного значення мінус 4,4%.

Частка кредитів АПК у загальному обсязі кредитування з 2014 по 2016рр. суттєвих змін не зазнала та коливається у межах від 6,11% до 7,04% в загальному обсязі кредитування економіки, а ставки кредитування для

аграрного сектору практично на всьому часовому інтервалі, що досліджувалася, перевищували середні ставки кредитування економіки [3].

Обсяг залучених банківських кредитів для фінансування підприємств агропромислового комплексу має загальну тенденцію до зростання, але дещо зменшився даний показник у 2015 році. Причина такого зменшення може пояснюватись загальним спадом економічної активності в країні та іншими факторами.

Кредитування сільськогосподарських підприємств на кінець жовтня 2017 року становило 60,5 млрд. грн., тобто за десять місяців 2017 року даний показник же переважає 2016 повний рік. Позичальники надають перевагу коротко та середньостроковим кредитам. Важливо ще зазначити, що українські агровиробники надають перевагу кредитам у національній валюті. Так, у 2017 році зберігається тенденція до залучення кредитів у національній валюті - 47,3 млрд. грн, та 13,2 млрд. грн залучено у іноземній валюті (дол. США та євро)

Щодо областей, що були лідерами за кількістю підприємств, які отримали кредитні кошти, то до них належать Одеська (235 підприємств), Київська (227 підприємств), Полтавська (210 підприємств) та Харківська області (203 підприємств).

Отже,банківські установи з обережністю ставляться до надання кредитів підприємствам АПК. У зв'язку з цим кредитуванню підприємств аграрного бізнесу притаманні такі особливості:

– обмежене коло банків, що надають кредити;

– високі відсоткові ставки (у порівнянні з іншими галузями економіки);

– високі вимоги до застави (вартість майна, що надається під заставу в 3-5 разів має перевищувати розмір кредиту);

– надання переваги короткостроковим кредитам.

А ще розміри кредитування АПК значно залежать від обсягів бюджетних ресурсів, виділених на здешевлення кредитних коштів. Важливою складовою держаної фінансової підтримки є впровадження нових цільових програм для фінансування та підтримки кредитування АПК.

Література:

1.Чорнобай О. Особливості кредитування аграрних підприємств в умовах ринкової економіки / О. Чорнобай // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 5. – С. 207–221.

2.Фрунза С.А. Забезпечення інвестиційного розвитку аграрної сфери національної економіки / С.А. Фрунза // Наукові праці Кіровоградського *національного* технічного університету. Економічні науки. – 2010. – Вип. 17. – С. 101–107.

3. Ісаян А.М. Особливості банківського кредитування підприємств АПК / А.М. Ісаян // Теоретичні та прикладні аспекти аналізу фінансових систем : Зб. тез XVI Міжнар. наук.-практ. конф. аспірантів та студентів / Відп. за вип. О.О. Другов. – Л. : ЛІБС УБС НБУ. – 2015.

УДК 338.439

***Гаватюк Л.С.**, к.е.н.*
Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича
(м. Чернівці, Україна)

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АПК

Агропромисловий комплекс (далі – АПК) є одним з пріоритетних секторів економіки України як з точки зору його важливості для забезпечення продовольчої безпеки країни, так і з огляду на його високий потенціал, проте ефективність функціонування підприємств АПК країни значно поступається ефективності аграрних підприємств розвинутих країн світу. Сучасний аграрно-промисловий комплекс є важливим сектором економіки України. У ньому зосереджена майже третина основних виробничих фондів, працює четверта частина населення, зайнятого у народному господарстві, виробляється понад 20% валового суспільного продукту та третина національного доходу, формується 70% роздрібного товарообігу.

Проблематика ефективного функціонування та розвитку підприємств широко представлена в наукових статтях і працях провідних українських і зарубіжних учених: В.Я. Амбросова, О.І. Амоші, К. Васильківської, І.О. Іртищевої, М.Ф. Кропивко, О.В. Ковальової, О.В. Короткова та ін.

Головне завдання що стоїть перед галузями АПК – це зростання сільськогосподарського виробництва, надійне забезпечення країни продуктами харчування та сільськогосподарською сировиною, об’єднання зусиль усіх галузей комплексу для одержання високих кінцевих результатів. Перед АПК України стоять великі і відповідальні завдання. Загострення суперечностей у сфері агропромислового виробництва зумовлює необхідність активізації держави щодо його регулювання з тим, щоб забезпечити, з одного боку, відповідний рівень цін, доходів та обсягів виробництва для виробників, а з іншого – охорону і правильне використання земель і водних ресурсів, а також наукове забезпечення розвитку АПК.

Агропромисловий комплекс України – це цілісна народногосподарська система взаємопов’язаних в своєму розвитку галузей, які забезпечують виробництво сільськогосподарської сировини та продовольства, їх заготівлю, зберігання, переробку і реалізацію населенню [1, с. 67].

В Україні для забезпечення розвитку аграрної науки необхідно щорічно виділяти з державного бюджету кошти в сумі не менше 1,7%, а в перспективі – 2,3–2,5% вартості продукції, виробленої АПК. Нині цей показник не перевищує 0,4% [1, с. 68]. Натомість проблеми розвитку АПК України далеко не обмежуються недостатнім фінансуванням наукових розробок та їх впровадження. При переході до ринку, внаслідок непродуманої аграрної політики, було допущено різке зниження ефективності використання ресурсного потенціалу АПК країни: землі, виробничих фондів і трудових ресурсів [2, с. 275]. Сталося часткове витіснення вітчизняних

сільськогосподарських виробників з внутрішнього ринку продовольства. Значна частина господарств збанкротувала, що привело до втрати робочихмісць та різко погіршило загальну соціально-економічну ситуацію на селі. Характеризуючи тенденції ефективності АПК країни, зосередимось на аналізі таких показників, що характеризують ефективність функціонування, як продуктивність праці та рентабельність сільськогосподарського виробництва. Рентабельність сільськогосподарського виробництва України в 2006-2016 рр. відзначалась досить нестійкою динамікою [1, с. 71]. Спостерігалось падіння рентабельності в після кризовому 2012 році та зниження показника протягом чотирьох останніх років. На даний момент рівень рентабельності в середньому по сільгосппродукції знаходиться на рівні 11,2%, що співвідноситься з рівнем як по тваринництву (11,3%), так і по рослинництву (11,1%).

Для забезпечення високої ефективності функціонування підприємств АПК України необхідно удосконалити систему організації на усіх рівнях управління підприємством на основі перспективного планування. Особлива увага повинна приділятись створенню умов для розвитку інноваційних і високотехнологічних виробництв аграрної спрямованості. Не викликає сумніву, що для реалізації інноваційної діяльності потрібні великі інвестиції проте, більшість агровиробників в Україні, не маючи власних ресурсів, не можуть скористатися кредитами. Серед основних напрямів вкладення коштів – придбання нової сільськогосподарської техніки. У інші інновації такі, як механізація і автоматизація робіт, впровадження нових технологій, енергозбереження, підвищення безпеки праці і навчання персоналу, інвестує лише незначна частка підприємств [3, с. 310]. Ця особливість інвестиційних процесів в підприємствах АПК обумовлена потребою в оновленні їх матеріально-технічної бази, відпрацьований ресурс якої складає 70-80 %. Якщо раніше щороку Україна купувала 10-12 тисяч зернозбиральних комбайнів і стільки ж списувала, маючи в цілому 115-117 тисяч комбайнів, то зараз на селі 40-44 тисячі фізично і матеріально застарілих комбайнів [5, с. 58]. Підприємствами не приділяється увага таким важливим для їх функціонування питанням, як розвиток системи збуту, механізація і автоматизація робіт, впровадження новітніх технологій, енергозбереження, навчання персоналу.

Перспективними напрямками підвищення ефективності функціонування підприємств АПК України є:

1. Удосконалення системи ведення землеробства, за рахунок підвищення родючості ґрунтів (використання науково обґрунтованих обсягів хімічних і біологічних засобів захисту рослин тощо).

2. Розвиток зрошуваного землеробства, за рахунок відновлення зрошуваних земель.

3. Підвищення ефективності водокористування шляхом застосування способів краплинних поливу, що дозволяють понизити витрату води в 3-4 рази (в першу чергу у виноградарстві і плодівництві).

4. Збільшення площі поливу сільгоспугідь і присадибних ділянок за рахунок вторинного використання скидних вод.

5. Пріоритетний розвиток галузей рослинництва, максимально орієнтованих на використання наявного біокліматичного потенціалу[4, с. 146].

Таким чином, Україна має значний потенціал аграрного сектору, але існує ряд проблем з цим пов'язаних: недолік капіталу для підвищення продуктивності і конкурентоспроможності, використання стандартів виробництва, що не відповідають міжнародним, несприятлива законодавча база. Шляхами рішення цих проблем є зміни в економічних, політичних і соціальних аспектах життєдіяльності країни. У сучасних умовах ключове значення для максимальної реалізації цього потенціалу має впровадження сучасних агротехнічних технологій на усіх етапах виробництва, подальше підвищення ефективності і оптимізація використання усіх видів ресурсів (землі, поливної води, добрив, фінансових і трудових ресурсів та ін.), мобілізація останніх наукових досягнень у сфері насінництва і рослинництва для розширення видів і сортів продовольчих культур, адаптованих до ґрунтово-кліматичних умов країни. Вдосконалення внутрішньовиробничих і організаційних процесів дасть можливість підприємствам АПК як відкритій системі поліпшити свої господарюючі позиції в ринкових умовах, що вплине на: збільшення попиту на продукцію підприємства, стабільність ділової активності і позитивних відгуків про підприємство, здатність створювати власні цінності завдяки оптимізації витрат і ресурсів, а також гнучкості і швидкості реагування на зміни ринкової ситуації тощо.

Отже, ефективність функціонування підприємств АПК в сучасних мовах господарювання визначає комплекс об'єктивних (зовнішніх) і суб'єктивних (внутрішніх) факторів. За інших рівних умов показники ефективності господарювання будуть вищі у тих підприємств АПК, де колективи зуміли пристосуватися до умов, що диктуються основними внутрішніми та зовнішніми факторами, навчилися гнучко враховувати та втілювати сприятливі для них позиції та перспективи, а також здатні більш ефективно, ніж інші підприємства мінімізувати можливі несприятливі ситуації, що несуть в собі значимі економічні, політичні, маркетингові, соціальні та інші ризики. В цьому контексті головна увага має бути приділена виявленню резервів підвищення ефективності діяльності підприємств АПК України на основі вдосконалення внутрішньої організаційно-виробничої структури, ефективного управління наявними ресурсами та використання перспектив інтеграції вітчизняних ринків до світових.

Література:

1. Амбросов В.Я. Ефективність використання факторів розширеного відтворення в аграрному секторі / В.Я. Амбросов // Економіка України. – 2017. –№ 1. – С. 67–73.

2. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропродовольчого комплексу: навч.метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни / В.Г. Андрійчук; ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». – К. : КНЕУ, 2010. – 414 с.

3. Васильківська К. Інвестиційна привабливість сільських територій / К. Васильківська // Вісник ЛНАУ; Економіка АПК. – 2016. – № 16. – С. 310–314.

4. Гривківська О.В. Забезпечення фінансової безпеки сільського господарства

: [монографія] / О.В. Гривківська. – Тернопіль : Астон, 2012. – 337 с.

5. Чіпко Т. Перспективи розвитку АПК України на фоні світової продовольчої кризи / Т. Чіпко // Географія та туризм. –2017. – Вип. 26. – С. 56–61.

***Гончарук Н. М.**, студентка*
факультету аграрного менеджменту
***Орехівський В.Г.**, к.е.н., доцент*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

КЛЮЧОВІ ПРОБЛЕМИ ТА СТРАТЕГІЧНІ ЦІЛІ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Аграрний сектор України з його базовою складовою, сільським господарством, є системоутворюючим в національній економіці, формує засади збереження суверенності держави – продовольчу та у визначених межах економічну, екологічну та енергетичну безпеку, забезпечує розвиток технологічно пов’язаних галузей національної економіки та формує соціально-економічні основи розвитку сільських територій.

Окрім стабільного забезпечення населення країни якісним, безпечним, доступним продовольством, аграрний сектор України безперечно спроможний на вагомий внесок у вирішення світової проблеми голоду.

Подальше входження до світового економічного простору, посилення процесів глобалізації, лібералізації торгівлі вимагають адаптації до нових та постійно-змінних умов, а відповідно – подальшого удосконалення аграрної політики.

Український аграрний сектор з потенціалом виробництва, що значно перевищує потреби внутрішнього ринку, є ланкою, що з одного боку може стати локомотивом розвитку національної економіки та її ефективної інтеграції в світовий економічний простір, а з іншого – зростання доходів, задіяного в аграрній економіці сільського населення, що складає понад третину всього населення країни, дати мультиплікативний ефект у розвитку інших галузей національної економіки.

Ключові проблеми розвитку аграрного сектору економіки України:

1) нерівномірність розвитку різних форм господарювання (укладів) при послабленні позицій середньорозмірного виробника внаслідок створення для різних за розмірами та соціальним навантаженням економічних суб’єктів формально однакових, але не рівних умов господарювання;

2) недостатність нормативно-правових засад та відсутність мотивації до кооперації та укрупнення дрібних сільськогосподарських виробників в рамках сільських громад, низька товарність виробництва продукції, ослаблення економічного підґрунтя розвитку сільських громад;

3) нестабільні конкурентні позиції вітчизняної сільськогосподарської продукції та продовольства на зовнішньому ринках через не завершення

процесів адаптації до європейських вимог щодо якості та безпечності сільськогосподарської сировини та харчових продуктів;

4) низькі темпи техніко-технологічного оновлення виробництва;

5) ризики збільшення виробничих витрат через зростання зношеності техніки, переважання використання застарілих технологій, при зростання вартості невідновлювальних природних ресурсів в структурі собівартості;

6) значні втрати продукції через недосконаліть інфраструктури аграрного ринку, логістики зберігання;

7) відсутність мотивації виробників до дотримання агроекологічних вимог виробництва;

8) обмежена ємність внутрішнього ринку сільськогосподарської продукції та продовольства, обумовлена низькою платоспроможністю населення;

9) недостатня ефективність самоорганізації та саморегулювання ринку сільськогосподарської продукції та продовольства, складність у виробленні консолідованої позиції сільськогосподарських товаровиробників у захисті своїх інтересів;

10) непоінформованість значної частини сільськогосподарських виробників про кон'юнктуру ринків та умови ведення бізнесу в галузі;

11) незавершеність земельної реформи.

Стратегічний розвиток аграрного сектору економіки України має бути напрямленим на формування ефективного соціально спрямованого сектору економіки держави, здатного задовольнити потреби внутрішнього ринку та забезпечити провідні позиції на світовому ринку сільськогосподарської продукції та продовольства на основі закріплення його багатоукладності, що на даному етапі розвитку вимагає пріоритету формування різних категорій господарств, власники яких проживають у сільській місцевості, поєднують право на землю із працею на ній, а також – власні економічні інтереси із соціальною відповідальністю перед громадою.

Стратегічні цілі розвитку аграрного сектору:

– гарантування продовольчої безпеки держави;

– забезпечення прогнозованості розвитку та довгострокової стійкості аграрного сектору на основі його багатоукладності;

– сприяння розвитку сільських поселень та формування середнього класу на селі через забезпечення зайнятості сільського населення та підвищення їх доходів;

– підвищення інвестиційної привабливості галузей аграрного сектору та фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств;

– підвищення конкурентоспроможності продукції, ефективності галузей, стабільність ринків;

– розширення участі України у забезпеченні світового ринку продукцією сільського господарства та продовольства;

– раціональне використання сільськогосподарських земель та зменшення техногенного навантаження аграрного сектору на довкілля.

Отже, аграрний сектор для Української держави завжди був одним з пріоритетних сфер як зовнішньоекономічного, так і внутрішнього розвитку

країни. Тому питання організації виробництва й підтримки продовольчого забезпечення для кожної окремої держави актуальні в усі часи. Від цього залежить не тільки життєздатність і самодостатність країни й суспільства, а й безліч найрізноманітніших напрямів людської діяльності.

Література:

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.10.2014 № 806-р «Про схвалення Стратегії розвитку аграрного сектора економіки України на період до 2020 року». – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/806-2013-%D1%80.

2. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / за ред. Ю. О. Лупенка, В. Я. Месель-Веселяка. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2012. – 182 с.

УДК 658.14

***Плахотнюк В.В.**, студент*
***Суханова А.В.**, к.е.н., доцент*
Університет державної фіскальної служби України
(м. Ірпінь, Україна)

ОПТИМАЛЬНІ ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах дестабілізації національної економіки, саме агропромисловий комплекс дає можливість вирішувати питання продовольчої безпеки, створює потужний виробничо-економічний потенціал для розвитку сільських територій та виступає надійним джерелом бюджетних надходжень. Така суттєва стратегічна важливість підприємств АПК поряд із їх недостатньою привабливістю для приватних інвесторів внаслідок сезонності виробництва продукції, високих сільськогосподарських ризиків, відсутності ліквідної застави, залежності від природно-кліматичних умов зумовлюють необхідність пошуку нових інструментів фінансування.

Враховуючи мети реалізації стратегії сталого розвитку країни та векторів її руху, фінансове забезпечення сталого розвитку не тільки країни, а й регіонів та підприємств повинно розглядатися на трьох рівнях: з боку держави (макрорівень), органів місцевого самоврядування (мезорівень) та підприємств (мікрорівень).

Таким чином, можна запропонувати запровадити і використовувати такі джерела фінансового забезпечення на марко-, мезо- та мікрорівні:

1) мезорівень – сприяння розвитку консалтингової, інформаційної, аудиторської допомоги; стимулювання учасників фінансового ринку (комерційних банків, страхових і лізингових компаній, венчурних фондів) у кредитуванні і страхуванні підприємств;

2) макрорівень – сприяння поширенню франчайзингу, субпідряду, розвитку фінансово-податкової підтримки (пільгове кредитування, додаткові

податкові (канікули, кредити) та митні пільги у відповідності до чітко визначеного цільового призначення фінансової підтримки);

3) мікрорівень – використання додатково таких альтернативних і гібридних джерел фінансового забезпечення сталого розвитку підприємства як лізинг, форфейтинг, факторинг, венчурне фінансування, ECA-фінансування, LBO-фінансування, кредитні ноти, єврооблігації тощо [1].

Отже напрямами оптимальних джерел фінансування для сталого розвитку підприємств може стати використання нових фінансових інструментів. Розглянемо сутність джерел фінансового забезпечення сталого розвитку підприємств.

Толінг (англ. tolling) – послуги з переробки імпортної сировини, що ввозиться на митну територію держави без оподаткування та передачі прав власності вітчизняному підприємству яке її переробляє, із подальшим вивезенням готової продукції за межі держави. В деяких випадках толінг підлягає державному квотуванню [2].

Наступним альтернативним фінансовим інформантом є венчурне фінансування. За визначенням Савченко В «венчурне фінансування – фінансові ресурси, що надаються професійними інвесторами, які інвестують у молоді, швидко зростаючі компанії, що володіють потенціалом перетворення у підприємства та вносять значний вклад в економіку» [3].

В країнах Європейського Союзу широке поширення отримала державна підтримка експорту продукції, особливо важкого і наукомісткого машинобудування, приладобудування. ECA-фінансування – порівняно нова форма залучення фінансових ресурсів, яка передбачає фінансування за участю експортних кредитних агентств. В рамках державної підтримки створюється експортне кредитне агентство (exportcreditagency, ECA), яке надає фінансування покупцям продукції поза меж ЄС. Цей тип фінансування може бути цікавий підприємствам, які здійснюють імпорт дорогих машин і обладнання в Європі в рамках власних інвестиційних програм[4].

LBO-фінансування (leveragedbuyout) – спосіб здійснення операцій зі злиття і поглинання, який полягає в купівлі контрольного пакету акцій корпорації з допомогою кредиту. Ключовою умовою угоди по LBO-фінансування є проведення всебічного аналізу об’єкта придбання. На першому етапі слід з’ясувати розмір синергетичного ефекту, визначити, наскільки вона вплине на майбутні грошові потоки об’єднаної компанії. У разі позитивного результату необхідно провести, щонайменше, юридичний і фінансовий аудит, а також отримати висновок незалежного оцінювача про вартість придбаної частки об’єкта. Далі покупець і банк погоджують кредитну структуру угоди, в рамках якої буде визначено, яка з компаній і в якому обсязі буде обтяжена кредитними зобов’язаннями за фактом завершення угоди, а також податковий статус об’єднаної компанії [1] .

Мезонінне фінансування – поєднує ознаки як боргового фінансування, так і прямих інвестицій, являє собою схему, коли власник ресурсів (інвестор) направляє їх на розвиток компанії-реципієнта без входження до її капіталу, а в обмін на боргові зобов’язання та опціон з правом придбання акцій

позичальника в майбутньому за визначеною ціною. Найбільший інтерес мезонін-фінансування може складати для компаній, які вичерпали можливості залучити банківські позики або ж прагнуть залучити довгострокові ресурси і, водночас, володіють стабільними грошовими потоками чи значним обсягом капіталу [5].

Кредитні ноти (creditlinkednotes – CLN) – боргові цінні папери, що випускаються на міжнародному ринку капіталу спеціально створеної іноземною компанією (емітентом), що надає кредит компанії-позичальника або її афілійованої іноземній структурі. Основними цілями, які переслідують компанії, що випускають кредитні ноти, є залучення значного обсягу позикових коштів в іноземній валюті на більш вигідних умовах порівняно з джерелами на внутрішньому ринку; вивільнення з під обтяження позаоборотних активів компанії за рахунок погашення забезпечених кредитів надходженнями від випуску кредитних нот; оптимізацію існуючої структури позикових коштів і диверсифікацію джерел фінансування бізнесу; збільшення середньозваженої дюрації кредитного портфеля позичальника; створення успішної кредитної історії серед іноземних інвесторів напередодні майбутніх проектів [6].

За визначенням вчених-економістів Довбні С. та Разгоняєвої Т. «оптимальною програмою фінансування є така сукупність чітко визначених сум грошових коштів із конкретних джерел з деталізацією їх як по періодах надходження, так і по періодах повернення (при використанні залучених джерел), яка забезпечує фінансування в повному обсязі згідно з визначеними потребами при мінімальних виплатах за користування фінансовими ресурсами та виконанні необхідних умов та обмежень» [7].

Отже, пошук оптимальних джерел фінансування для сталого розвитку підприємств показав, що в сучасних умовах розвитку економіки країни необхідно залучати альтернативні джерела фінансових ресурсів, адже державної підтримки та кредитування недостатньо для сталого розвитку підприємництва в Україні (це стосується в першу чергу агропромислового комплексу).

Література:

1. Дем’янчук М.А. Напрями формування джерел фінансового забезпечення сталого розвитку підприємства / М.А. Дем’янчук, В.В. Станкова / Молодий вчений. – 2017. – № 5(45). – С. 561–567.

2. Партин Г.О. Толінг як форма залучення обігового капіталу / Г.О. Партин, О.А. Горбач // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 21.7. – С. 244–248.

3. Савченко В.Ф. Проблеми венчурного інвестування в Україні / В.Ф. Савченко, Д.В. Шатирко // Науковий вісник ЧДІЕУ. – 2013. – № 2. – С. 7–13.

4. Непрядкіна Н.В. Перспективи розвитку експортного фінансування в Україні із залученням експортних кредитних агентств / Н.В. Непрядкіна // БІЗНЕСІНФОРМ. – № 4. – 2014. – С. 25-28

5. Mezzanine Finance. Final Report. – Accessed mode: http://ec.europa.eu/enterprise/newsroom/cf/_getdocument.cfm?doc_id=1065.

6. Левандівський О.Т. Джерела формування ресурсів у фінансуванні інвестиційних проектів [Електронний ресурс] / О.Т. Левандівський. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Aprer/2015_4_1/10.pdf.

7. Довбня С.Б. Оптимізація програми фінансування підприємства / С.Б. Довбня, Т.М. Разгоняєва // Сталий розвиток економіки. – 2013. – №1. – С. 79–82.

***Громова О.Є.**, к.е.н., доцент*
Асташкевич К. К.
Олійник В. А.
Вінницький фінансово-економічний університет
(м. Вінниця, Україна)

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ

Зміст фінансового менеджменту полягає в ефективному використанні фінансового механізму для досягнення стратегічних і тактичних цілей діяльності суб'єкта господарювання.

Слід зазначити, що основна мета управління капіталом підприємства нерозривно пов'язана з фінансовим менеджментом в цілому і реалізується з ним в єдиному комплексі. У науковій літературі поширено кілька основних підходів до визначення мети фінансового менеджменту. Деякі автори дотримуються точки зору, що основною метою фінансового менеджменту є максимізація прибутку [4]. Так, реалізація цієї мети забезпечується шляхом досягнення рівності показників граничного доходу і граничних витрат підприємства.

Грунтуючись на попередніх дослідженнях, схиляємось до тієї думки, що найбільш продуктивним є визначення основної мети фінансового менеджменту як «максимізація добробуту його власників» [1; 2]. Реалізація такої мети забезпечує тривалий безкризовий розвиток підприємства і поступове розширення обсягу його господарської діяльності. Дана мета відображає сукупність таких факторів, як час, доходність, ризик, вартість використаних ресурсів.

З урахуванням вище сказаного, основною метою фінансового менеджменту є забезпечення максимізації добробуту власників підприємства у поточному та перспективному періоді, яке знаходить відображення у підвищенні його ринкової вартості.

Вартість малого бізнесу, як правило, не оцінюється фінансовим ринком і її досить важко визначити. Досить часто власник взагалі уникає поповнення капіталу підприємства за рахунок внесків нових потенційних співвласників, навіть якщо це економічно виправдано.

Схиляємось до тієї думки, що основна мета фінансового менеджменту малого бізнесу це ефективне управління оборотним капіталом, а саме запасами, дебіторською заборгованістю, грошовими коштами, що дозволить підприємству мати достатню кількість ліквідних коштів і робить його

платоспроможним. Але також необхідно зазначити, що у окремих ситуаціях мета управління капіталом малого підприємства може змінюватися, так ціллю управління фінансами може бути:

- виживання підприємства в умовах конкурентної боротьби;
- попередження банкрутства та суттєвих фінансових невдач;
- максимізація прибутку;
- мінімізація витрат;
- стійкий темп зростання економічного потенціалу підприємства;
- зростання обсягу виробництва та реалізації;
- зростання доходів керівництва та власників підприємства;
- забезпечення рентабельності бізнесу та ін.

Отже, узагальнивши та проаналізувавши надбання вчених-економістів, зазначимо, що в сучасному розумінні, основне завдання управління капіталом підприємства – ухвалення рішень по забезпеченню найбільш ефективного руху фінансових ресурсів між суб'єктом господарювання і джерелами його фінансування як зовнішніми, так і внутрішніми.

Література:

1. Бланк І.О. Фінансовий менеджмент : [навч. посіб.] / І.О. Бланк. – К. : Ельга, 2008. – 724 с.

2. Бригхем Ю. Финансовый менеджмент: Полный курс: в 2-х т. ; Пер. с англ. под ред. В.В. Ковалева / Бригхем Ю., Гапенски Л. – СПб. Экономическая школа, 1997. Т. 1. XXX – 497с. – Т.2. – 669 с.

3. Поліщук Н. В. Фінансовий аналіз : навчальний посібник / Н. В. Поліщук, О. Є. Громова. – Вінниця : ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2018. – 176 с.

4. Шим Джей К. Финансовый менеджмент / Джей К. Шим, Джоел Г. Сигел ; пер. с англ. – М. : Информационно-издательский дом «Филинъ», 1997. – 400 с.

УДК 339.138

***Соколовська В. М.**, аспірант*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ТОВАРНА СТРАТЕГІЯ ЯК СКЛАДОВА МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Серед процесів, які суттєво впливають на розвиток сучасної економіки України, важливе місце посідає саме глобалізація. Як на національному, так і на міжнародному ринках сьогодні дуже відчутним є загострення конкурентної боротьби між усіма учасниками ринкових відносин, вона може стосуватися як змін в техніці, технологіях, професійній підготовці кадрів, так і змін в маркетинговій діяльності підприємства. Для підвищення конкуренто-спроможності підприємства важливим є питання посилення маркетингової товарної політики. Вирішення цієї проблеми потребує удосконалення товарної

політики підприємства та розроблення товарної стратегії, що й може стати запорукою успішної та ефективної діяльності підприємства.

Поняття маркетингової стратегії знайшло відображення у працях таких вчених як: І Анософф, Б. Карлоф, Б. Кліланда, В. Кінг, Дж. Глін, А. Шепард, Дж. Подольні, П. Мілгром, Дж. Робертс, М. МакГрас, Б. Райзберг, Є. Уткін, Г.Л. Багієв, А. Катернюк, Т. Бронікова, А. Чернявський, С. Чернов, Е. Голубков, М. Туровська та ін. І хоча маркетингова стратегія є предметом наукових досліджень вже понад століття, але і до сьогоднішнього дня не існує єдиного підходу до її визначення.

Базуючись на проаналізованих трактуваннях поняття маркетингової стратегії різних авторів намими пропонується наступне її визначення.

Отже, маретингова стратегія підприємства – це сукупність заходів, спрямованих на задоволення потреб існуючих та потенційних споживачів продукції чи послуг підприємства, як реалізація намірів щодо досягнення основної цілі діяльності організації.

Маркетингова стратегія займає особливе місце серед стратегій підприємства, визначаючи головний напрямок всієї підприємницької діяльності. Вдало підібрана й уміло реалізована стратегія не тільки дає змогу підприємству досягти конкурентних переваг, а й задовольнити потреби споживача. Тобто маркетингова стратегія виконує важливу як економічну, так і соціальну роль у діяльності будь-якого суб'єкта господарювання [1].

Товарна ж стратегія, що є складовою маркетингової стратегії підприємства, являє собою сукупність рішень щодо номенклатури, асортименту, обсягу продажу товарів, якості, упаковки, реалізації товарів та ін. на певних ринках.

Ефективна товарна стратегія – це розробка товарного асортименту підприємства, на основі даних про попереднє виробництво, реалізацію та просування товарів чи послуг, статистичний аналіз конкурентоспроможності підприємства, збір статистичних даних щодо позиції товарів чи послуг підприємства на ринку, а також, врахованих особливостей, напрямів та цілей подальшого розвитку підприємства [2].

Орієнтація на реальні вимоги та побажання споживачів – основний принцип розробки як маркетингової, так і товарної стратегії, оскільки саме товар є ключовим елементом даних стратегій.

Мету товарної стратегії можна визначити, як сукупність рішень, які мають підвищувати ефективність діяльності підприємства, шляхом найбільш розумного розподілу ресурсів та вибору найпріоритетніших напрямів розвитку підприємства, найоптимальніше поєднавши при цьому асортимент, обсяг виробництва, якість продукції чи послуг, а також канали та період реалізації [3].

Існує певний перелік умов, дотримання яких може забезпечити найбільш ефективну розробку та реалізацію товарної стратегії:

- чітке формулювання загальних цілей підприємства;
- досконале знання ринку і потреб споживачів;
- наявність загальної стратегії розвитку підприємства;

– чітке уявлення про поточні та потенційні ресурси і можливості (науково-технічні, виробничі, збутові) підприємства.

Згадаємо також про етапи розробки Маркетингова товарна стратегія в процесі розробки проходить певні етапи, які можна представити наступним чином.

На першому етапі аналізується номенклатура готової продукції й проводиться її класифікація за номенклатурними групами.

На другому етапі формується таблиця стратегічних груп виробів, у якій для кожної групи вказуються такі дані: назва; характеристика рівня попиту за категоріями споживачів; оцінка рівня стійкості за групами споживачів (у балах); оцінка обсягу попиту при різних рівнях цін, при різних рівнях витрат на просування продукції на ринок і стимулювання попиту; перелік видів сировини і матеріалів, що необхідні для виробництва та оцінювання стійкості поставки; показники собівартості; оцінка складності освоєння нової продукції.

Третій етап включає розробку варіантів стратегічних рішень, таких як: реальних номенклатурних груп; розширення переліку номенклатурних груп, що випускаються; звуження переліку груп; включення нових або виключення існуючих груп з виробничої програми.

Четвертий етап полягає у виборі конкретного варіанта товарної стратегії. При цьому мають враховуватись такі чинники: стійкість попиту на певний вид продукції; еластичність попиту за обсягом пропозиції та ціною; можливість постійного забезпечення сировиною, матеріалами та електроенергією; еластичність поставок за ціною оплати сировини, матеріалів та енергії; еластичність ціни ресурсів, що постачають підприємству, до обсягу потреби в них; гострота конкурентної боротьби на ринку цього товару; фінансовий стан підприємства.

І останній п'ятий етап полягає в розробці плану заходів з реалізації вибраного варіанту товарної стратегії [4].

Можна зробити висновок, що процес розробки маркетингової товарної стратегії складний, вимагає значного обсягу інформації та включає в себе багато елементів.

Попри всю складність розроблення товарної стратегії, її відсутність призводить до нестійкої структури пропозиції через вплив випадкових або непрогнозованих факторів, втрати контролю над конкурентоспроможністю і комерційною ефективністю товарів.

Отже, грамотно розроблена та змістовна товарна стратегія не тільки дає можливість оптимізувати процес оновлення пропозиції, але й служить покажчиком спрямованості дій, здатних скоригувати поточні рішення. Підприємству необхідно постійно удосконалювати товарну стратегію. Цього можна досягти за допомогою низки розроблених заходів, спрямованих на нейтралізацію виникнення ризикових ситуацій. Чітко структурована товарна стратегія дозволить досягти стійкої структури асортименту, збут, спрямований на чітковизначений сегмент споживачів, що створить передумови для забезпечення ефективності діяльності підприємства.

Література:

1. Основы маркетинга / [Котлер Ф., Армстронг Г., Сондерс Д., Вонг В.Ф.] ; пер. с англ. – М. : СПб.: «Вильямс», 2000. – 944 с.

2. Моріна Г.В. Формування товарних стратегій у виробничій діяльності підприємства / Г.В. Моріна // Науково-методична конференція «Моделювання економіки: проблеми, тенденції, досвід», 2011. – С. 232–233.

3. Бутко М.П. Стратегічний менеджмент : [навч. посіб.] / [М.П. Бутко, М.Ю. Дітковська, С.М. Задорожна та ін.] ; за заг. ред. М.П. Бутка – К. : «Центр учбової літератури», 2016. – 376 с.

4. Костенко Т.Д. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства : [навч. посібник] / Т.Д. Костенко, Є.О. Підгора. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 400 с.

УДК 339.138 : 659.19

***Сліпуха Т.І.**, аспірантка*
***Балановська Т.І.**, к. е. н., професор*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ФОРМУВАННЯ ІНТЕГРОВАНИХ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

Із формуванням нових стратегій розвитку в умовах загострення конкуренції значно посилилась роль маркетингових комунікацій, а підприємствами розпочався пошук найбільш ефективних методів і способів їх використання. Одним із таким методів є інтегровані маркетингові комунікації, які дають можливість підприємствам успішно доводити інформацію до цільової аудиторії, виробити чітку та переконливу уяву споживачів про їх товари, розвинути лояльність, сформувати необхідний імідж підприємства, збільшити обсяги продажів, частку ринку, отримати заплановані прибутки тощо.

По-перше, традиційні рішення втрачають ефективність, що пояснюється великою кількістю рекламних повідомлень, тому виникає необхідність шукати нові засоби комунікації або ефективніше використовувати вже існуючі. По-друге, відбулося розширення спектру маркетингових комунікацій і поява нових каналів інформації, які необхідно застосовувати. По-третє, відбулося звуження цільової аудиторії, оскільки збільшення кількості виробників призвело до того, що і підприємства, і їхні марки вимушені позиціонуватися вже як спеціалізовані, вибираючи, таким чином, конкретну цільову аудиторію. По-четверте, зміна мотивів споживання, оскільки для покупця на перше місце при виборі товару почало виходити не пряме призначення товару, а те, які блага він може надати споживачеві. По-п'яте, виникла необхідність досягнення лояльності споживачів. По-шосте, глобалізація ринків призвела до зростання кількості міжнародних комунікацій. Фірми, що здійснюють бізнес у різних

країнах світу, вимушені враховувати національні відмінності у сприйнятті комунікації, забезпечувати їхню інтегрованість [1].

Значний теоретичний внесок у формулювання концепції інтегрованих маркетингових комунікацій внесли американські вчені-маркетологи Д. Шульц, С. Танненбаум та Р. Лаутерборн, які у 1993 році вперше запропонували використовувати системний підхід до практичного застосування різноманітних засобів маркетингових комунікацій і розглядати їх як новий спосіб розуміння цілісного. Окремі аспекти формування та застосування інтегрованих маркетингових комунікацій в своїх працях розкривають зарубіжні вчені, зокрема: Г. Багієв, Дж. Бернет, І. Бланк, С. Божук, Б. Вейтц, Ян В. Віктор, Р. Віннер, О. Голубкова, П. Дойль, Н. Еріашвіллі, Ф. Котлер, І. Крилов, М. Леві, Р. Леман, Ф. Майерс, Т. Маслова, К. Мозер, С. Моріарті, І. Синяєва, П. Сміт та інші. Основні підходи до розуміння інтегрованих маркетингових комунікацій, деякі особливості, принципи формування і розвитку інтегрованих маркетингових комунікацій висвітлюються у працях вітчизняних науковців, зокрема: С. Білова, А. Войчака, А. Мазаракі, А. Павленко, Т. Примак, І. Решетнікової, О. Романенко, Є. Ромата, О. Стельмаха та інших.

Як зазначають вітчизняні науковці, інтегровані маркетингові комунікації – є двобічним процесом, який передбачає вплив на цільові й інші аудиторії та допомагає одержанню зустрічної інформації про реакцію цих аудиторій на здійснюваний підприємством вплив. Ці складові однаково важливі, оскільки, в кінцевому рахунку, їхня єдність сприяє підвищенню економічних показників діяльності підприємства [2]. Комплекс інтегрованих маркетингових комунікацій підприємств агропромислового комплексу зображено на рис. 1.

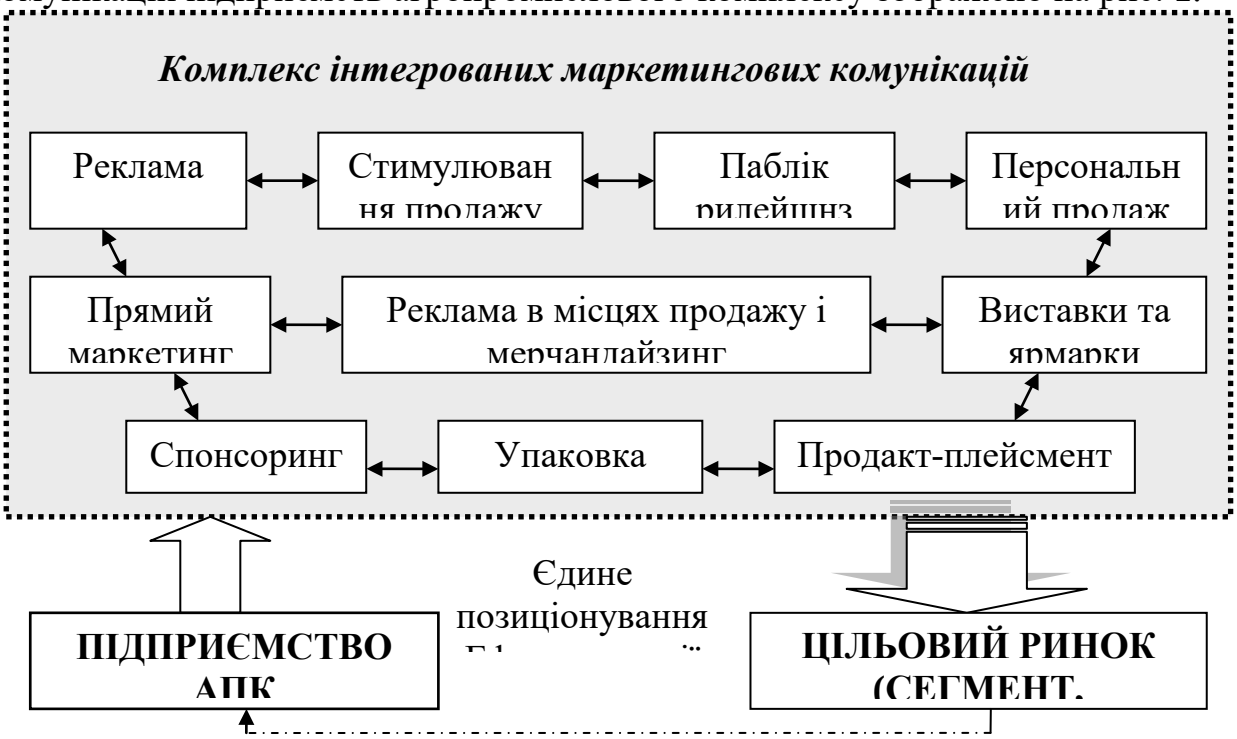

Рис. 1. Інтегровані маркетингові комунікації підприємств агропромислового комплексу

Джерело: сформовано автором.

Слід зазначити, що не всі наведені на рисунку засоби маркетингових комунікацій можуть входити у комплекс інтегрованих маркетингових комунікацій підприємства. При виборі засобів та формуванні структури комплексу підприємствам АПК необхідно враховувати ряд важливих факторів:

– вид товару, що виробляє підприємство і етап життєвого циклу товару;

– тип, особливості і стан ринку, на якому функціонує підприємство;

– стратегії, особливості збуту продукції, участь посередників у реалізації продукції, довжина та ширина каналу розподілу;

– рівень поінформованості, обізнаності споживачів про товар та ступінь готовності цільової аудиторії до здійснення покупки;

– поведінка споживачів на ринку, характеристика цільової аудиторії;

– поведінка, стратегії конкурентів, їх комунікаційна діяльність;

– загальні цілі, стратегії, специфіка діяльності підприємства в цілому та комунікаційної діяльності зокрема;

– наявність фінансових ресурсів у підприємства;

– особливості засобів маркетингових комунікацій;

– правові норми щодо використання засобів маркетингових комунікацій;

– роль та значення засобів масової інформації в країні.

Формування комплексу інтегрованих маркетингових комунікацій підприємств агропромислового комплексу має відбуватися з врахуванням базових принципів, сформульованих науковцем П. Смітом: - інтегровані маркетингові комунікації розпочинаються із сприйняття споживачем системної діяльності підприємства; - мають в цілому інтегрувати стратегію бізнесу з потребами і видами діяльності конкретного споживача; - координувати комунікації бізнесу в рамках набору їх інструментів; - забезпечувати встановлення контактів з споживачем та ведення з ним переговорів; - створюватися для кожної марки, підприємства або бренду окремо [4, с. 71].

Інтегровані маркетингові комунікації є ефективним методом просування продукції як для великих компаній, так і для середніх та дрібних фірм, підприємств агропромислового комплексу. Використання інтегрованих маркетингових комунікацій надасть змогу підприємствам агропромислового комплексу одночасно вирішити дві важливі проблеми: 1) забезпечити просування продукції на ринку з використанням різних засобів маркетингових комунікацій, які скоординовані між собою та не суперечать один одному; 2) досягти максимальної ефективності просування продукції на ринку завдяки оптимальній комбінації різних засобів маркетингових комунікацій.

Розглянувши різні визначення інтегрованих маркетингових комунікацій, ми виділити декілька підходів до трактування сутності даного поняття:

– перший – визначає інтегровані маркетингові комунікації як «систему» поєднаних засобів маркетингових комунікацій для отримання максимальної економічної ефективності;

– другий – визначає інтегровані маркетингові комунікації як «процес» поєднання інтересів споживачів та підприємств для отримання взаємовигідного синергетичного ефекту;

– третій – визначає інтегровані маркетингові комунікації як «концепцію» взаємопов'язаних засобів маркетингових комунікацій для максимізації дії комунікаційних програм.

Література:

1. Романенко О.О. Інтегровані маркетингові комунікації: сутність, характеристика та особливості формування [Електронний ресурс] // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2013. – № 1. – Режим доступу: http://www.vmurol.com.ua/upload/publikatsii/nauka/2016/znpnudps_2013_1_19.pdf.

2. Білова С.В. Концепція інтегрованих маркетингових комунікацій [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://intkonf.org/bilova-sv-kontseptsiya-integrovanih-marketingovih-komunikatsiy/.

3. Смит П. Маркетинговые коммуникации: комплексный подход / П. Смит ; пер. с англ. – К. : Знание-Прес, 2003. – 796 с.

УДК 657:005:631

***Дзюба Т.І.**, аспірантка*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ЕКОНОМІЧНА ПОТУЖНІСТЬ В СИСТЕМІ ПОКАЗНИКІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВА

Важливе значення для виявлення напрямів подальшого розвитку суб'єктів підприємницької діяльності, створення умов їхньої інноваційної переорієнтації має уточнення сутності економічної категорії «економічна потужність підприємства» і дослідження проблем її формування, комплексного відображення в системі бухгалтерського обліку та можливого використання в управлінні діяльністю підприємства.

З огляду на той факт, що підприємство розглядається як відкрита система для споживання ресурсів, ми схиляємося думки щодо необхідності трактування його потенціалу у значенні латинського слова «potentia»- потужність, сила, приховані можливості.

Потенціал, як і економічна потужність, деякою мірою, є абстрактними категоріями, межі і фактори яких не чітко визначені, а вплив на поточні процеси як опосередковані, так і певною мірою конкретизовані – оскільки будь-яке управлінське рішення може мати на нього позитивний або вкрай негативний вплив.

Потужність підприємства варіює залежно від різних чинників, що його формують. Наприклад, якщо підприємство розглядається як інвестиційний проект щодо вкладання ресурсів, то результатом є створення його потенціалу.

Високий динамізм ринкової економіки, активізація процесів глобалізації та інтернаціоналізації господарського життя, посилення міжнародної конкурентної боротьби, що виступають головними ендогенними та

екзогенними детермінантами розвитку економічного простору України, висувають нові вимоги до системи управління економічною потужністю сільськогосподарських підприємств, ефективність якої залежить від її здатності швидко та адекватно реагувати на зміни глобального економічного середовища.

Результативне управління господарською діяльністю підприємства неможливе без визначення його економічної потужності через створену ним додану вартість, яка акумулює виробництво продукції, виконані роботи і надані послуги. Без такого розрахунку залишаються невідомими основні показники діяльності підприємства, яких треба досягти в процесі створення і функціонування суб'єктів господарювання. [2].

Головним індикатором економічної потужності на мікрорівні, на наш погляд, виступає валова додана вартість.

Економічна потужність – це наукова категорія, яка відображає складні та багаторівневі можливості впливу суб'єкта на виробничі процеси для досягнення максимальної продуктивності та отримання прибутку за умов дотримання концепції сталого розвитку (рис. 1).

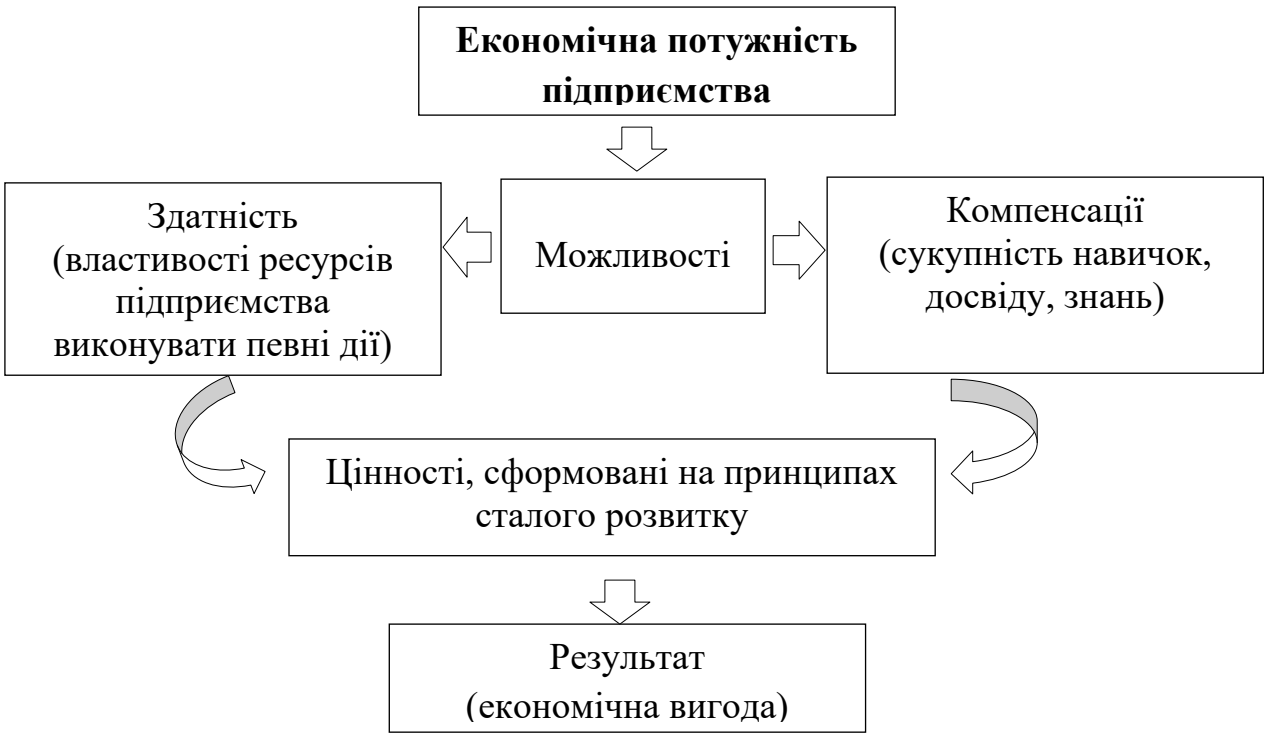

Рис. 1. Транспарентність складових економічної потужності підприємства

Вважаємо, що всі компоненти економічної потужності сільськогосподарських підприємств необхідно вивчати і аналізувати, ставлячи на чільне місце оцінку їх можливостей адаптуватися до мінливих ринкових умов, гнучкості управлінської політики та рівня фінансового менталітету управлінського апарату, завдяки чому економічна потужність перетворюється на чинник підвищення ринкової стійкості підприємства.

Представлена взаємозалежність найточніше розкриває сутність поняття «потужність підприємства», дозволяє системно об'єднати дії підприємства для досягнення визначеного кінцевого результату.

Результати критичного аналізу фундаментальних теоретичних надбань та їх розвиток за допомогою нових гіпотез, постулатів і підходів стали основою розробки концептуального підходу щодо бухгалтерського відображення формування доданої вартості підприємства як бази його економічної потужності для оцінки економічного потенціалу підприємства у системі бухгалтерського обліку.

Дослідження показали, що величина економічної потужності сільськогосподарського підприємства залежить від двох компонентів: об'єктивного – сукупності трудових, нематеріальних і природних ресурсів, залучених та не залучених з яких-небудь причин у виробництво, які мають реальну можливість брати участь у ньому; суб'єктивного – здатності працівників, колективу до оптимального використання наявних ресурсів для створення максимального обсягу матеріальних благ, послуг та здатності управлінського апарату підприємства до нарощування доданої вартості.

Наявність суб'єктивного компонента економічної потужності викликає необхідність пошуку і розробки бухгалтерського інструментарію її оцінки. Для реалізації даного завдання потрібне дослідження якості управлінського потенціалу як сукупної характеристики системи управління підприємства орієнтовної на результативне використання внутрішніх і зовнішніх (ринкових) можливостей.

Управлінський потенціал сільськогосподарських підприємств оцінюють критеріями, що враховують особливості сільськогосподарського виробництва та відображують в інтегральній оцінці комплексний результат умінь управлінського апарату вести прибутковий, соціально-екологічно орієнтований бізнес.

На основі досліджень різних підходів до інтерпретації економічної сутності управлінського потенціалу Подкопаєвим В.В. запропонована модель оцінки управлінського потенціалу підприємства. Особливість запропонованої моделі полягає в двох основоположних аспектах: вибір її цільової спрямованості та доступність інформаційної бази. Цільова установка моделі оцінки управлінського потенціалу залежить від можливих користувачів аналітичних досліджень – власників, інвесторів, кредиторів, контрагентів, апарату управління суб'єкта господарювання. Потенційних користувачів можуть цікавити різні напрямки бухгалтерського : від визначення стану управлінського потенціалу до оцінки його вартісної величини [3].

Застосування запропонованого підходу в практичній діяльності сільськогосподарських підприємств може служити інструментом обґрунтування управлінських рішень в сфері формування економічного потенціалу підприємства як передумови зростання його економічної потужності й підвищення результативності діяльності.

Література:

1. Завербна М. Сутність економічної потужності підприємства та її зв'язок з нормальною потужністю / М. Завербна / Вісник Львівського університету. Серія економічна. – 2014. – Вип. 51. – С.257–264.

2. Краєвський В.М. Облік аграрного потенціалу національного багатства :

[монографія] / В.М. Краєвський. – К. : Видавництво «Вік принт», 2015. – 440 с.

3. *Подкопаев* В.*В.* Экономический потенціал предприятия и его составляющие // Научный вклад молодых исследователей в инновационное развитие АПК: сборник научных трудов по матеріалам международной научно-практической конференции молодых ученых и студентов. Ч. II. – СПб. : СПбГАУ, 2014.

4. Савчук В.К. Генеза інформаційно-аналітичної системи управління / В.К. Савчук // Бухгалтерський облік, контроль і аналіз у сучасній економічній науці та практиці : зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф., 3-4 квітня 2014 р. присвяч. 70-річчю каф. обліку підприємницької діяльності / [редкол.: В.І. Єфіменко та ін.] ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». – К. : КНЕУ, 2014. – С. 293–297.

5. Ульянов И.П. Бухучет. Пособие для бухгалтера и менеджера / Ульянов И. П., Попова Л.В. – М. : Изд-во «Бизнес-информ», 1999. – 292 с.

УДК 658.1:338.439

Сова А., *аспірант*
Національний університет харчових технологій
(м. Київ, Україна)

РОЗВИТОК ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ГАЛУЗІ

В сучасних умовах господарювання ефективність діяльності підприємств харчової галузі багато в чому визначається рівнем розвитку їх організаційної культури. Необхідність формування організаційної культури підприємства в умовах розвитку ринкових відносин не викликає сумнівів. Організаційна культура складається з ідей, основоположних цінностей і поглядів, поділюваних усіма членами організації. Вона включає в себе і стиль поведінки, і стиль спілкування з клієнтами та колегами, і активність співробітників, їх зацікавленість, рівень мотивації і багато іншого.

Проблемам розвитку організаційної культури значну увагу приділено у працях вітчизняних та зарубіжних науковців, таких як Т.Е. Діл, А.А. Кеннеді, Р.С. Геллегер, Б. Карлоф, Кевін М. Томпсон, О.С. Виханський, К.С. Камерон, Р.І. Куінн, В.А. Співак, Г.Л. Хаєт та ін. У дослідженнях цих авторів розкрито сутність організаційної культури, підходи до оцінювання (з позиції типології), фактори впливу на організаційну культуру (їх особливості), досліджено окремі складники організаційної культури тощо. Однак, незважаючи на значну кількість публікацій як в теорії, так і на практиці існує потреба у розробленні моделі розвитку організаційної культури з урахуванням галузевих особливостей. Все це зумовлює необхідність наукового вирішення проблеми.

Організаційна культура існує з перших днів заснування підприємства, проте невміле її застосування може призвести до нівелювання її ролі в управлінні підприємством. Зважаючи на те, що підприємства постійно розвиваються, виникає потреба розвивати організаційну культуру. Окрім цього,

розвиток організаційної культури зумовлений становленням та розвитком ринкових відносин, які супроводжуються збільшенням кількості іноземних підприємств та підприємств з іноземними інвестиціями, стрімким розвитком великих підприємств (об'єднанням, поглинанням, завоюванням нових ринків, освоєнням нових видів діяльності, продукції, послуг), що, своєю чергою, спричиняє ріст кількості працівників та застосування ефективних інструментів управління ними.

В табл. 1 наведено характеристику розвиненої та нерозвиненої організаційної культури.

Таблиця 1

Характеристики розвитку організаційної культури

Розвинена	Нерозвинена
Висока стратегічна маневреність, що потребує негайного впровадження нових стратегій, принципів і правил поведінки в умовах надзвичайно мінливого зовнішнього середовища і допомагає компанії впоратися з будь-якими загрозами, реалізувати будь-які можливості, ризикувати, не боятися експериментів, нововведень, зміни стратегії та методів ведення бізнесу, організаційної структури. Сприяє налагодженню зв'язків та формуванню плідної співпраці із зарубіжними партнерами під час здійснення ЗЕД. Забезпечує підприємство конкурентними перевагами, які практично неможливо скопіювати.	Відсутність організаційної філософії, загальної системи цінностей, норм і правил поведінки. В умовах нерозвиненої культури багато співробітників вважають компанію всього лише місцем роботи, а виконувану роботу – тільки джерелом засобів до існування. Слабка культура недостатньо сприяє реалізації організаційної стратегії. За її наявності багато питань можуть впроваджуватися силовими чи популістськими методами, процвітає лобіювання, утворюються коаліції окремих працівників чи відділів, що мають власні цілі (а цілі компанії приносять в жертву особистим інтересам і амбіціям). Вони вороже ставляться до змін і тих менеджерів, які їх запроваджують, не стимулюють тих менеджерів, котрі розуміють місію, стратегію й цілі компанії, значення організаційної культури та виявляють себе як ефективні лідери.

Джерело: [3].

Виконані дослідження дають змогу стверджувати, що у практиці діяльності підприємств харчової галузі практично не приділено уваги питанням розвитку організаційної культури. Свідченням цього є дані соціологічних досліджень. Так, за їх даними, виявлено, що 40% вітчизняних підприємців намагаються формувати організаційну культуру в компанії, 35% визнають необхідність формування організаційної культури в своїй компанії, але до цього «якось не доходять руки», а 25% взагалі вважають її дурницею [4].

З роботи Л. Савчук маємо такі дані про стан організаційної культури на вітчизняних підприємствах [2]: 55% сучасних українських керівників

вважають, що в ідеалі вона має бути на підприємстві; 40% наших підприємців намагаються сформувати її за допомогою західних технологій; 35% визнають потребу в ній, але для цього в них не вистачає ні часу, ні ресурсів; 25% взагалі вважають її непотрібною.

Важливим елементом розвитку організаційної культури підприємства є своєчасна та комплексна оцінка впливу культури на забезпечення довгострокової ефективності. Погоджуємось з думкою Харчишиної О.В. про те, що у більшості сучасних досліджень основний акцент робиться на виявленні і детальній характеристиці особливостей організаційної культури конкретного підприємства без встановлення причинно-наслідкового зв'язку із економічною ефективністю [5]. На думку автора, більш ефективною є відома методика діагностики – OCAI К. Камерона – Р. Куїнна. З її допомогою було виявлено на підприємствах харчової промисловості Житомирської області переважний тип організаційної культури. За результатами аналізу встановлено достатньо високий рівень однорідності організаційної культури молокопереробних підприємств регіону. Наприклад, на ПАТ «Житомирський маслозавод» переважає організаційна культура кланового типу, ієрархічний тип - на ДП «Молочний завод» ТОВ «Рейнфорд» [5]. Відзначимо відсутність можливості визначення ступеня впливу організаційної культури та її складових на рівень економічної ефективності підприємства за допомогою методики OCAI. Також недоліком є складність анкетування для опитуваних. Тому можемо рекомендувати методику OCAI, як допоміжний інструмент або для проведення експрес-оцінки організаційної культури підприємств харчової галузі.

Підводячи підсумки, слід зазначити, що формуючи організаційну культуру, керівництво повинне враховувати те, що вона передусім сприяє ефективності управління персоналом. А тому, розробляючи модель розвитку, потрібно орієнтуватись на ті чинники, які допомагають працівникам працювати з максимальною віддачею та користю, а не використовувати жорсткі правила і норми поведінки та орієнтацію на результат. Розвиток організаційної культури повинен бути спрямований на розвиток вмінь працівників, допомагати їм повністю реалізовувати свої можливості.

Література:

1. Нестеренко Ж.К. Зближення організаційної стратегії розвитку й організаційної культури та його значення / Ж.К. Нестеренко // Держава та регіони. – 2014. – № 3. – С. 137–142.

2. Савчук Л. Розвиток організаційної культури в Україні / Людмила Савчук // Персонал. – 2015. – № 5. – С.86–89.

3. Бочкарев А.В. Механизм формирования корпоративной культуры [Електронний ресурс] / А.В. Бочкарев // Management.com.ua. – Режим доступу: http://www.management.com.ua/hrm/hrm041.html.

4. Мороз А.С. Маркетингові підходи до формування організаційної культури підприємств / А.С. Мороз // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Сер.: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2015. – № 526. – С. 139–144.

5. Харчишина О.В. Організаційна культура як важлива складова системи управління підприємствами / О.В. Харчишина. // Економіка. Управління. Інновації. – 2012. – № 1. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2012_1_62.

UDC 631.1:061.6:316.343.37

***Dovhan L.**, Candidate of Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor*
***Dovhan Yu.**, Assistant of Professor of Marketing and Agribusiness Department*
Vinnytsia National Agrarian University (Vinnytsia, Ukraine)

THE EFFECT OF THE AGRICULTURAL EXTENSION SERVICE ON OF THE WELFARE OF RURAL POPULATION

Rural areas occupy 90% of the country's territory, with over 31.5% of the rural population. Providing of conditions for the integrated development of rural areas for the benefit of society involves rational formation of competitive multidisciplinary and multidisciplinary agriculture, diversified rural economy, favourable living environment based on the growth of human and social capital and development of partnership between the state and business [1].

The success of rural development depends on a complex of interrelated factors and requires considerable efforts. Generally, the goal and outcome of sustainable development is the welfare, which, according to the International Commission for the Measurement of Economic and Social Progress, includes material living standards (income, consumption and wealth); health; education; personal interests and activities, including labour; the right of political voice and governance; social relationship and interrelations; the environment (current and future state); safety (both economic and physical) [2].

The world experience convinces successful activities of the Extension Services operating in more than 130 countries throughout the world.

In Ukraine, agricultural extension system, which is to provide information and educational support for implementation of these objectives, is formally declared at the state level, but the effective practical mechanism of functioning of this system has not been developed.

Agricultural extension enables both to establish effective direct and feedback links within the system “State – Agrarian Science – Agrarian Education – Agrarian Production – Rural Population” between the sources and recipients of information, suppliers and consumers of resources, collectors and taxpayers and to set the goal of improvement of the well-being of a person, rural dweller and employee as a leading one. In our opinion, such dominationis an essential condition for the success of the science, education and production and the state as a whole.

Achievement of the set goals and fulfilment of the specified objectives in the leading countries of the world are ensured by the corresponding infrastructure of agricultural extension, which includes information, consulting, training and innovation subsystems.

Information is one of the main economic resources, and therefore its search, timely gaining by the consumer in the most receptive form is a priority task in the nearest future.

Information services provided by the agricultural extension services, according to the practical experience of extension services, should cover the following issues:

– informing about the state agricultural policy and mechanisms for its realization;

– technologies of livestock and crop production;

– agrarian management, agrarian marketing, business planning, accounting;

– regulation of land ownership and property relations; legal support of economic activity;

– leadership, social activity, economic development, social infrastructure, rational nature management.

The advisory subsystem of agricultural extension services is intended to assist consumers in the form of science-based guidelines provided by the agents. This will enable to solve their specific existing problems as well as to expect that the same or similar problem in the future will either be foreseen and prevented orresolved by the consumer independently without the agent's re-assistance.

Educational elements of consulting do not provide the effect that can be ensured by the process of direct learning. Without additional knowledge, the consumer of extension services cannot predict, prevent or resolve problems that are different from those that have already helped solved under assistance of the agetns.

Extension service can provide one more effect that is also of great importance, in particular, expansion and practical implementation of innovations, modern advances in science, technologies, i.e.functional support of innovative development of rural areas. This function is performed by the innovative subsystem of agricultural extension service.

References:

1. Kontseptsiia rozvytku silskykh terytorii (2015), [Concept of rural development]. – Available at: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995-2015-%D1%80 . [inUkrainian]

2. Stiglitz, J., Sen, A. Fitoussi, J. (2009). Report by the Commission on the Measuremen to Economic Performance and Social Progress. CMEPSP. [inEnglish]

3. Kropyvko, M.F., Kalna-Dubiniuk, T.P., Bezkrovnyi, M.F., Kryvoruchko, I.M. (2006). Osnovy ahrarnoho konsaltynhu [Bases of agrarian consulting]. Kyiv: Osvitniaknyha. [inUkrainian]

Секція 2. Стратегічний розвиток АПК

УДК 631.15/16 (477.73)

***Дмитрюк Т.С.**, магістр*
факультету аграрного менеджменту
***Барановська І.В.**, к.е.н.*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ ЗЕРНА

Останніми роками на світовому продовольчому ринку суттєво зростають обсяги торгівлі зерном через збільшення його пропозиції і попиту. Це відкриває одночасно як значні можливості для розвитку вітчизняного аграрного експорту, так і створює певні ризики, пов'язані з волатильністю світових цін на зернові культури.

Світовий ринок зерна залишається одним із найбільш важливих стратегічних напрямів експорту вітчизняної аграрної продукції. Будь-які тенденції і тренди цього ринку мають безпосередній вплив і на стан розвитку аграрного експорту України, а також відображуються на ціновій ситуації, що в загальному підсумку має довгострокові наслідки для усієї зернової галузі.

Для вітчизняного агробізнесу, який за останні роки суттєво наростив обсяги експорту зернових культур, кон'юнктура на цьому ринку матиме вкрай важливе значення.

Світове виробництво зерна збільшується. Ринкової пропозиції достатньо для забезпечення зростаючих потреб країн Азії та Африки. Як наслідок, ціни на основні види зерна мають тенденцію до зниження. Тож головним завданням для аграріїв є зберегти зібраний урожай та отримати максимально можливі доходи від його продажу[1].

Світове виробництво пшениці в 2017/18 МР становитиме 759,75 млн тонн. Про це свідчать дані останнього звіту Міністерства сільського господарства США. Так, порівняно з березневим звітом прогнози зросли на 0,96 млн тонн, в основному за рахунок Марокко (+0,84 млн тонн) та Пакистану (+0,1 млн тонн). В той же час, ситуація стосовно торгівлі має зовсім інший напрямок. Незважаючи на зростання прогнозів експорту для Аргентини (+0,5 млн тонн), Казахстану (+0,5 млн тонн) та Росії (+1 млн тонн), експерти знизили загальні прогнози на 0,14 млн тонн. Адже, на противагу вищезазначеним країнам, прогнози для ЄС (-1 млн тонн), Австралії (-0,5 млн тонн) і Туреччини (-0,3 млн тонн) знизилися. Основними причинами для зменшення очікувань стали конкуренція з боку Росії та Чорноморського регіону [2].

Різко впали прогнози щодо кукурудзи. Так, американські експерти в квітневому звіті зменшили свої очікування щодо світового виробництва на 5,66 млн тонн до 1036,07 млн тонн. Знизилися прогнози і щодо міжнародної торгівлі на 1,36 млн тонн до 150,26 млн тонн. Основним рушієм для цього стала Аргентина, відносно якої знизили прогнози виробництва на 3 млн тонн, а

прогнози щодо експорту скоротилися на 1 млн тонн. Якщо говорити про Україну, то тут ситуація, порівняно з попереднім звітом не змінилася [3].

Незначних коректив зазнали й показники щодо виробництва та торгівлі ячменем. Так, обсяги світове виробництво зменшаться на 0,454 млн тонн до 141,9 млн тонн, через зниження прогнозів для Білорусі (-0,48 млн тонн), в той час як прогнози щодо обсягів експорту зросли на 0,7 млн тонн до 27,8 млн тонн, завдяки Аргентині (+0,4 млн тонн) та Росії (0,2 млн тонн).

Основними світовими виробниками зерна, за експертними оцінками аналітиків ринку USDA, в 2017–2018 маркетинговому періоді будуть 10 країн: Китай (499,9 млн т), США (436,4 млн т), Індія (248,1 млн т), Росія (125,9 млн т), Бразилія (109,9 млн т), Аргентина (67,3 млн т), Україна (61,5 млн т), Канада (56,2 млн т), Індонезія (48,4 млн т) і Пакистан (38,9 млн т). Разом на ці країни припадає 66% усього світового виробництва зернових культур[4].

Література:

1.Панорама аграрного сектору України, 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.minagro.kiev.ua.

2.Агробізнес сьогодні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.agro-business.com.ua.

3.ФАОСТАТ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fao.org/faostat/ru/#home .

4.USDA [Електроннийресурс]. – Режим доступу: http://www.grains-usda.agrochart.com.

УДК 631.9

***Дзуг М.С.**, студентка 2 курсу*
факультету захисту рослин, біотехнології та екології
***Культенко В.П.**, к.філос.н., доцент*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПРОБЛЕМАТИКА СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ АПК

Незважаючи на важку і непросту політико-економічну ситуацію, сільське господарство, мабуть, єдина галузь в Україні, що всупереч всім обставинам показує стабільне зростання. Саме вона в останні роки стала основним джерелом надходження валюти в країну та головним експортером.

Інноваційний механізм в АПК має свої особливості. Сільське господарство завжди відрізнялось консерватизмом, що пов’язано з сезонністю виробництва, високою залежністю від природних умов. Для коректного оцінювання впровадженої інновацій в аграрне виробництво необхідно вичекати доволі тривалий термін – не менше одного року. Тому оптимальним є вкладення коштів у довгострокові проекти, а одержання надприбутку за короткий період від інноваційних проектів у с/г неможливе. Як правило, також не оцінюються показники ефективності і ризиків. Це призводить до того, що багато інноваційних розробок так і не стають інноваційним продуктом. Розвиток сільського господарства потребує підтримки зі сторони держави, особливо це

стосується проектів, спрямованих на розробку і освоєння ресурсо- та енергозаощаджуючих технологій [1, с. 40-41].

Оцінюючи загально, сільське господарство України за врожайністю рослин, продуктивністю тварин, енергоємністю виробництва істотно відстає від інших країн. Для вирішення нагальних проблем та можливості здійснення суттєвих перетворень потрібні кадри з високоякісною освітою. Важливу роль у забезпеченні можливості інноваційного розвитку відіграють аграрні університети. Саме університет є динамічною основою стратегічних перетворень в агропромисловому комплексі. Його основний обов'язок забезпечити трудовий ринок країни висококваліфікованими фахівцями, здатними приймати самостійні рішення, прогнозувати їх наслідки та нести за них відповідальність [4]. Отже, на систему вищої аграрної освіти покладаються два важливих завдання. Перше – виконати соціальне замовлення на підготовку фахівців, які мають відповідати інноваційній моделі розвитку агропромислового виробництва, а друге – задовольнити їхні особистісні потреби в отриманні якісної освіти та спеціалізованої підготовки. Обидва завдання передбачають уміння фахівців свідомо та раціонально використовувати сучасні комп'ютерні системи. І все таки, хоч значна майже всі навчальні заклади мають доступ до комп'ютерних мереж, відсутність завершених методик і технологій та усталені стереотипи нерідко гальмують інноваційний розвиток, унеможливлюють сприйняття й впровадження нових ідей [3, с.6].

Відновлення і розвиток українського сільського господарства повинні йти за 4 визначальними векторами, відповідні основним типам інновацій у цьому секторі економіки: селекційно-генетичні, виробничо-технологічні, організаційно-управлінські, економіко-соціологічні. Кожен з перелічених чинників має свої специфічні особливості і різний влив на збільшення виробництва та зменшення витрат, розв'язання різноманітних екологічний та соціальних питань. Разом вони утворюють комплекс,що відіграє важливу роль у розвитку господарства і усього АПК. Розглянемо коротко кожен з цих типів інновацій. Селекційно-генетичні інновації – специфічний тип нововведень, властивій тільки аграрній сфері, вони досліджують перспективи розширення генофонду рослин і його ефективного використання. На цій основі створюються нові сорти і гібриди рослин. Виробничо-технологічні інновації. До них належать розробка ресурсозберігаючих технологій обробки ґрунту і сільськогосподарських культур, нових методів утримання сільськогосподарських тварин, технології зберігання і переробки сировини. Під організаційно-управлінськими інноваціями розуміють формування нових організаційно-правових структур інтегрованого типу (агрохолдинги, агрофірми, технопарки тощо), впровадженні нових інформаційних технологій, методів управління підприємством тощо. Економіко-соціологічні інновації – це нововведення у системах економічних і соціальних відносин, у регулюванні виробництва і ринку [2, с. 80-81].

Всі вище перераховані типи інновацій мають велику кількість конкретних форм для втілення у використання : результати фундаментальних і прикладних досліджень, патенти на винаходи; ліцензії, товарні знаки, документація на нові технології, інноваційні проекти, національні, регіональні і галузеві інноваційні програми тощо.В економіці України суть інноваційної діяльності полягає в

основному не в потребі збільшення інвестицій в агропродовольчий комплекс. А головною є необхідність забезпечити інноваційну активність. Інноваційний розвиток є єдиною реальною основою соціально-економічних перетворень у сільському господарстві. Але на даний момент темпи впровадження інновацій низькі. Перехід до стійкого економічного росту в АПК України неможливий без стимулювання використання досягнень науки і техніки, впровадження високих технологій, активізації науково-технічної діяльності всіх господарюючих суб'єктів науково-технічної сфери АПК.

Література:

1. Банєва І.О. Державне управління інноваційно-інвестиційними трансформаціями в АПК регіону / І.О. Банєва // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. Ґжицького. – 2011. – Т. 13, № 1(1). – С. 38–43.

2. Жидовська Н. Проблемні аспекти формування моделі інноваційного розвитку АПК / Н. Жидовська // Фінансово-економічний механізм інноваційного розвитку і формування конкурентних переваг підприємств і територій. – Тернопіль, 2011. – С. 79–81.

3.Шебанін В. С. Концептуальні засади і пріоритетні напрями ефективного розвитку аграрного університету / В.С. Щебанін // Економіка АПК. . – 2014. – №1–С. 5-13

4. Рутицька В. Український АПК: 5 років «європейських» реформ / В. Рутицька [Електронний ресурс] //Європейська правда. – 2015. – 22 травня. – Режим доступу: https://www.eurointegration.com.ua/experts/2015/05/22/7034011/.

УДК 631.147

***Герасименко Ю.С.**, к.е.н.*
Харківський національний агарний університет ім. В.В. Докучаєва
(м. Харків, Україна)

ШЛЯХИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ОРГАНІЧНОГО ТА ЕКОЛОГІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА

Відносно шляхів запровадження органічного та екологічного землеробства, то в даному випадку висовуються різні пропозиції. Як вважає О. Гуторов екологізація землекористування має бути пов’язана з низькою заходів:

– державна підтримка сільського господарства за рахунок бюджетних засобів;

– моніторинг земельних ресурсів;

– розробка програм з відновлення якості земель;

– регулювання використання земельних ресурсів для збереження родючості ґрунтів;

– внесення органічних і мінеральних добрив під посіви сільськогосподарських культур;

– еколого-агрохімічна оцінка земель [1].

Для вирішення екологічних проблем в сільському господарстві та сфері землекористування зокрема, на думку Н. Балаж запровадити наступні заходи:

– формування високопродуктивних і екологічно стабільних сільськогосподарських ландшафтів;

– включення екологічних і ландшафтних факторів до відповідних законодавчих актів як критеріїв визначення типу сільськогосподарського використання землі;

– сприяння екологічно збалансованим сільськогосподарським практикам;

– відновлення родючості земель шляхом проведення землевідтроювальних заходів;

– вилучення малопродуктивних земельних ділянок із сільськогосподарського використання;

– сприяння органічному землеробству [2].

Система економічних заходів для екологобезпечного землекористування, зокрема, повинна передбачати такі основні умови:

– комплексність використання земельних угідь і природоохоронних систем;

– обов'язкова компенсація нанесеного екологічного і виробничого збитку;

– стимулювання поліпшення та збереження земель, забезпечення екологічної рівноваги в агроландашафтах і агросистемах тощо [3].

З нашої точки зору, створення інституціонального середовища по підтримці екологічного землекористування повинна включати в себе наступні заходу:

– запровадження нормативів та розробку технологій екологічного землекористування по окремими культурам та регіонами на рівні установ Національної аграрної академії наук;

– формування у сільських громад світогляду відносно сталого розвитку територій на підґрунті виробництва органічної продукції;

– гарантування каналів збуту продукції, формування сприятливого середовища для розвитку «зеленої кооперації»;

– фінансова підтримка в перехідному періоді (12-36 місяців) екологічного землеробства через мінімізаціє відсотку по комерційним кредитам;

– пільгове оподаткування (на рівні 0,1% від грошової оцінки) посівів органічних кормових культур;

– формування системи пільгового страхування врожаїв органічної продукції на початковому етапі (5 років).

На нашу думку, екологічне землеробство можна трактувати як поєднання системи заходів ведення аграрного виробництва яке базується на принципах мінімізації обробки ґрунту з використання природних та біологічних важелів впливу на рослину та дотримання балансу пожнивних речовин в часі.

Якщо розглядати проблему ширше, то мова повинна йти про формування екопоселень. поводження з відходами в них має передбачати замкнутий цикл. Ресурсоцінні компоненти побутових відходів повинні збиратися роздільно й використовуватися або в самому поселенні, або транспортуватися для утилізації на спеціалізовані підприємства. Органічні відходи мають компостуватися і використовуватися як компост, харчові – на потреби тваринництва. Промислові відходи (від вирощування сільськогосподарської продукції, її обробки, переробки, тваринництва та бджільництва) повинні також включатися у замкнутий цикл і повторно використовуватися у вигляді добрив

тощо. Використання повної переробки відходів в екопоселеннях дає можливість, з одного боку, отримувати додатковий дохід від їх утилізації, а з іншого, ліквідувати основну екологічну проблему регіонів України – знищити звалища та полігони відходів, що є джерелом забруднення й під які вилучають величезні цінні площі земель. Таким чином, раціональне поводження з відходами в екопоселеннях, що передбачає повне використання відходів (як побутових, так і промислових) є одним із основних чинників сталого розвитку екопоселень [4].

Література:

1. Гуторов О.І. Теоретико-методичні аспекти економічно та екологічно ефективного використання земельних ресурсів у сільськогосподарських підприємствах / О.І Гуторов, Т.О. Степаненко // Агроінком. – 2013. – № 4-6. – С. 62–67.

2. Балаж Н.Й. Сталий розвиток як передумова екологізації сільськогосподарського землекористування в Україні / Н.Й. Балаж // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Економіка, аграрний менеджмент, бізнес». – 2011. – Вип. 163, ч. 1. – С.212–215.

3. Смолярчук М. Еколого-економічні проблеми використання та охорони земель у ринкових умовах / М. Смолярчук // Вісник Львівського національного аграрного університету: Економіка АПК. – 2015. – № 22(1). – С. 42–47.

4. Писаренко П.В. Еколого-економічна оцінка управління сферою поводження з ТПВ у регіоні / П.В. Писаренко, М.С. Самойлік // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2009. – №4. – С. 15–23.

УДК 339.5

***Середа К.В.**, магістр*
факультету аграрного менеджменту
***Барановська І.В.**, к.е.н.*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ АФРИКИ

Зовнішня торгівля має важливе значення у формуванні тенденцій економічної динаміки України, тому зусилля щодо її регулювання і надалі посідатимуть вагоме місце у системі заходів щодо подолання кризових явищ та посткризового відновлення економіки. Місце експорту в формуванні економічної динаміки є значним, а отже він має перетворитися на чинник структурної перебудови вже у коротко- та середньостроковій перспективах.

Для України є типовою ситуація, за якої для забезпечення експортних поставок необхідно здійснити великі закупівлі по імпорту енергоносіїв. Отже, для України важливим є не просто нарощування присутності на зовнішніх ринках, а оптимізація структури експорту, поліпшення якості, підвищення економічної та технологічної ефективності експортного виробництва.

Основними інструментами підтримки експорту з території України на сучасному етапі є:

– стимулювання виробництва експортної продукції;

– сприяння модернізації та технічному переозброєнню експорто-орієнтованих виробничих потужностей;

– оптимізація національного правового та нормативно-інституційного режиму здійснення експортних операцій;

– удосконалення механізму фінансування та кредитування виробництв, які здійснюють експорт;

– налагодження ефективної системи страхування експортних операцій;

– забезпечення отримання сертифікатів на продукцію вітчизняного виробництва, відповідності метрологічного та стандартизаційного оформлення вітчизняної продукції вимогам західних ринків;

– стимулювання інвестиційної діяльності як національних, так і іноземних фізичних та юридичних осіб в експортоорієнтованому секторі економіки за допомогою податкових, усього широкого спектра фінансових та організаційних механізмів;

– вироблення системи національних пріоритетів у міжнародній торгівлі та їх практична імплементація засобами державного регулювання.

Перехід до ринкової системи господарювання об'єктивно вимагає піднести ефективність використання основного капіталу, посилити інноваційний процес в усіх галузях національної економіки. З метою усунення зазначених вище негативних явищ в сфері зовнішньоекономічних відносин у країні необхідного зв'язати такі завдання: по-перше, обмежувати ввіз продукції чорної металургії, покращувати якість металу, зменшувати масу готових виробів, домагатися міжнародних сертифікатів на свою продукцію тощо. По-друге, визначити пріоритетні напрямки розвитку експортної спеціалізації, переорієнтуватися на виробництво наукомісткої продукції і ресурсозберігаючих технологій у сфері верстатобудування, літакобудування, ракетно-космічної техніки, створення нових видів металів. Ми вважаємо, щоці напрямки повинні стати сферою всебічної підтримки держави. По-третє,відмінити імпортне (ввізне мито) на такі стратегічні для України товари, як нафтопродукти, ліс, кольорові метали, целюлоза. У той же час доцільно обмежити імпорт алкогольних напоїв, цигарок тощо. По-четверте, виготовляти в Україні імпортозамінну продукцію: зернові, кормо- і картоплезбиральні комбайни, тролейбуси, автобуси, холодильники, автомобілі, тканини та ін. Водночас, експортуючи переважно товари паливно-енергетичної групи, слід значно покращити обробку сировини. По-п'яте, враховуючи низьку конкурентоспроможність продукції в Україні, не слід поспішати з подальшою лібералізацією експортно-імпортних відносин, на яку нашу державу активно підштовхує міжнародний валютний фонд та світовий банк. Йти таким шляхом можна, лише зміцнюючи конкурентоспроможність товарів. По-шосте, слід заохочувати іноземних інвесторів. Найважливішою умовою цього є стабільність чинного законодавства у зовнішньоекономічній діяльності. По-сьоме, важливо налагодити надійний митний контроль. Так, у

розвинутих країнах світу держава бере на себе облік і всебічно контролює експорт та імпорт товарів.

Отже, можна зробити висновок, що українська економіка зараз перебуває на стадії становлення не тільки внутрішньо-територіально, але це стосується й зовнішнього аспекту відносин України із своїми потенційними та наявними зарубіжними партнерами. Перші кроки були зроблені в напрямку укріплення та зміцнення позицій нашої держави на міжнародній арені, але є ще багато неточностей, невідповідностей, зокрема в українському законодавстві, які потребують нагального перегляду та вирішення. Це стосується як членства України в СОТ, так і розвитку партнерських відносин з іншими економічними інтеграційними об'єднаннями в світі.

Література:

1. Матвєєва В. Деякі аспекти зовнішньої торгівлі України в контексті євроінтеграції / В. Матвєєва // Журнал європейської економіки. – 2011. – Т. 6. – № 3. – С. 280–293.

2. Новицький В.Є. Міжнародна економічна діяльність України : [підручник] / В.Є. Новицький. – К. : КНЕУ, 2003. – 465 с.

3. Курищук В. Державна фінансова підтримка експортної діяльності в Україні / В. Курищук // Економіст. – 2012. – № 6. – С. 39–41.

4. Ревенчук К. Проблеми іноземних інвестицій / К. Ревенчук // Економіка України. – 2001. – № 11. – С. 8–10.

5. Філіпенко А. Новий етап зовнішньоекономічних зв'язків України А. Філіпенко, О. Шнирков // Економіка України. – 2002. – № 11. – С. 11–14.

УДК: 631.15./17

***Каліїман Ю.О.**, магістр*
***Лобунець Т.В.**, к. е. н.*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ АПК В УКРАЇНІ

Агропромислове виробництво є найважливішою життєзабезпечуючою сферою господарського комплексу України. Стан і економічна ефективність функціонування АПК мають вирішальний вплив на рівень продовольчого забезпечення та добробуту країни. Агропромисловий комплекс впливає на стан всієї економіки країни, оскільки він тісно взаємодіє економічно, ресурсно і виробничо з іншими галузями господарства.

У сільській місцевості проживає 13 млн. українців або 30% населення, а це величезний кадровий потенціал, здатний, в умовах належно організованого сільськогосподарського виробництва, вивести країну із економічної кризи. Крім стратегічної ролі сільського господарства в забезпеченні продовольчої безпеки та економічного розвитку країни, агробізнес є основою сільських поселень, що відтворюють природне середовище та національні ландшафти, народні традиції

і спосіб життя українців. Специфіка галузі полягає в просторовому розподілі виробництва, сезонності робіт, різноманітті форм діяльності.

В даний час аграрний сектор економіки постав перед системним викликом, зумовленим необхідністю оновлення науково-інформаційної, технічної, технологічної бази АПК на якісно новій основі, перед необхідністю переходу до якісно нового інноваційного типу розвитку. Характер і якість системного виклику визначаються поєднанням наступних зовнішніх і внутрішніх факторів.

Перший фактор – посилення глобальної конкуренції в агропродовольчій економіці, яка охоплює ринки товарів, послуг і капіталу, інших складових економічного розвитку АПК. Загострюється конкурентна боротьба на ринках сільськогосподарської продукції та продовольства, які зазнають значних змін у напрямі технологізації та екологізації виробничого процесу.

Другий фактор – низька продуктивність праці в аграрній сфері, нераціональне використання факторів виробництва, що зумовлює низьку ефективність суб'єктів господарської діяльності в АПК і навіть стагнацію виробництва у певних сферах (наприклад, льонарство, хмелярство).

Третій фактор – недостатній рівень розвитку людського капіталу в сільській місцевості. Пов'язано це з невирішеністю проблем соціально-економічного розвитку села, з монопрофільним характером розвитку сільських територій. Сучасні технології істотно підвищили вимоги до кваліфікації праці в аграрному бізнесі і скоротили зайнятість в ньому. У більш розвинених країнах на селі інтенсивно розвивається суміжний і альтернативний бізнес, село стає постачальником готових до вживання продовольчих і, навіть, промислових товарів, завдяки цьому підвищується рівень життя та доходів населення у сільській місцевості, нарощується людський потенціал. Більше того, у світовій практиці можна спостерігати тенденції відтоку населення з великих міст в малі, де розміщуються високотехнологічні виробництва, в сільську місцевість, розвиваючу альтернативний бізнес.

Досвід роботи господарств, які намагаються освоїти нові технології, демонструє дві основні проблеми:

– відсутність довгострокової стратегії, орієнтація на отримання значного ефекту за короткий проміжок часу;

– відсутність комплексного підходу і фактичне використання лише окремих елементів технологій, які не дають очікуваного ефекту.

Отже, очевидною є необхідність переходу до прогресивних технологій і форм ведення аграрного виробництва, прискорене наближення до світових досягнень в цій галузі. Однак діючі в Україні мотиватори не сприяють створенню наукових досягнень в агропродовольчій сфері, їх комерціалізації і розширенню присутності країни на міжнародних ринках наукових досліджень і технологій, а механізми державної підтримки агропромислового комплексу, на жаль, забезпечують недостатні темпи розвитку виробництва і дозволяють реалізовувати їх можливості тільки новаторам, при дуже повільному поширенні інновацій в іншому виробництві.

Для радикального вирішення цієї проблеми необхідна комплексна система заходів, що охоплюють важливі сторони життя суспільства: агропромислову

політику, розвиток науки і техніки, механізм державної підтримки та реалізації пріоритетів, інституціональні перетворення в економіці, інвестиційну політику, вдосконалення регіональної інфраструктури, цінову політику, кредитно-грошову систему, податкову політику і т. д. Комплексний підхід передбачає системну роботу в усіх напрямках, лише в цьому випадку підприємство зможе розраховувати на отримання синергетичного ефекту, що виражається в: збереженні і відновленні природних ресурсів; економії трудових, матеріальних і фінансових ресурсів; підвищенні родючості ґрунтів і врожайності культур; підвищенні ефективності та стійкості виробництва.

Вченими виділено наступні сфери, що дозволяють здійснювати управління сільськогосподарськими технологіями [1, с. 53-56]:

– техніко-технологічна: вдосконалення існуючої матеріально-технічної бази, створення нових типів машин, впровадження нової техніки і технологій виробництва, транспортування, зберігання і переробки сільськогосподарської продукції;

– організаційно-економічна: планування і система організаційних заходів по впровадженню науково-технічного прогресу, підвищення ефективності агропромислового виробництва;

– біологічна: створення і впровадження нових сортів і гібридів сільськогосподарських культур, порід, ліній і кросів тварин і птиці, сортооновлення, сортозміни, насінництво, племінна справа, біотехнологія, біологічний захист тварин і рослин;

– соціальна: мотивація праці, створення нормальних умов праці та відпочинку працівників, підвищення ступеня задоволеності працею, зацікавленості працівників, навчання новим технологіями, адаптація до нового;

– інформаційно-правова: створення системи своєчасної інформації і консультування сільськогосподарських товаровиробників про досягнення науки і техніки, розробка і прийняття законів і нормативних актів щодо прискорення впровадження досягнень НТП в АПК;

– забезпечення якості: організація виробництва екологічно чистої продукції, запровадження сучасних систем якості.

Важливими умовами розвитку АПК мають стати:

1) подолання науково-технологічного відставання вітчизняного АПК від рівня провідних зарубіжних країн та економічно ефективне зниження його залежності від імпорту технологій;

2) формування в АПК інноваційної системи, що забезпечує створення і освоєння передових вітчизняних розробок, а також адаптацію імпортних технологій там, де це необхідно;

3) пріоритетний розвиток фундаментальних і прикладних досліджень в перспективних галузях (в тому числі за рахунок залучення приватних інвестицій);

4) підвищення доступності нових технологій для середнього та малого бізнесу, фермерських господарств та індивідуальної виробників;

5) вирівнювання технологічного рівня великих і середніх виробництв;

6) пріоритетний розвиток інновацій в сфері ресурсоефективності, інфраструктури зберігання, переробки та логістики.

Для успішного здійснення управлінського процесу в рамках прийнятих стратегічних рішень необхідно створити інфраструктуру засновану на умовах формування конкуренції в АПК. Так, виділяють виробничу, соціальну, екологічну, інноваційну, технічну та технологічну інфраструктури, кожна з яких відіграє певну роль. Таким чином, управління технологічним розвитком, як і будь-який процес управління, дозволяє вирішувати питання своєчасно і строго направлено на конкретні проблеми. Технологічний розвиток, як і процес будь-якого розвитку, схильний до дії факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, аналіз яких є пріоритетним.

Література:

1. Волкова И.А. Управление технологическим развитием сельского хозяйства: ресурсы для развития, институциональная среда, государственное регулирование, кадровый потенциал, рынок инноваций, стратегические приоритеты / И.А. Волкова, В.Ф. Стукач. – Омск. – 2017. – 254 с.

***Козловський О.**, студент 4 курсу*
Національний університет харчових технологій
(м. Київ, Україна)
***Вишновецька С.В**., д.ю.н, професор*
Національний авіаційний університет
(м. Київ, Україна)

СТРАТЕГІЇ ЄС В СЕКТОРІ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ

Спільна стратегія ЄС в сфері продуктів харчування (виробництва, забезпечення та споживання) складається з трьох частин: оптимальне харчування, безпека харчових продуктів та продовольча безпека, які ґрунтуються на принципах політики «Здоров'я XXI» та «Програми на XXI століття».

Політика в області харчових продуктів може бути ефективною лише за умови, якщо суспільство досягне узгодження між різновекторними інтересами корпоративного сектору, як виробника, вимогам системи охорони здоров'я, державним та між кордонним регулюванням. Означене ставлення було прийнято у ЄС на рівні спільної політики у 2000 р. (ЄК по безпеці харчових продуктів «Біла книга») [1].

Підхід до розробки стратегії щодо безпеки продуктів харчування ґрунтується на аналізі ризиків. Законодавчі акти ЄС мають здебільшого горизонтальний характер (харчові домішки, залишки ветеринарних препаратів, хімікати та забруднювачі, пестициди, маркування, вимоги гігієни тощо), але включають і вертикальне регулювання відносно окремих груп продуктів, наприклад, какао – вироби з нього – цукерки, мед, фруктові соки – фруктові джеми. Законодавчі норми встановлюють лише норми безпечного вмісту

речовин. Регулювання ґрунтується на принципах законодавства ЄС у сфері продуктів харчування: інтегральному підході «від лану до столу»; відстеженні якості кормів, тварин та продуктів харчування; застосуванні аналізу ризиків (оцінка, повідомлення та управління ризиками); використання принципу попередження у разі, якщо це виправдано; інтегрована система контролю (один державний орган, який відповідає за організацію контролю за дотриманням законодавства згідно із принципом «від лану до столу») [2].

Усі товари, які імпортуються на митну територію ЄС в обов'язковому порядку повинні відповідати усім вимогам Європейського Союзу, спрямованим на забезпечення захисту споживачів. Ці вимоги суттєво різняться у залежності від конкретного товару, але у цілому можуть бути згруповані за такими напрямами:

– технічні вимоги;

– екологічні вимоги;

– вимоги у сфері санітарних та фітосанітарних заходів.

Крім того, до певних видів продукції на рівні ЄС встановлюються маркетингові стандарти, а також застосовуються імпорті обмеження, що також можуть розглядатися як механізми захисту внутрішнього ринку від імпортних товарів, якість і безпека яких не відповідає вимогам Євросоюзу.

З 1980 року в ЄС в зоні особливої та постійної уваги перебувають питання кризи Спільної сільськогосподарської політики (САР) та конкуренції і лібералізації міжнародної торгівлі (ОМС). У зв'язку із впровадженням контракту «харчового ланцюга» зіткнулися два нагальні інтереси: безпека споживання та стандартизація якості. З метою подолання цього впливу виробники вдалися до диференціації продукції аби захопити та закріпити за своїм товаром споживчі сегменти. З цією метою було створено бренди якості (AOC, Red Label, біологічним логотипом АО) [3].

Основні напрямки регулювання безпеки продуктів харчування закріплено в Законі Про харчові продукти, Постанові Європейського парламенту і Ради ЄС № 178/2002/ЄС. Крім того треба враховувати Постанови Європейського парламенту і Ради 178/2002, 852/2004, 853/2004, 854/2004 і 882/2004), які містять всі регулюючі норми. Сукупно в рамках контракту «від лану до столу» виробництво продуктів харчування регулюється понад 160 європейськими директивами [4].

Головними особливостями підприємницької діяльності в сфері виробництва та переробки харчових продуктів в ЄС є наступне:

– обробник повинен поставити до відома наглядові органи та подати належну заявку. На цьому етапі має бути оцінено відповідність умов виробництва;

– початок виробництва означає для власника та менеджменту настання одноосібної відповідальності нормам виробництва;

– якщо в торгівельній мережі визначено поставлений продукт як «підозрілий», виготов ник має вилучити його за власний кошт та відшкодувати витрати на експертизу.

Щорічно на ринку з'являються сотні нових видів продуктів харчування. Відносно усіх діє головна вимога: продукція має бути безпечна для здоров'я людини та тварин; споживачам має бути доступна повна інформації щодо властивостей та складових продукту; суворе покарання та недопущення фальсифікації, обману та шахрайства; суворе захоронення позначок у маркуванні щодо лікувальних властивостей харчового продукту.

В рамках ЄС створено систему постійного перегляду законодавчих норм щодо безпеки продуктів харчування, Регламентом Європарламенту та Ради, передбачено чіткі механізми транснаціональної системи контролю харчових продуктів, додаткових заходів контролю. Практично можна говорити, що якість продуктів харчування набула статусу національної ідеї у ЄС: у рамках ЄС діє Постанова про економічне землеробство і відповідне маркування сільгосппродукції та продуктів харчування (позначка СЕ), без неї товар не допускається на спільний ринок; прийнято правові норми прямої дії стосовно продуктів харчування. З метою контролю за дотриманням вимог в ЄС Постановою № 178/2002 Європарламенту створено Орган з безпеки продуктів харчування. Означений закон отримав розвиток у вигляді стандартів з сертифікації лабораторій або інспекції, які працюють у відповідності з стандартом EN 45004. На додаток до цього закону прийнято Постанову (ЕС) No 882/2004 про Контроль імпорту продуктів харчування і кормів із третіх країн. Умови імпорту встановлюються кожною країною окремо і висвітлюються на відповідних офіційних сайтах.

Країнами G-20 визнано головним завданням розвитку усього світу забезпечення продовольчої безпеки шляхом формування системи якісного харчування, стійкого виробництва, зростання продуктивності праці в АПК, уваги до продуктивності дрібних фермерських господарств, створення робочих місць особливо у сільській місцевості [5]. Ефективність ринків розглядається як зменшення втрат продовольства та недопущення забруднення, а також поліпшення харчування усіх верств населення.

Вирішення цією задачі покладено на національні уряди. З цією метою рекомендовано наступні кроки:

– огляд ключових напрямків зростання економіки та створення робочих міст у сфері продовольчої безпеки та харчування (особлива увага до країн низьких статків);

– розповсюдження кращих практик у сфері продуктової безпеки та харчування;

– формування продовольчих резервів та доступу до гуманітарних поставок;

– відповідальні інвестиції у сільське господарство;

– управління ризиками у сільському господарстві;

– забезпечення харчуванням дітей до 1000-ї доби життя .

Україна обрала для себе шлях інтеграції до ЄС. Тому постійний моніторинг законодавчих та процедурних змін у порядку експортно-імпортних,

виробництва продуктів харчування та переробки сільськогосподарської продукції є нагальної потребою подальшого розвитку нашої країни.

Література:

1. Гребенюк М. Система забезпечення продовольчої безпеки в законодавстві Європейського Союзу / М.Гребенюк – К.: Міністерство Юстиції України, 2012. – 301 с.

2. Кодекс Аліментаріус. Гигиена пищевых продуктов. Базовые тексты / Пер. с англ. –М.: Издательство «Весь Мир», 2006. –76 с.

3. La Documentation Francaise [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.ladocumentationfrancaise.fr/ezexalead/search?

4. New EU law on food information to consumers [Електронний ресур] – Режим доступу: http://ec.europa.eu/food/food/labellingnutrition/foodlabelling/index_en.htm.

5. G20 Leaders' Communiqué Brisbane Summit, 15-16 November 2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://g20.org/wp-content/uploads/2014/12/brisbane_g20_leaders_summit_communique1.pdf.

***Штепенко О.**, студент 4 курсу,*
***Березянко Т.В.**, д.е.н., доцент*
Національний університет харчових технологій
(м. Київ, Україна)

НОВІТНІ ПІДХОДИ В УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛОМ

Традиційно під управлінням персоналом науковці розуміють множину елементів, що в сукупності взаємозв'язків формують єдину систему. Більшість науковців сьогодні за основу своїх досліджень приймають системний підхід, оскільки це дає можливість сприймати управління персоналом як функціональний комплекс в умовах адаптації до мінливого організаційного середовища. Під терміном системи управління персоналом найчастіше розуміють:

– систему, в якій реалізуються функції управління персоналом;

– комплекс цілей, задач та основних напрямків діяльності, а також різних видів, форм, методів і відповідного механізму управління, спрямованих на підвищення продуктивності праці та якості роботи;

– структурно-функціональний інструмент управління персоналом і принцип його організації [1].

Наукові підходи до визначення складу системи управління персоналом, які виникають у наш час, можна об'єднати у дві групи:

– Компонентний підхід, що розглядає систему управління персоналом як сукупність компонентів (принципи, методи, засоби, стилі, технології управління, структура), які забезпечують базис у сфері управління персоналом.

– Функціональний підхід [2], найбільш вживаний, і розглядає систему управління персоналом як сукупність ряду функціональних підсистем (від 7 до 11). Найбільше розповсюдження сьогодні має виділення таких функціональних підсистем: планування персоналу, маркетингу персоналу; наймання та обліку

персоналу; трудових відносин; умов праці; розвитку персоналу; мотивації поведінки персоналу; соціального розвитку; розвитку організаційної структури управління; правового забезпечення; інформаційного забезпечення.

Третьою складовою концепції управління персоналом є технологія управління персоналом.

Сучасні провідні американські вчені в галузі управління Г. Кунц і С. О'Доннел запропонували класифікацію з п'яти функцій; планування, організація, робота з кадрами, керівництво і лідерство, контроль [3; 4].

У широкому розумінні технологія управління персоналом припускає організацію наймання, добору, приймання персоналу, його ділову оцінку, профорієнтацію й адаптацію, навчання, управління його діловою кар'єрою і службово-професійним просуванням, мотивацію й організацію праці, управління конфліктами і стресами, забезпечення соціального розвитку організації, вивільнення персоналу та ін. Сюди ж варто віднести питання взаємодії керівників організації з профспілками і службами зайнятості, управління безпекою персоналу тощо.

В даний час для багатьох вітчизняних підприємств характерний дещо обмежений підхід до управління персоналом: ігнорування його значущості загалі, або, в кращому разі застосування лише обмеженого кола інструментів як-то увага до показників плинності та витрат на професійне навчання тощо.

За даними компанії Ernst&Yang в Україні наявні два відчутних періоди економії на професійному навчанні в виробничому середовищі: в 2008 р. зафіксовано скорочення витрат на підвищення кваліфікації персоналу підприємства на 42%; в 2015 році відбулось наступне скорочення ще на 38%, а в 2016 році провідні підприємства масово почали застосовувати власні системи short-тренінгів у вигляді триденних мастер-класів або короткотермінових тематичних занять або лекцій. При цьому основна увага приділяється тренінгам з правил безпеки на виробництві, охороні праці, засобам підвищення продуктивності. Роботу з кадровим резервом часто проводять із залученням іноземних спеціалістів, проте напрямок її зосереджено виключно на активізації ефективності продажу [5].

Аналізуючи соціальні та управлінські практики крупних підприємств харчової промисловості відзначаємо, що в офіційних документах підприємств відсутній звіт по праці та соціальній політиці.

Ставлення до працівників як до «витратного матеріалу» спричиняє наявність у 60% випадків формування жорсткого менеджменту на підприємствах. Понаднормове навантаження практично не віддзеркалюється у звітах та не оплачується додатково – це, так би мовити, частина обов'язкової лояльності працівників до роботодавця та прихований податок на тиск безробіття, який «сплачують» наймані працівники.

Кількість зайнятих в харчовій промисловості постійно скорочується: з 519 тис. осіб у 2000 р.; 454 тис. осіб у 2007 р. до 387 тис. осіб у 2013 р.[5].

Зафіксовано зниження рівня задоволення працею у харчовій промисловості, підвищення плинності кадрів, зростання рівня навантаження, а також інші негативні зміни у кадровій політиці. Працівники пов'язують це із необхідністю економії у час кризи і, скорочення соціальних виплат на

підприємствах – захід економії, принаймні таке відмітили 67% співробітників підприємств

Характерним для всіх підприємств є відсутність виокремлення групи «ключового персоналу» у складі працівників. З точки зору розподілу фонду оплати праці очевидною є практика відсутності компенсації понаднормового використання робочого часу, гарантовані виплати – є квартальною премією і вважаються додатком до ставки заробітної плати, по категорії «робочий персонал» гарантовані виплати та премія за продуктивність праці співпадають і часто заміщують одне одного.

На відміну від національної практики управління персоналом, що ґрунтується на виробничо-витратному механізмі, європейські компанії використовують соціально-орієнтовані підходи. Людський чинник визнаний головною продуктивною силою суспільства і становить основу концепцій управління в зарубіжному менеджменті. Багато зусиль вони концентрують на роботі з персоналом, тому здебільшого визначають вартість підприємства з використанням правила «5М» (людина – man, сировина – material, обладнання – machine, технологія – method і навколишнє середовище – milieu), що доводить винятковість людського чинника порівняно з іншими чинниками виробництва.

Європейські менеджери передусім цінують вроджені здібності лідерства, «неординарність» (здатність бачити проблеми і нестандартно розв'язувати їх), ініціативність та небайдужість. Головним курсом ЄС у сфері управління персоналом згідно з програмою «Європа-2020» є постійне (що дворічне) перенавчання – «освіта протягом життя», гарантія прав та гідної оплати, що закріплене в Директивах та регламентах Єврокомісії. Нажаль, наша країна не дозволила собі підписати відповідні статті в Угоді про партнерство з ЄС.

Мейнстрімом сучасного періоду є проголошення корпоративної соціальної відповідальності ключовим показником ефективності (KPIs), що використовуються для оцінки діяльності як співробітників, так і самої компанії. В ЄС КСВ KPIs стали нормою управлінської політики.

Література:

1. Дмитренко Г.А. Цільове управління окремою організацією та її персоналом як фундаментальна основа системного управління суспільством / Г. А. Дмитренко // Вісник післядипломної освіти. – 2012. – Вип. 8. – С. 55–62.

2. Управление персоналом организации : [учебник] / А.Я. Кибанов, И.А. Баткаева и др. ; под ред. А.Я. Кибанова. – 4-е изд., доп. и перераб. – М. : НИЦ ИНФРА-М, 2013. – 695 с.

3. Сівашенко Т. Удосконалення системи управління персоналом підприємства [Електронний ресурс] / Т. Сівашенко // Економічний аналіз. - 2012. – Т. 11(3). – С. 48–50. – Режим доступу: file:///C:/Users/user/Downloads/ecan_2012_11(3)__12.pdf.

4. Кунц Г. Управление: Системный и ситуационый анализ управленческих функцій / Г. Кунц, С. О'Доннел ; пер. с англ. Д.М. Гвишиани. – М. : Прогресс, 1981. – 250 с.

5. Березянко Т.В. Євроінтеграційний шлях розвитку національної оліє-жирової галузі : [монографія] / Т.В. Березянко. – К.: Кондор, 2014. – 432 с.

УДК336.77: 338.43

***Мадай Д.О.*, *Коркушко О.І.*,**
студентки 4 курсу факультету фінансів
Урванцева С.В.*, *к. е. н.
ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана»
(м.Київ, Україна)

БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ ТА ЙОГО РОЛЬ У ФІНАНСОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Оскільки Україна наразі залишається аграрно-індустріальною країною, ефективний розвиток підприємництва у сфері АПК є однією з передумов розбудови національного господарства й забезпечення продовольчої безпеки країни.Стабільне функціонування виробничого процесу сільськогосподарських підприємств вимагаєнаявності певних запасів матеріальних і фінансових ресурсів. У зв'язку зі значною кредитомісткістю галузі сільського господарства в сучасних умовах існує необхідність використання зовнішнього фінансування у формі банківських кредитів.

Українські банки пропонують наступні програми усфері кредитування сільськогосподарських підприємств:

– на поповнення обігових коштів (для купівлі добрив, засобів захисту рослин, паливно-мастильних матеріалів, придбання племінного поголів'я худоби тощо);

– на купівлю сільськогосподарської техніки (на придбання техніки іноземного і вітчизняного виробництва);

– на впровадження інвестиційних проектів пов'язаних з будівництвом основних фондів (фінансування будівництва елеваторів, складів тощо, а також, закупівлі обладнання для облаштування цих об'єктів)[1].

Для більш детального аналізу банківського кредитування сільськогосподарських підприємств варто розлянути обсяги залучених кредитів усферу АПК в динаміці (табл.1).

За статистичними даними НБУ залишки кредитів наданих нефінансовим корпорація на рахунках банків станом на кінець листопада 2017 р. становили 813,4 млрд. грн. (зменшились на 1,1% порівняно з груднем 2016 р.). Водночас за кредитами, наданими агропідприємствам спостерігається приріст вартості наданих кредитів впродовж останніх років (збільшення на 14,4% та 8,9% у 2016 р. і 2017 р. відповідно) з 48,4 млрд. грн. у грудні 2015 р. до 60, 3 млрд. грн. у листопаді 2017 р. Більшість великих банків в Україні пропонують програми щодо фінансової підтримки агропідприємств; водночас лідерами у сфері банківського кредитування аграрного сектору є: ПАТ КБ «Приват-Банк», ВАТ «Державний ощадний банк України», ПАТ АБ «Укргазбанк», АТ «Райффайзен Банк Аваль», ПАТ «Креді Агріколь Банк» та ПАТ «ОТП Банк».

Таблиця 1

Кредити надані нефінансовим корпораціям та сільськогосподарським підприємствам в Україні за 2013-2017 рр.

Показник	Грудень 2013	Грудень 2014	Грудень 2015	Грудень 2016	Листопад 2017
1.Усього надані нефінансовим корпораціям, млн. грн.	669621	778841	787795	822114	813424
2.1.Сільське, рибне та лісове господарство, млн. грн.	40098	55335	48425	55374	60329
2.2.Частка сільськогосподарських кредитів у загальному обсязі наданих кредитів, %	5,99	7,10	6,15	6,74	7,42
3.Усього прострочені, млн. грн.	55177	95324	157 057	191814	310785
4.1. У т. ч. прострочені у сфері сільського, рибного та лісового господарств, млн. грн.	2385	6040	5 893	5273	3254
4.2. Частка прострочених сільськогосподарських кредитів, %	5,95	10,92	12,17	9,52	5,39

Джерело: розроблено авторами на основі [2].

Варто зазначити проскорочення впродовж останніх трьох років прострочених кредитів у сфері сільського, рибного та лісового господарств з 6,04 млрд. грн. до 3,25 млрд. грн.; також знизилась питома вага прострочених кредитів у секторі АПК у загальному обсязі проблемної заборгованості банків з 12,2% у 2015 р. до 5,4% у 2017 році.

Аналізуючи забезпеченість сектору АПК банківськими ресурсами, можна зробити висновок про її недостатню частку – меншяк 20% обігових коштів аграрного сектору, в той час як у розвинутих країнах вона становить 70%. Таким чином, можна виділити наступні проблеми, що стримуютьактивізаціюбанківського кредитування сільськогосподарських підприємств в Україні:

– низька якість кредитних ресурсів банків через зростання загального обсягу проблемних кредитів;

– високі процентні ставки за кредитними ресурсами. Середньозважені процентні ставки, під які залучали кредити підприємства АПК у 2016 р. в національній валюті коливалися в межах 14,01–21,19%, в іноземних – 6,33–10,7% річних. Водночас за даними НБУ за грудень 2016-го року розмір ставки кредиту для суб'єктів сільського господарства становив 18,4%, що вище середньої ставки за галузями економіки (14,2%) [3];

– неякісне рефінансування у формі депозитів та іноземних позик;

– зменшення обсягів державної підтримки сільського господарства на основі компенсації відсоткової ставки за кредитами за рахунок бюджетних коштів;

– відсутність дієвого механізму застави майна (часто неможливість відчуження майна);

– низькаінвестиційна привабливість та підвищена ризиковість кредитування агропромислового сектору економіки;

– низька рентабельність с/г підприємництва (в тому числі, через державне стримування цін на продукцію), що майже унеможливлює інвестиційний розвиток за рахунок прибутку.

Однією з глибинних причин небажання банків здійснювати довгострокове кредитування вітчизняних с/г підприємств є відсутність впевненості у поверненні кредитів з причини того, що у сільському господарстві в активній фазі знаходиться переділ власності, йде чергова хвиля прямих захоплень, поглинань і навмисних банкрутств підприємств.

Водночас, перспективними напрямами фінансування вітчизняного сільського господарства на боргових засадах мають бути [4; 5]:

– збільшення обсягів державної підтримки у вигляді дотаційі пільг в агропромисловий комплекс України;

– зниження рівня кредитних ставок;

– спрощення процедури с/г кредитування й запровадження ефективних партнерських програм кредитування;

– сприяння використанню нетрадиційних кредитних продуктів у банківській системі (фінансового лізингу, факторингу, форфейтингу);

– зосередження уваги на кредитуванні малого та середнього бізнесу;

– розвиток системи гарантування повернення кредитів шляхом створення спеціального гарантійного фонду;

– створення спеціалізованого банку, який би займався обслуговуванням винятково аграрної сфери (у вигляді кооперативного банку або Державного аграрного банку);

– запозичення світовогодосвіду фінансового забезпечення потреб сільськогосподарських підприємств (використання розписок-варрантів), тощо.

Проаналізувавши дану тему, можна відмітити, що на сучасному етапі розвитку сільське господарство залишається пріоритетною галуззю економіки України, а його ефективнарозбудова потребуєзначних фінансовихресурсів, у тому числі й банківських кредитів. Активізація банківського кредитування підприємств АПК дозволить збільшити їх продуктивність й тим самим забезпечити зростання обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, поліпшити їх фінансовий стантан і конкурентоспроможність порівняно з іншими галузями. У той же час подальший розвиток механізму кредитування агропромислового комплексу неможливий без прямої підтримки держави, запровадження нових і нетрадиційних форм банківських позик, активного впровадження досвіду передових країн світу й всебічного удосконалення умов кредитування суб'єктів аграрного сектору.

Література:

1. Маслак Н. Банки та АПК України: співпраця триває! [Електронний ресурс] / Н. Маслак, О. Маслак // Пропозиція. – 2017. – № 5. – Режим доступу: http://propozitsiya.com/ua/banki-ta-apk-ukrayini-spivpracya-trivaie.

2. Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/index.

3. Поліщук Н.В. Кредитування сільського господарства як пріоритетна складова розвитку економіки України / Н.В. Поліщук // Інтелект XXI. – 2017. – № 6. – С. 80–83.

4. Батракова Т.І. Кредитування агропромислового комплексу України: проблеми і перспективи / Т.І. Батракова, К.А. Романюта, С.О. Сідельнікова // Економіка та суспільство. – 2016. – № 7. – С. 711–715.

5. Кушнір С.О. Сучасні тенденції банківського та державного кредитування підприємств АПК в Україні / С.О. Кушнір, О.В. Гаркуша // Український журнал прикладної економіки. – 2016. – Том 1. – № 4. – С. 72–80.

УДК 658.512.8

***Вернигора О.В.**, бакалавр*
***Шинкарук Л.В.**, д.е.н., професор*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

СТРАТЕГІЯ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

Сільське господарство – одна з найважливіших галузей господарського комплексу України, яка відіграє важливу роль у зміцнені економіки нашої країни, підвищенні життєвого рівня населення і розв'язанні соціально-економічних проблем. Сільське господарство створює робочі місця, а також зменшує рівень бідності населення. Це галузь матеріального виробництва, що має важливе значення в забезпеченні населення продуктами харчування, а промисловість – сировиною. Тому розвиток сільського господарства постає як життєво важливий чинник становлення усіх секторів економіки. Одним із основних напрямків розвитку сільського господарства сьогодні є диверсифікація.

Диверсифікація – це входження агропромислового комплексу в нові сфери діяльності за допомогою як внутрішнього зростання, так і придбань, що тягне за собою зміни в структурі сільського господарства [1].

Основні причини для здійснення диверсифікації:

– економічні причини містять наступне: перенакопичення капіталу в наявних галузях виробництва; пошук нових напрямів капіталовкладень; розширення та захоплення нових ринків збуту;

– фінансові причини передбачають: розподіл ризиків між напрямами діяльності та обсягами виробництва; фінансову стабілізацію;

– до соціальних причин належать: збереження робочих місць; використання висококваліфікованих працівників; створення нових робочих місць [2].

Впровадження диверсифікації в сільськогосподарське виробництво є беззаперечно допоміжним, а то й головним фактором забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарського підприємства. Вибір стратегії диверсифікації дає змогу підвищити конкурентоспроможність продукції та підприємства, збільшити її збут завдяки повнішому задоволенню потреб споживачів. Нині диверсифікація в аграрному виробництві є об’єктивним процесом, який зумовлений дією багатьох факторів конкурентного середовища. Вона має позитивний характер, оскільки спонукання до інтеграції з

вітчизняними переробними підприємствами підвищує рівень їх завантаженості і сприяє забезпеченню економічної та продовольчої безпеки держави [3].

Для посилення підтримки та стимулювання диверсифікаційних можливостей аграрного виробництва необхідне здійснення таких заходів:

– відновлення підтримки гарантійного забезпечення високоефективних проектів з наданням регіонам субсидій у формі грантів на освоєння нових технологій;

– надання податкових пільг для підприємств, які освоюють нову продукцію і технології;

– визначення обсягів підтримки сільському господарству з урахуванням відповідних нормативів та встановлення порогових значеннь, широко використовувані розвиненими країнами;

– надання пільгових кредитів з гарантіями регіональних влад підприємствам, що випускають продукцію широкого асортименту, яка конкурує з імпортними аналогами [4].

Отже, стратегія диверсифікації виробництва є одним із ключових напрямків розвитку сільського господарства. Вона допомагає підприємствам ставати більш стійкими та конкурентоспроможними в сучасному ринковому середовищі за рахунок стабілізації їх діяльності та зменшенні вразливості до кризових явищ.

Література:

1. Вараджан П. Диверсіфікація аграрного комплексу / П. Вараджан, В. Романов // Сучасний агробізнес: стан та перспективи розвитку : Тези міжнар. заочної наук.-практ. конф. / За заг. ред. М.П. Гриценко. – Барна 3. – С. 129.

2. Брінь П.В. Диверсифікація господарської діяльності підприємств / П.В. Брінь, Л.О. Переходова // Вісник НТО «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. – 2013. – № 69. – С. 172–175.

3. Борисова В.А. Диверсифікація сільськогосподарського виробництва фермерських господарств / Борисова В.А., Маслак Н.Г., Корецький М.Х. – Суми : Видавництво «Довкілля», 2002. – 202 с.

4. Офіційний сайт Фермерського господарства «АЛЬФА» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uaregion.com.ua/21235629.

УДК 330.117

***Биховченко В.П.**, к.е.н, доцент*
Університет державної фіскальної служби України
(м. Ірпінь, Україна)

МЕНЕДЖМЕНТ У РЕФОРМУВАННІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Майбутнє українського сільського господарства є дуже перспективним зважаючи на велику кількість імпортної, в тому числі переробленої сільськогосподарської продукції

На сьогодні, розроблена «Єдина комплексна стратегія та план дій розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на2015-2020 роки»[1]. Планується, що у сільському господарстві за допомогою реформованого, більш

гнучкого ринку земель сільськогосподарського призначення, будуть розвиватись життєздатні та багатопрофільні господарюючі структури. Сільські господарства різних розмірів і напрямків сприятимуть ефективному виробництву сільськогосподарської продукції; спеціалізація і диверсифікація виробництва, включаючи розвиток органічного виробництва, забезпечуватимуть життєздатність різних типів сільських господарств. Ці зміни відбуватимуться у контексті стабільної і передбачуваної, простої, адресної та сучасної аграрної політики і системи підтримки, в якій форми підтримки, що викривляють ринок, такі, як цінова підтримка, і прив'язані до виробництва платежі, зводяться до мінімуму.

Також політика розвитку сільських територій враховуватиме місцеві потреби і стимулюватиме місцеві ініціативи ОТГ. Що, відповідно, призведе до створення нових робочих місць як в неаграрному секторі, в розвитку різноманітних форм підприємницької діяльності на селі, так і в сільському господарстві, шляхом диверсифікації сільськогосподарського виробництва, виробництва більшої кількості продукції з високою доданою вартістю та органічної продукції, а також покращення інфраструктури, що призведе до підвищення якості життя у сільській місцевості.

Крім того, завдяки збалансованому впровадження європейських вимог до якості та безпечності сільськогосподарських та харчових продуктів, стимулюється виробництво продукції з високою доданою вартістю, у тому числі, завдяки широкому використанню географічних зазначень, тим самим стимулюючи диверсифікацію та збільшення експорту, подолання економічних викликів, пов’язаних із припиненням ввезення такої продукції на історично сформовані ринки, а також забезпечення виконання зобов’язань відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та інших зобов’язань України відповідно до міжнародних документів у сфері безпечності продукції, призначеної для споживання людьми.

За попередніми розрахунками економічна та фіскальна доцільність скасування спеціального режиму оподаткування виглядає сумнівно з огляду на примарні перспективи отримання додаткових податкових надходжень від галузі з найнижчим рівнем соціальних стандартів, найдовшим періодом оборотності капіталу та високою залежністю результатів господарської діяльності від природно-кліматичних умов.

Аналіз діяльності с/г підприємств показує, що поруч з малими та середніми підприємствами в найближчому майбутньому економічна конкуренція вимагає створення стійких докризових явищ підприємств, які займаються не тільки вирощуванням, а й «глибокою» переробкою продукції, які здатні виходити на зовнішні ринки, готові просувати власні бренди. Тому для підтримки того чи іншого варіанту податкових змін необхідно зрозуміти, яким має стати сільське господарство через 5, 10 та навіть 20 років. Не можна не погодитися із думкою А. Забловського, що тут, слід говорити про кластери, ядром яких є потужні акціонерні підприємства, діяльність яких охоплює декілька областей, а збут відбувається як всередині, так і поза країною. Великі

агропідприємства не можуть мати ніяких відмінних систем оподаткування від інших галузей національної економіки [2, с. 11].

Сталий розвиток сільськогосподарського сектору економіки України значною мірою залежить від ефективності сільськогосподарської політики і належної участі держави в її формуванні та реалізації.

Однією із перешкод на шляху ефективної реалізації реформ у сільському господарстві є незацікавленість місцевих органів влади у розвитку своїх територій. Покладаємо великі сподівання на реалізацію державної політики у сфері місцевого самоврядування, яка передбачає передачу від органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування значної частини повноважень, ресурсів та відповідальності [3, с.192].

Нова законодавча база посилила мотивацію до міжмуніципальної консолідації в країні, створила належні умови та механізми для формування спроможних територіальних громад, які умотивовані об'єднувати свої зусилля у вирішення нагальних питань у тому числі і у сільськогосподарському секторі.

Література:

1. Єдина комплексна стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015–2020 роки [Електронний ресурс] // Міністерство аграрної політики та продовольства України. – Режим доступу: http://minagro.gov.ua/node/16015.

2. Забловський А. Єдина комплексна стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015-2020 роки: оцінка дороговказів податкового реформування / Забловський А., Петруха С., Назукова Н. // Економіст. – 2015. – № 7. – С. 6–12. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2015_7_3

3. Інноваційна модернізація менеджменту в умовах глобальної нестабільності : [монографія] / [Кужелєв М.О., Онишко С.В., Куценко В.І. та ін.] ; за заг. ред. А.Ю. Горбового ; Ун-т державної фіскальної служби України, Навчально-науковий інститут фінансів, банківської справи. – Ірпінь- Білосток, 2018. – 305 с.

УДК 330.341.1

***В'юк О.С.**, магістр*
***Шинкарук Л.В.**, д.е.н., професор*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ІНІЦІАЦІЯ МОЛОДДЮ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УНІВЕРСИТЕТАХ

Сьогодні одним з найтрендовіших напрямів розвитку бізнесу є Стартап-індустрія. Світ постійно спостерігає за стартапами та інноваційними проектами, за їх успіхами і невдачами, злетами та падіннями. Інвестиції, раунди, екзіти … Україна не є виключенням, багато молодих… і немолодих людей прагнуть змінити світ своїми проривними стартапами. І ці прагнення не безпідставні, адже всі експерти стверджують, що українці мають значний інтелектуальний та

технічний потенціал. Крім того, щороку можемо спостерігати за гучними новинами про успіхи наших стартапів на глобальному ринку.

Однак, якщо взяти взагалі питання екосистеми стартапів у країні, особливо, коли мова йде про університетське та академічне середовище – сегмент, який має чи не найбільший потенціал серед усіх інших, то тут все не так вже й райдужно.

Існують актуальні проблеми та виклики:

– відокремленість освіти та науки від бізнесу, законсервованість знань в університетах;

– відсутність механізмів передачі знань від університетів до бізнесу і навпаки;

– низький рівень культури підприємництва серед молоді;

– нестача сучасних бізнес-знань та навичок у молодих підприємців;

– віддтік молодих кадрів за кордон, вимивання інтелектуального потенціалу країни;

– низький загальний рівень використання технологій та впровадження інновацій.

Відповідно до звіту «Digital Entrepreneurship in Ukraine», який підготували компанії VimpelCom, Kyivstar та A.T. Kearney Ukraine в 2016 році, на сьогоднішній день близько 400 цифрових стартапів запускаються щороку в Україні, з яких лише один або два в кінцевому рахунку, стають успішними компаніями.

На думку експертів, одними з основних загроз для розвитку національної екосистеми є:

– відсутність навичок побудови бізнесу і знань глобального ринку, а також маркетингових компетенцій, що часто не дозволяє талановитим підприємцям реалізувати успішні проекти;

– незначна кількість інкубаторів та акселераторів, а також, недостатня підтримка стартапам з боку університетів і великих підприємств.

Отже, для подальшого ефективного розвитку екосистеми стартапів в Україні необхідна консолідація зусиль академічних інститутів, приватних корпорацій, неурядових організацій та донорів.

Українські компанії повинні надати молодим підприємцям більш широкий доступ і комунікації з ключовими співробітниками, забезпечити стартапи додатковою управлінської підтримкою і передати досвід за допомогою неформального менторства.

На базі університетів необхідно створювати інфраструктуру (бізнес-інкубатори, стартап-школи) для забезпечення ефективного бізнес-навчання та підтримки проектів на ранніх стадіях розвитку. Також потрібно налагоджувати міжнародне партнерство з університетами та інноваційними інкубаторами, співпрацювати з технологічними корпораціями в Україні та світі.

Насамперед, необхідно об’єднати студентів і дослідників з різних вищих навчальних закладів та наукових інститутів. Студенти повинні вчитися підприємницькому мисленню, вивчаючи різні підходи, отримуючи різні компетенції, розширюючи свої горизонти та тренуючи свої соціальні навички.

Крім того, перебування в такому середовищі створює гарні передумови для виникнення нових ідей та розробки спільних бізнес-моделей. Єдина національна екосистема стартапів надасть безсумнівні переваги мережевої співпраці – неформальне об'єднання студентів, обмін знаннями та досвідом, вільному доступу до широкого пула експертів та менторів, трансфер технологій та ідей, розвиток спільних комерційних, громадських та наукових ініціатив.

Також слід зазначити, що академічне підприємництво сприятиме вирішенню проблеми відтоку кадрів за кордон, оскільки, виходячи з міжнародного досвіду, більшість випускників, яким вдається почати власний бізнес, як правило, залишаються в країні.

Створення мережі академічних бізнес-інкубаторів з навчальними програмами для підприємців, експертною та менторською підтримкою від успішних бізнесменів і тренерів є важливими елементами для підтримки розвитку малого та середнього підприємництва в Україні. І одним з ключових напрямків є підтримка саме технологічних та інноваційних стартапів, як частини розвитку нової креативної економіки України.

Першим кроком до цього є створення в Україні YEP – мережі академічних бізнес-інкубаторів, що надає бізнес-освіту для молоді задля розвитку підприємницької екосистеми України. YEP – це можливість безпечно спробувати себе в підприємництві. Тут можна втілити свою ідею і назавжди змінити власне життя.

За підтримки університетів, бізнесу та держави вдасться розбудувати потужну екосистему молодіжного підприємництва в Україні. Майбутнє створюємо МИ!

Якщо Україна хоче стати незалежною і самостійною державою, то потрібно заохочувати розвиток малого бізнесу, а найбільш це перспективно серед молоді. Саме тому розвиток молодих підприємців повинен розпочинатися з університету і за його підтримки.

Література:

1. Вступ до академічного підприємництва : [монографія] / під наук. ред. К. Матусяка, К. Засядли. – Лодзь, Познань, Львів, 2006. – 65 с.

2. Долішній М.І. Стратегія розвитку університетської освіти: європейський, національний та регіональний контекст / Долішній М.І., Семів Л.К., Ходикіна І.Ю. // Регіональна економіка. – 2006. – № 3.– С. 10–21.

3. Куценко В.І. Регіональні особливості формування ринку освітніх послуг: стан, проблеми, перспективи / В.І. Куценко, Я.В. Остафійчук // Науковий вісник Волинського державного університету ім. Лесі Українки. –2003. – № 12. – С. 80–86.

4. AUTM U.S. Licensing Activity Survey, FY 2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.autm.net.

5. Butsko V. Spin-offs from R&D sector: Comparative study between Trondheim and Lviv. Master thesis / V. Butsko. – Trondheim , Lviv, 2006. – 126 p.

6. CISCO, SIEMENS, MAXMAKERS – kto następny? [Електронний ресурс] / Glos Rosji . – Режим доступу: http://polish.ruvr.ru/2010/07/20.

7. Digital Entrepreneurship in Ukraine. How Ukraine can build a world-class digital ecosystem, 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://veon.com/Global/Files/Responsibility%202016/Digital%20Entrepreneurship%20in%20Ukraine.pdf.
8. Jegorow D. Przedsiębiorczość akademicka – czy istnieje w Polsce? / D. Jegorow, G. Krawczyk http://www.lppa.wssm.pl.
9. Matusiak K.B. Uczelniany inkubator przedsiębiorczości / K.B. Matusiak // Edukacja dla rozwoju innowacyjnego w Polsce / Pod red. J. Szabłowski. – Warszawa/Białystok: KRUN, 2001. – s. 187–196.
10. YEP – мережа академічних бізнес-інкубаторів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.yepworld.org/ua/.

УДК 658

Лютік О.М.
Юрій Е.О.*, к.е.н, доцент*
Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича
(м. Чернівці, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ МОДЕЛІ СТРАТЕГІЧНОГО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ

В сучасних умовах нестабільності економіки України, загострення конкуренції та фінансово-економічної кризи, вітчизняні підприємства опинилися в складних умовах та потребують нових методів управління своїм розвитком. Побудова та застосування моделі стратегічного вирішення, як зовнішніх так і внутрішніх проблем, допоможе своєчасно реагувати на мінливість ринкового середовища, адже від ефективності управління підприємством залежить можливість його функціонування та подальший розвиток.

На сьогоднішній день розроблено та впроваджено достатньо методів управління, серед яких методи підвищення ефективності діяльності підприємств, методи підвищення якості продукції підприємств, методи пристосування підприємства до умов зовнішнього середовища (гнучкості), методи управління інноваціями на підприємстві. Більшість методів стосується окремої сфери діяльності підприємства, не мають системного характеру, з їх допомогою не можливо спрогнозувати майбутнє підприємства на довгострокову перспективу [1, с.80]. Саме тому більшість сучасних підприємств перейшли до використання значно ефективнішого методу управління – стратегічного вирішення проблем.

Теоретичним і практичним аспектам стратегічного управління присвячені дослідження багатьох вітчизняних вчених: Василенка В.О., Герасимчука В.Г., Ігнатьєвої І.А., Кіндрацької Г.І., Скібіцького О.М., Стадника В.В. та ін., а також зарубіжних вчених: Аакера Д.А., Аналоуи Ф., Віханського О.С., Градова А.П., Гребін'яка Л.Дж., Греттон Л., Друкера П., Каплана Н., Кови Ст., Нивена П.,

Нортона Д. та ін., завдяки дослідженням яких сформувалися методи та підходи розробкистратегії.

Проте, незалежно від якості розробки стратегії, існують труднощі в побудові моделі стратегічного вирішення проблем на вітчизняних підприємствах адекватної сучасним умовам.

У процесі аналізу літературних джерел [2, с.120] виділено особливості концепції стратегічного управління, які зводяться до наступного.

1. Базується на поєднанні системного, ситуаційного та інших підходів до діяльності підприємства як відкритої соціально-економічної системи. Це дозволяє розвиватися підприємству у довгостроковій перспективі.

2. Вивчає умови, в яких функціонує підприємство, завдяки чому створюються системи стратегічного управління.

3. Сприяє побудові баз стратегічної інформації для прийняття стратегічних рішень.

4. Дозволяє прогнозувати рішення щодо розподілу ресурсів, встановлення ефективних зв’язків та формування стратегічної поведінки персоналу.

5. Передбачає застосування певних інструментів та методів розвитку підприємств (цілей, «дерева цілей», стратегій, «стратегічного набору», стратегічних планів, проектів і програм, стратегічного планування тощо) Вищезгадані концепції є основою для побудови моделі стратегічного вирішення проблеми, яку зобразимо на рис. 1.

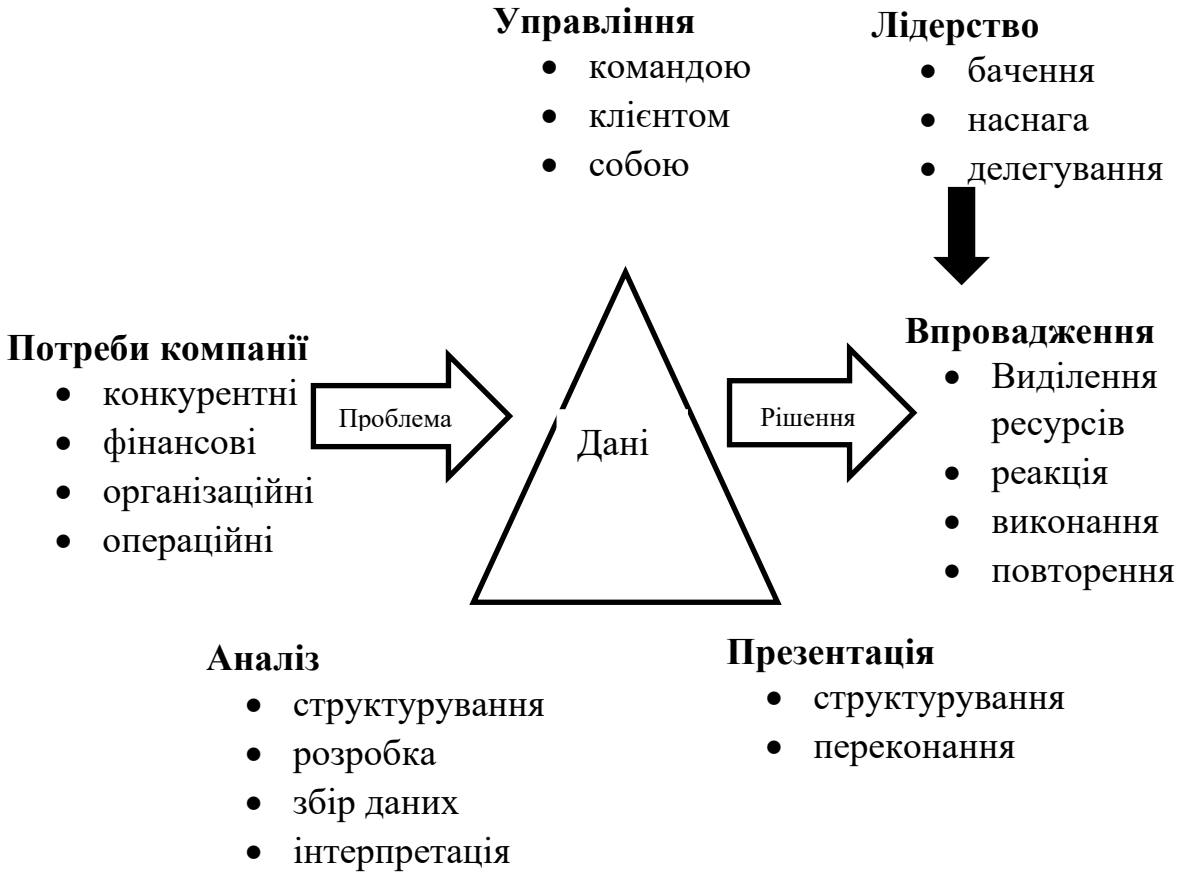

Рис.1. Модель стратегічного вирішення проблем

Отже, на першому етапі важливим є визначення потреб підприємства. Неможливо вирішити проблему без існуючої потреби у керівника, які можна згрупувати на такі види: конкурентні, організаційні, фінансові та операційні.

Другим етапом є аналіз. Визначивши проблему, можна розпочинати шукати шляхи її вирішення, яке починається із структурування проблеми - визначення її рамок та розділивши на складові, які дозволять висунути початкову гіпотезу відносно рішення. Наступний крок - це розробка аналізу, тобто визначення його видів та форм проведення для підтвердження початкової гіпотези, і вже після цього здійснити збір необхідної інформації. І заключним колом другого етапу є інтерпретація результатів аналізу для підтвердження чи спростування початкової гіпотези.

Презентація результатів дослідження є третім етапом вирішення проблеми. Важливо, щоб вона чітко та лаконічно передавала ідеї та обґрунтувала наше рішення.

Четвертим етапом є управління, яке повинне здійснюватись на декількох рівнях. Цей етап також тісно переплітається з впровадженням результатів прийнятого рішення. А для цього потрібно сформувати достатній обсяг внутрішніх ресурсів та вчасно реагувати на непередбачувані перешкоди та зосередитись на виконанні необхідних задач.

Заключним етапом є лідерство, оскільки керівник повинен володіти навиками стратегічного бачення досягнення поставлених цілей [3, с.5].

Отже, стратегія підприємства вдосконалює діяльність підприємства за сферами бізнесу, у свою чергу стратегічне управління ураховує конкурентні позиції підприємства, темпи розвитку та спрямовується на досягнення цільових орієнтирів. У концепції стратегії управління важливим є побудова моделі стратегічного вирішення проблеми шляхом поєднання різних підходів до діяльності підприємства, дослідження умов функціонування підприємства, створення баз стратегічної інформації, прогнозування рішень із використанням інструментів та методів.

Література:

1. Костюк И.С. Стратегический менеджмент / И.С.Костюк: Краткий конспект лекций. – Донецк: ДонНТУ, 2010. – 164 с.

2. Циба Т.Є. Розвиток стратегічного управління підприємством/ Т.Є. Циба[Електронний ресурс] // Економіка і регіон. Науковий вісник Полтавського національного технічного університету ім. Ю. Кондратюка. – 2009. – №1. – С. 120-126. – Режим доступу до журналу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Eir/2009_1/120-126.pdf.

3. Расиел И. Инструменти McKinsey: Лучшая практика решение бизнес-проблем / Итан Расиел, Пол Фрига; перевод с англ. Ю. Е. Корнилович. - М.: Манн, 2007. - 224 с.

***Горовець К.С.**, бакалавр*
***Орехівський В.Г.**,к.е.н, доцент*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ПОТЕНЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

У зв'язку з різким зниженням платоспроможності населення України та високою ціною на органічну продукцію порівняно з традиційною виробникам необхідно шукати альтернативні шляхи збуту. Одним із найбільш перспективних шляхів є вихід на зовнішні ринки, що дасть змогу зберегти економічну ефективність виробництва та в перспективі збільшити його обсяги. Для цього необхідно зробити оцінку перспектив експортного потенціалу підприємств–виробників органічної сільськогосподарської товарної продукції.

Тому існують такі переваги, які мають українські виробники на зовнішніх ринках:збільшення кількості експортоорієнтованих виробників органічної продукції;близькість до країн-членів Європейського Союзу, що є основним імпортером вітчизняної органічної сільськогосподарської продукції;високий рівень екологічної безпеки органічної продукції; науковий потенціал для розробки ефективних експортоорієнтованих стратегій;позитивний імідж українських виробників органічної продукції;виникнення приватних консультаційних органів, що надають консультації з питань експорту органічної продукції [1].

Загалом українські виробники органічної продукції мають сприятливі умови для розвитку експортного потенціалу. Проте його реалізації перешкоджає низка проблем, зокрема:посилення міжнародної конкуренції; складність пошуку надійних партнерів-покупців та налагодження торговельних відносин із ними; низькі фінансові можливості підприємств–виробників органічної продукції; труднощі під час налагодження збуту органічної товарної продукції; відсутність досвіду менеджменту підприємств у проведенні експортно-імпортних операцій, пошуку посередників; відсутність практики щодо обстоювання власних інтересів у закордонних органах, зокрема судах; відсутність досвіду роботи з міжнародними стандартами виробництва органічної продукції; зростання вартості експортних операцій; відсутність державної підтримки експортних операцій виробників органічної сільськогосподарської товарної продукції.

Вихід органічної сільськогосподарської товарної продукції на зовнішні ринки зумовить зростання довіри до їх якості та виробників, підвищення іміджу держави, оскільки органічна продукція є найбезпечнішою та найкориснішою для суспільства.

Зросте зацікавлення традиційною сільськогосподарською продукцією. Саме тому необхідна державна підтримка підприємств, що успішно реалізовують органічну продукцію на зовнішніх ринках (наприклад, позики на пільгових умовах, першочергове відшкодування ПДВ). Використання

міжнародних зв'язків держави дасть змогу розширити ринки збуту та зробити пошук партнерів легшим, а також прискорити його. Також необхідна допомога держави для залучення виробників органічної продукції до участі у міжнародних виставках з метою активізації інтересу партнерів.

За останні кілька років Україна стала важливим постачальником органічної продукції на західні ринки. Основна органічна продукція, що експортується з України – це зернові, олійні та бобові культури, дикорослі ягоди, гриби, горіхи та лікарські трави [2].

Все більше українські оператори прагнуть продавати за кордон не лише сировину, а й органічну напівперероблену та перероблену продукцію.

В Україні існує всього 10 сертифікованих органічних виробників овочів і зелені. Ціни на органічні овочі і зелень вищі за ціни на неорганічні на 150-1100%. Але загалом ця ніша високорентабельна.

Ягідна ферма на 2-3 році виходить на точку беззбитковості, її рентабельність – більше 100% на 5 році роботи. Ягідних органік-ферм – найбільше з-поміж інших видів ферм. Це можна підтвердити за статистикою проекту «Органік Бізнес Школа» [3]. Діапазон вартості ягід дуже залежить від ряду параметрів – таких, як клас, сорт та, що важливо, від величини партії. Тому спостерігається запуск процесів кооперації чи співпраці виробників. Тому що так експортер економить на логістиці, на сертифікатах. Попит стабільний, перевищує пропозицію в рази, тому це виробництво досить швидко окупиться, принесе прибуток, і цим варто займатися. Особливо саме зараз – коли ринок ще порожній. Але можна прогнозувати перенасиченість ринку органічної ягоди на експорт через кілька років.

Сад яблук і груш – це дуже затребувана ніша. Через кілька років і внутрішній ринок органічних фруктів значно зросте і дасть змогу стабільного ринку збуту в Україні. Експорт органічних яблук і груш є також дуже перспективним – і у свіжому вигляді, у в переробленому. Багато запити із Британії та Німеччини на експорт перероблених органічних яблук. Ця ніша зараз в Україні, на відміну від ягід, зовсім порожня. Зараз є кілька гравців на ринку, кілька ще закладають сади. Але поки вони досягнуть максимального плодоношення, мине ще не менше ніж 3 роки. Органічні яблука коштують у 3 рази дорожче, ніж звичайні, а соки у 2 рази дорожчі.

Цікавий ринок органічних пряних трав. Теж практично порожня ніша, продукція — високо маржинальна, є можливість експортного збуту.Головне – знайти свій ринок збуту. Можна організувати свою доставку або домовитись із магазином чи інтернет-магазином, можна робити великі комплекси. Збут точно буде. За даними «Органік Бізнес Школи», великі мережі готові брати органічну продукцію, але тільки за умов великих обсягів. Просто ці обсяги ніхто не може дати. Попит є , а пропозицію поки що ніхто не може зробити [4].

Література:

1. Артиш В.І. Особливості органічного агровиробництва в концепції сталого розвитку АПК України / В.І. Артиш // Економіка АПК. − 2012. − № 7. − С. 19–23.

2. Agropolit.com «Органічний ринок в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://agropolit.com/spetsproekty/415-organichniy-rinok-v-ukrayini-- analitika.

3. Органічна бізнес школа «Органічний бізнес – перспективно і прибутково» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://organicbusiness.com.ua/ organichnij-biznes-perspektivno-i-pributkovo/.

4. Федерація органічного руху в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.organic.com.ua/uk/homepage/2010-01-26-13-42-29.

***Рябцун Г.І.**, бакалавр*
***Орехівський В.Г.**, к.е.н., доцент*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ АПК УКРАЇНИ

Двадцять сьомий рік поспіль економіка України знаходиться в транзитному стані. Але найбільша проблема полягає в тому, що такий стан пов’язаний з невизначеністю: хто ми є, які наші цінності, куди йдемо? На жодне з вище перерахованих запитань за двадцять сім років так і не спромоглися відповісти п’ять Президентів України та шістнадцять прем'єр-міністрів України.

Проблема розробки чіткого плану розвитку економіки не оминула й агропромисловий комплекс України. Незважаючи на значні зусилля і значну кількість різноманітних нормативно-правових актів і документів лише невелика частина з них була реалізована.

В 2015 році була прийнята Єдина комплексна стратегія та план дій розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на 2015-2020роки. Головна мета даного документу це визначення довгострокової концепції розвитку сільського господарства і сільських територій, надати базу для стабільної, передбачуваної і прозорої правової системи, спрямованої на покращення ділового клімату, протидія корупції і стимулювання інвестицій для модернізації сільськогосподарського сектору. Стратегія пропонує збалансований підхід до посилення конкурентоспроможності сільськогосподарського сектору і збільшення експорту, намагаючись водночас забезпечити рівномірний розподіл наявних переваг, зокрема, за рахунок сприяння розвитку сільських територій і покращення якості життя у найбідніших регіонах, та збереження природних ресурсів і довкілля [1].

Дана стратегія забезпечує комплексну програму дій проте не дає чіткої відповіді на питання як саме має розвиватися сільське господарство в рамках АПК і яка має бути його взаємодія з сільськими територіями. Тобто фактично стратегія обмежується середньостроковим горизонтом планування.

Слід окремо зазначити, що впровадження окремих положень даної стратегії (наприклад, про відкриття ринку землі) обмежується за рахунок досить сильної політичної протидії. Крім того законодавче забезпечення виконання стратегії не завжди відповідало передбаченим в Стратегії положенням. Тому реалізація Стратегії залежить від окремих тактичних рішень законодавців, що також гальмує її імплементацію.

В 2016 році Міністерство Аграрної політики і Продовольства опублікувало Стратегію 3+5 (рис.1), яка носила більш прикладний характер і мала на меті виокремити з Єдиної комплексної стратегії основні стратегічні положення.

Було визначено пріоритетні напрями діяльності МінАпП з реформування інституційного забезпечення сільського господарства.

3	+	***5***
Земельна реформа (Запуск прозорого обігу землі)		Розвитоксільськихтериторій
Реформа держпідтримки (Акцент на малих та середніх фермерів)		Безпечність та якість харчової продукції
Реформа держпідприємств (Прибутковістьта новіробочімісця)		Органічне виробництво та нішеві культури
		Зрошення
		Розширенняринківзбуту

Рис.1 Стратегія 3+5

Джерело: складено автором на основі [2].

Далі міститься більш детальний опис операційних рішень для впровадження кожного з напрямів (з якими можна ознайомитися більш детально за посиланням [2]).

Проаналізувавши два основні документи, які виступаютиь в якостіпрограм розвитку АПК (Єдина комплексна стратегія, Стратегію 3+5) можна дійти висновку, що ці програми переважно націлені на короткострокову і середньострокову перспективу. Поміж основних положень таких програм є певні стратегічні цілі (наприклад, розвиток сільських територій), проте відсутнє чітке визначення умов досягненнятаких цілей, що робить їх фактично недосяжними.

Підсумовуючи необхідно зазначити, що відсутність єдиного чіткого бачення і відповідно стратегічного плану розвитку АПК не вирішує проблеми створення цілісної системи взаємодії АПК і сільських територій як одного з компонентівдля розвитку економіки. Відсутність такої системи породжує ряд тактичних проблем, які висвітлені в вищенаведених документах. І вирішення яких не забезпечить максимально можливий ефект відчутний для простих громадян, бізнесу і держави в цілому.

Література:

1. Єдина комплексна стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015-2020 роки [Електронний ресурс] // Міністерство Аграрної політики і продовольства України. – Режим доступу: http://minagro.gov.ua/node/16025.

2. Стратегія розвитку аграрного сектора «3+5» [Електронний ресурс] // Міністерство Аграрної політики і продовольства України. – Режим доступу: http://minagro.gov.ua/system/files/3 плюс 5.pdf.

УДК 631.1.016:330.3

***Третяк Н.С.**, студентка*
Торговельно-економічний коледж
(*м. Київ, Україна)***

ПРІОРИТЕТИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ АПК

Аграрний сектор України, базовою складовою якого є сільське господарство, є системоутворюючим у національній економіці, формує засади збереження суверенності держави – продовольчу та у визначених межах економічну, екологічну та енергетичну безпеку, забезпечує розвиток технологічно пов'язаних галузей національної економіки та формує соціально-економічні основи розвитку сільських територій.

Крім стабільного забезпечення населення країни якісним, безпечним, доступним продовольством, аграрний сектор спроможний на вагомий внесок у розв'язання світової проблеми голоду.

Подальше входження до світового економічного простору, посилення процесів глобалізації, лібералізації торгівлі потребує адаптації до умов, що постійно змінюються, а відповідно – подальшого удосконалення аграрної політики.

Український аграрний сектор з потенціалом виробництва, що значно перевищує потреби внутрішнього ринку, може сприяти розвитку національної економіки та її ефективній інтеграції у світовий економічний простір, а отже, зростанню доходів задіяного в аграрній економіці сільського населення, кількість якого становить понад третину всього населення країни, а також забезпечити мультиплікативний ефект розвитку інших галузей національної економіки [1].

Основними проблемами розвитку аграрного сектору економіки є:

– нерівномірність розвитку різних форм господарювання з одночасним послабленням позицій середніх сільськогосподарських товаровиробників внаслідок створення для різних за розмірами та соціальним навантаженням сільськогосподарських товаровиробників формально однакових, але не рівних умов господарювання;

– відсутність мотивації до кооперації та укрупнення дрібних сільськогосподарських товаровиробників у межах сільських громад, ослаблення економічного підґрунтя розвитку сільських громад;

– нестабільність конкурентних позицій вітчизняної сільськогосподарської продукції на зовнішніх ринках щодо якості та безпечності харчових продуктів;

– низькі темпи техніко-технологічного оновлення виробництва;

– наявність ризиків збільшення виробничих витрат внаслідок зростання рівня зношеності техніки, переважання використання застарілих технологій, збільшення вартості не відновлюваних природних ресурсів у структурі собівартості виробництва вітчизняної сільськогосподарської продукції;

– втрати такої продукції внаслідок недосконалості системи логістики її зберігання та інфраструктури аграрного ринку в цілому;

– відсутність у сільськогосподарських товаровиробників мотивації до дотримання агроекологічних вимог;

– обмежена ємність внутрішнього ринку споживання сільськогосподарської продукції, що обумовлена низькою платоспроможністю населення;

– недостатня ефективність самоорганізації та саморегулювання ринку сільськогосподарської продукції;

– непоінформованість значної частини сільськогосподарських товаровиробників про кон'юнктуру ринків та умови ведення бізнесу в галузі;

– незавершеність земельної реформи.

Основною метою стратегії є підвищення конкурентоздатності сільського господарства і сприяння розвитку сільських територій на сталій основі відповідно до стандартів ЄС і міжнародних стандартів.

Стратегія охоплює 10 головних пріоритетів, що забезпечують комплексну, неупереджену, реалістичну концепцію розвитку та загальні засади реформування:

1. Бізнес-клімат, протидія корупції;
2. Земельна реформа;
3. Інституційна реформа;
4. Продовольча безпека;
5. Оподаткування;
6. Агропродовольчі ланцюги доданої вартості;
7. Сільський розвиток;
8. Міжнародні ринки та торгівельна політика;
9. Освіта,наука та дорадчі послуги;
10. Захист довкілля та управління природними ресурсами [2].

Кожний стратегічний пріоритет має план дій, який визначає конкретні і прагматичні рішення відповідних проблем. Враховуючи обмеженість бюджетних ресурсів в Україні, плани дій містять графік, згідно з яким пропонується розпочати реалізацію пілотних проектів і заходів, спрямованих на досягнення швидких результатів

Для забезпечення якісного процесу імплементації Стратегії необхідним є здійснення регулярного незалежного моніторингу впровадження заходів в розрізі стратегічних пріоритетів.

Література:

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку аграрного сектора економіки України на період до 2020 року» від 17.10.2014 № 806-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/806-2013-%D1%80.

2. Єдина комплексна стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015–2020 роки [Електронний ресурс] // Міністерство аграрної політики та продовольства України. – Режим доступу: http://minagro.gov.ua/node/16015.

***Деркач Д.В.**, студент*
***Биховченко В.П.**, к.е.н., доцент*
Університет державної фіскальної служби України
(м. Ірпінь, Україна)

СТРАТЕГІЧНИЙ РОЗВИТОК АПК

Економіка Україна має розгалужений сільськогосподарський комплекс, здатний забезпечити виробництво конкурентоспроможної аграрної продукції. Але на сучасному етапі розвитку в сільському господарстві України існує багато невирішених проблем. Зокрема, на регіональному рівні зберігається тенденція щодо недооцінки ролі сільських територій у загальній структурі економіки областей України.

Основним видом виробництва на сільських територіях залишається аграрне виробництво, але несільськогосподарські види діяльності є нерозвиненими. Це посилює кризові тенденції в розвитку сільських територій і активізує процеси міграції працездатного сільського населення до міст [3, с. 168].

На наш погляд, посприяти запобіганню поглиблення руйнівних процесів на селі може активізація поступового втілення в життя комплексу нормативно-правових та організаційно-економічних заходів, тобто посилення регулятивного впливу органів місцевого самоврядування на засадах органічного поєднання функцій місцевих владних структур та регіональних і загальнодержавних органів влади у вирішенні завдань розвитку сільських територій. Необхідними умовами розвитку сільських територій України мають стати:

– створення сприятливих умов для формування стабільної економіки сільської родини;

– спеціальні державні програми перекваліфікації селян шляхом скорочення осіб, що задіяні в сільському господарстві;

– підвищення рівня соціальної інфраструктури в сільській місцевості;

– формування міцної територіальної громади, де рушійною силою у розбудові сільської місцевості будуть селяни;

– створення ефективної системи управління та місцевого самоврядування, оскільки сталий розвиток сільських територій залежить від наповнення місцевих бюджетів, що формуються за рахунок власних податкових надходжень;

– пошук зовнішніх джерел фінансування та залучення власних коштів;

– забезпечення розробки механізмів підтримки розвитку сільських населених пунктів за рахунок коштів підприємств та організацій, що функціонують в межах сільських територій;

– формування сприятливих умов для розвитку приватної ініціативи в сільській місцевості, розвитку сфери послуг;

– забезпечення збуту продукції селянських та фермерських господарств шляхом розвитку їх кооперування у збутовій сфері;

– забезпечення умов розвитку сільських громадських інститутів;

– збереження селянства як носія української ідентичності, культури і духовності [1, с.81].

Систематизація основних аспектів викладених сценаріїв розвитку аграрної сфери проводиться знизу. В умовах обмеженості наявних ресурсів в якості базової стратегії розвитку АПК регіонів України може бути розглянута стратегія, заснована на формуванні «точок зростання» за допомогою здійснення нововведень (нових технологій, нових форм організації виробництва і управління, нових схем реалізації виробленої продукції та тощо) [2, с. 5].

При інерційному розвитку вплив аграрної сфери на розвиток економіки буде дуже низький або зовсім негативний, також буде ускладнена, та обмежується прийняттям окремих нормативних актів при відсутності комплексної програми розвитку реалізація державної агропродовольчої політики, хоча основним джерелом задоволення зростаючого попиту на продовольчі товари залишиться імпортна аграрна продукція та продовольство, після всіх дій відновлення продовольчої безпеки вже не буде де можливим, після всіх цих дій динаміка соціальних процесів в сільській місцевості потягне за собою збільшення розриву в рівні життя міського і сільського населення, все це може спровокувати деякі ризики та негативні наслідки а саме повна деградація сільського способу життя-історично сформованого джерела духовного і фізичного здоров'я нації.

Еволюційний розвиток не значно відрізняється від інерційного. В цій стратегії розвитку роль аграрної сфери як фактору розвитку економіки значна але не основна, реалізація державної агропродовольчої політики орієнтована переважно на підтримку доходів СГ виробників та обмежується фінансовими можливостями бюджету і зовнішньоекономічною політикою, основним джерелом задоволення зростаючого попиту на продовольство буде продукція вітчизняного АПК за умови сприятливої кон'юнктури ринку, при іншому випадку можливий імпорт, щодо відновлення продовольчої безпеки можливе тільки за умови збереження і активного використання сприятливої кон'юнктури на внутрішньому ринку, при таких же умовах динаміка соціальних процесів в сільській місцевості буде позитивна, щодо ризиків циклічність економічного розвитку ставить під загрозу можливість досягнення продовольчої безпеки і передбачає високий ступінь ймовірності збереження кризових тенденцій в АПК.

Сталий розвиток це сама успішна і вигідна стратегія на даний момент для території нашої країни. При цій стратегії розвитку роль агросфери в економіці займе провідний чинник добробуту населення і розвитку економіки країни, реалізація державної агропродовольчої політики орієнтована, передусім, на трансформацію інституціональної структури аграрних ринків, і лише потім корекцію прямого потоку бюджетних ресурсів, джерело задоволення зростаючого попиту на продовольчі товари вітчизняна аграрна продукція і продовольство, за винятком тих видів, які не можуть робитися на території країни в силу природно-кліматичних умов, відновлення продовольчої безпеки можливо, є основний стратегічний метою на перший етап реалізація сценарій, динаміка соціальних процесів в сільській місцевості позитивний; у основі

зростання доходів сільгоспвиробників і розвиток соціальної інфраструктури, ризики та можливі негативні наслідки на початковому етапі реалізації сценарій можливо не викличе підтримки з боку населення; при низькому рівні довіри уряду це може істотно понизити ефективність проведених заходів.

Виходячи з проаналізованих стратегій найвигідніше для країни в даний момент це стратегія сталого розвитку, бо враховуючи всі чинники які впливають з аналізу стратегії вона є самою стабільною та дає перспективи на майбутнє.

Література:

1. Олексенко Р.І. Управління кадровими ресурсами підприємств у сучасних умовах господарювання / Р.І. Олексенко // АгроСвіт. – 2015. – № 14. – С. 41–49.

2. Могильний О.М. Регулювання аграрної сфери / О.М. Могильний. – Ужгород : ІВА, 2016. – 400 с.

3. Олійник Т.І. Державна підтримка аграрного сектора економіки України / Т.І. Олійник // Економіка АПК. – 2015. – № 7. – С. 80–85.

Televiak T., student
Orekhivskyi V.G., *Ph.D*
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
(Ukraine, Kyiv)

AIMS SYSTEM AS A KEY TO STRATEGIC DEVELOPMENT OF AGROINDUSTIAL COMPLEX

For Ukraine – a country oriented towards agricultural exports and possessing almost unrivalled agricultural production potential – the outlook for world agricultural market developments is very promising. World agricultural trade is expected to grow continuously, both in the area of commodities and for processed, high value added products, against the background of growing incomes, urbanisation, changing eating habits and the development of biofuel production.

However, reform of the Ukrainian agriculture sector is necessary to seize the enormous opportunities offered by this outlook, as at the current time Ukraine's agriculture and agri-food sector are far less competitive than they could – and should – be. For example, wheat yields remain two times lower than in France and Germany. There has not been enough investment to establish a modern, well performing agri-food and farming economy. Business initiatives are quashed by the bad business climate characterized by unnecessary administrative burdens, corruption and overregulation. In rural areas, inflexible land markets combined with low education levels and a lack of young, business minded, innovative farmers have resulted in inefficient farm structures and unused potentials for efficiency gains and diversification [1].

One of the key point for development in agricultural sphere is implementation of Agricultural Manager Solution (AMS) systems, which can help to change situation with yields in positive way. Achieving optimal yield and reducing waste are

important for a farmer. Mistakes on the job can be costly to yield, waste inputs and time, and ultimately affect profitability. AMS system helps to minimize all risks.

Who is it for?

Arable: Increase profitability with accurate guidance, remote support and online data tracking.

Contractor: Maximise productivity and deliver outstanding quality services to your customers.

Livestock: Cut input costs and improve hay and forage quality.

Speciality: Boost performance and profits with integrated guidance and repeatable accuracy [2].

Managing this stage of the operation can be chaotic, inefficient, and cause a manager to be on the phone for hours per day trying to coordinate work, monitor progress, and make sure the job gets done right. It takes numerous meetings, phone calls and even field visits, which are all prone to miscommunication and costly errors and delays.

Replace lists and phone calls with the Jobs panel, various jobs tool in the Operations Center, and the MyJobs App on a mobile device. A job is simply a complete list of all tasks with all the necessary instructions to execute the job accurately-right product, right field, right time, and right settings. After the field is complete and data is sent in, the grower or partners can review map layers to ensure work was completed as intended and make adjustments in the next fields.

Value in brief:

– Reduce the risk of yield loss by ensuring quality job execution;

– Increase productivity and reduce operational costs;

– Enable in-field adjustments to the plan to quickly respond to environmental and logistical changes.

Functionality:

– Add a job with specific work instructions like task, field, machine, product, rate, and notes;

– See planned job list in job panel;

– Quick status in Job Panel and Job Marker;

– Track daily totals and productivity Job Summary in Job Panel;

– Share job functionality with trusted partners through permissions sharing functionality [3].

AMS systems can help to control all processes in a field: soil cultivation, seeding process, spraying, harvesting. It will provide high yield of crops with minimum expenditure and risk for environmental.

Literature:

1. Electronic resource: http://minagro.gov.ua/en/node/15990#building.
2. Electronic resource: https://www.deere.com.
3. Electronic resource: http://dlrdoc.deere.com.
4. Electronic resource: https://www.researchgate.net.
5. Electronic resource: http://www.fao.org/docrep/w7365e/w7365e04.htm.

Секція 3. Інвестиційний менеджмент в розвитку підприємств агропродовольчого сектору

УДК 338.43

***Ваніна О.Ю.**, студентка 2 курсу*
факультету захисту рослин, біотехнології та екології
***Культенко В.П.**, к.філос.н., доцент*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРУ

Іноземні інвестиції – це цінності, що іноземні інвестори вкладають в об'єкти інвестиційної діяльності в Україні з метою одержання прибутку або досягнення соціального ефекту [3, с. 89].

На сьогоднішній день Україна перебуває в умовах кризи, коли є брак власних фінансів, тому неможливий вихід з цієї ситуації без залучення інвестицій, особливо іноземних. Потребує інвестицій і агропродовольчий сектор України.

Головні причини, які заохочують інвестиції в сільське господарство:

–постійне підвищення попиту на продукцію АПК,

–зменшення ризиків, порівняно з очікуваними на початку бойових дій,

–вплив реформ,

–можливість збільшити кількість ринків збуту продукції, високим рівнем інвестиційної привабливості та збуту сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки.

Таблиця 1

Фактори, що впливають на інвестиційну привабливість України

Позитивний фактор	Негативний фактор
1. Вигідне геополітичне розміщення (країна має вихід до Чорноморського басейну; розташована на перехресті транспортних шляхів Європа – Азія, Північ – Південь) 2. Високий рівень природно-ресурсної забезпеченості (за кількістю розвіданих запасів марганцевих руд Україна – друга в світі і перша – серед країн СНД; запасами вугілля, залізної руди, вторинних каолінів, калійних солей, глинистої сировини країна забезпечена на 100–200 років) 3. Дешева кваліфікована робоча сила (середньомісячна заробітна плата в Україні значно нижча від зарубіжних країн) 4. Місткий споживчий ринок	1. Недосконалість правового середовища. 2. Політична нестабільність та високий рівень корумпованості в органах державної влади, часта зміна урядів, обіцянки різкої зміни політичного курс. 3. Непередбачуваність і непрозорість державної політики. Цейчинникздатенсуттєвоутруднитидовгостроковепланнядіяльностікомпанії. 4. Значний податковий та адміністративний тиск на суб'єктів підприємництва. 5. Обтяжлива митна політика. Інвестори звертають увагу на перешкоди для ввезення потрібної сировино для виготовлення готової продукції. 6. Недосконалість галузей інфраструктури та нерозвиненість інституційної інфраструктури ринку. Відсутність у нашій державі налагодженої системи моніторингу попиту, пропозиції та використання іноземних інвестицій.

Джерело: [1, с. 105].

Аналізуючи таблицю можна зробити висновки, що хоча Україна має природні переваги – родючі чорноземи, але сільське господарство є найменш перспективною галуззю щодо швидкого прибутку, але є досить вигідною в перспективі. Спираючись на позитивні факторів Україні є потенціал стати основним експортером у світі та сформувати потужний агропотенціал, але для цього потрібно подолати всі негативні фактори.

Не можна не відмітити зростання інвестицій в сільгоспмашини та обладнання. Це пов'язано і з розширенням посівних площ, і з бажанням оновити існуюче обладнання, адже воно є застарілим та давно вийшло з ладу. Надходження прямих інвестицій в агропромисловий комплекс, сприятиме впровадженню нових технологій, покращанню якості переробки та зберігання продукції сільського господарства.

За результатами І півріччя 2017 року АПК України реалізується 233 інвестиційних проектів, загальна вартість яких становить понад 36,7 мільярда гривень, – заявила заступник міністра аграрної політики і продовольства України Олена Ковальова. Загалом за 2017 рік у сільське господарство залучено 40,5 млрд грн інвестицій, що на 37,8% більше, ніж за 2016 рік. В цілому частка інвестицій у сільське господарство склала 15,6% від загального обсягу [2].

Напевно, що в 2018 році, аграрії зможуть залучити інвестицій більше, ніж за останні роки, але тільки за умови збереження стабільної політично-економічної ситуації.

Для того, щоб залучити іноземні інвестиції в агропродовольчий сектор проводять різноманітні сільськогосподарські виставки, на яких представляють проекти, які відповідають екологічним, соціальним та управлінським стандартам. Останнім часом іноземці готові вкладати гроші в ті проекти, які покликані покращити екологію навколишнього середовища, тобто є екобезпечними.

Таким чином, характер інвестиційних проектів є показником, що характеризує загальну ситуацію в АПК. В умовах кризи залучення іноземних інвестицій є одним з основних засобів для підвищення показників економіки України. Аграрний сектор економіки України може досягти результату на світовому ринку завдяки тому, що його потенціал ще не вичерпано.

Література:

1. Галенко Д.С. Інвестиційний клімат України / Д.С. Галенко, Я.А. Калантай // Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ. Серія: Економічні науки. – 2014. – № 6. – С. 103–112.

2. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://minagro.gov.ua/.

3. Чернишова Л.О. Особливості залучення та стимулювання іноземного інвестування в Україні / Л.О. Чернишова, В.В. Сазанова // БізнесІнформ. – 2013. – № 2. – С. 87–90.

УДК 338.434

***Грибенко Д.О.**, магістр*
факультету аграрного менеджменту
***Барановська І.В.**, к.е.н.*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО АГРОВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ

Україна, маючи сприятливі природно-кліматичні умови, може легко відмовитися від індустріалізованих методів агровиробництва та перейти на органічне землеробство, а про ГМО навіть і не думати. Ми маємо найбільшу територію в Європі і майже всі землі придатні для землеробства. Сукупно, це більше 41 млн. га сільгоспугідь, із них близько 8 млн. га відносно чистих ґрунтів.

Також у нас є досвід виробництва і застосування біозасобів, відтворення родючості завдяки застосуванню ґрунтозахисних технологій, органічних добрив, сидератів, зменшення внесення мінеральних добрив та пестицидів [5].

Площа сертифікованих сільськогосподарських угідь в Україні, задіяних під вирощування різноманітної органічної продукції, складає вже понад чотириста тисяч гектарів, а наша держава займає почесне двадцяте місце світових країн-лідерів органічного руху. Частка сертифікованих органічних площ серед загального об'єму сільськогосподарських угідь України складає близько 1%. При цьому Україна займає перше місце в східноєвропейському регіоні щодо сертифікованої площі органічної ріллі, спеціалізуючись переважно на виробництві зернових, зернобобових та олійних культур.

Офіційні статистичні огляди IFOAM підтверджують, що якщо в 2002 р. в Україні було зареєстровано 31 господарство, що отримало статус «органічного», то в 2016 р. нараховувалось вже 390 сертифікованих органічних господарства, а загальна площа сертифікованих органічних сільськогосподарських земель склала 421 200 га (табл. 1).

Таблиця 1

Загальна площа органічних с.-г. угідь та кількість органічних господарств в Україні, 2010-2016 рр.

Показник	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Площа, га	270320	272850	393400	400764	410550	421200
Кількість господарств	155	164	175	182	210	390

Джерело: Дані річних звітів Федерації органічного руху України [Електронний ресурс] // Федерація органічного руху України. – Режим доступу: http://organic.com.ua/uk/homepage/2010-01-26-13-42-29.

Дослідження Федерації органічного руху України свідчать, що протягом 2011-2016 рр. спостерігалася стійка тенденція до зростання площ органічних сільськогосподарських угідь в Україні. З 2011 до 2016 року кількість органічних господарств постійно зростає. Так у 2011 році функціонувало 155 господарств, то у 2015 — вже 390 органічних господарств [1].

Найбільшим викликом для внутрішнього ринку є низький рівень обізнаності про органічні продукти серед споживачів. Органи сертифікації Сімнадцять органів сертифікації, акредитованих на міжнародному рівні, включені до офіційного переліку органів сертифікації в органічній сфері для України відповідно до Регламенту ЄС 1235/2008 (станом на 14.12.2017). Це такі органи сертифікації: Органік Стандарт, Bio.inspecta AG, Ecocert SA, CERES Certification of Environmental Standards GmbH, Control Union Certifications, Kiwa BCS Öko-Garantie GmbH, Ecoglobe, Istituto Certificazione Etica e Ambientale (ICEA), Lacon GmbH, Suolo e Salute srl, Agreco R.F. Göderz GmbH, Bioagricert S.r.l., Ekoagros, A CERT European Organization for Certification S.A., Letis S.A, CCPB Srl та Valsts SIA «Sertifikācijas un testēšanas centrs». Єдиний український орган сертифікації – ТОВ «Органік Стандарт»; всі інші – іноземні або їхні місцеві філіали. З 2015 року більшість органів сертифікації, які активно працюють в Україні, беруть участь у Платформі «Україна» в Європейській раді органів сертифікації (EOCC).

Органічний сектор України представлений такими ключовими учасниками органічного ринку: консультаційний орган «КьюС», орган сертифікації «Органік Стандарт», Інформаційний центр «Зелене досьє», Громадська спілка виробників сертифікованої органічної продукції «Органічна Україна», Федерація органічного руху України, Львівська міська громадська організація «Екотерра», ТОВ «ВІП Груп», Органік Бізнес, ТОВ «Сіб-Агро», ТОВ «НВО «Інститут органічного виробництва», Міжнародна громадська організація «Асоціація учасників біовиробництва «БІОЛан Україна», Натур Бутік, громадська спілка «Український органічний кластер», а також активні органічні виробники, переробники та трейдери. Першопрохідці щодо створення системи навчання органічній тематиці у вищих начальних закладах – Житомирський національний агроекологічний університет, Іллінецький аграрний державний коледж, Липковатівський аграрний коледж тощо [4].

З одного боку, експортна органіка розвивається за рахунок того, що українці бачать у ній додаткові можливості, перспективу і самі вкладають гроші. З іншого боку, Європа вкладає свої інвестиції. Зараз в Україні, і зокрема на Західній Україні, великий притік фінансування у створення органічних ферм. Особливо це стосується ягід (напрямок органічного бізнесу).

Інвестиції присутні, їх достатньо багато. Серед іноземців – поляки, чехи, німці, швейцарці, навіть норвежці та бельгійці – це ті, хто інвестує або планує інвестувати у виробництво та переробку органічних ягід в Україні. Зокрема, найбільший трейдер українських ягід – це поляк, який займає ледь не половину ринку органічної ягідної сировини.

Українські агрокомпанії, які виробляють суто конвенціальну, традиційну продукцію, починають звертати увагу на органічну нішу. Вони диверсифікують своє виробництво і виділяють сегмент під органічний напрям (органічний бізнес). За рахунок того, що у них в портфелі з’являється органічна продукція, вони отримують додаткові преференції у спілкуванні з імпортерами, тому що у світі органіка дуже цінується. Українська органічна сировина не має проблем з продажем, вона просто розлітається [3].

Україна, маючи значний потенціал для виробництва органічної сільськогосподарської продукції, її експорту, споживання на внутрішньому ринку, потребує значних інвестиційних ресурсів. Саме держава має сприяти

покращенні інвестиційного клімату в аграрному секторі, зокрема органічного виробництва шляхом впровадження регламентованої та транспарентної податкової, амортизаційної, митної, цінової та кредитної політики. Важливим чинником підвищення інвестиційної привабливості підприємств аграрного сектора є покращення якості виробленої ними продукції, приведення її у відповідність до міжнародних стандартів. Сучасні стандарти мають надавати новий імпульс розвиткові інноваційних технологій, відігравати значну роль у вирішенні питань захисту навколишнього середовища, удосконаленні програм безпеки й охорони здоров'я, покращенні якості життя і розвитку економіки в цілому [2, с. 94]. Вони сприятимуть виробництву високоякісної конкурентної продукції, а також розширенню експортних можливостей підприємств аграрного сектору в тому числі і виробництва органічної продукції.

Література:

1. Дані річних звітів Федерації органічного руху України [Електронний ресурс] // Федерація органічного руху України. – Режим доступу: http://www.organic.com.ua/uk/homepage/2010-01-26-13- 42-29

2. Мусієнко О.Л. Фактори інвестиційної привабливості підприємств аграрного виробництва / О.Л. Мусієнко // Інноваційна економіка. – 2013. – № 4. – С. 90–95.

3. Органічний бізнес: перспективно і прибутково [Електронний ресурс] // Пропозиція : Головна платформа для агробізнесу. – 2011. – 5 листопада. – Режим доступу: http://propozitsiya.com/ua/organichniy-biznes-perspektivno-i-pributkovo.

4. Органічний ринок в Україні – аналітика [Електронний ресурс] // AgroPolit.com. – Режим доступу: https://agropolit.com/spetsproekty/415-organichniy-rinok-v-ukrayini--analitika.

5. Україна має усі шанси стати органічним кошиком світу [Електронний ресурс] // LB.ua : Проект Інститута Горшеніна. – Режим доступу: https://lb.ua/blog/opavlenko/326957_ukraina_maie_usi_shansi_stati.html.

***Дзивічкевич О.О.**, магістр*
***Шинкарук Л.В.**, д.е.н., професор*
факультету аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

АНАЛІЗ РЕЙТИНГУ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ НА РИНКАХ ЄВРОПИ, АЗІЇ ТА США

Створення та розробка успішного проекту, інвестування за кордон чи у внутрішні ринки вимагає ретельного аналізу економічних, політичних та ділових ризиків, які можуть призвести до неочікуваних інвестиційних збитків. Такий аналіз ринків країни є основним кроком у створенні та моніторингу міжнародного портфеля. Інвестори, які використовують безліч відмінних інформаційних джерел, доступних для оцінки ризику країни, які аналізують вже реалізовані інвестиційні проекти, будуть краще підготовлені при розробці свого інвестиційного проекту чи побудові своїх міжнародних портфелів

Багато інвесторів розміщують частину портфелів своїх іноземних цінних паперів. Це рішення передбачає аналіз різних взаємних фондів , біржових фондів або акцій та пропозицій облігацій. Проте інвестори часто нехтують важливим першим кроком у процесі міжнародних інвестицій. Рішення про інвестування за кордон має починатися з визначення ризикованості та дослідження доступних рейтингів інвестиційного клімату в розглянутій країні [1].

Інвестиційна діяльність є важливою складовою фінансово-господарської діяльності сучасних підприємств України і світу. Створення успішного комерційного проекту принесе реальний прибуток у майбутньому, та покращить стан економіки, збільшить робочі місця, внесе свій вклад у розвитку держави та науково-технічного прогресу. Тому виникає необхідність дослідження та порівняння теперішнього стану ринку інвестицій.

Залучення інвестицій неможливе без ретельної підготовки проектів і визначення тактики дій на ринку інвестицій: пошуку потенційних інвесторів, встановлення з ними ділових контактів, узгодження спільних інтересів та організації співробітництва. Оскільки фінансові ресурси й множина альтернативних інвестиційних проектів є обмеженими, необхідно встановити інвестиційний рейтинг вибору кращих проектів [2].

Наприклад, Інвестиції в Китаї зосереджені в капіталомістких і наукомістких галузях – мікроелектроніка, автомобілебудування, телекомунікації, приладобудування, фармацевтика, хімічна промисловість. У ході проведення реформ Китай досяг великих успіхів у залученні іноземного капіталу в економіку країни. Відповідно до польського інвестиційного законодавства, на території країни діють рівні умови як для вітчизняних, так і для іноземних інвесторів. Іноземним інвесторам надається вільний доступ на внутрішні польські ринки, дозволено брати участь у процесі приватизації та велике значення надається захисту інвестицій і прав власності.

Міжнародний досвід інвестування свідчить, що ті з країн, кому вдалося залучити в країну значні обсяги інвестицій, успішно та швидко долають завдання ринкового реформування національних економік, досягають значних темпів соціально-економічного розвитку. Невирішеність цих проблем призводила і призводить до негативних наслідків як для іноземних інвесторів, які втрачають прибутки та змушені йти з українського ринку, так і для держави загалом унаслідок погіршення інвестиційного іміджу, скорочення робочих місць і зниження рівня життя населення [3].

Звіти останніх років показують, що цифрова економіка та інновації найбільш суттєво впливають на глобальні моделі інвестицій. Необхідним є розуміння важливості цифрової економіки для інвестиційної політики. Створення інвестиційного проекту для аналогової епохи, повинно підтримувати такий цифровий розвиток.

Перейнявши та дослідивши досвід інвестування міжнародних ринків, інвестор чи розробник проекту зможе знайти саме ту сферу, в якій буде отримувати максимум привілеїв.

Прогрес на стабільний розвиток і міцний мир вимагає створення упішних проектів, що зможуть успішно розвиватися і таким чином, покращувати економічну ситуацію в регіоні, а також залучення більших інвестицій в країну.

Література:

1. Perry B. Evaluating country risk for international investing [Електронний ресурс] / B. Perry. – Режим доступу: https://www.investopedia.com/articles/stocks/08/country-risk-for-international-investing.asp#ixzz5D61TvN00.

2. Яценко В.Ф. Оцінка інвестиційних проектів: вітчизняна та зарубіжна практика / В.Ф. Яценко, Г.О. Земська // Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Економіка. – 2010. – Спецвип. 29. Ч. 2 : Удосконалення обліку, аналізу, аудиту і звітності в сучасних умовах глобалізаційних процесів у світовій економіці. – С. 183–187.

3. Руденко О.А. Особливості державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні / О.А. Руденко // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – 2014. – № 1. – С. 31–37.

УДК 336.531.2:338.432(477)

***Іванчикова Н.О.**, магістр*
факультету аграрного менеджменту
***Барановська І.В.**, к.е.н.*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В АПК УКРАЇНИ

Аграрний сектор України за останні роки стає найбільш привабливим для залучення іноземних інвестицій на території нашої держави. Україна – одна з небагатьох країн, де є великі можливості для здійснення сільськогосподарської діяльності. Помірний клімат, достатня кількість робочої сили, опадів, джерел води, сонячного світла, вигід негеографічне розташування, а також чималі земельні ресурси створюють сприятливі умови для розвитку агропромислового комплексу. Крім того, Україна має приблизно 45% всього чорнозему світу, а це свідчить про родючість українських земель.

Сільське господарство є основним джерелом сировини, оскільки його головним засобом виробництва є земля. Тому можна вважати Україну аграрною державою і, відповідно, одним з пріоритетних напрямів інвестиційної діяльності повинно бути саме сільське господарство.

Питання розвитку інвестиційної діяльності завжди знаходились у центрі уваги багатьох учених зокрема проблеми розвитку інвестування в АПК України досліджувалися багатьма науковцями, серед яких Л.О.Абсава, К.С.Берестовий, О.П.Бондарчук, С.О.Гуткевич, А.Д.Діброва, О.М.Дуфенюк, М.І.Кісіль, В.В.Ковальов, М.Ю.Коденська, Г.П.Лайко, А.С.Музиченко, В.Б.Ніколенко, К.А.Пріб, Г.В. Сєніна, В.К.Терещенко, А.В.Чупіс, О.М.Шестопаль та ін.

В структурі капітальних інвестицій інвестиції в АПК України займають 14% та займають друге місце після інвестицій, що були залучені у промислову галузь (рис.1).

Так у 2017 році капітальні інвестиції збільшилися, порівняно з 2016 роком на 30%, сягнувши 57,8 млрд. грн. У 2016 році інвестиції в АПК становили 44 млрд. грн.

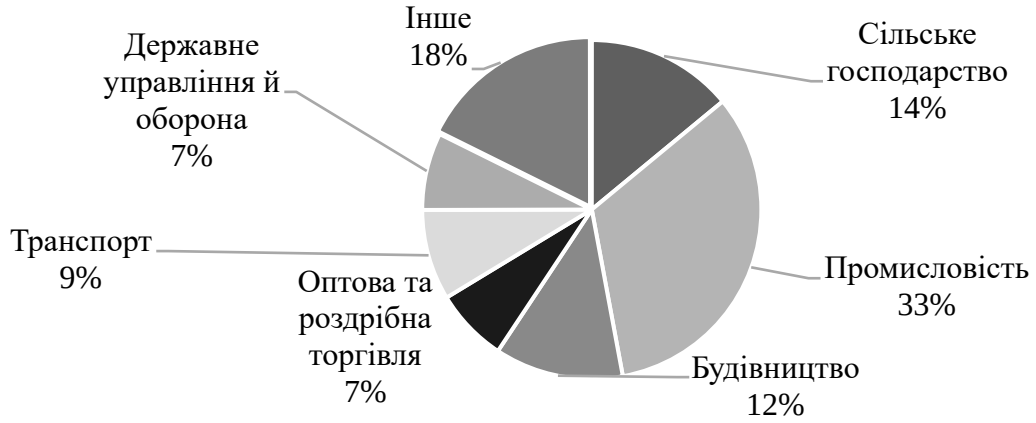

Рис. 1. Структура капітальних іноземних інвестицій в економіку України за видами діяльності, 2017 р.

Джерело: [2].

До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає 83,0% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр – 11744,9 млн дол. США, Нідерланди – 5610,7 млн дол. США, Німеччина – 5414,3 млн дол. США, Російська Федерація – 3392,1 млн дол. США, Австрія – 2402,4 млн дол.США, Велика Британія – 1852,5 млн дол. США, Віргінські Острови (Брит.) – 1798,9 млн.дол. США, Франція – 1528,1 млн дол. США, Швейцарія –1364,2 млн дол. США та Італія – 972,4 млн дол. США [2].

За період з 2015 по 2017 роки обсяги капітальних інвестицій в АПК зросли більше ніж в два рази. На нашу думку, обсяги інвестицій в АПК України продовжать зростати та займати більшу питому вагу в капітальних інвестиціях в економіку в цілому. За нашими прогнозами обсяги інвестицій в аграрний сектор в кінці 2020 роки повинні сягати майже 90 млрд грн (рис. 2).

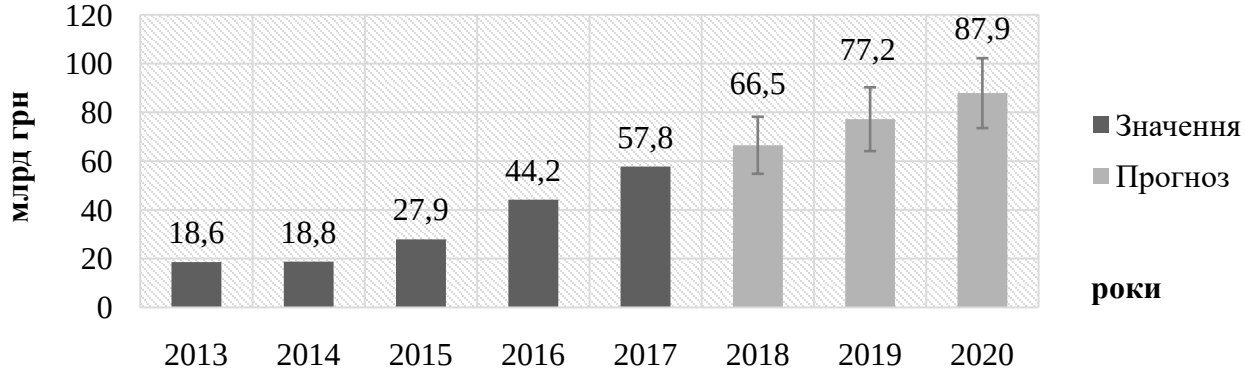

Рис. 2. Прогноз обсягів капітальних інвестицій в АПК України на 2018-2020 рр.

Джерело: сформовано на основі [1].

Основними причинами, що стимулюють інвесторів до залучення коштів в АПК є: стабільне зростання попиту на сільськогосподарську продукцію у населення; мінімізація ризиків, в порівнянні з очікуваними ризиками на початку війни; ефективний вплив реформ; перспективи диверсифікації ринків збуту продукції; високий рівень інвестиційної привабливості [1].

Також, позитивним є те, що з кожним роком зростають об’єми інвестицій в сільгоспмашини та обладнання. Це пов’язано і з розширенням посівних площ,

і з бажанням оновити парк існуючого обладнання. Рослинництво залишається локомотивом розвитку аграрної сфери і ключовим продуктом експорту. Загалом в Україні є потенціал стати житницею світу та перетворитись на одного з основних гравців у питанні глобальної продовольчої безпеки.

Надходження прямих інвестицій в АПК України покращить становище сільського господарства, сприятиме впровадженню нових технологій, покращанню якості переробки та зберігання продукції сільського господарства. Важливим завданням є створення інноваційного потенціалу, що здатний забезпечити належний рівень конкурентоспроможності продукції сільського господарства, державне регулювання цін на окремі види продукції та правил страхування сільськогосподарської продукції. Тому забезпечення передумов для залучення прямих іноземних інвестицій в АПК є важливим елементом аграрної політики держави.

Література:

1. Галущак І. Інвестиції в АПК: ставка на власні ресурси [Електронний ресурс] / І. Галущак // Agronews. – 2018. – 4 січня. – Режим доступу : http://agronews.ua/node/86603.

2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/.

УДК:336:338.246:005.8

Миргородська Д.О.*,студентка*
Лобунець Т.В.*, к.е.н.*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ,Україна)

СПРИЯННЯ ДЕРЖАВИ ДЛЯ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Аграрний сектор України, базовою складовою якого є сільське господарство є основою продовольчої безпеки, національної безпеки, створює умови для розвитку села та забезпечує близько 13% валової доданої вартості країни.

Особливістю сільськогосподарського виробництва є наявність територій, на які постійно впливають небезпечні стихійні явища (посухи, підтоплення, зсуви, селі тощо), внаслідок чого аграрії зазнають значних матеріальних збитків. Втрати врожайності в окремих господарствах можуть сягати 50%, а при поєднанні кількох несприятливих факторів – до 70% [1].

У сільському господарстві головним засобом є земля, без якої виробничий процес неможливий. Капіталовкладення в землю є важливим елементом господарської діяльності сільськогосподарських підприємств, а залучення зовнішніх інвестицій у землю призведе в подальшому до збільшення показників виробництва сільськогосподарської продукції, покращення родючості ґрунтів та підвищення конкурентоспроможності підприємства сільського господарства на національному та іноземних ринках.

Декретом Кабінету Міністрів України № 55-93 іноземним інвесторам надано право здійснювати інвестиції в таких формах:

1. Частковій участі у підприємствах, що створюються спільно з українськими юридичними і фізичними особами, або придбання частки у діючих підприємствах, створення підприємств, що повністю належать іноземним інвесторам, філій та інших відокремлених підрозділів іноземних юридичних осіб або придбання у власність діючих підприємств повністю.

2. Придбання прямо не забороненого законами України нерухомого чи рухомого майна, включаючи земельні ділянки, будинки, квартири, приміщення, устаткування, транспортні засоби та інші об'єкти власності, шляхом прямого одержання майна та майнових комплексів або у формі акцій, облігацій та інших цінних паперів.

3. Придбання самостійно або з участю українських юридичних чи фізичних осіб прав користування землею, концесій на використання природних ресурсів та території України.

4. Придбання інших майнових прав.

5. В інших формах здійснення інвестицій, зокрема на основі угод із суб'єктами господарської діяльності України, які прямо та виключно не заборонені законами України [3].

Найбільш популярною формою залучення інвестицій в сільське господарство України є використання господарських договорів про спільну виробничу діяльність, при якій товаровиробник обмежений в коштах та фінансово забезпечене підприємство разом покривають виробничі витрати. Наслідком чого є покращення використання землі й виробничих потужностей, забезпечення людей робочими місцями та гідними заробітними платами.

Також, держава в майбутньому має створити нормативну базу для наступної форми залучення інвестицій, яка проявляється в спільній діяльності сільськогосподарських, промислових та інших підприємств у складі промислових фінансових груп. Адже сьогодні,незважаючи на те, що розвиток агропромислового комплексу стоїть на першому місці в переліку пріоритетних галузей [4], фактично сільське господарство має незначну частку в загальній масі залучених інвестицій в економіку України.

З метою сприяння активізації іноземного інвестування в АПК необхідно вирішити цілий ряд проблем. Зокрема, забезпечення макроекономічної стабільності та активізації важелів регулювання інвестиційної діяльності; дотримуватись визначених пріоритетів у розвитку національної економіки; розвивати практику надання гарантій під іноземні кредити не лише урядом чи НБУ, а й комерційними банками тощо.

Література:

1. Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://minagro.gov.ua/apk?nid=16822.

2. Інвестиційна політика в аграрному секторі України: проблеми та заходи щодо їх вирішення // [М. Кобець, М. Пугачов, Н. Сеперович та ін.] ; за ред. Б. Супіханова] ; Проект «Аграрна політика для людського розвитку». – К. : Україна. – 2003. – 43 с.

3. Орликовський М.О. Оцінка інвестиційної привабливості аграрного виробництва регіону // М.О. Орликовський / Економіка АПК. – 2007. – № 1. – С. 94–98.

4. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку пріоритетних галузей економіки» від 14 серпня 2013 р. № 843-р [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/843-2013-р.

***Швед Д.О.**, магістр*
***Шинкарук Л.В.**, д.е.н., професор*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙ В АПК

За історію розвитку людської цивілізації сільське господарство пережило бурхливий прогрес. Значно розширилася кількість сільськогосподарських рослин та свійських тварин, з'явилися нові знаряддя праці, істотно активізувалася селекційна діяльність, широко почали застосовуватися добрива, хімічні засоби захисту рослин, меліорація, успішно застосовують сівозміни.

На сьогоднішній день Україну у всьому світі визнають потенційним лідером з виробництва зернових культур, цукру, соняшникової олії, а також молочних продуктів. Сільське господарство нашої країни має дуже великий потенціал, проте використати його в повному обсязі неможливо, адже світовий ринок диктує ціни на продукцію, яку ми експортуємо, а собівартість її часто перевищує дохід від реалізації. Є створеними відповідні цільові програми розвитку сільського господарства та агропромислового комплексу, які не виконані належним чином, оскільки бракує коштів на заплановані заходи та купівлю нової техніки[1].

Для покращення стану сільського господарства та АПК державою були запропоновані «Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України період до 2020 року» [2]. Проте цього недостатньо для покращення стану сільського господарства за допомогою інновацій та інвестицій в Україні. Саме тому виникає необхідність залучати інвестиції саме в інновації.

Важливу та невід'ємну роль у покращенні ситуації в АПК відіграють інновації, і якщо переймати досвід зарубіжних країн, а саме використовувати інноваційні технології в системі обробітку ґрунту, висіві та зборі врожаю, то вихід на міжнародний ринок торгівлі з якіснішою та дешевшою по собівартості продукцією забезпечить розвиток і піднесення економіки України [3].

Таким чином, в Україні один з основних шляхів розвитку сільського господарства є інноваційний. Для того, щоб забезпечити конкурентоспроможність сільських територій, національної аграрної економіки, відповідних підприємств, впроваджувати проекти на практиці – потрібно залучати інвестиції для створення та реалізації інноваційних проектів.

Отже, завдяки інвестиціям в інновації АПК України має реальні шанси стати визнаним лідером з експорту сільськогосподарської продукції.

Література:

1. Шинкарук Л.В. Взаємозв'язок структурних трансформацій та економічного зростання України / Л.В. Шинкарук // International scientific journal. – 2015. – № 9. – С. 180–185.

2. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року. Схваленорозпорядженням Кабінету Міністрів України від 17.10.2013 р. № 806-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/806-2013.

3. Федун І.Л. Інноваційне забезпечення розвитку сільського господарства : автореф. на здобуття наук. ступеня канд.. с.-г. наук / І.Л. Федун. – К,, 2007. – 14 с.

УДК 339.13

***Владімірова В.А.**, магістр*
***Луцков В.О.**, к.е.н, доцент*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ІНВЕСТИЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ НА РИНКУ ХЛІБА

Хліб та хлібобулочна продукція посідають важливе місце в раціоні населення України, оскільки вони призначені для щоденного задоволення фізіологічних потреб людей. Проте диференціація потреб споживачів залежно від їх доходу, уподобань, можливостей вживання різних видів хліба та хлібобулочних виробів внаслідок особливостей їх здоров'я актуалізує питання розширення товарного асортименту виробників хліба та хлібобулочних виробів шляхом втілення у їх діяльність інноваційних підходів.

Ринок хліба та хлібобулочних виробів є однією із найважливіших сфер економіки, що має великий потенціал та забезпечує населення основними продуктами харчування. Сьогодні хлібопекарська галузь України за допомогою своїх виробничих потужностей, механізації технологічних процесів та розширення асортименту здатна забезпечити населення різноманітними видами хлібобулочних виробів за прийнятною ціною. Харчова цінність хлібобулочних виробів має велике значення, адже вони забезпечують більше 50% добової потреби людини в енергії і близько 75% потреби у рослинному білку [2].

Ринок України представлений великою кількістю вітчизняних підприємств. Значна частина продовольчих товарів імпортується. Проте особливістю ринку хліба та хлібобулочних виробів України є майже стовідсоткове забезпечення продукцією вітчизняного виробництва. Це пояснюється тим, що хліб і хлібобулочні вироби мають короткий термін зберігання та повинні бути реалізовані протягом короткого проміжку часу. Здатність хлібопекарської продукції швидко втрачати споживчі властивості та неможливість транспортування її на великі відстані захищає вітчизняний ринок від ввезення імпортних товарів і, як наслідок, дає змогу вітчизняним виробникам уникати конкуренції із закордонними підприємствами. Водночас такі якісні характеристики продукції обмежують діяльність хлібопекарських підприємств і змушують їх працювати в умовах, коли обсяги виробництва повинні дорівнювати споживанню продукції [1].

Хлібопекарська галузь перестає бути привабливою для інвесторів, як вітчизняних, так і іноземних. На сьогоднішній день в Україні немає практично ні одного хлібозаводу, де використовувалися б іноземні інвестиції. Все це веде за собою, в першу чергу, відставання у технологічному розвитку української хлібопекарської галузі. Багато заводів не можуть дозволити впроваджувати у себе на виробництві якісь передові технології, тому що це відразу ж позначиться на збільшенні собівартості хліба та в підсумку в умовах обмеженої рентабельності виявиться просто невигідним. Завданням дослідження є визначення основних напрямів розвитку цієї галузі в країнах Європи та порівняння з існуючими тенденціями в Україні.

Останні 10 років на хлібному ринку України простежуються дві тенденції. По-перше, йде концентрація виробництва і створення великих об'єднань

(холдингів), що мають підприємства в декількох регіонах. За останній час нових господарів знайшли кілька великих хлібозаводів, зокрема Миколаївський. Ще кілька підприємств перебувають на стадії продажу. По-друге, з'явилася безліч дрібних виробників, що спеціалізуються на випуску окремих видів хлібобулочних виробів. Число таких підприємств сягає декількох тисяч, а питома вага в тоннажі, за різними оцінками, – від 30% до 60% (такий розкид пояснюється відсутністю документально підтвердженої інформації) [2].

Існування тіньового ринку хліба, за обсягами виробництва порівнянного з офіційним, підтверджують статистичні дані. За відомостями Держстату, річне виробництво хліба в країні оцінюється в 1,7–1,8 млн т. Але це означає, що споживання на душу населення в Україні становить приблизно 107 г на добу, у той час як мінімальний споживчий кошик, розрахована на основі біологічної потреби, включає 276 г хліба. Це пояснюють як наслідком «тонізації» хлібного ринку, так і розвитком натурального господарства в сільській місцевості.

Хлібопекарська галузь України, у відповідних умовах, має потенціал до зростання більше 20% щороку протягом найближчих 3 років, що істотно вище поточного і прогнозованого рівня зростання економіки в цілому (на рівні 4–4,5%). Потенціал зростання можна реалізувати лише за умови залучення інвестицій. Інвесторів можуть привернути гідний рівень віддачі на вкладений капітал і прозорі правила гри. Ні одна з цих умов сьогодні не забезпечена.

Література:

1. Державна служба статистики України. – Режим доступу: http://ukrstat.gov.ua/.

2. Украина: хлебный рынок, 2011 год. – Режим доступу: http://ukrprod.dp.ua/2012/01/17/ukrainaxlebnyjrynok2011god.html#more2197.

3. Єрмаков О.Ю. Напрямки та ефективність підприємств хлібопродуктового комплексу / О.Ю. Єрмаков, В.О. Герасіна // Економіка АПК. – 2006. – № 7. – С. 86–90.

УДК 631.15/16 (477.73)

***Жуковський Д.М.**, магістр*
***Луцков В.О.**, к.е.н, доцент*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

Сучасні підходи до розробки інвестиційної політики

В сучасних умовах інвестиційна політика на державному рівні зазвичай розглядається як комплекс урядових рішень, які визначають основні напрями джерела та обсяги використання капітальних вкладень в економіку, різні її сфери та галузі [1]. Відповідно на макрорівні, при її розробці підприємствам доцільно керуватися такими принципами:

– досягнення максимального економічного, науково-технічного, технологічного, екологічного і соціального ефекту аналізованих заходів;

– одержання підприємством необхідного прибутку від вкладеного капіталу;

– контроль за раціональним використанням коштів, що направляються на інвестиційну діяльність;

– використання державної підтримки для підвищення ефективності інвестицій;

– одержання пільгових кредитів і позик;

– забезпечення мінімізації інвестиційних ризиків, пов'язаних з реалізацією конкретних проектів [2].

Також при розробці інвестиційної політики слід враховувати такі чинники:

– форму власності і тип організації (підприємства) – спеціалізоване або диверсифіковане;

– приналежність до певної сфери діяльності або галузі господарювання;

– розмір організації (підприємства) – мале, середнє, велике і т.д.;

– кон'юнктуру ринку капіталу;

– податкове оточення (податковий тиск) – податки та інші обов'язкові платежі, що сплачуються інвестором, а також можливість використання пільг, одержуваних від державних органів управління;

– фінансовий стан організації (підприємства) – стійке, нестійке, кризовий стан та ін.;

– технічний рівень виробництва, наявність незавершеного будівництва і невстановленого обладнання;

– можливість отримання обладнання в лізинг та іншими пільговими схемами;

– наявність власних фінансових коштів, можливості отримання кредитів та позик на прийнятних умовах;

– підприємницьку і бюджетну ефективність намічуваних до реалізації інвестиційних проектів;

– умови страхування і отримання гарантій від некомерційних ризиків;

– рівень ціни на продукцію і величину виручки від реалізації продукції (продажів) [3].

В сучасних умовах господарювання найбільш поширеними типами інвестиційної політики підприємства є: консервативна, поміркована (компромісна) і агресивна.

Розглядаючи повний цикл формування інвестиційної політики підприємства, можна виділити основні три етапи її розробки, це: концептуальна фаза – стадія задуму і формулювання основ та інвестиційних підходів; фаза розробки інвестиційної політики підприємства – період формування основних структурних елементів майбутньої інвестиційної політики; фаза реалізації, яка в основному націлена на досягнення запланованого результату.

Детальніше розглянувши вищезгадуваний цикл формування інвестиційної політики, слід вказати, що на першому етапі відбувається своєчасне виявлення сигналів ускладнень в функціонуванні та попереднє визначення причин; на другому – проводиться опис проблемної ситуації, виявляють її характер, та фактори (зовнішні або внутрішні), що її спричинили, а також вибирають релевантну інформацію; на третьому етапі діагностується виявлена проблема; на четвертому етапі відбувається успішне розв'язання проблеми, яке як правило, залежить від прорахованих альтернатив її вирішення; на п'ятому – проводиться попередній вибір найкращої альтернативи на основі прогнозів, розрахунків ризику, аналізу припустимих з позицій досягнення цілей, затрат, ресурсів; на шостому етапі альтернативи оцінюються на підставі представленої інформації та додаткових відомостей; на сьомому етапі остаточно приймається та оформлюється рішення залежно від рівня ієрархії проблеми. Восьмим етапом є реалізація прийнятого управлінського рішення.

Також слід зауважити, що в свою чергу процес прийняття інвестиційних рішень складається з наступних етапів: набір альтернатив, результати попередньої оцінки ефективності проектів, аналіз параметрів оточуючого середовища, цілі, які потрібно досягнути, критерії, що виводяться із загальних задач та обмеження на альтернативи.

Основними факторами, які впливають на прийняття інвестиційних рішень є: середовище, в якому приймаються рішення; інформаційні обмеження; час; негативні наслідки; особистісні оцінки керівників; взаємозв'язок рішень; фактор невизначеності та ризику.

Література:

1. Мочерний С.В. Економічна енциклопедія : у 3 т. / редкол. : С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К. : Вид. центр «Академія», 2002. – Т. 1. – 864 с.

2. Давиденко Н.М. Аналіз інвестиційних проектів : [навчальний посібник] / Н.М. Давиденко. – К. : ЦП «Компринт», 2015. – 378 с.

3. Леонтьев В.Е. Инвестиции : учебник и практикум для академического бакалаврата / В.Е. Леонтьев, В.В. Бочаров, Н.П. Радковская. – М. : Издательство Юрайт, 2015. – 455 с.

УДК 512

***Грушецька А.О.**, студентка*
***Артемчук Л.М.**, к.пед.н., доцент*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

МАТЕМАТИКА – НЕОБХІДНИЙ ІНСТРУМЕНТ МАРКЕТИНГУ

«Маркетинг – це квінтесенція: економіки, статистики, математики, соціології, військової стратегії, психології та мистецтва» [1].

Важливим інструментом у маркетингу є математика. Вона потрібна не тільки для розуміння цільової аудиторії, а й для того, щоб дізнатися, скільки коштуватиме рекламне повідомлення, розміщення інформації в Інтернеті тощо. Це і дані, формули, статистика, аналітика, кореляції, моделі, теоретичне моделювання і тестування. Спільний знаменник всіх елементів – математика. Лідери маркетингу використовують і статистику, і математичний аналіз, і самі пишуть код.

Від CEO до програмування, числа, вирази і рівняння допомагають маркетологам використовувати інформацію, щоб ефективніше налагоджувати контакти з цільовою аудиторією і просувати бізнес клієнтів. Навіть креативним відділам не обійтися без даних: аналіз визначає суть повідомлення, дизайн і стиль клієнта.

До методів математичного аналізу відносяться методи, засновані на точних вихідних даних, вимірах і оцінках. Сутність математичних методів – розрахунки і обчислення різних величин. Використовуються методи математичної статистики, кореляційного та регресійного аналізів, методи угруповань, середніх величин, індексів.

До математичних методів також відносять методи математичного моделювання. За їх допомогою імітують протікання процесів і зміна одних показників іншими. За їх допомогою встановлюють майбутні ціни та їх динаміку внаслідок зміни різних параметрів ринку. Наприклад, зміна попиту на

товари масового споживання розраховується з урахуванням зміни чисельності населення, його структури, доходів і т.д. Імітаційні моделі засновані на точних формулах, залежностях або на рівнянні регресії.

На базі математичних методів визначається безліч оціночних показників, що характеризують ринок, шляхи руху сировини, товарів, місце розташування підприємства, складських приміщень, їх розміри, розраховується виручка, витрати.

До групи математичних методів відноситься також факторний аналіз (це група методів). Він застосовується для виявлення і вимірювання впливу факторів на результат. Майже все в сфері цифрової реклами засновані на підрахунку таких показників, як кількість натискань, унікальних користувачів і унікальних відвідувань. Математика тут відіграє важливу роль.

Навіть традиційні медіа вимагають математичних умінь. Аудиторія журналів і газет – вимірювана, відповідні показники – задані. Медіабайерам потрібно підрахувати статистику відвідувань і налаштувати демографічні дані під кожну програму [2]. Статистика та показники оцінки ефективності (KPI) тепер основна зброя в маркетингу. Бізнес-аналітика щільно увійшла в професійне життя маркетологів і для клієнта має першочергове значення ретельно прорахована ефективність.

Вкрай обмежено ставити за мету маркетингу – «отримання компанією прибутку». Реклама – важливий компонент маркетингу. Основними показниками ефективності BTL-реклами (інструменти BTL дозволяють контактувати з учасниками промо-акцій особисто, безпосередньо в точках продажів) є охоплення цільової аудиторії, частота контакту.

У BTL дуже часто ставляться конкретні завдання, наприклад, збільшити обсяг продажів. У середовищі професіоналів BTL досить часто підіймаються теми «окупність акції», «довгограючий ефект». Існує думка, що акція пройшла успішно, якщо прибуток від продажів в період проведення акції окупив витрати на промо. Така логіка не завжди спрацьовує, якщо продукт недорогий і тільки що вийшов на ринок. Головне звертати увагу не на продажі, а на те, скільки людей ознайомилося з новим продуктом [3].

Математика і аналітика – речі безвідмовні і точні, але в довгостроковій перспективі розвитку будь-якої компанії все одно не обійтися без гуманітарних знань в сфері психології, філософії та історії. Тому маркетолог повинен бути математично креативним.

Література:

1. Математика в маркетингу або не варто нехтувати «Царицею наук» [Електронний ресурс] // Гільдія маркетологів. – Режим доступу: https://www.marketologi.ru/publikatsii/stati/matematika-v-marketinge-ili-ne-stoit-prenebregat-tsaritsejj-nauk/.

2. «Чому рекламним агентствам потрібні математики?» [Електронний ресурс] // Маркетинг і комунікації. – Режим доступу: http://reklamaster.com/marketing-and-advertising/pochemu-reklamnym-agentstvam-nuzhny-matematiki/.

3. Розрахунок ефективності BTL-акції [Електронний ресурс] // Бібліотека маркетолога. – Режим доступу: www.marketing.spb.ru/lib-mm/btl/incremental_volume.htm.

УДК 631.145:061.1

***Суханова А.В.**, к.е.н.*
Університет державної фіскальної служби України (Ірпінь, Україна)

ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Однією з головних задач, які стоять перед підприємствами в сучасній ринковій економіці, є забезпечення і підвищення їх конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на світовому ринках.

Порушення стабільності та раптова криза в Україні змушують державу, виробників та інвесторів шукати нові напрями розвитку країни та диверсифікувати ринки збуту. Особливу увагу привертає аграрний сектор економіки, який характеризується потужним експортним потенціалом, а томузовнішньоекономічне становище аграрного сектора є визначальним на даному етапі розвитку України, а його експортний потенціал може стати першим поштовхом до виходу з кризи.

Для ефективного ведення сільського господарства є потреба в оновлені та удосконаленні основних засобів технічно-технологічного забезпечення виробництва, впровадженні наукових розробок, що потребує впровадження інновацій та інвестування сільського господарства з метою прискорення його розвитку та підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору економіки України. Так, активізація інвестиційно-інноваційного процесу в аграрному секторі вітчизняної економіки є важливою та актуальною як в теоретичному розумінні, так і в практичному застосуванні. В аграрній сфері економіки розвиток інноваційної діяльності стримується внаслідок недосконалості законодавчої бази та недостатнього державного стимулювання інноваційної діяльності, обмеженості внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування інновацій та неможливості їх швидкої мобілізації, низького рівня інвестиційної привабливості галузі. Зважаючи на важливість інноваційно- інвестиційних заходів у забезпеченні ефективного розвитку аграрного сектору економіки України, посилення конкурентної боротьби на ринку сільськогосподарськоїпродукції та інтеграції України у міжнародний економічний простір, Державною цільовою програмою розвитку українського села на період до 2015 року, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 р., № 1158 [1], передбачено формування інноваційно-інвестиційної моделі розвитку сільського господарства.

Реалізація інноваційно-інвестиційної моделі розвитку сільського господарства передбачає необхідність постійного удосконалення державної інноваційно- інвестиційної політики як складової аграрної політики та елемента державного регулювання сферою економіки. Саме належне здійснення державного управління шляхом державної підтримки щодо забезпечення інноваційно-інвестиційного розвитку аграрного сектора економіки сприятиме підвищенню його інвестиційної привабливості. Так, основним із завдань аграрної інноваційно-інвестиційної політики на найближчу перспективу є забезпечення стимулювання інноваційно-інвестиційних процесів шляхом надходження інвестиційних ресурсів за рахунок різних джерел фінансування й ефективного їх використання.

В Україні практично зруйнована державна система інноваційного відновлення агропромислового виробництва. Ринкові відносини без державного

цінового регулювання виявились непридатними для обґрунтування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств. За останні два-три роки ціни на сільськогосподарську продукцію знизилися у 2-3 рази, а ціни на матеріально-технічні ресурси і техніку зросли у 3-5 разів. Без здійснення належних заходів становище в сільському господарстві погіршуватиметься, а тому доводиться констатувати, що, на жаль, організаційні аспекти інноваційної діяльності її аграрному секторі України не відповідають сучасним потребам. Однак завдяки прискоренню аграрної реформи й інших заходів державного характеру у країні створено умови, що дозволяють активізувати інноваційну діяльність. Даній меті сприятимуть заходи щодо формування державної інноваційної політики у сфері агропромислового виробництва, створення механізмів її реалізації, взаємовигідних економічних відносин між виробниками і споживачами новацій, посередниками на інноваційному ринку [2].

Посилена вага на світовий агропродовольчий ринок дає можливість примножувати роль аграрному сектору України, а також відповідно стимулювати збільшення припливу закордонних капіталовкладень в сільськогосподарське виробництво нашої держави, створювати нові спільні підприємства, і водночас актуалізує проблему подальшого розвитку вітчизняного агропродовольчого ринку в умовах теперішніх пріоритетів міжнародної інтеграції. Аграрне виробництво є традиційною галуззю української економіки та, а в світлі останніх подій і найбільш перспективною у зовнішній торгівлі. Дослідження динаміки розвитку поставки агротоварів показали, що найбільше на європейський ринок Україна поставляє зернові, соняшникову олію і насіння соняшникових культур.

Основним ринком збуту української сільськогосподарської продукції залишається ринок Азії, який дещо зменшив частку в структурі українського експорту у першому кварталі 2017 року до 42,5%, з 45,2% у першому кварталі 2017 року. На другому місті – країни ЄС, з часткою в 28,1%, де головними партнерами є Іспанія, Нідерланди і Італія. Зовнішньоторговельний обіг між Україною та країнами ЄС, за підсумками січня-листопада 2017 року, збільшився на 31,1%, або на 1,715 млрд. дол. США, порівняно з аналогічним періодом 2016 року, та склав 7,2 млрд. дол. США. При цьому, експорт аграрної та харчової продукції з України до країн ЄС зріс порівняно з 2016 роком на 38,2%, або на 1,4 млрд. дол. США та становив 5,2 млрд. дол. США [3].

Що стосується імпорту, то основною групою країн-постачальників аграрної продукції до України є країни ЄС, котрі наростили свою частку в українському імпорті на 2% більше у першому півріччі 2017 року порівняно з аналогічним періодом 2016 року. Основними європейськими країнами-постачальниками виступають Польща, Німеччина і Франція. Україна нарощує імпорт з Польщі. Так, у першому півріччі 2017 року із зазначеної країни збільшились закупки на 17,6 млн. дол. США. Польща виступає одним з основних постачальників яблук, шоколаду і м’яса птиці. Також активно нарощується імпорт з Швейцарії (більше на 15,0 млн. дол. США у січні-червні 2017 року порівняно з аналогічним періодом 2016 року) і Франції (більше на 12,7 млн. дол. США) [3]. Швейцарія займає вагому роль у поставках сигар і цигарок, а також солодових екстрактів, а Франція поставляє до України в основному насіння соняшнику, кукурудзу і продукти для годівлі тварин.

Співробітництво з Європейським Союзом є одним із основних пріоритетів зовнішньоекономічної політики України, саме тому на даний час активно

здійснюються заходи, які спрямовані на поглиблення співпраці між Україною та Європейським Союзом, зокрема, у сфері агропромислового комплексу.

У результаті створення зони вільної торгівлі розпочнеться процес зближення економік України та країн – членів ЄС і послідовне вибудовування правил торгівлі на основі ухвалених у ЄС процедур торгівлі та технічних регламентів. Сторони створюють одна одній режим найбільшого сприяння в торгівлі у визначених секторах економіки, товар них групах і тарифних квотах, за якими й відбувається скасування та зменшення мит. Так, для агропродовольчої продукції ЄС відразу скасовує більшість ввізних мит (83,1 тарифних ліній), встановлює перехідні періоди тривалістю 37 років на 2% тарифних ліній при водночас широкому застосуванні безлімітних тарифних квот (14,9% товарів). [4]

Отже, основними напрямами розвитку агропродовольчого сектору є: − оптимізація системи урядової підтримки агропромислового комплексу та збільшення інвестицій у галузь; − розвиток зовнішньоекономічних відносин та сприяння міжнародній торгівлі; − забезпечення сталого розвитку сільських територій; − адаптацію процесів агропромислового виробництва до європейських вимог.

Література:

1.Черевко Г.В. Державне регулювання економіки в АПК : [навч. посіб.] / Г.В. Черевко – К.: Знання. – 2011. – 339 с.

2. Панченко В.В. Деякі аспекти інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки України / В.В. Панченко // Теорія і практика правознавства. – 2014. – Вип. 2(6). – С. 1–8.

3. Основні показники зовнішньої торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ucab.ua/ua/doing_agribusiness/zovnishni_rinki/osnovni_pokazniki_zovnishnoi_torgivli_ukraini.

4.Дудар В. Інтеграція аграрного сектору економіки України з Європейський Союзом у контексті функціонування зони вільної торгівлі / В. Дудар // Вісник ТНЕУ. – № 2. – 2015. – С. 7–17.

УДК 631.1.016:631.1.027

Куценко Д.І., *магістр*
Ралко О.С.*, к.е.н., доцент*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПАТ «МИРОНІВСЬКИЙ ЗВКК»

«Миронівський хлібопродукт» виглядає як інвестиційно приваблива компанія з позиції якісних корпоративних характеристик підприємства, тому що це компанія із позитивною історією діяльності (щороку нарощує обсяги виробництва та фінансові показники), вертикально інтегрована і має зрозумілу структуру, а такі активи зараз мають попит.

Західні інвестори не цікавляться нещодавно створеними компаніями, нехай навіть керованими десятком суперпрофесійних менеджерів. Сьогодні інвестуютьу підприємства зі стабільною історією розвитку.

«Миронівський хлібопродукт» правильно вибрала стратегію, оскільки розмістила акції на високоліквідному майданчику, де присутні і великі інвестиційні фонди, і дрібні індивідуальні інвестори, що дало змогу корпорації залучити кошти для подальшого розширення та розвитку.

Проте, протягом останніх років, компанія має спадну тенденцію по чистому прибутку, що не може не відобразитись на зниженні її інвестиційної привабливості. Саме тому, ми пропонуємо розглянути можливі шляхи підвищення інвестиційної привабливості «Миронівський хлібопродукт».

ПАТ «*Мироновский* завод по виготовленню круп та комбікормів» (МЗВКК) був заснований в 1979 році. Це підприємство, з якого в 1998 році почався розвиток МХП [1].З метою визначення пріоритетних напрямів підвищення інвестиційної привабливості підприємства, проаналізуємойого поточну інвестиційну діяльність.

ПАТ «Миронівський ЗВКК» є переробним підприємством. Переробна промисловість викликає інтерес у потенційного інвестора, що є позитивним для підприємства. Свою діяльність підприємство здійснює досить ефективно та є рентабельним.

Підприємство є ліквідним та платоспроможним, але негативний вплив на фінансову діяльність справляє його пряма залежність від холдингу та вертикально інтегрована система виробництва, що виключає можливість реалізувати продукцію іншим підприємствам (крім тих, що входять до складу холдингу). Можливим варіантом вирішення даної проблеми є здійснення маркетингової діяльності на рівні з логістикою.

Система управління підприємством перебуває на високому рівні. Для нього характерна лінійно-функціональна організаційна структура, яка передбачає чітку координацію функціональних служб та підрозділів. Негативним явищем є занадто низька плинність кадрів, що виключає потрапляння в організацію «нової крові» для її оновлення.

Інвестиційний клімат України, як зовнішнього середовища організації, негативно впливає на інвестиційну привабливість ПАТ «Миронівський ЗВКК». До основних проблем слід віднести нестабільність політичної ситуації, бюрократію, корупцію, високі темпи інфляції та ступінь 146онізації економіки.

На основі проведеного аналізу визначимо шляхи покращення інвестиційної привабливості ПАТ «Миронівський ЗВКК».

Більшість вітчизняних науковців виділяють такі зовнішні чинники інвестиційної привабливості, як галузь, країна розташування, географічне положення підприємства, становище на ринку, лояльність клієнтів, наявність сировинної бази, відносини з владою, форма власності та організаційно-правова форма ведення бізнесу [1]. На наш погляд, найвагомішими серед показників інвестиційної привабливості є показники незалежності в галузі та інвестиційний клімат країни.

Для підвищення інвестиційної привабливості досліджуваного підприємства нами запропоновані такі заходи:

– технічне оновлення підприємства, що в свою чергу підвищить рівень механізації та дозволить знизити витрати;

– оновлення керівного складу та підвищення кваліфікації у працівників;

– удосконалення цінової та збутової політики;

– підвищення фінансової стійкості підприємства та зміцнення йогофінансового стану;

– вихід на нові ринки, у тому числі іноземні;

– пошук резервів підвищення прибутку та його спрямування на фінансування заходів зі покращенням інвестиційного іміджу компанії;

– використання сучасних методів нейтралізації інвестиційних ризиків;

– створення системи моніторингу використання інвестицій.

Отже, реалізація запропонованих нами заходів дозволить підприємству за умов несприятливого економічного середовища покращити власну інвестиційну позицію як на вітчизняному, так і на закордонних ринках.

Література:

1. Офіційний сайт ПАТ «Миронівський ЗВКК» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mhp.com.ua/ru/operations/pao-mironovskij-zavod-po-izgotovleniju-krup-i-kombikormov.

2.Балацький О.Ф. Управління інвестиціями : [навч. посіб.] / О.Ф. Балацький. – Суми : Унів. книга, 2004. – 232 с.

3. П’янкова О.В. Використання виробниками аграрної та харчової продукції України євроінтеграції як інструменту для виходу на нові ринки [Електронний ресурс] / О.В. П’янкова, О.С. Ралко // Ефективна економіка. – 2017. – № 1. – Режим доступу: http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=ua&z=5398.

УДК 32:351

***Федченко Н.А.**, магістр*
***Ралко О.С.**, к.е.н, доцент*
Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЕКТНОГО ПІДХОДУ ДО ВІДКРИТТЯ ЗАКЛАДІВ ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ

Підходи до управління проектами дозволяють організаціям ефективно виконувати проекти, вирішуючи тим самим як внутрішні обмеження, так і динамічні зовнішні ситуації. Управління проектами дозволяє організаціям запобігати або усувати внутрішні обмеження проекту, а також адаптуватися до непередбачених змін у масштабі проекту чи цілях. Організація, залежно від своїх вимог, може прийняти стандартний підхід до управління проектами або об'єднати декілька підходів [1].

Упровадження принципів проектного аналізу та проектного менеджменту є не просто конкурентною перевагою, а необхідним інструментом бізнесової діяльності для обґрунтування управлінських рішень. Традиційно проектний підхід застосовується при розробленні бізнес-планів, обґрунтуванні комерційних проектів, при підготовці нових ідей розвитку для фінансових партнерів. Застосування принципів аналізу та підготовки проектних рішень для реалізації стратегічних ініціатив дає можливість інтегрувати методологію проектного менеджменту в управлінські процеси, надає реальний шанс компаніям сконцентрувати зусилля на досягненні стратегічних цілей,

забезпечити організаційну та ресурсну підтримку реалізації стратегії підприємства.

Розглянемо застосування проектного підходу саме до проектів у сфері громадського харчування.

Заклади громадського харчування (ресторани, бари, кафе, їдальні, піцерії, закусочні) завжди мають попит у споживачів, оскільки задовольняють одну з головних фізіологічних потреб – потребу в їжі. Якщо в закладі є своя унікальна функція, що буде задовольняти цільових споживачів, то такий проект можна дуже швидко окупити.

Порівняно з відкриттям виробничого підприємства, відкриття закладу громадського харчування потребує значно менших інвестицій, що і обумовлює його значну популярність для населення в якості початку власної справи. Достатньо незначні інвестиції, можливість оренди замість купівлі приміщення хоч і провокують популярність даного напрямку, але, як можна побачити із офіційних статичних джерел, часто закінчуються невдачею. Те, що здається легким на практиці без системного підходу та якісної розробки проекту на передінвестиційній фазі в майбутньому може збанкротувати. Серед найпоширенішим помилок: невдале розташування через помилки в аналізі конкуренції на локальному ринку; відсутність «родзинки» при відкритті ресторану, оскільки просто формату «наявність якісного харчування» недостатньо; помилки при створенні фінансової моделі проекту. Саме для врахування всіх факторів та ризиків відкриття в якості власної справи закладу громадського харчування нами застосований проектний підхід, що дозволить ще на етапі проектування проекту в його передінвестиційній фазі все передбачити і успішно реалізувати проект [2].

Надамо стислий опис проекту. Місія проекту – підвищення культури споживання населення та цікаве проведення дозвілля. Основною проблемою, яку потрібно вирішити за допомогою цього проекту, є збільшення кількості закладів громадського харчування з високим рівнем обслуговування, приємною атмосферою та смачною кухнею, що буде доступною жителям міста Сміли, а також можливість зіграти в улюблені ігри на sonyplaystation (такої можливості немає ще ні в одному закладі громадського харчування в місті). Кінцеві результати, тобто окупність проекту буде залежати від кількості чеків на день/місяць.

Таким чином, при застосуванні проектного підходу до відкриття закладу громадського харчування нами були визначенні місія та коло проблем, які будуть вирішені за рахунок реалізації проекту, що вже на початковому етапі створить передумови для успішного бізнесу.

Отже, проектний підхід має ряд переваг по відношенню до інших підходів, оскільки за своїм визначенням та призначенням він працює з ситуаціями невизначеності та обмежень, які надто поширені сьогодні на ринках та у галузях, з якими організації якось повинні справлятись. Також, від самого початку цей підхід формує такі важливі параметри як цілі, кінцеві результати, команда та розподіл в ній ролей, план-графік, критерії успіху,тощо.

Література

1. Differing approaches to project management [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.business2community.com/strategy/differing-approaches-to-project-management-0154472.

2. Ralko Oleksandra Planning and Control at the Enterprise. Operational Strategyas a Basis for Designing Operational System. Organizational of Auxiliary and Service Production // Collection of casestudies for students of economics and management specialities. Book / Tetiana L. Mostenska, Oleksandra Ralko (scientific editors). – Kyiv : National University of Food Technologies, 2014. – 376 p. – P.74–85.

УДК 338.46:658:012

***Шумак Ю.О.**, бакалавр*
***Ралко О.С.**, к.е.н, доцент*
Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

НЕОБХІДНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНОЮ СИСТЕМОЮ ПІДПРИЄМСТВА ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЙОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ

Виникнення логістики виникло у результаті тривалої інтеграції та еволюції таких наук та концепцій як маркетинг та виробничий менеджмент. Сьогодні до логістики відносять управління людськими, інформаційними, фінансовими та іншими потоками, що мають місце в економічних системах. Проте, на сучасному етапі розвитку економіки логістика не може існувати без поняття «управління», оскільки воно є основою ефективності функціонування та життєдіяльності будь-якого підприємства[1].

Використання логістики є одним з резервів підвищення економічної ефективності підприємства. Підвищення конкурентоспроможності підприємств значною мірою залежить від ефективності їх логістичної діяльності та управління цією системою. Це обумовлює потребу в проведенні постійного моніторингу ефективності логістичних процесів та ефективності системи логістики.

Логістична система на підприємстві - це цілісна сукупність елементів, які володіють певними характеристиками, різнорідні за якістю, взаємодіють між собою та можуть бути поєднані в підсистеми. Логістичні системи створюються на підприємстві з метою забезпечення постачання продукції в заданий час в потрібній кількості з максимально можливою якістю та мінімальними витратами. Основним завданням побудови ефективного механізму управління логістичною системою підприємства є оптимізувати та вдосконалити вже існуючу логістичну систему як в перспективі її функціонування, так і в реальному часі.

Під час формування логістичної системи на підприємстві необхідно враховувати безліч факторів та постійно збирати відповідну інформацію. Обов’язковим є створення механізму управління логістичною системою, що є одним із можливих інструментів управлінського персоналу та аналогом системи управління базами даних, а також найбільш дієвим засобом для підвищення ефективності функціонування підприємства.

Перерахуємо основні дані, які використовуються під час функціонування механізму управління логістичною системою [2]:

1) інформація про ринок, про структуру ринку, його обсяг, стабільність, кількість покупців та їх характеристику, розміщення замовників, законодавство, політика державного економічного регулювання тощо;

2) інформація про виробництво, а саме про потреби в матеріальних ресурсах, обладнанні та комплектуючих виробах, можливість постачання по кооперації, технологію виробництва, оснащення виробництва та рівень завантаження потужностей, тощо;

3) інформація про матеріальні потоки, що складається з характеристики особливостей та стану матеріальних потоків, інформації про вантажі, що переміщуються, маршрути слідування, сукупний час постачань, тощо;

4) дані про інформаційні потоки, дані про систему інформаційного забезпечення, інформація про комунікаційну інфраструктуру, технологію обробки,можливості зберігання та накопичення інформації тощо.

Формуючи механізм управління логістичною системою необхідно враховувати той факт, що створюваний механізм повинен бути здатним до гнучкого реагування та вираховування змін у ринковій та виробничій ситуаціях. До таких мінливих умов зовнішнього середовища можна зарахувати зміни попиту на товари та послуги, вибуття зі строю технологічного обладнання, зміни транспортних тарифів, тощо. Тому управляюча логістична система на підприємстві обов'язково є системою зі зворотним зв'язком.

Розглядуваний механізм створюється для управління логістичною системою (ЛС), в якій, по-перше, повинна відбуватися інтеграція ланок ланцюжка постачань в єдину систему, що забезпечить ефективне управління матеріальними, фінансовими, інформаційними та трудовими потоками;по-друге, існує необхідність інтеграції контролю над рухом та використанням номенклатури сировини, матеріалів та іншої продукції, що надходить у виробництво, а також готової продукції, що постачається споживачу;по-третє, обов'язково треба забезпечити ефективну взаємодію та узгодженість побудови та функціонування елементів логістичної системи.

Лише ретельне дослідження функціональних сфер логістичної системи, чітке формулювання завдань, поставлених перед створеною на підприємстві ЛС та розуміння поставлених цілей перед розробниками логістичної системи, надасть можливість створити на підприємстві ефективну логістичну систему та ефективний механізм управління нею. Лише узгодженість дій управлінців, науковців, працівників підприємства та спеціалістів з логістики виведе підприємство на вищий рівень функціонування та затвердить його положення на споживчому ринку.

Література:

1. Чорний А. Чинники удосконалення управління логістичною діяльністю на підприємстві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://econf.at.ua/publ/konferencija_2015_12_16_17/sekcija_5_ekonomichni_nauki/chinniki_udoskonalennja_upravlinnja_logistichnoju_dijalnistju_na_pidpriemstvi/36-1-0-708.

2. Пальчик І.М. Логістичне управління підприємством – теоретико-методичний аспект / І.М. Пальчик [Електронний ресурс] / Ефективна економіка. – 2014. – № 10/ – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3442.

3. Ралко О.С. Формування стратегії розвитку підприємства / О.С. Ралко // Наукові праці НУХТ – К. : НУХТ. – 2010. – Режим доступу: http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/handle/123456789/1625.

***Золоторучко А.О.**, бакалавр*
***Орехівський В.Г.**, к.е.н., доцент*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В АПК УКРАЇНИ

Збільшення попиту на українську сільськогосподарську продукцію обумовлює інтерес місцевих аграріїв до подальшого розвитку свого бізнесу. Як наслідок, помітне зростання капітальних інвестицій в цю сферу економіки протягом останніх кількох років.

Лише за три квартали 2017 р. капітальні інвестиції збільшилися, порівняно з відповідним періодом минулого року майже на 40%, сягнувши 41 млрд. грн. Нагадаємо, що за весь 2016 рік інвестиції в АПК становили 44 млрд. грн.

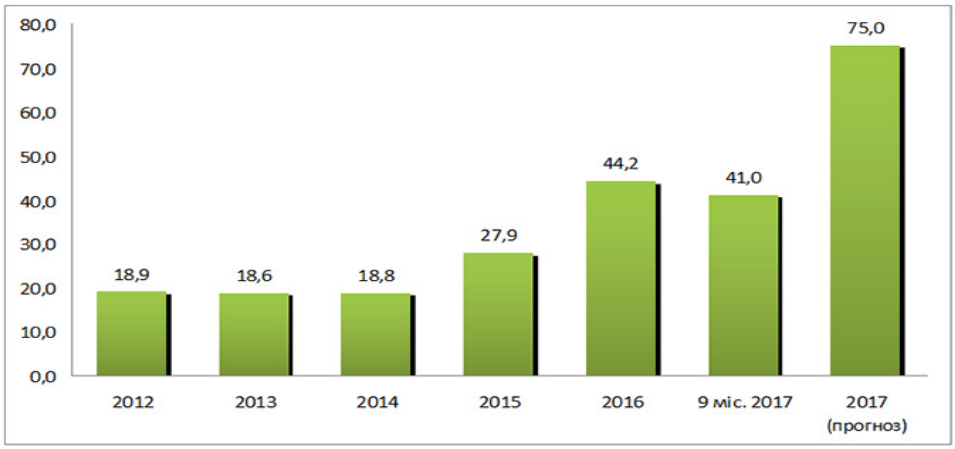

Рис. 1. Обсяг капітальних вкладень в сільське господарство, *млрд. грн*

Як бачимо, за період з 2015 по 2017 рр. обсяги капітальних інвестицій в АПК зросли більше ніж в два рази. На думку Григорія Перерви, очільника авторитетної дослідницької агенції Євро-Рейтинг, відтак можна зробити припущення, що за підсумками поточного року цей показник може становити 55-60 млрд. грн. Це нижче, ніж прогнозував Інститут аграрної економіки на початку цього року, але більш ніж в три рази перевищує довоєнні показники.

Основні причини, які стимулюють інвестиції в сільське господарство: стабільне зростання попиту на продукцію АПК, зменшення ризиків, порівняно з очікуваними на початку бойових дій, вплив реформ, можливість диверсифікувати ринки збуту продукції, високим рівнем інвестиційної привабливості та збуту сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки. Позитивним фактором є й зростання інвестицій в сільгоспмашини та обладнання. Це пов'язано і з розширенням посівних площ, і з бажанням оновити парк існуючого обладнання. Рослинництво залишається локомотивом розвитку аграрної сфери і ключовим продуктом експорту. Загалом в Україні є потенціал стати житницею світу та перетворитись на одного з основних гравців у питанні глобальної продовольчої безпеки. Зокрема, сприятливий клімат, наявність родючих ґрунтів (32,5 млн. га орних земель, з яких 19,4 млн. – чорнозем, що становить 1/3 всіх його світових запасів світу, недорога робоча сила, достатньо розвинена інфраструктура, близькість до найбільших міжнародних ринків – усі ці характеристики формують в Україні потужний агропотенціал, що має надати їй змогу стати передовим експортером сільськогосподарської продукції у світі.

Можливим перспективним напрямом інвестування може стати й тваринництво, яке віднесено державою до пріоритетів в сільськогосподарській сфері. Але, враховуючи не зовсім вдалий попередній досвід роботи більшості фермерів в цьому секторі, його подальший розвиток буде пов'язаний саме з державною підтримкою.

А ось оцінити обсяги іноземних інвестицій в АПК значно складніше. На сьогодні не існує офіційної розшифровки притоку та відтоку іноземних інвестицій за сферами та галузями економіки. А дані щодо іноземних інвестицій, які надаються накопиченим підсумком є малоінформативні: вони коригуються на курсові різниці. Як наслідок, величина іноземних інвестицій може зростати або зменшуватися, не відображуючи при цьому реальну картину справ. Тому тут можна орієнтуватися винятково на дані щодо створення підприємств з іноземними інвестиціями, або про їхнє закриття. І тієї і іншої інформації зараз недостатньо для визначення сталої тенденції.

За цих умов українські сільгоспвиробники мають розраховувати в першу чергу на власні ресурси, державну підтримку та грантові та міжнародні програми технічної допомоги. Іноземний інвестор поки ще остерігається активно вкладатися в аграрний бізнес, а банківське кредитування не може запропонувати умови та обсяги, котрі відповідають потребам сільського господарства держави. Євро-Рейтинг вважає, що певні позитивні зміни можуть відбутися вже на початку наступного року. Основна умова – вирішення питання вільного обігу землі. В цьому випадку в сільське господарство і супутні галузі переробки мають надійти значні капітали як вітчизняних, так і іноземних інвесторів. Зволікання ж з відкриттям ринку землі створюватиме подальший штучний інвестиційний голод, котрий перешкоджатиме розвитку АПК України.

Щодо найбільш вірогідних груп інвесторів після відкриття ринку землі, то ними можуть стати:

– інвестори з офшорів, котрі достеменно знають механізми ринкових відносин в країні, включаючи процедурні нюанси купівлі-продажу і експлуатації землі, і котрі не проти вкластися в перспективний актив;

– транснаціональний капітал, який на рівних веде діалог з центральними органами влади і зацікавлений в «українській» ланці для свого технологічного циклу.

А ось середні іноземні інвестори (насамперед з країн Євроспільноти), що зацікавлені в зростанні виробництва через розвиток місцевої економіки, будуть вичікувати рік-два, щоб краще оцінити свої ризики (як комерційні, так і правові). Щоправда за вказаний період малоймовірно, що будуть нівельовані на практиці ризики, пов'язані з дотриманням прав власності, ефективністю судової системи, діями адміністрацій на місцях тощо.

Література:

1. Дудар В. Інтеграція аграрного сектору економіки України з Європейський Союзом у контексті функціонування зони вільної торгівлі / В. Дудар // Вісник ТНЕУ. – № 2. – 2015. – С. 7–17.

2. Зінчук Т.О. Проблеми адаптації аграрного сектору економіки до умов Угоди про зону вільної торгівлі Україна-ЄС / Т.О. Зінчук // Економіка АПК. – 2015. – № 5. – С. 79–87.

3. Петренко К.В. Аналіз розвитку агропродовольчого сектору України / К.В. Петренко, А.Є. Давидович // Актуальні проблеми економіки і управління. – К. : НТУУ «КПІ». – 2017. – Вип. 11.

УДК 631.15/16

Поштар М.С., *бакалавр*
Пронькіна І.В.*, бакалавр*
Мовчун С.В., *старший викладач*
Університет державної фіскальної Служби України
(м. Ірпінь, Україна)

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ІНВЕСТИЦІЙ В АПК УКРАЇНИ

Агропромисловий комплекс є базовим сектором народного господарства України, тому для забезпечення його ефективного функціонування необхідні значні інвестиційні ресурси. Проте в Україні інвестиційна активність внутрішніх і зарубіжних інвесторів значною мірою стримується за рахунок несприятливого інвестиційного середовища, цілої низки зовнішніх і внутрішніх чинників. Зважаючи на цепитання підвищення ефективності інвестиційного процесу є одниміз нагальнихна цьому етапі розвитку економіки держави.

Стан інвестиційного клімату України та розвиток агропромислового комплексу вивчали вітчизняні вчені О. Рогач, М. Дем'яненко, М. Гарасимчук, Г. Мазур, Н. Петруня, І. Шалигіна, О. Євтушевська. Вчені розглядали вихід аграрного сектору з кризової ситуації, розвиток конкурентоспроможного виробництва за рахунок відновлення матеріально ресурсного потенціалу. Однак, розв'язання проблеми інвестування та сталого розвитку цього комплексу так і залишаються невирішеними [1].

Агропромисловий комплекс (АПК) – це сукупність взаємопов'язаних галузей породного господарства, об'єднаних своєрідною цільовою функцією (забезпечення населення продуктами харчування і предметами народного споживання сільськогосподарського походження), що розвиваються відповідно до конкретних природно-географічних і суспільно-географічних особливостей території.Агропромисловий комплекс України – це цілісна народногосподарська система взаємопов'язаних в своєму розвитку галузей, які забезпечують виробництво сільськогосподарської сировини та продовольства, їх заготівлю, зберігання, переробку і реалізацію населенню [2].

Необхідновідзначити, щопотреба АПК України у відзначених видах інвестицій неоднакова.Найбільшу цінність мають нові технології устаткування; ноу-хау, вільно конвертована іноземна валюта. З іншого боку, можливості вкладення тих чиінших видів інвестицій часто різнів різних іноземних інвесторів у залежності від країни походження.Тому проблему залучення закордонних капіталів в АПК України доцільно розглядатиякдиференційоване по інвесторах з розвинутих країн, ізкраїннатериторіїколишнього СРСР, з країн з перехідною економікою.

Кардинальні інституціональні зміни в АПК України проходили одночасно зі становленням нових форм господарювання, спадом виробництва і соціальним занепадом.Відсутність злагодженого механізму регулювання ринку, ефективної підтримки вітчизняних товаровиробників, стабільних кредитних ресурсів поставила багатьох сільськогосподарських підприємств на межу банкрутства [3].

В останні роки відбулися деякі зміни інвестиційних пріоритетів в АПК. Основний приріст інвестицій спрямовано в сільське господарство, особливо у тваринництво. На сьогодні, це одна із пріоритетних галузей для інвестування в сільському господарстві.

Нині сфера АПК набуває привабливості для іноземних інвесторів, оскільки [4]:

–потенційно висока привабливість харчової і переробної промисловості; стабільний ринок збуту;

– швидка окупність вкладень;

– місцеві органи влади зацікавлені в розвитку галузей АПК.

В Україні іноземний капітал нині особливо необхідний у тих сферах економіки, активізація яких допоможе вивести її з кризового стану, зняти наростаюче соціальне напруження в суспільстві. Це, насамперед, виробництво продуктів харчування, товарів широкого попиту та послуг, ліків, іншої життєво важливої продукції.

Агропромисловий комплекс країни має необхідні передумови для широкого залучення іноземних інвестицій, а саме: родючі чорноземні ґрунти, розвинуту транспортну інфраструктуру, вигідне географічне розташування, наявність робочої сили, ненасиченість продовольчого і ресурсного ринків. Проте існує ряд факторів, які перешкоджають надходженню іноземних інвестицій в аграрний сектор України [5].

Виробництво сільськогосподарської продукції завжди було і залишається досить ризикованим видом діяльності, адже залежить від кліматичних умов. Землі сільськогосподарського призначення не підлягають приватизації та продажу, тому неможливо визначити реальну ринкову ціну землі. Через відсутність застави і сезонність виробництва банки не можуть надавати довгострокові кредити.

Не слід забувати, що економічна ситуація в Україні є нестабільною, досі не вирішені основні напрями та стратегії розвитку народного господарства. Недосконала нормативно-правова база, відсутність налагодженої системи купівлі-продажу землі, іпотечного кредитування, поширення корупції, тіньової економіки, високі податки дещо відлякують іноземних інвесторів [6]. Щодо політичної ситуації в країні, експерти стверджують, що постійна боротьба за владу, нестабільність створюють ризиковані умови для залучення інвестицій. Досить часто іноземні інвестори не мають доступу до інформації про природно-кліматичні умови окремої території чи регіону, відсутні переклади карт на іноземні мови. Тільки в декількох областях за допомогою міжнародних організацій створені сільськогосподарські дорадчі центри.

Активізація інвестиційної діяльності буде досягатися за рахунок концентрації зусиль на пріоритетних напрямах розвитку аграрного сектору на основі формування національної, галузевих, регіональних та інших інвестиційних програм. Особливе значення серед них має Державна інвестиційна програма розвитку АПК в тому числі і аграрного сектору, якою визначено інвестиційні пріоритети на рівні як держави, так і регіонів та враховано зональні організаційно-економічні особливості. Реалізація зазначеної програми спрямована на збереження й модернізацію існуючих та створення нових робочих місць, збільшення зайнятості та підвищення доходів населення, отримання додаткових орендних платежів, активізацію діяльності підприємств та розвиток зовнішньоекономічних зв’язків, розвиток соціальної інфраструктури села, охорону навколишнього середовища тощо [7].

Література:

1.Проблеми інвестицій АПК України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: : http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1481/1/Грицюк %20І.%20В.%20Проблеми%20інвестицій%20АПК%20України.pdf

2. Земельний кодекс України // ВВР – 1993. – № 10 – С. 79.
3. Калашнікова Т.В. Інвестиційне забезпечення розвитку аграрного сектору економіки / Т.В. Калашнікова // Економіка АПК. – 2009. – № 8. – С. 79–84.
4. Коденська М.Ю. Інтеграція як фактор активізації інвестиційної діяльності / М.Ю. Коденська // Економіка АПК. – 2006. – № 6. – С. 24–31.
5. Сугай Т.Ю. Стан інвестиційного клімату в АПК України / Т.Ю. Сугай // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 10. – С. 18–24.
6. Семикіна К.В. Проблеми інвестування агропромислового комплексу України / Семикіна К.В. // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2011. – № 1. – С. 85–89.
7. Шебанін В.С. Системне оновлення і розвиток матеріально-ресурсного потенціалу сільського господарства (організаційно-економічні аспекти) / В.С. Шебанін. – К. : ННЦ ІАЕ. 2005. – 276 с.

УДК339.924

***Колодич В.С.**, магістр*
***Власенко Т.О.**, к.е.н.*
Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ВЕЛИКИЙ ШОВКОВИЙ ШЛЯХ ЯК ОДНА ІЗ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ФОРМ СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА КИТАЙСЬКОЮ НАРОДНОЮ РЕСПУБЛІКОЮ

У сучасних умовах міжнародні економічні відносини переростають традиційні рамки зовнішньоторговельних операцій та характеризуються появленням нових форм співробітництва, що дає можливість більш повніше використовувати міжнародний поділ праці. Великий шовковий шлях являється однією із альтернативних інвестиційних форм, яка по своїй сутті принципово відрізняється від інших рядом особливостей, які забезпечують ефективнішу взаємодію між країнами.

Метою публікації є дослідження співпраці України та Китайської Народної Республіки у розрізі Великого шовкового шляху як альтернативної інвестиційної форми.

Іноземні інвестиції відіграють важливу роль у справі збільшення та відновлення виробничих ресурсів відновлення, а також у забезпеченні високих темпів економічного росту.

Саме інвестиційне співробітництво можна тлумачити по-різному, зокрема, як вид міжнародних економічних відносин що включають три типи інвестицій: реальні інвестиції;фінансові;інтелектуальні [1, с. 208].

Світова та китайська економіки значною мірою пов'язані між собою сьогодні, тому створення «Одного поясу й одного шляху» базується саме на прагненні сучасного світу до глобалізації економіки, багатополярності, інформатизації суспільства і культурного різноманіття, а отже, відповідає інтересам світового співтовариства. Даний проект втілює в собі активні пошуки нової форми міжнародного співробітництва.Шлях побудований у формі своєрідно кола, що дозволить ефективніше взаємодіяти сторонам проекту «Новий Шовковий шлях».

Чітко прослідковується мета Нового Шовкового шляху, а саме відкрити собі доступ у Європу, тому Україна у даному випадку являється лише частиною великого проекту.

Цей проект дуже масштабний та амбіційний і тільки від правильної політики залежатиме чи зможе Україна скористатися перевагами учасника «Нового Шовкового шляху» чи ні. Адже, існує можливість не використовувати територію України для створення Нового Шовкового шляху. Що у свою чергу загрожуватиме України втрати надприбутків, які могли б стати можливі при правильній поведінці нашої країни відносно Китайської Народної Республіки.

Інвестиційне й торгове співробітництво, а також вільне переміщення капіталу – важлива частина проекту. Слід зосереджуватися на створенні сприятливих умов для торгівлі, усувати інвестиційні й торгові бар'єри, стимулювати взаємовигідний обмін та доповнення переваг одне одного, вивільняти потенціал співробітництва, збільшувати динаміку економічного розвитку країн регіону [2].

Послідовна політика китайського керівництва з реалізації проекту «Пояс і шлях» може збільшити обсяги торговельно-економічного співробітництва Китаю з країнами-учасницями програми. За даними Міністерства комерції КНР, в першому кварталі 2017 року загальний об’єм торгівлі Китаю в рамках «Поясу і шляху» зріс у порівнянні з аналогічним періодом минулого року на 26,2 %, – до 1 трлн 655,3 млрд юанів. При цьому обсяг китайського експорту у ці країни збільшився на 15,8 %, тобто, до 937,6 млрд юанів (становив 28,2 % від усього китайського експорту), а імпорт — зріс на 42,9 % до 717,7 млрд юанів (склав 25 % від загального обсягу китайського імпорту). Збільшились і обсяги взаємних інвестицій. В першому кварталі поточного року прямі нефінансові інвестиції КНР в економіку 43 країн-учасниць проекту «Пояс і шлях» склали 2,95 млрд дол. США, що становило 14,4 % від усіх закордонних китайських інвестицій. За цей же період за участю згаданих країн у КНР було створено близько 800 спільних підприємств (на 40 % більше, ніж за аналогічний період минулого року) із загальним обсягом реалізованих інвестицій в 8,45 млрд юанів [3].

Таким чином розвиток залізничного сполучення є складовою реалізації довгострокових стратегічних цілей КНР щодо світового лідерства. Китай при реалізації стратегії просування своєї сучасної продукції на європейські ринки враховує можливості використанням транзитного потенціалу України. Розвиток української транспортної мережі в контексті трансконтинентальних перевезень цілком відповідає китайським інтересам щодо розширення торгівлі з Європою [4].

Для підтримки проекту Китай утворив Фонд розвитку Шовкового шляху з капіталом у 40 млрд. доларів. Створений також за ініціативою Китаю Азіатський банк інфраструктурних інвестицій (AIIB) з капіталом у 50 млрд. дол. США (з перспективою збільшення до 100 млрд. дол.) поступово перетворюється на ключову інституцію, що інвестує у проекти у країнах на Шовковому шляху на додачу до капіталів, які вкладають китайські бізнес структури. Наразі банк уже фінансує проекти в Індонезії, Індії, Бангладеш та Пакистані, які пов’язані з ініціативою «Один пояс, один шлях». Хоча Україна першою серед Європейських країн на найвищому рівні заявила про підтримку китайської ініціативи, подальший розвиток подій в Україні призвів до того, що досі участь України у цьому проекті є декларативною. А спроба на початку 2016 р. здійснити практичні кроки щодо використання проекту «Один пояс,

один шлях» для транзиту товарів з України залізницею до Центральної Азії та Китаю, виявилася економічно невдалою. Наразі Київ продовжує перемовини зі своїми партнерами для зменшення тарифу перевезення товарів по одному з відгалужень Нового шокового шляху, через Казахстан та країни Закавказзя [5, с. 33].

Висновки. Економічний пояс Шовкового шляху й морського Шовкового шляху є принципово новим видом економічного співробітництва. Велику роль у проекті грає інвестиційний аспект. Адже, його реалізація не можлива без відповідних інвестиції, особливо у Україні. Відповідно КНР достатньо багато інвестує різні галузі у Україні. Але на теперішній час потенціал щодо інвестування майже не використаний, незважаючи на активне фінансування Китаю економіки України.

Література:

1. Дахно І.І. Міжнародне приватне право: [навч. посіб. для студентів ВНЗ] / І.І. Дахно. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 314 с.

2. Чжан Сіюнь «Один пояс – один шлях» // Дзеркало тижня. – 2015. – 24 квітня. – Режим доступу: https://zn.ua/international/odin-poyas-odin-put-_.html.

3. Гвоздь В. Китай сьогодні. Огляд подій (24.04–02.05.2017). Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень. Геополітичний щоденник. – Режим доступу: http://bintel.com.ua/uk/article/obzor_sobytij_vokrug_knr_12/.

4. Клименко І.В. Щодо окремих питань розвитку економічного співробітництва України та Китаю в сучасних умовах. – 2013. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/articles/1359/.

5. Аудит зовнішньої політики: Україна – Китай / [А.З. Гончарук, Є.В. Гобова, В.О. Кіктенко, О.А. Коваль, С.А. Кошовий]. – Інститут світової політики, 2016. – 58 с.

УДК 330.567.2

***Milman L.M.**, applicant*
The National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)

INVESTMENT RESOURCES OF HOUSEHOLDS

Savings and household investment play an important role in the modernization processes in economy and country's economic growth as they are potentially able to accumulate significant domestic resources to achieve this growth. However, the lack of appropriate mechanisms of transforming household savings into an investment resource for further financing of state programs for economy modernization, innovation projects, etc. requires significant external borrowing and an increase of state and corporate external debt. The shortage of investment resources that occurs from the decrease in the volume of foreign investment and the directing of internal resources abroad, the lack of measures to improve the domestic investment climate in Ukraine for households and other investors, leads to technological lagging production processes, low competitiveness of domestic enterprises and narrowing of segments on the domestic and external markets, complications of import substitution implementation and expansion of the domestic market, etc.

The priority of state policy of developed countries regarding households is stimulation of the investment orientation of spending revenues, that is, transformation into organized forms of savings. The propensity for saving depends on the level of real household incomes. Low-income groups do not have savings opportunities at all.

Households decide on the proportion of consumption and savings, both on the basis of current gross income in kind and in cash, and on the basis of expected future income, due to the presence of disproportions in income generation in different periods of functioning. The size of the potential savings of households of organized and unorganized form is compared with government and corporate investments in the real sector, and according to some estimates, with the volumes of the gross domestic product. Thus, in Japan, the accumulation of the population is about 245% of GDP, in the United States – 300%, in France – 135% [4, p. 12].

The main factors of savings forming are the volume of received income, consumption costs, objective and subjective factors that influence the propensity of saving, as well as the interest rates of commercial banks, the level of taxes, the level of trust in financial market institutions, etc.

According to the calculations carried out on the basis of the data of State Statistics Service of Ukraine [2], the marginal propensity to save in Ukraine is not high. In 2006-2012 the share of savings in households income ranged from 8.2 to 12.2%. 2010 was exception. This is the first year of recovery after the crisis of 2008-2009, when the share of savings reached almost 17%, which was explained by the need to return bank loans) [1].

Attention to the forming of incomes and expenditures of households in Ukraine is increasing, because its role in the economic system of the country is gradually increasing. An important significance of the income and expenditure of households is that they reflect of households participation in the distribution and re-distribution of gross domestic product and national income, provide a basis for reproduction, form the living standards of the population, create the preconditions for the development of human capital, contribute to the forming of a steady demand for goods and services, are a source of investment resources in the national economy of the state. Transformation of the population's savings in investment is one of the most urgent issues, since the attraction of financial resources for the forming of savings by Ukrainian households is not used in full.

During past twenty years, the negative practice of investing in households has reduced motivation and leads to the implementation of investment potential outside Ukraine due to the unethical behavior of financial intermediaries.

Mechanism transformation of household savings into investment resources has its own specifics in different countries. This mechanism includes: operations on the stock market (purchase of securities); mediation (through financial and credit institutions that accumulate free financial resources of households). In Ukraine, the state is influencing the forming of savings and their transformation into investments by monetary policy of the National Bank. If the interest rate increases, there is an increase of stimulation of savings and placing its in banks accounts.

The challenge is determination of investment form to generate revenue and save the principal amount of the investment. The most widespread directions of investment of Ukrainian households are: placement of funds in deposits in banks, changes of funds in foreign currencies (euros and dollars). Also, the population invests in real estate by buying it in the primary or secondary market, take part in construction financing funds [3, p. 47].

Transformation savings into investment depends on creation a supportive environment. Then, raising of the level of national savings can be transformed into an increase of the rate economic growth as a consequence of modernization transformations in economy. But, in order to have a significant impact on the economy development, such savings should make a significant share of gross

domestic income (not less than 12-14% of GDP). An example can be the countries that in the 60's and 80's of the XX century reached impressive growth rates: Japan – with a savings level of 20%; Germany – 11%; France – 12% [5].

Countries that invest a significant part of their income and consume less, reach the high rates of national economy growth and labor productivity. Conversely, those countries that consume a higher part of their income and invest less, develop more slowly. Population savings in poor countries have a much greater impact on economic growth than in developed countries. Due to Ukraine is not yet a developed country, savings are of strategic importance for economy modernization and ensuring economic growth.

Due to the fact that the need for the real sector of the economy in labor services and the chances of employment of unemployed persons with official income has significantly decreased, it is necessary to proceed to the forming and implementation of national projects that would involve the employment of temporarily unemployed people in productive labor.

Therefore, household savings processes, based on their economic essence and purpose, are to ensure the forming of gross disposable income, which is potentially able to increase the formation and investment in new means of production, other products of the investment market. Unrealized investment resource reduces potentially possible GDP growth in the future and generates cash from financial flows and turnover, which negatively affects economic growth. In the conditions of socioeconomic instability motivation households to investment in the real sector of the economy are deformed. As a result, the probability of spreading non-financial norms of economic behavior of households and shadowing their incomes increases. Low investment activity of the population is result of loss of confidence in Ukrainian securities, inability to invest in foreign securities, weakness of financial instruments, underdevelopment of stock markets, and financial illiteracy of the population.

To improve the situation, it is necessary: development and support of small and family business; activation of the secondary market of securities; development of joint investment institutions; creation of the securities market infrastructure for the direct investment of the population in securities; development of state protection system of individual investors interests; informing the population about the possibilities and benefits of financial instruments, as well as the possibility of use personal financial managers and financial advisers. This will allow households effectively manage their own financial resources.

References

1. Кравчук К. Трудова міграція як фактор економічного зростання в Україні. Аналітична записка М3/2014 ; Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. – К., 2014. – 15 с.

2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.gov.ua/.

3. Степанова А. Заощадження домогосподарств як важливий інвестиційний ресурс країни / А. Степанова, Є. Удод // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2012. – Вип. 136. – С. 45–50.

4. Тарасюк М. Роль та особливості функціонування фінансів домогосподарств у ринковій економіці / М. Тарасюк // Інноваційна економіка. – 2013. – № 9. – С. 11–16.

5. Allianz Group Annual Report 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.allianz.com/v_1426595532000/media/investor_relations/en/results_reports/annual_ report/ar2014/ar2014_group.pdf.

Секція 4. Управління проектами

УДК 005.8

***Недбайло Г.М.**, магістр*
***Кучай О.В.**, д.пед.н.,*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

СИСТЕМНА МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ

На сучасному етапі розвитку українських підприємств характеризується позитивними змінами, головними з яких варто вважати послідовне прагнення поліпшити свої виробничо-економічні показники за рахунок реструктуризації систем організації і управління, впровадження систем якості на базі міжнародних стандартів. Одним із можливих об'єктів змін є організаційні системи, тому актуальним є розгляд механізмів управління якістю (процедур прийняття рішень) організаційних проектів (далі ОП).

При управлінні ОП виникають складнощі у зв’язку з великою кількістю інформації стосовно якості ОП. Умовно цю інформацію можна поділити на інформацію щодо процесів управління якістю та інформацію щодо якості продукту проекту як з боку замовників, так і виконавців проекту. Тобто проблемою ОП є неоднозначність представлення якості, її складових та процесів управління якістю.

Організаційному проекту відповідає зовнішній або внутрішній суб'єкт діяльності, що, поряд із предметом діяльності, змінюється сам. Таким чином, відмінною рисою ОП є те, що в них змінюється суб'єкт управління. Інакше кажучи, в ОП неодмінно мають місце саморозвиток і самоорганізація. Таким чином, в управлінні якістю ОП на сьогодні можна виділити дві загальні проблеми – це необхідність урахування ефектів саморозвитку й самоорганізації й необхідність постановки й рішення завдання синтезу оптимального комплексу механізмів управління якістю [1, с. 147].

Слід зазначити, що всередині системи можливі зміни: переміщення окремих елементів системи; додавання нових; зміна зв'язків. Тобто система повинна мати властивість адаптації залежно від внутрішніх і зовнішніх факторів. Крім того, у зв'язку зі своєю динамічністю вона повинна мати цілісність і постійно удосконалюватися у всіх напрямах розвитку проекту.

Реформування підприємства, реалізація концепції нової системи управління, створення нової організації або проведення міжнародного форуму – як організаційні проекти характеризуються таким:

– цілі проекту заздалегідь визначені, однак результати проекту кількісно і якісно важче визначити, ніж у інших типах проектів, тому що вони зв'язані, як правило, з організаційним поліпшенням системи;

– строк і тривалість визначаються попередньо та можуть уточнюватися;

– ресурси надаються у міру можливості;

– витрати на проект фіксуються й піддаються контролю на економічність, однак вимагають коректувань у міру просування проекту.

Відповідно до стандарту «ISO 10006:2005 Системи управління якістю. Настанови щодо управління якістю в проектуванні»: проект – унікальний процес, що складається з набору взаємопов'язаних і контрольованих робіт з датами початку й закінчення і розпочатий, щоб досягти мети відповідно до конкретних вимог, включаючи обмеження за часом, витратами і ресурсами [2, с. 296-297].

Представлена модель – це сукупність взаємозалежних і взаємодіючих елементів: системи якості по ISO серії 9000, 10006 інших стандартів у галузі управління проектами, моделей та методів управління якістю ОП, структурних елементів системи якості проектів, «петлі якості», модифікованого циклу Демінга, що забезпечує удосконалювання якості на всіх стадіях управління проектами.

Наголошуючи на необхідності дослідження системного управління якістю організаційних проектів необхідно:

– визначити сутність та особливості управління якістю організаційних проектів;

– за допомогою системного аналізу розробити окрему структуру (системну модель), тобто модель та алгоритм комплексного управління якістю ОП, яка б дозволила класифікувати процеси управління якістю та вартісні витрати на забезпечення якості проекту на усіх фазах життєвого циклу. Така модель на стратегічному рівні управління повинна забезпечувати розуміння усіх аспектів управління якістю організаційних проектів, розвиток та вдосконалення організаційної системи, переводити її до нового якісного рівня.

Отже, ОП як зміна організаційної системи може впливати на зміни складу, структури, припустимих множин цільових функцій, інформованості й порядку функціонування. Зміни можуть і повинні торкатися в загальному випадку всіх перелічених параметрів, і пошук оптимального з точки зору якості результату проекту полягає у визначенні найбільш ефективної допустимої комбінації всіх параметрів організаційної системи. Визначимо, що являє собою якість ОП. Для початку визначимо, що таке якість проекту. Якість проекту – це ступінь відповідності сукупності його характеристик вимогам проекту [3, с. 81].

Таким чином можна сказати, що якість організаційного проекту – це ступінь відповідності сукупності характеристик проекту вимогам організаційної системи. Тоді управління якістю організаційного проекту – це діяльність, яка спрямована на досягнення відповідності результатів організаційного проекту виявленим потребам і очікуванням щодо організаційної системи. Потреби звичайно зводяться до: складу організаційної системи; структури організаційної системи; цільових функцій учасників організаційної системи; множини припустимих дій учасників організаційної системи; інформованості та економічних вимог; порядку функціонування; культурно-історичних вимог.

Наведена системна модель управління якістю ОП є динамічною системою, здатною до модифікації, що має гнучкість і постійно може пристосовуватися до

зміни вимог щодо якості й інших факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, які впливають на проект. Модель на стратегічному рівні управління повинна забезпечувати розвиток та вдосконалення системи, переводити її на новий якісний рівень. Системна модель управління якістю організаційних проектів дозволяє найбільше повно представити життєвий цикл проекту, що охоплює стадії концепції, розробки, освоєння, реалізації, завершення.

Література:

1. Новиков Д.А. Теория управления организационными системами / Д.А. Новиков. – М. : МПСИ, 2005. – 584 с.

2. Новиков Д.А. Модели и методы организационного управления инновационным развитием фирмы / Д.А. Новиков, А.А. Иващенко. – М. : КомКнига, 2006. – 332 с.

3. Бушуев С.Д. Управление проектами: Основы профессиональных знаний и система оценки компетенции проектных менеджеров / С.Д. Бушуев, Н.С. Бушуева (National Competence Baseline, NCB UA Version 3.0) – К. : ІРІДІУМ, 2006. – 208 с.

УДК 005.8

***Рахманіна А.С.**, магістр*
***Кучай О.В.**, д.пед.н.,*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК СТРУКТУРИ УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ

Першим кроком в побудові теоретичних положень будь-якої науки є встановлення наукових фактів. За умов сучасної економіки основним фактором успіху проектів є активність зацікавлених сторін м’якого компоненту.

За фактичних умов проекту активність зацікавлених сторін змінюється з доцентрової на відцентрову, що загрожує безперервності діяльності за проектом. В області управління проектами ця проблема досліджувалась раніше в рамках парадигм, підходів, методологій, які належать до натуралістичного підходу.

Однією з базових категорій предметної області управління проектами та програмами є проект. Її розгляд з позицій теорії самоорганізації (синергетики), яка дозволяє з найбільш загальних позицій поєднати бачення проекту як цілого та його руху протягом життєвого циклу, дає розуміння проекту як нелінійної, відкритої, дисипативної (нерівноважної) системи (діяльності) [1, с. 13-37].

Віднесеність до певної предметної області науки сформульованих наукових фактів підтверджується результатами їх семантичного аналізу з використанням методу частотно-рангового розподілу термінів.

Аналіз частотно-рангового розподілу термінів, які використовувались під час опису наукових фактів показує, що початковий фрагмент розподілу охоплює 50% накопиченої частоти термінів з найбільшими рангами.

Можливість відтворення в науковій діяльності інших дослідників встановлених наукових фактів підтверджується їх інтуїтивним використанням під час прийняття будь-яких рішень в проектній діяльності. Це підтверджено в процесі обговорення наукових фактів на семінарах і конференціях різного рівня, в яких брали участь теоретики та практики з управління проектами.

Співвіднесеність з певною сукупністю, системою поріднених або схожих фактів підтверджена вище в процесі виведення наукових фактів. До поріднених або схожих були віднесені факти, які базуються на подіях, пов'язаних із взаємодією, але не в проектах, а в інших областях діяльності – економіці, безпеці, міжнародній діяльності.

На наш погляд, сьогодні найбільш повно наведені явища зміни внутрішніх станів та прояву їх в активності суб'єктів діяльності описані в теорії несилової взаємодії, автором якої є Ю.М. Тесля [2].

Зміна активності зацікавлених сторін в проектних ситуаціях з відцентрової на доцентрову пов'язана зі зміною їх інтроформаційного стану за рахунок прояву особистісних поведінкових компетенцій. Міжособистісні та соціокультурні поведінкові компетенції мають також значний вплив на доцентрацію вектора активності зацікавлених сторін, особливо за умови відкритості та впевненості у собі.

Специфіка управління проектами як тимчасової унікальної діяльності значно ускладнює розробку цілеспрямованих процедур та опис обставин фіксації подій, які складають суть наукових фактів.

Кожного разу процедури та обставини, в яких фіксувалась подія, були різними. Фіксація була непрямою, але інформація про такі події міститься в дослідженнях, присвячених формуванню та управлінню команд управління проектами, а також управлінню трудовими ресурсами в проектах, зокрема, конфліктами в проектах. Тому з позиції цього критерію також можна вважати, що сформульовані наукові факти не суперечать другій вимозі до наукових фактів.

Усереднення результатів спостережень та вимірювань фактично підтверджена змістом подій, які зафіксовані в наукових фактах на підставі різнопланових непрямих подій, що містили елементи події наукового факту і були зафіксовані у відповідних літературних джерелах. Різноплановість літературних джерел, які використовувались під час формування кожного конкретного наукового факту, усереднює результати спостережень.

Було визнано, що в проектних ситуаціях учасники команди формують бачення продовження своєї діяльності з позиції сукупності своїх і тільки своїх актуальних цінностей, ігноруючи особисті цінності інших зацікавлених сторін та стратегічно-сервісні цінності проекту в цілому. До останніх років проектні ситуації розглядались більшістю в масштабі команди управління проектом, проте сьогодні поширюється на зацікавлені сторони та моделі їх взаємодії в контексті проектів [3, с. 82].

Однією з характерних рис проектної діяльності є її реалізація за умовне визначеності. Тому протягом життєвого циклу проекту можна визначити точки біфуркації – проектні ситуації, в яких необхідно буде призупинити продуктно-технологічну діяльність за проектом та приймати від повідні рішення щодо варіантів її продовження. Таким чином, формалізований ціннісний профіль проекту завжди характеризується певним рівнем лінгвістичної та числової неточності, яка, в свою чергу, відбиває завжди існуючу неоднорідність зацікавлених сторін, зокрема за критеріями цінностей, знань. Це дає підставу стверджувати, що ціннісний профіль проекту, утворює лише певну ілюзію існування в проекті «гармонізованої цінності», яка протягом подальших фаз проекту буде періодично зникати (на момент початку нової проектної ситуації) та з'являтись знов (на момент завершення цієї проектної ситуації).

Змістовна перевірка побудованих системних тріад на розв'язання бінарної опозиції між двома елементами за допомогою третього (принцип додатковості Н. Бора) показала відсутність в сформульованих наукових фактах протиріч. Це підтверджує, що вони відповідають критеріям цілісності та системності. Тому ці наукові факти складають фактологічний базис управління взаємодією в проектних ситуаціях, який являє собою базис для побудови гіпотези про сутність та механізм діяльності з управління взаємодією в проектах.

Література:

1.Чимшир В.И. Проект как система : [монография] / В.И. Чимшир, П.А. Тесленко. – Одесса : Изд-во института креативных технологий, 2011. – 159 с.

2. Тесля Ю.М. Введение в информатику Природы : [монография] / Ю.М. Тесля. – К. : Маклаут, 2010. – 255 с.

3. Управление проектами: Основы профессиональных знаний и система оценки компетентности проектных менеджеров (National Competence Base Line, NCB UA Version 3.1) / С.Д. Бушуев, Н.С. Бушуева. – 2-е изд. – К. : ІРІДІУМ, 2010. – 208 с.

УДК 336.1:330.341.1(045)

***Кодіс Є. І.**, магістр*
***Халецька А.А.**, д.н.держ.упр., професор*
Університет державної фіскальної служби України
(м. Ірпінь, Україна)

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ І ПРОГРАМ

В умовах сьогодення Україна повинна мати чітку стратегічну політику, яка буде реагувати на динамічні зміни, що відбуваються у світовій економіці, з метою здійснення цілеспрямованих заходів щодо забезпечення виходу української економіки на високий рівень міжнародної привабливості і здатності стало розвиватися за інноваційно-інвестиційною моделлю.

Інноваційні проекти і програми відіграють вагоме соціально-економічне значення для країни у наступних аспектах: – створюється велика кількість

робочих місць; – виконується мультиплікаційний ефект коштів; – відбувається розвиток виробництва матеріалів і відповідного обладнання машинобудівної галузі, металургії і металообробки, нафтохімії, виробництва скла, деревообробної і фарфоро-фаянсової промисловості, транспорту, енергетики та інших супутніх галузей; – покращуються умови існування громадян України;– забезпечується функціонування всієї системи господарювання в країні; – розвиваються альтернативні форми фінансування [1].

Тому і не дивно, що складність системи фінансового забезпечення інноваційних проектів і програм є об'єктом дослідження таких науковців, як О.М. Алимова, С.Д. Бушуєва, Г.В.Возняка, В.П. Ніколаєва, Т.О. Ярошенка та інших.

Варто зазначити, що інноваційний проект представляє собою комплекс взаємопов'язаних заходів, розроблених з метою створення, виробництва та просування на ринок нових високотехнологічних продуктів за умов встановлених ресурсних обмежень [2, с. 247]. Інноваційна програма представляє собою комплекс інноваційних та інвестиційних проектів, узгоджених за термінами їх виконання, виконавцями, ресурсами, обсягами та джерелами фінансування, який забезпечує ефективне вирішення завдань по створенню та реалізації інновацій. Програма не є простою сукупністю проектів, узгоджених за різними ознаками[2]. Головне, що відрізняє програму від проекту, це те, що у її структурі обов'язково присутні аналітичні, дослідницькі етапи, на основі результатів яких програма постійно уточнюється, а склад її проектів – змінюється.

Згідно із ст. 18 Закону України «Про інноваційну діяльність», джерелами фінансового забезпечення інноваційних проектів і програм є: кошти Державного бюджету України; власні кошти спеціалізованих державних і комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ; власні чи запозичені кошти суб'єктів інноваційної діяльності; кошти (інвестиції) будь-яких фізичних і юридичних осіб; інші джерела, не заборонені законодавством України [3]. Джерелами фінансування інноваційних проектів і програм можуть бути вітчизняні та іноземні банки, портфельні фонди, приватні фонди, фонди допомоги, страхові та стратегічні інвестори. При цьому кожен із кредиторів намагатиметься надати кошти на вигідних для себе умовах [4]. Слід зазначити, що проблема фінансування інноваційних проектів і програм залишається невирішеною, тому що внутрішні інвестори не мають достатньої кількості коштів, або не можуть забезпечити суб'єктів господарювання необхідним обсягом інвестиційних ресурсів. Іноземні інвестори мають ресурси, але не мають бажання вкладати їх в Україну[5]. Тому державі не залишається нічого іншого, як забезпечувати свій науково-технічний розвиток за рахунок власних коштів, тобто чистого прибутку та амортизаційних відрахувань.

Таким чином, з метою вирішення даних проблем Україні необхідно знайти такі шляхи, які б значно покращили фінансування інноваційних проектів і програм. До таких шляхів можна віднести:

1. Вибираючи свій шлях інноваційного розвитку, Україна може повною мірою використовувати досвід промислово розвинених країн. Це дасть можливість підвищити конкурентоспроможність економіки країни.

2. Створення сприятливого інвестиційного клімату, починаючи з правової бази, для залучення недержавних коштів в фінансування проектів і програм інноваційного розвитку.

3. Створення умов для формування інтересів і стимулів залученого в інноваційному процесі творчого потенціалу. Відповідно до інтересів повинна формуватися і система стимулів, яка б зацікавила усіх суб'єктів сприяти створенню та впровадженню інноваційних проектів та реалізовувати їхні інтереси через систему розподілу доходів і прибутків.

4. Під час розробки проектів і програм допускаються серйозні прорахунки на стадіях формулювання проблем, цілей, побудови системи, контролю. Значні недоліки мають місце і в процесі забезпечення програмних заходів наявними ресурсами та їх використання. Подолання названих недоліків потребує чіткого дотримання всіх правил і процедур програмно-цільового методу планування, а також удосконалення діяльності державного апарату [2, с. 299].

5. Ширше застосовування податкових і кредитних інструментів стимулювання, а також цілеспрямоване залучення зовнішнього інвестування конкретних проектів і програм дозволить переорієнтувати діяльність підприємницьких структур на розвиток новітніх технологій, що буде сприяти підвищенню конкурентоспроможності продукції вітчизняних підприємств на внутрішньому та міжнародному ринках, що активізує інноваційний розвиток та економічне зростання.

Отже, сьогодні і для України головним пріоритетом економічного розвитку має стати цілеспрямований перехід до інноваційної моделі економіки. Державі потрібно створити сприятливі умови для залучення зарубіжних і вітчизняних інвесторів. Створення та підтримка національної інноваційної системи повинні стати найважливішими орієнтирами в діяльності уряду, а інноваційний тип поведінки – частиною ідеології українського суспільства.

Література:

1. Болдова А.А. Альтернативне фінансування інвестиційних будівельних проектів [Електронний ресурс] / А.А. Болдова, Л.О. Вітренко, А. Абраамян // Проблеми соціально-економічного розвитку підприємства : міжн. науково-практ. інтернет-конф. – Режим доступу: http://conf.at.ua/archive/sbornik_14-15.11.13.pdf.

2. Чайка І. В. Проблеми та шляхи покращення фінансування інноваційних програм і проектів в Україні / І. В. Чайка // Сталий розвиток економіки. – 2013. – № 1. – С. 234–237.

3. Про інноваційну діяльність : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 2002. – № 36. – 266 с.

4. Гусятинський М.В. Про державне регулювання розвитку інноваційної діяльності в Україні / М.В. Гусятинський, М.М. Ігнатенко // Економіка АПК. – 2012. – № 9. – С. 89–94.

5. Ніколаєв В.П. Фінансовий менеджмент проектів *і* програм / В.П. Ніколаєв. – Ірпінь: Національний університет ДПС України, 2010. – 336 с.

УДК:336:338.246:005.8

***Палій В.О.**, студентка*
***Лобунець Т.В.**, к. е. н., доцент*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

КРАУДФАНДИНГ ЯК ДЖЕРЕЛО ФІНАНСУВАННЯ ПРОЕКТІВ

Краудфандинг – це механізм залучення фінансування від широких мас з метою реалізації проекту. Проекти можуть бути культурні, соціальні, комерційні, політичні, екологічні, особисті. Громадське фінансування може виконувати різні функції – допомога постраждалим від стихійних лих, підтримка з боку вболівальників чи фанатів, підтримка політичних кампаній, фінансування стартап-компаній та малого бізнесу, створення вільного програмного забезпечення тощо. У своїй більшості, фінансування спирається на невеликі внески, здійснені великою масою людей. При цьому дуже активно використовується мережа Інтернет та відсутні стандартні фінансові посередники. Роль посередника відіграє краудфандингова компанія, яка здійснює усі необхідні організаційно-контрольні функції. Краудфандинг є доволі новим механізмом залучення коштів, який з'явився менше десяти років тому і використовувався поодинокими особами для збору коштів через Інтернет на реалізацію культурних проектів. Перші професійні краудфандингові компанії «Kickstarter» та «IndieGoGo» були створені зовсім нещодавно – в 2008-2009 роках [1].

Для початку збору коштів обов’язково повинна бути задекларована мета, визначена ціна її досягнення, а обрахунок усіх витрат і процес збору мають бути відкриті для публіки у вільному доступі.

Механізм краудфандингу більш відкритий і доступний для розуміння та використання пересічними громадянами, ніж інші можливі варіанти залучення коштів. Можливість вкладати мізерні суми та простота процесу вкладення істотно збільшує кількість потенційних інвесторів.

Можна виділити певні риси краудфандингу, що роблять його ефективним способом фінансування інноваційних проектів.

По-перше, результати збору коштів на краудфандинговій платформі є певним показником для підприємця щодо подальшої долі проекту. Адже чим більше коштів було залучено за допомогою даного способу фінансування, тим більше людей уже ознайомилось і повірило в перспективу проекту.

По-друге, є помітне зниження транзакційних витрат на організацію фінансування проектів завдяки зменшення кількості посередників.

По-третє, колективні способи фінансування проектів істотно розширюють перелік способів традиційного інвестування. Підтвердженням цього є те, що у США (які є лідером краудфандингової діяльності) у 2012 році відбулися зміни у законодавстві, що підвищило обсяг інвестицій, які можуть залучатись організаціями за допомогою колективного фінансування без відповідної емісії цінних паперів до суми 1 млн дол.

По-четверте, краудфандингова модель фінансування має значні переваги для інвестування інноваційних проектів, оскільки знімає ряд істотних обмежень традиційних способів фінансування [2].

Взагалі, світовий ринок краудфандингу активно розвивається, особливо, починаючи з 2013 року. Якщо ще у 2012 році його обсяг становив 2,7 млрд. дол. США, то вже в наступному році він збільшився майже у 2,3 рази й досяг відмітки у 6,1 млрд дол. США. В 2015 році обсяг ринку склав вже 34,4 млрд дол. США. За прогнозами Світового банку, до 2025 року обсяг ринку краудфандингу у світі досягне 96 млрд. дол. США. Але загальна тенденція свідчить про те, що це станеться набагато раніше. Крім того, за даними Світового банку лише третина проектів, що фінансується за допомогою краудфандинга носить некомерційний характер. Це свідчить про те, що «публічне інвестування» дійсно стало дієвим засобом фінансування бізнес-проектів, серед яких серйозну частку займають саме інноваційні проекти [3].

Таблиця 1

Обсяг ринку краудфандингу за регіонами світу у 2015 році

Регіон	Обсяг ринку, млрд. дол. США	Частка світового ринку,%
Північна Америка	17,5	48,08
Азія	10,635	29,22
Європа	6,48	17,80
Австралія та Океанія	0,686	1,88
Південна Америка	0,8574	2,36
Африка	0,2416	0,66
Всього	36,4	100,00

Джерело: [1].

В Україні краудфандинг практично не розвинений. Цією діяльністю на теренах України займаються лише дві компанії. У 2012 році з'явилася перша вітчизняна краудфандингова платформа «Спільнокошт». За перші два роки «Спільнокошт» допоміг зібрати своїм користувачам 3.8 млн. грн. Здебільшого на базі цієї платформи організовувалося фінансування соціальних, культурних та екологічних проектів. Тільки нещодавно ця компанія почала організовувати збір коштів для реалізації технологічних новинок. На початку 2013 року почала свою роботу друга в Україні краудфандингова компанія «NaStarte». За її сприяння збираються кошти на фінансування проектів у сфері культури, спорту, комп'ютерних ігор та новітніх технологій. Ця платформа має більш комерційне спрямування, ніж «Спільнокошт». Майже 90% усіх розміщених на базі «NaStarte» проектів – комерційні [4].

Таким чином, можна дійти висновку, що у сучасній світовій економіці краудфандинг став доволі ефективним інструментом проектного інвестування. Він є простим, доступним та дієвим як для підприємств, так і для потенційних інвесторів із числа пересічних громадян. Більшість краудфандингових проектів у розвинутих країнах направлені на фінансування інноваційних проектів. Вітчизняний ринок краудфандингу знаходиться лише на стадії зародження й значно відстає від зарубіжних аналогів. Розвиток краудфандингової інфраструктури в Україні є нагальною потребою для розвитку бізнесу різної величини, розробки та впровадження на виробництві інновацій.

Література:

1. Васильєв О.В. Краудфандинг – сучасний інструмент фінансування розвитку інтелектуального капіталу [Електронний ресурс] / О.В. Васильєв, С.С. Матющенко // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 18. – С. 36–40. – Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/18_2016/8.pdf.

2. Швидка О.П. Краудфандинг як сучасний інструмент інвестування інноваційних підприємств / О.П. Швидка, І. Лисенко // Інноваційне підприємництво: стан та перспективи розвитку [Електронний ресурс] : зб. матеріалів І Всеукр. наук.-практ. конф., 29-30 берез. 2016 р. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». – Електрон. текст. дані. – К. : КНЕУ, 2016. – С. 33-–34.

3. Абакуменко О.В. Краудфандинг як інструмент фінансування інноваційно-технологічних проектів / О.В. Абакуменко, Б.І. Куценко // Чернігівський науковий часопис. Серія 1 : Економіка і управління. – 2016. – Вип. 1. – С. 52–60.

4. Жавжарова Т. Краудфандинг в Украине: с миру по долару [Електронний ресурс] / Т. Жавжарова // InVenture. – 2015. – 20 мая. – Режим доступу: https://inventure.com.ua/news/ukraine/kraudfanding_v_ukraine_s_miru_po_dollaru.

УДК 005.8:006.015.5:621

***Паранук А.А.**, учениця 10-А класу,*
КУ ССШ №17, м. Суми
***Харченко Т.О.**, к.е.н., доцент*
Сумський національний аграрний університет
(м. Суми, Україна)

ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЕКТНОГО ПІДХОДУ ЯК СКЛАДОВОЇ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ЯКІСНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ШКОЛЯРІВ

Сучасні трансформації, пов’язані з глобалізаційними та інтеграційними процесами, спонукають науковців та практиків до пошуку нових підходів для набуття кваліфікованих компетентностей управлінським персоналом. Одним із найбільш застосовуваних інструментів, протягом останніх років, є впровадження проектного підходу, як в процес виробництва, так і в начальний процес. Широкий ареал застосування проектного підходу в розвинених країнах підтверджує його глибоке структурне наповнення та адаптованість до різних напрямів діяльності.

Формуючи свідомість учнів старших класів щодо важливості структурування певних дій, необхідності розподілу їх виконання на визначені проміжки часу, обов’язкового проведення розрахунку ресурсного забезпечення, а головне усвідомлення важливості виконання кожної запланової дії в строк, забезпечить їх набором компетентних навичок необхідних для сучасного кваліфікованого працівника. Поширення дії проектного управління в усі сфери

діяльності, в тому числі і в закладах освіти, забезпечує формування іншого сприйняття організаційного та управлінського процесів учнями старших класів.

Необхідність обробки великої кількості інформації для виконання учнями різновекторних завдань, що супроводжують їх в освітньому процесі, часто заважають їм визначити мету роботи та структурувати свої дії для досягнення необхідно результату. Саме для набуття умінь самостійно корегувати вхідний потік інформації в залежності від поставленої мети доцільно використовувати проектний підхід.

Якщо учні старших класів почнуть засвоювати навички проектного управління починаючи зі школи, то в вищих учбових закладах вони будуть ефективно акумулювати потік вхідної інформації, вдосконалюючи набуті компетентності та формуючи якісні особистісні характеристики. Завдяки використанню інструментарію проектного підходу учні в першу чергу отримають безцінний досвід набуття лідерських якостей, розуміння важливості спілкування та визначення того виду діяльності, який підходить саме йому, як найкраще. Адже реалізація проектного підходу не можлива без формування команди проекту та визначення керівника проекту, а іншими слова лідера, з кола учнів, який візьме на себе відповідальність за успішну реалізацію проекту. Саме цей учень, особисто, або за допомогою відповідальної за проект особи з кола педагогічного складу, повинен створити команду, яка не тільки включатиме певну кількість учнів, а буде сформована, виходячи з наявних знань та вмінь потенційних претендентів (учнів). Крім того керівник проекту повинен розуміти, що не завжди в команді всі будуть працювати злагоджено, можуть виникнути певні конфліктні ситуації, котрі необхідно буде владнати для досягнення успіху в реалізації проекту. Тим самим керівник проекту отримає досвід керування групою людей, а члени його команди отримають досвід підпорядкування певній людині, зрозуміють ступінь відповідальності за покладені на них обов’язки тощо. В той же час керівник проекту повинен дати можливість членам команди акумулювати власні ідеї, які можуть стати в нагоді при реалізації проекту, не заважаючи творчому розвитку членів команди проекту, проте й не зменшуючи своєї відповідальності за реалізацію проекту. Маючи такий досвід, учні почнуть усвідомлювати ступінь відповідальності за власні прийняті рішення та набудуть вкрай важливих навичок щодо аргументації власної думки.

Іншою важливою складовою є визначення завдань, котрі необхідно вирішити для досягнення поставленої мети та ефективної реалізації проекту. Отже керівник проекту повинен ієрархічно структурувати роботи по проекту та визначити виконавців за кожним видом робіт. При цьому необхідно враховувати обов’язкову умову проектного підходу в частині відповідальності: за кожним видом робіт закріплено одну відповідальну особу. Виходячи із зазначеного, варто мати на увазі, що один член команди проекту може відповідати за декілька видів робіт, проте не може бути декількох відповідальних за одним видом робіт. Закріплення відповідальності кожного учня за певним видом робіт створить умови для їх самоствердження та розуміння важливості власного внеску в досягнення поставленої мети.

Структуруючи дії за проектом виконавці повинні розуміти, що обмеженість ресурсів спонукає до пошуку найбільш ефективних рішень, враховуючи альтернативну вартість. Отже учні, котрі є командою проекту, будуть усвідомлювати, що саме реалізація їх проекту повинна забезпечити досягнення найкращого результату. Звичайно, зрозуміти економічну сутність альтернативної вартості для школярів складно, проте вони набудуть навичок дії в умовах конкурентної боротьби, що вкрай важливо за сучасних умов господарювання. Пошук найбільш ефективного варіанту реалізації проекту спонукатиме учнів до опрацювання різних інформаційних джерел, проведення оцінки можливості адаптації існуючих варіантів до власного проекту, корегування завдань відповідно до визначених часових проміжків тощо. Розуміння важливості оцінки існуючої ситуації для пошуку найбільш оптимального рішення створить передумови для набуття учнями компетентних навичок в часині аналізу, групування факторів та їх співставлення.

Крім того варто зупинитись і на важливості фактору часу в проектному підході, адже затримка виконання певного виду робіт знижує можливості щодо реалізації проекту. Якщо одним із учнів не виконано роботи у визначений термін наступний виконавець не матиме можливості приступити до свого виду робіт, що ставить під загрозу дії всіх функціонуючих за ним учасників не тільки в часовому ракурсі, але й в ресурсному. При цьому кожен виконавець буде розуміти необхідність організації своєї роботи якісно та в строк, адже від його дій залежатиме можливість виконання свого виду робіт іншими членами команди. Усвідомлення важливості саме власної ролі в успішній реалізації проекту є вкрай актуальним для формування цілісної особистості учнів старшої школи. Варто також зазначити про значний ступінь впливу педагога в реалізації проекту, адже саме йому відведена найважливіші місія: формування сприятливого внутрішнього середовища.

Продовжуючи огляд переваг проектного підходу в учнівському середовищі варто відмітити про необхідність презентації проведеної роботи та обґрунтування отриманих досягнень перед аудиторією в складі якої можуть бути представники різних вікових груп. Презентація результатів своєї діяльності та доведення правильності обраної позиції, базуючись на досліджених факторах, забезпечить учням формування навичок управлінського персоналу. Значною перевагою при презентації проектів буде визначення командою проекту сталості його результатів, що характеризуватиме їх діяльність як ґрунтовну, послідовну та маючу перспективні напрями розвитку. Крім того важливим є визначення особи, котра буде презентувати проект, адже його якісна презентація є одним із визначальних факторів подальшого схвалення.

Підсумовуючи, варто зазначити, що інтеграція європейських підходів у вітчизняному просторі передбачає трансформацію існуючих підходів і систем та вимагає набуття нових вмінь та навичок для забезпечення необхідного набору компетентностей для кваліфікованих працівників. Саме тому запровадження проектного підходу в освітньому процесі, починаючи зі школярів, є необхідною умовою для розвитку їх особистості шляхом

накопичення практичного досвіду в опрацюванні великої кількості інформації, обґрунтуванні мети діяльності, визначенні послідовності виконання дій для досягнення кінцевого результату, набуття навичок робити в команді, а також доведення обґрунтованості результатів своєї діяльності.

УДК 336.012.23

***Попович Л.О.**, аспірантка кафедри фінансів*
Університет державної фіскальної служби України
(м.Ірпінь, Україна)

ФІНАНСУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В РАМКАХ ПРОЕКТУ «DEFINE»

З огляду на стрімке реформування політичного, соціального, інституційного й економічного середовища України упродовж останніх років особливої уваги набуває розвиток вищої освіти. Зрозуміло, що для ефективного функціонування системи вищої освіти вирішальне значення має рівень фінансування та його ефективний розподіл.

На пострадянському просторі вітчизняна система освіти характеризується значно нижчим за освітні системи у розвинених країнах рівнем розвитку, що є наслідком соціально-економічного та культурного відставання України, повільного темпу її розвитку порівняно з активним процесом модернізації, що відбувається у сучасному міжнародному середовищі. Ключовими причинами відставання освітньої системи в нашій країні можна назвати недостатнє фінансування системи освіти, низька якість вищої освіти, недостатній рівень доступності спеціалізованих науково-дослідних навчальних закладів та ін. (табл. 1).

Таблиця 1

Позиція України в Індексі глобальної конкурентоспроможності за якістю вищої освіти та науково-дослідної роботи у 2013-2017 рр.

Показник	2013	2014	2015	2016	2017
Індекс глобальної конкурентоспроможності	84	76	79	85	81
Вища освіта і професійна підготовка	34	33	34	33	35
Зарахування до закладів вищої освіти	13	13	14	11	16
Якість вищої освіти	68	72	54	56	56
Доступність спеціалізованих науково-дослідних і навчальних закладів	85	84	78	77	68
Якість науково-дослідних інститутів	69	67	43	50	60
Співпраця університетів та промисловості	75	74	74	57	73
Державні закупівлі високотехнологічної продукції	130	125	98	82	96
Наявність вчених та інженерів	49	48	29	29	25

Джерело: складено за [1].

Так, за даними Всесвітнього економічного форуму за Індексом глобальної конкурентоспроможності 2017-2018 (The Global Competitiveness Index) [1], Україна посіла 35 місце в рейтингу (серед 137 країн) у сфері вищої освіти та

професійної підготовки, що на дві позиції гірше, ніж у минулому році. За якістю вищої освіти Україна два роки поспіль посідає 56 місце, що на два пункти гірше, ніж у 2015 році. У свою чергу якість науково-дослідних інститутів на 10 позицій гірше, ніж у минулому році. Однак, спеціалізовані науково-дослідні і навчальні заклади з часом стають більш доступними.

З огляду на глобальне скорочення державних фінансових ресурсів в Україні та країнах світу був запроваджений проект «DEFINE». Його основними завданнями стали:

– визначення механізмів державного фінансування та їхній розвиток протягом останнього десятиліття;

– моніторинг тенденцій державного фінансування університетів;

– визначення ключових проблем у сфері фінансування вищої освіти;

– розробка заходів з підвищення ефективності фінансування університетів тощо [2].

Тобто основним напрямком діяльності проекту «DEFINE» є дослідження фінансування у вищій освіті, надання рекомендацій, що сприятимуть розробці стратегій підвищення ефективності фінансування ЗВО.

У дослідженнях наголошується, що у більшості випадків держава розподіляє належне ЗВО фінансування за посередництвом так званих блок-грантів (рис. 1.).

<table>
<tr><td colspan="4">БЛОК-ГРАНТИ</td></tr>
<tr><td colspan="2">Фінансування на основі результатів діяльності</td><td colspan="2">Інші методи фінансування</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Перфоманс-контракти</td><td colspan="2">Фінансування на основі формули</td><td>На основі переговорного процесу</td></tr>
<tr><td>За критеріями результативності “на виході”</td><td>За критеріями результативності “на вході”</td><td>На основі історично визначеного розподілу</td></tr>
<tr><td colspan="4">Проектне фінансування</td></tr>
<tr><td colspan="4">Фінансування за програмами “досконалості”</td></tr>
<tr><td colspan="4">Інші методи прямого фінансування, включаючи цільове</td></tr>
</table>

Рис. 1. Механізм розподілу державного фінансування

Джерело: [2].

Принагідно, що розподіл блок-грантів за формулою є основним методом розподілу державного фінансування державними закладами вищої освіти та використовується в переважній більшості країн, включених, наприклад, до дослідження University autonomy in Europe. Блок-грантове фінансування, визначене шляхом переговорів, використовується в деяких країнах, таких як Австрія, Німеччина та Іспанія. На практиці, однак, країна використовуватиме комбіновані методи для визначення розміру розподілу гранту[3].

Таким чином, у сучасному світі має більшою мірою усвідомлюватись те, що без здійснення парадигмальних змін освіти, а також достатнього фінансування навчальних закладів, вища школа буде неспроможна виконувати свою місію підготовки молоді в конкурентоспроможних умовах розвитку економіки знань

Література:

1. Позиція України в рейтингу країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності 2017–2018 [Електронний ресурс] // Економічний дискусійний клуб. – 2017. – 28 вересня. – Режим доступу: http://edclub.com.ua/analityka/pozyciya-ukrayiny-v-reytyngu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-2.

2. Прувот Е.Б. Стратегії ефективного фінансування університетів в Європі [Електронний ресурс] / Прувот Е.Б., Клейс-Кулик А.-Л., Естерман Т. // Освітні тренди. – 2016. – 17 квітня. – Режим доступу: http://www.edu-trends.info/funding-strategies/.

3. Терещенко Г. Державне фінансування вищої освіти як чинник розвитку економіки знань [Електронний ресурс] / Г. Терещенко, Л. Олейнікова // Схід. – 2015. – № 4. – С. 25-31. – Режим доступу: http://skhid.com.ua/article/view/111195.

4. Попович Л.О. Загальні аспекти механізму фінансування вищих навчальних закладів [Електронний ресурс] / Л. О. Попович // Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. – 2017. – № 1. – С. 227–240. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnudps_2017_1_18.

УДК:336:338.246:005.8

***Сарака О.Д.**, бакалавр*
***Лобунець Т. В.**, к.е.н.*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ,Україна)

ЩОДО ГРАНТОВОГО ФІНАНСУВАННЯ ПРОЕКТІВ

З підписанням Україною Угоди про асоційоване членство з ЄС, активізувались процеси євроінтеграції та входження економіки нашої країни до середовища Євросоюзу. Перед вітчизняними підприємствами, установами та організаціями відкрились нові перспективи в сфері залучення фінансової підтримки, необхідної для реалізації проектів та програм, що здійснюються за рахунок фондів ЄС у формі грантів, донорської допомоги та дофінансування проектів [1, с. 419].

Гранти – грошові або інші засоби, що передаються громадянами та юридичними особами, а також міжнародними організаціями для проведення конкретних наукових досліджень, розробки законопроектів, підготовки кадрів та інших цілей на умовах, передбачених грантодавцем. Вони надаються безкоштовно і без повернення. За допомогою грантів здійснюється підтримка важливих для життя та розвитку людства проектів [2].

Теоретично гранти може отримати будь-яка організація, яка займається видами діяльності, що підпадають під сферу фінансування. Але практично існує ряд проблем, які створюють перешкоди в отриманні цих ресурсів.

Найбільш поширена проблема полягає в тому, розробники проектів на місцевому рівні – в селах та маленьких містах, не маючи фахової підготовки і практичного досвіду, часто припускаються технічних помилок, що призводить до відмови у фінансуванні проекту.

Написання проекту – це дуже відповідальне і важливе завдання для кожного учасника, тому потрібно дотримуватися всіх стандартів та вимог, задля досягнення поставленої мети. Фахівці із проектного менеджменту радять користуватися SMART-моделлю. (S – необхідно чітко сформулювати мету; M – прописати конкретні результати проекту; A – описати впевненість у досягненні мети, що передбачає володіння ресурсами для реалізації проекту; R – розповісти про реалістичність мети; якщо у кінцевому результаті мета не надто реалістична, розбийте її на кілька адаптованих цілей; T – сформулювати чіткі терміни досягнення мети).

Кожен проект повинен відповідати вимогам щодо оформлення його частин (титульного аркушу, анотації, вступу, огляду актуального ринку, детального опис проекту (включно з цілями та методами досягнення), бюджету і термінів виконання). Крім того, мають бути дотримані структурні вимоги до проекту:

- Титульний аркуш (включає в себе коротку назву проекту, інституційну приналежність заявників, назву організації, її реєстраційні дані, назву та адресу грантової агенції, дату, суму фінансування та має займати не більше 1 сторінки);

- Анотація (короткий опис проекту, виклад особистих цілей і результатів та має складати максимум 250 слів);

- Вступ (у вступі описуються ключові елементи проекту – цілі та завдання, а також очікуваний результат. Все це має вміститись у 2 параграфи);

- Огляд актуального ринку/літератури **(**пункт, що передбачає ґрунтовний аналіз попередніх проектів і досліджень на подібну тему, аналіз конкурентного середовища - займає до 1 сторінки);

- Опис проекту (прописується його суть);

- Бюджет (найкраще представлення бюджету – у вигляді таблиці з докладним описом позицій із описової частини бюджету (обґрунтування бюджету, займає 1-3 сторінки);

- Терміни **(**вказуються конкретні межі кожного етапу. Найчастіше відображається у зведеній таблиці або за допомогою діаграми Ганта. Згідно вимог - 1 сторінка) [3].

На даний час в Україні діє ряд програм, які надають фінансову підтримку в різних напрямках громадським, урядовим організаціям, органам місцевого самоврядування, підприємцям, науковцям, фізичним особам тощо. Найбільш популярними з них є такі організації-донори та програми:

– Фонд «Східна Європа» (мережа Фонду «Євразія»);

– Міжнародний фонд «Відродження» (мережа фундацій Джорджа Сороса);

– Представництво Європейської комісії у Києві;

– Інформаційний центр суспільного співробітництва в Євразії (ISAR);

– Програма розвитку Організації Об’єднаних Націй (ПРООН);

– Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні» (DESPRO);

– Фонд Фрідріха Наумана «За свободу» (ЦППР, німецьке товариство міжнародного співробітництва, швейцарське бюро співробітництва в Україні, Центр досліджень місцевого самоврядування) [4].

Щоб досягти успіху у реалізації проектів із залученням грантових коштів, необхідно затратити час і проявити завзятість. Після підготовки заявки на проект, може піти рік на те, щоб отримати кошти, необхідні на його здійснення. Крім того, слід пам'ятати, що навіть ідеально написана заявка, подана в перспективну організацію, може бути відхилена.

На сьогодні лідерами у сфері виділення грантів виступають: Фонд «Євразія» приватна установа, основне фінансування якої проводить Агентство США з міжнародного розвитку (USAID), ФОНД ФРІДРІХА НАУМАНА ФРГ та фонд Чарльза Стюарта Мотта, місією якого визначена підтримка та сприяння розвитку громадянського суспільства в країнах ЦСЄ та Росії.

Отже, з початком євроінтеграції для вітчизняних підприємств та організацій відкрились нові можливості розширення джерел фінансування проектів, зокрема за рахунок грантів. І однією із найважливіших умов реалізації даної перспективи є саме ознайомлення широких мас населення з технічними вимогами до написання проектів і аплікаційних форм та подальше їх дотримання.

Література:

1. Лобунець Т.В. Перспективи залучення фондів ЄС для фінансування проектів в Україні // Теоретична та практична концептуалізація розвитку фінансово-кредитних механізмів в умовах нової соціально-економічної реальності зб. тез міжнар. наук.-практ. конференції, 25 березня 2016 р. / НУДПСУ. Ірпінь Видавництво НУДПСУ, 2016. – С. 419–422.

2. Бюджетування грантових проектів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://buhgalter.com.ua/articles/byudzhetniy-proces/byudzhetuvannya-grantovih-proektiv/.

3. Як написати проект на грант [Електронний ресурс]. – Режим доступу**:** http://studway.com.ua/proekt-na-grant/.

4. Грантове фінансування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://chern-rayrada.cg.gov.ua.

УДК 33.332

***Букатіна В.О.**, бакалавр*
***Осадчук О.П.**, к.е.н.*
Національний університет харчових технологій
(м. Київ, Україна)

УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ

Зовсім до недавнього часу поняття проект вживалось як правило, на будівництві, в проектуванні будівель,офісів,магазинів. Та з часом все змінилося, і дане поняттям стало широко застосовується в сучасній науці управління, що дає можливість втілити нам самі нездійсненні та сміливі ідеї та досягти неперевершених результатів. Нині проектування широко

використовують в самих різноманітних сферах нашого життя, в науці, медицині, культурі, бізнесі. Управління проектом являє собою не лише керування згідно вказаних та узгоджених вимог і планів, це творчий процес який включає в себе величезну кількість нюансів та факторів.

Під проектом розуміють сукупність певних заходів пов'язаних між собою, спрямованих на досягнення цілей, при певній обмеженості ресурсів, матеріалів, та часу. Управління проектом – це методологія організації, планування, керівництва, координації трудових, фінансових та матеріально-технічних ресурсів протягом проектного циклу, спрямована на ефективне досягнення його цілей шляхом застосування сучасних методів, техніки та технології управління [1].

Серед основних функцій управління проектами, слід виділити функцію управління часом. Це одна з найважливіший функцій, що дозволяє ефективно та раціонально використовувати час. Дана функція допомагає правильно визначити та встановити рамки початку і завершення строків реалізації проекту, спрогнозувати його етапи, забезпечити дотримання встановленого календарного плану, графіку виконання робіт, та його коригування. Наступною, не менш значущою від попередньої функції, є функція управляння вартістю, що дозволяє попередньо оцінити суму витрат на даний проект, грамотно спланувати бюджет, слідкувати за дотриманням рамок бюджету та одержанням прибутку від його реалізації. Третьою є функція управління людськими ресурсами, вона включає в себе етапи пошуку, оформлення та звільнення кваліфікованих та необхідних для проекту робітників, планування їх чисельності, розподіл по робочих місцях, управління їх діяльністю, грамотне вирішення проблем та конфліктів. До основних функцій управління проектами належить також і функція управління контрактами. Ця функція включає підготовку та укладання контрактів, слідкування за їх дотриманням та виконанням, закриття та розрахунок по завершенню проекту. Кожна із зазначених функцій являється необхідною та важливою, але позитивних результатів можна досягти при їх комплексному поєднанні.

При управлінні проектом найчастіше застосовується традиційний метод. Він передбачає чітку послідовність дій, що має бути завершена. Основними напрямками розвитку проекту, при застосуванні традиційного методу, є: ініціювання, планування та розроблення, виконання та впровадження, моніторинг, контроль і завершення. Першочерговим є процес ініціації, на якому ухвалюється рішення про створення та зміст даного проекту. По завершенню ініціювання, наступає етап планування та розроблення, з метою адекватної оцінки роботи, яку потрібно виконати задля ефективного управління ризиками та вдалого планування часових і ресурсних витрат, що і являється одним із головних завдань цього процесу. Тільки після цього проект переходить на етап виконання, що включає в себе координування ресурсів і людей, виконання завдань проекту в відповідності до затвердженого плану проекту. За ним йде етап моніторингу та контролю. Він включає регулярний огляд та перевірку дотримання планів та завдань проекту задля визначення наявних проблем з подальшим внесенням коригувань на початковому етапі. Таким чином проект

доходить до етапу, так званого, завершення. Це формальне прийняття проекту та підведення його до упорядкованого фіналу. Далі проводиться адміністративне закриття і передача робочої документації до архіву. Завершальним етапом є контроль проекту, що здійснюється з метою забезпечення відповідності проекту графіку роботи, бюджету. Контроль слід проводити виходячи із рівня його необхідності, адже якщо контроль надмірний він несе за собою втрати часу, навпаки ж недостатній призведе до збільшення ризиків виникнення помилок та додаткових витрат. Так, проект може не проходити всіх етапів на своєму життєвому шляху, а пропускати деякі.

Найпоширенішими системами управління проектами є основна система, та система розширеного управління проектами. Основна система управління характеризується тим, що менеджер виступає представником замовника, але при цьому він не несе жодної фінансової відповідальності і не вступає в контрактні відносини з іншими учасниками, що дає йому змогу бути більш об'єктивним. В даному випадку менеджер відповідає лише за координацію трудовими ресурсами та управління, найбільшим недоліком даної системи є те, що за проект відповідальність несе лише сам замовник. А от в системі розширеного управління навпаки, менеджер несе відповідальність за виконання даного проекту в межах заданої ціни. Вданому випадку менеджером може виступати проектно-будівельна фірма з якою замовник укладає договір з оголошеною ціною проекту.

Отже, проект являє собою сукупність певних заходів пов'язаних між собою, спрямованих на досягнення цілей, при певному обмеженні ресурсів, матеріалів, та часу. Таким чином, управління проектом визначається як сукупність планування, організації та керівництва, фінансових, матеріальних та трудових ресурсів спрямованих на досягнення поставлених цілей та отримання запланованих результатів.

Література:

1. Управління проектом: основні аспекти та функції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://buklib.net/books/34104/.

УДК 658.5.012.1

***Закотнова А.М.**, бакалавр*
***Чигринець О.А.**, к.е.н., доцент*
Національний університет харчових технологій
(м. Київ, Україна)

АВТОМАТИЗАЦІЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ

Управління проектами реалізується все більше у віртуальному середовищі. Це викликано потребою багаторазового збільшення найважливішого ресурсного потенціалу для вирішення унікальних завдань - людського. Навіть в Україні в найближчі роки ми зіткнемося з тим, що кваліфікований відповідальний ресурс для виконання проектної роботи виявиться найдефіцитнішим серед безлічі інших. Тому постане питання про переведення

проектних команд на віртуальну основу діяльності. І ні мовні, ні культурологічні різниці не зможуть значно уповільнити дану тенденцію.

Перші кроки в цьому напрямку вже зараз закладають фундамент майбутньої моделі управління бізнесом. Вони полягають в комплексі заходів по впровадженню та розвитку технічних, програмних і інформаційно-комунікаційних засобів інформаційних систем управління проектами. Витрати на автоматизацію представляються поки непорівнянними з досягнутими ефектами, далеко не всі проекти даного типу закінчуються успіхом. Але загальний процес поступово набирає обертів, з'являються цікаві глибоко інтегровані рішення, підтримка процесів управління проектів все більш реальна.

Теоретичні та практичні основи викладені в наукових роботах таких науковців, як Кузнєцова Е.В., Іларіонова А.В., Богданов В.В., Козлов А.С., Забродин Ю.Н., Михайличенко А.М., Шапиро В.Д., Саруханов А.М., Попова Е.К.

Інтегрована думка щодо управління проектами включає в себе ретельне обміркування того, чого користувач хоче досягнути, планування всіх кроків і отримання необхідних для них ресурсів. На практиці управління проектом – це дії користувача, спрямовані на розв'язування проблем, що поступають через затримки, зміни, перешкоди та у зв'язку з можливостями, які відкриваються в процесі реалізації проекту.

Системи автоматизації управління проектами – це програмні системи, які дозволяють автоматизувати одну або декілька складових управління проектами: складання календарного плану робіт, управління ресурсами, витратами, ризиками, якістю тощо [1, с. 276].

Розробка і розвиток інформаційних систем управління проектом переслідує кілька цілей, які вливаються в загальний цільової контекст корпоративної системи управління проектами. В першу чергу, це зростання ефективності управління за рахунок підвищення швидкості, технологічності і процедурної наповненості. По-друге, автоматизація дозволяє підвищити раціональність використання всіх ресурсів компанії в проектної діяльності: робочого часу, фінансів, потужностей [2].

Серед основних завдань інформаційних систем управління проектом виділяють наступні:

– переклад задуму в планувальну модель проекту;

– виконання фінансово-економічних розрахунків за проектами, їх аналіз, розрахунок прогнозів і забезпечення прийняття рішень по всій лінійці ініціатив;

– створення і оптимізаційне коригування планів проектних робіт, починаючи з портфеля, програм і закінчуючи локальними проектними завданнями;

– забезпечення функціонування єдиного інформаційного поля, зібраного з результатів пакетної роботи із застосуванням спеціалізованого програмного забезпечення різної спрямованості.

Функції, які виконує програмне забезпечення в системі управління проектами:

1) календарно – мережеве планування;

2) управління ресурсами: персоналом, фінансами, устаткуванням, сировиною;

3) звітність по роботі з позиції витрат праці;

4) документальне забезпечення управління проектом.

Інформаційні системи управління проектами повинні розглядатися як комплексні програмно – технічні рішення в рамках реалізації загальної IT – політики компанії. Разом з тим, ключову роль для користувачів системи грає її зовнішній та сутнісний аспект, що виражається в інтерфейсах взаємодії, логіці роботи, комунікаційній і сервісній зручності. На даний момент, на ринку програмного забезпечення представлено маса спеціалізованих програм, серед яких домінує пакет MS Project.

Як відомо, автоматизація не повинна розвиватися стихійно, хоча часто саме так і відбувається в багатьох компаніях. У всякому разі, перші програми в області проектного управління так і виникають. Спочатку з'являються люди, частково або повністю зайняті в проектах. Потім хтось із проект-менеджерів ініціює застосування програмних засобів, і, нарешті, програми отримують розвиток. Але на певному етапі парадигма інформаційних систем управління проектами зазнає зміна.

Управлінський персонал доходить висновку, що потрібно застосувати комплексний, системний підхід, оскільки проектна діяльність стає досить поширеною практикою і навіть більш того. Вона починає займати занадто багато часу, людських ресурсів, щоб не піклуватися про її ефективності з урахуванням синергії з операційним контекстом управління. Тоді-то і виникає потреба відповісти на ряд питань, пов'язаних з організацією інтегрованої інформаційної системи управління проектами більш високого рівня.

Системи управління проектами можна поділити на дві групи: системи, орієнтовані на професійних проектних менеджерів і орієнтовані на широке коло користувачів («непрофесійні» системи).

«Непрофесійні» системи орієнтовані на керівників, які деколи планують легкі проекти. Основною вимогою до таких систем є простота в освоєнні та використанні, але від цього не рідко зменшується функціонал Тому до них включають тільки базові функції необхідні для управління проектом: визначення структури робіт, призначення ресурсів, побудова діаграм Ганта і сіткових діаграм, розрахунок критичного шляху, спрощена оцінка завантаження ресурсів і вартості проекту. Дана група програм знаходиться в ціновій категорії до 1000 доларів. Прикладом таких програм є Fasttrack Scheduler (AEC Software), MilestonesEtc. (Kidasa Software) [1, с. 249].

Професійні системи управління проектами коштують від 4000 доларів. Дані програми призначені для роботи над багатьма складними проектами. Вони містять не тільки професійні інструменти планування, аналізу і контролю за виконанням проектів, але і всі необхідні засоби для організації ефективних комунікацій між учасниками проектних команд, а також засоби інтеграції з автоматичними системами управління проектом. Такі системи, зокрема,

розробляють компанії Artemis Management Systems, Primavera Systems, Welcom Software Technologies [1, с. 250].

Існують програми,які не можна віднести до певної групи. Більшість із таких програм мають функції календарно – сіткового планування, засоби інтеграції з іншими програмами та засоби комунікації у проектній команді: обмін інформацією за допомогою електронної пошти, можливості публікації даних на сервері. Як приклад можна назвати CA-Super Project (ComputerAssociated), Microsoft Project (Microsoft), Project Scheduler (Scitor), SureTrak Project Manager (PrimaveraSystems), Turbo Project (IMSI) [1, с. 251].

Системи автоматизації управління проектами – це програмні системи, що дозволяють автоматизувати одну або декілька складових управління проектами. Дані системи містять засоби для календарно-сіткового планування, засоби для вирішення окремих задач і засоби для організації комунікацій між виконавцями проекту.

Всі системи можна поділити на орієнтовані на професійних проектних менеджерів і орієнтовані на широке коло користувачів («непрофесійні»).

Серед засобів автоматизації індивідуальної роботи менеджерів проектів Microsoft Project став фактично стандартом.

Література:

1. Тарасюк Г.М. Управління проектами: навч. посіб. / Г.М. Тарасюк 3-є вид. – К. : Каравела, 2014. – 320 с.

2. Султанов И.А. Автоматизациясистемыуправление проектами. – Режим доступу: http://projectimo.ru/upravlenie-proektami/isup.html.

***Тригубенко С.М.**, магістр*
***Грушева А.А.**, к.пед.н., доцент*
Університет державної фіскальної служби України
(м. Ірпінь)

ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ ВНУТРІШНІХ КОМУНІКАЦІЙ МІЖНАРОДНОГО ПРОЕКТУ

Одним з пріоритетних напрямів інтеграції України до загальноєвропейського та світового економічного простору є участь у міжнародник проектах соціально-економічного розвитку. Практика показує, що управління комунікаціями є визначальною умовою успішної реалізації таких проектів в умовах роботи міжнародної віддаленості команди, наявності мовних, професійних, політичних, культурних та інституціональних відмінностей. Це пов’язано з тим, що внутрішні комунікації пришвидшують процес командоутворення, роблять проект більш керованим та дозволяють досягти високого рівня лояльності усіх стейкхолдерів проекту.

В роботах Р. Арчібальда, І.І. Мазура, В.Д. Шапіро, С.Д. Бушуєва, В.А. Рача, розроблено сучасні методи управління проектами. А.Я. Кібанов, В.В. Морозов, Л.Л. Баєрс дослідили методи управління людськими ресурсами.

Комунікація складається з ефективного обміну і розуміння інформації між сторонами. Ефективна комунікація має життєво важливе значення для успіху

проектів, програм і портфелів. У стандарті P2M зазначено, що Управління комунікаціями як шлях, який сприяє кращому взаєморозумінню між учасниками проекту є одним з основних факторів формування успіху проекту. Крім основних стандартів з управління проектами, що описують комунікаційні процеси, існують офіційні документи ЄС, які регламентують процеси комунікацій в рамках європейських проектів з перерахуванням основних комунікаційних засобів з їх перевагами і недоліками. У кожному з перерахованих вище стандартів та документів наводяться різні комунікаційні моделі, але жодна з них не може дати чітку оцінку ефективності внутрішніх комунікацій в рамках настільки специфічного типу проектів, як міжнародні проекти [1].

Project Management Body of Knowledge визначає управління проектними комунікаціями як область знань, яка використовує процеси, необхідні для забезпечення своєчасного та належного створення, збирання, розподілу, зберігання, пошуку і остаточної сортування проектної інформації [1].

Крім основних стандартів з управління проектами, що описують комунікаційні процеси, існують офіційні документи ЄС, які регламентують процеси комунікацій в рамках європейських проектів з перерахуванням основних комунікаційних засобів з їх перевагами і недоліками [1].

Проектування внутрішніх комунікацій починається з формування команди проекту. Відповідно до методології управління проектами Міжнародної асоціації з управління проектами PMA (Project Management Association) управління людськими ресурсами проекту містить у собі процеси з організації та управління командою проекту. Найбільш ефективним методом підбору команди є спеціалізована система підтримки прецедентних рішень (СППР), заснована на CBR-циклі (Case-Based Reasoning). Згідно такого підходу, планування потреби в персоналі проводиться на основі аналізу попереднього досвіду виконання подібних проектів, у зв'язку з чим виникає необхідність розроблення і впровадження системного підходу до опису, зберігання та аналізу досвіду виконання робіт у єдиній базі даних, для чого пропонується один із підходів застосування теорії прецедентів. Відповідно до теорії прецедентів при виникненні потреби в персоналі для вирішення задач, зазначених у технічному завданні, по базі прецедентів проводиться пошук подібних задач, знаходиться ефективне рішення, яке було прийнято при її розв`язанні, а також список виконавці, які брали участь у вирішенні задачі. Надалі знайдені виконавці використовуються як база для відбору кандидатів на включення в команду нового проекту [2].

Організація економічного співробітництва та розвитку (OECP) застосовує поняття ключових компетентностей (key competencies) для інтепретації компетентнісного підходу, що дає можливість особистості ефективно брати участь у багатьох соціальних сферах. Комунікація є необхідною характеристикою сучасного фахівця з проектної діяльності, оскільки різні види проектної діяльності (управлінська, організаційна, виробничо-технологічна, логістична, економічна тощо) здійснюються в безпосередньому контакті з людьми. Комунікативний компонент містить складники: лідерство, участь та мотивація, вміння відпочивати, відкритість, творчість (креативність), орієнтація

на результат, продуктивність, узгодження, переговори, конфлікти та кризи, надійність, етика [3].

Для формалізованої оцінки якості внутрішніх комунікацій розроблена модель «Діамант», яка найбільш повно відображає усі можливі стани стейкхолдерів при здійсненому комунікаційному акті: демотивованість (незацікавленність), інформованість, активність, мотивованість, адгезія (лояльність, відданість), непоінформованість, туманність (незрозумілість). Дана модель заснована на використанні марківських ланцюгів може допомогти проектним менеджерам у процесі управління проектом у режимі реального часу отримувати кількісні результати оцінки внутрішніх комунікацій [1].

Таким чином, ключовими особливостями побудови ефективних внутрішніх комунікацій міжнародного проекту є: побудова синергічної команди, високий рівень комунікативної компетентності учасників проекту і застосування формалізованої моделі якості комунікацій.

Література:

1. Власенко О.В. Модель «Діамант» оцінки внутрішніх комунікацій в європейських проектах / Власенко О.В., Лук'янов Д.В., Гогунський В.Д. // Интегрированное стратегическое управление, управление проектами и программами развития предприятий и территорий. – 2013. – № 1/10 (61). – С. 86–88.

2. Лисенко Д.Е. Моделі та методи формування команди проекту з використанням теорії прецедентів : автореф. дис. на здобуття науково ступеня канд. тех. наук : спец. 05.13.22 «Управління проектами та програмами» / Д.Е. Лисенко. – Харків, 2009. – 22 с.

3. Масленнікова К.С. Складники поведінкової компетенції учасника команди проекту на засадах компетентнісного підходу / К.С. Масленнікова, К.В. Колеснікова // Управління розвитком складних систем. – 2013. – № 14. – С. 48–51.

***Табахарник О.Я.**, бакалавр*
***Пронькіна І.В.**, бакалавр*
***Кошарська Н.Е.**, ст.викладач*
Університету державної фіскальної служби України (м. Ірпінь)

ПРОЕКТНЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Застосування інформаційних технологій набуває все більшого значення в процесі проектного управління підприємством. Досвід успішних компаній доводить, що ефективно управляти проектами неможливо без управління її інформаційною діяльністю та всією системою корпоративної інформації. Використання інформаційних технологій здійснюється з метою ефективної та оперативної комп'ютерної обробки інформаційних ресурсів, зберігання великих обсягів економічно важливої інформації та передачі її на будь-які відстані в мінімальні терміни. Тобто основним завданням є оптимізація діяльності підприємства на основі застосування інформаційних технологій [1].

Інформаційні технології (ІТ) — система методів і способів збору, передачі, накопичення, обробки, зберігання, подання і використання інформації. Обсяг

автоматизації та тип і характер використання технічних засобів залежить від характеру конкретної технології [1].

Питання щодо використання інформаційних технологій в управлінні підприємством досліджували багато зарубіжних і вітчизняних науковців: Барановська Т.П., Козирєв А.А., Лепейко Т.І., Мельник Л.Г., Пушкар О.І., Уткін В.Б., Хамер М., Чампі Дж., Щедрін А.Н. та ін. Але деякі питання потребують подальшого вивчення та поглиблення [2].

При створенні та управлінні проектами необхідно пам'ятати: по- перше, вони мають ресурсні обмеження; по-друге, потребують постійного контролю; по-третє, важливим фактором виступає час [3]. Розвиток інформаційних технологій управління проектами пройшов декілька етапів. Завдяки збільшенню потужності комп'ютерів збільшилась функціональність систем. Із введенням стандартів обміну даними між системами, розвитком Web-технологій відкрились нові перспективи для розвитку інформаційних систем і проектами. Варто зауважити, що паралельно підвищується складність проектів, при цьому виникають додаткові вимоги до інформаційних технологій. Використання інформаційних технологій в управлінні господарськими процесами підприємств дає можливість впроваджувати найбільш сучасні і прогресивні управлінські концепції, головна риса яких — ефективне використання ресурсів й орієнтація на інтереси клієнтів [4]. До основних переваг використання інформаційних технологій в управлінні підприємством віднесено: підвищення ступеня керованості, зниження впливу людського фактора, скорочення паперової роботи, підвищення оперативності і достовірності інформації, зниження витрат, оптимізація обліку та контролю, забезпечення прозорості інформації для інвесторів, можливість збільшення частки ринку.

Практичний досвід впровадження та використання інформаційних технологій дає змогу говорити про великі потенційні можливості цієї сфери при розв'язанні проблем суспільства. Розглядаючи реальний стан із впровадження інформаційних систем і технологій в Україні, слід зазначити, що процеси використання інформаційних технологій істотно відстають від зарубіжних, зокрема це відноситься до малого підприємництва. Відкриваючи нові можливості, інформатизація потребує уважного і дбайливого ставлення [5].

На ринку IT-технологій існує великий вибір програмного забезпечення, будь-яка компанія може вибрати програмний продукт в залежності від своїх цілей. Вибір програмного забезпечення повинен базуватися на розумінні його можливостей і недоліків, чіткому усвідомленні цілей використання. Найбільш перспективним напрямом представляється все більш повний взаємозв'язок систем бізнес-моделювання і аналізу з комп'ютерними інформаційними системами для більш якісного управління всіма компаніями[6].

Наприклад, підвищення ефективності господарської діяльності відбувається на основі застосування MIS- і BI–технологій. Використання їх спричиняє: досягнення синергетичного ефекту; автоматизації та узгодження дії всіх відділів підприємства; успішної реалізації стратегічних програм; підвищення конкурентних переваг [7]. MIS- та BI-системи дають можливість відслідковувати цикл життя кожного виробленого товару при цьому проводити постійно обробку значної кількості інформації з великою швидкістю. Для

захисту даних підприємства використовують IBM Spectrum Protect (Tivoli Storage Manager). Продукт забезпечує надійне і економічно ефективне резервне копіювання і швидке відновлення в віртуальних, фізичних і хмарних середовищах будь-якого розміру [8].

Таким чином, використання інформаційних технологій в управлінні проектами суттєво допомагає вирішувати низку завдань, сприяє ефективному управлінню декількома проектами одночасно та контролю виконання проектів. Нині інформаційних систем для управління проектами багато, проте до вибору треба ставитися обачно.

Література:

1. Гергенов А.С. Информационные технологии в управлении : Учебное пособие / Гергенов А.С. – Улан-Удэ : Изд-во ВСГТУ – 2005. – 72 с.

2.Застосування інформаційних технологій в управлінні підприємством [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/pc/Downloads/102782-217453-1-SM.pdf.

3. Тарасюк Г.М. Управління проектами: навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів / Г.М. Тарасюк. – 2-е вид. – К. : Каравела, 2006. – 320 с.

4. Гончаров В. Фактори інвестиційної привабливості промислових галузей України / В. Гончаров, О. Горова // Схід. – 2006. – № 1 (73). – С. 35–39.

5. Янчук Т.В. Сучасні парадигми інформатизації малого бізнесу [Текст] / Т.В. Янчук // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2009. – № 5. – Т. 2. – С. 81–82.

6. Використання інформаційних технологій в управлінні підприємством [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sophus.at.ua/publ/2016_12_14_kampodilsk/sekcija_section_6_2016_12_14/vikoristannja_informacijnikh_tekhnologij_v_upravlinni_pidpriemstvom/139-1-0-2216.

7. Каюченко А.В. Информационные технологии управления предприятием как современый фактор конкурентоспособности предприятия / А.В. Каюченко // Креативная экономика. – 2009. – № 10. – С. 71–76.

***Губська Д.Ю.**, бакалавр*
***Філіпюк І.М.**, бакалавр*
***Супруненко С.А.**, доцент кафедри менеджменту*
Університету державної фіскальної служби України
(м. Ірпінь)

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТНИМ ПРОЦЕСОМ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Важливим напрямком організації робіт в органах місцевого самоврядування наразі є впровадження проектної системи. Сьогодні управління проектами стало нормою практичної діяльності й може забезпечити розвиток системи будь-якого рівня: підприємств, регіонів та держав.

Теоретичне оформлення методологічних засад проектної діяльності розпочинається в 1917 р., коли надбанням наукової громадськості стали роботи Гантта, за допомогою діаграм якого можна було в графічній формі відобразити

перебіг певних подій з деталізацією за датами й визначити їх тривалість. Наступною важливою віхою був 1937 р., коли американський учений Гулік здійснив першу розробку матричної структури організації для управління складними проектами.

У середині 50-х рр. XX ст. теоретичні напрацювання з управління проектами вперше зазнали серйозної перевірки завдяки впровадженню новітніх наукових розробок у сферу управління виробництвом військовими відомствами США [1, с. 4]. Сьогодні проектування застосовується в усіх сферах людської діяльності.

Планування проектів у поєднанні з процесами регулювання й контролю утворюють проектний менеджмент (рис. 1).

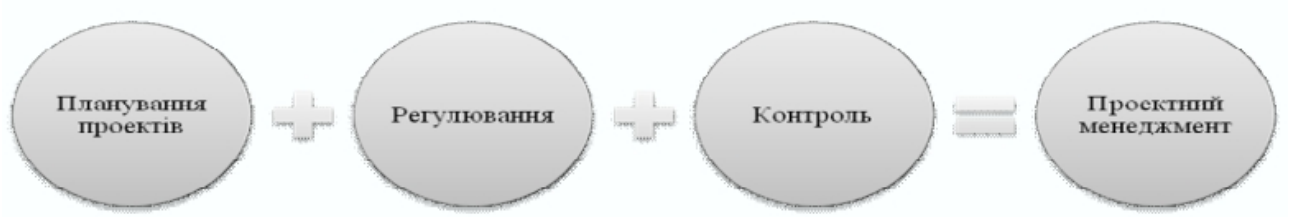

Рис.1. «Формула» управління проектами

У сучасному розумінні проект – це те, що змінює світ: науково-дослідна діяльність, при якій отримують нові фундаментальні та прикладні знання, реконструкція підприємства, створення нової організації, розроблення нової технології й техніки, створення кінофільму, розвиток регіону [6, с. 274].

Проект являє собою уявну модель, реалізація якої на практиці призводить до створення соціальної конструкції. По-цьому конструювання – це втілення проекту в соціальну реальність [4, с. 7]. Проектування передбачає: структурно-функціональне моделювання об'єкта (або процесу), просторове, тимчасове, операціонально-діяльнісне, інституційне, організаційне проектування [4, с. 13]. Розробка та впровадження проектів вимагає від замовника і команди розробників спеціальних та міждисциплінарних знань, а саме: вивчення соціально-економічних і культурних особливостей територіальної громади, об’єктивного техніко-економічного обґрунтування доцільності проектного рішення тощо.

На процес розробки та впровадження проекту впливає цілий ряд факторів: економічні, соціальні, політичні, екологічні, культурні, підвищення компетентності замовників, ступінь невизначеності та ризику, складність кінцевих результатів проекту, організаційні зміни, частота зміни технологій, помилки планування й ціноутворення, коливання цін [2, с. 3].

Вищезазначене є факторами зовнішнього середовища. Тобто це соціально-економічна ситуація, яка склалася на території даної громади, в Україні в цілому, що безумовно впливає на проект. Вони можуть обтяжувати ситуацію, створюючи нові проблеми і труднощі, водночас можуть дати необхідні для проектування ідеї, аналоги та ресурси. Такий фактор як підвищення компетентності замовників обумовлює ситуацію збільшення замовником вимог до проекту, що може іноді привести до формулювання таких завдань, які є принципово нерозв'язними на сучасному рівні розвитку соціальної інженерії [3, с. 12].

Складність кінцевих продуктів проектів виникає тому, що проектувальник майже ніколи не знає, наскільки складним виявиться здійснення проекту. Робота над проектом може розкрити справжню його складність, що може призвести до дефіциту ресурсів для виконання проекту і спричинити його невиконання. Соціальне проектування майже завжди пов'язане з ризиком. Оскільки об'єкт управління змінюється, то постійно змінюється і система управління проектуванням, тобто відбуваються організаційні зміни [4, с. 10].

Важливим показником тривалості проекту є його програма. Кожний проект повинен бути спрямований на вирішення конкретної мети. Реалізація проекту означає послідовне досягнення цілей з найнижчого рівня до найвищого. При здійсненні принципу ітерації – підпорядкування цілей нижчого рівня цілям вищого рівня.

Серед проблем проектної діяльності в сучасному суспільстві найбільш гострими є: ціннісна невизначеність, імітація проектної діяльності, недостатність успішного досвіду, відсутність нормативно-правового забезпечення, значна кількість ризиків, недостатня технологічність, ресурсна і кадрова незабезпеченість, відсутність цивільної підтримки, опір проектам, нерозвиненість взаємодії з громадськістю, відсутність управління, нерозвиненість проектної культури управлінців усіх рівнів.

Найважливішими напрямами вдосконалення проектної діяльності виступають: розвиток проектного консалтингу, експертного співтовариства, менеджменту, проектної аналітики, професійних спеціалізацій проектувальників, нормативно-правового забезпечення проектної діяльності; гнучке фінансування проектів; залучення громадськості тощо [4, с. 6].

Відтак, будь-який проект – це ще й складна динамічна система. Не існує ідентичних проектів, навіть, якщо вони передбачають виконання однакових дій. Проект тимчасово поєднує зовсім різних людей, які активно взаємодіють між собою протягом обмеженого проміжку часу. Після завершення проекту сформовані зв’язки зберігаються і можуть знову актуалізуватися в майбутньому.

Отже,значимість впровадження проектного менеджменту в управління територіальними громадами є очевидною. Для цього на державному рівні доцільно створювати сприятливі умови професійної підготовки фахівців для розвитку їх послуг по управлінню проектами.

Література:

1. Бабаєв В.М. Управління проектами / В.М. Бабаєв // Управління проектами : [навч. посіб.]. – Х. : ХНАМГ, 2006. – 244 с.

2. Пелих В. Управління проектами в інтегрованому суспільстві і його інструменти / В. Пелих // Матеріали дванадцятої наукової конференції ТДТУ ім. І. Пулюя (м. Тернопіль, 14-15 травня 2008 р.). – Тернопіль, ТДТУ, 2008 – 370 с.

3. Сазонова Т.О. Застосування проектного підходу в управління аграрними підприємствами [Електронний ресурс] / Т.О. Сазонова, Г.А. Паламарчук // Полтавська державна аграрна академія. – 2013. – Вип. 1. – Режим доступу : http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/4.3/199.pdf.

4. Сурмин Ю.П. Теория социальных технологий : [учеб. пособие] / Ю.П. Сурмин, Н.В. Туленков. – К. : МАУП, 2004. – 608 с.

5. Управління проектами [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.kdu.edu.ua/new/lekcii/3_169.doc.

6. Федишин Б. Розвиток підприємств на основі проектного менеджменту [Електронний ресурс] / Б. Федишин, П. Євтух // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2012. – Вип. 2 (7). – С. 272–276. – Режим доступу: http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2012/12fbpopm.pdf.

***Федорова І.О.**, асистент кафедри менеджменту*
***Мірошниченко А.В.**, магістр*
***Грушева А.А.**, к. пед. н., доцент*
Університету ДФС України
(м. Ірпінь, Україна)

АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ПРОАКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТІВ І ПРОГРАМ АПК

Ефективне управління проектами агропромислового комплексу вимагає чіткої структуризації як самих проектів, так і системи управління ними. Проте розробка та реалізація довгострокових та великомасштабних програм і проектів, в тому числі й в галузі АПК, здійснюється, як правило, в рамках погано визначених цілей, при недостатньому інформаційному забезпеченні процесів розробки і прийняття управлінських рішень, з істотно невизначеними обмеженнями ресурсів, за наявності великої кількості зв'язків між елементами системи, які складно або не підлягають формалізації взагалі. Все це призводить до суттєвої невизначеності завдань проекту, що зумовлює наявність великої кількості різних варіантів проектних рішень за погано структурованої системи критеріїв їх вибору.

Враховуючи вище наведене, постають питання комплексного аналізу зовнішніх і внутрішніх процесів і явищ, що протікають у різних системах управління проектами та програмами, розробки достатньої кількості альтернативних рішень з високою деталізацією планів, порівняння та оцінки імовірних наслідків цих рішень і їх можливі ризики, систематизації критеріїв вибору тих чи інших рішень.

Питання удосконалення методів та моделей проактивного управління були розглянуті в роботах таких провідних вітчизняних науковців, як Н.С. Бушуєвої, С.Д. Бушуєва, Ю.М. Теслята та ін. За кордоном ці питання активно розглядаються такими вченими, як В.А. Лапідус, І.К. Адизес, С. Кові, А.І. Пригожин, О.М. Алимов, В.Ю. Биков та ін. Однак в Україні недостатня увага приділяється створенню і розвитку методів та моделей проактивного управління, в тому числі їх застосуванню при реалізації проектів та програми агропромислового комплексу.

Проактивне управління передбачає використання розгалуженого апарату прогнозування на всіх етапах реалізації проектів, що дозволяє уникнути або зменшити негативні наслідки тих чи інших кризових явищ.

Одним з головних завдань керівників державних проектів та програм розвитку АПК, що містять інновації є визначення часових меж їх реалізації з

урахуванням впливу різних факторів. Вирішення подібних завдань є достатньо складним і потребує розробки нових підходів і методів, направлених на зменшення ступеня невизначеності при проактивному управлінні за рахунок накопичення додаткової інформації.

Завдання прогнозування є однією з важливих складових процесу саме проактивного управління проектами АПК. Воно повинно проводитись до початку реалізації проекту і полягає у визначенні на підставі усієї наявної на даний момент інформації оптимальних планових значень керуючих параметрів і станів проекту на увесь плановий період його реалізації. При відхиленні від запланованого плану реалізації проекту керівникові проекту необхідно якомога раніше мати відповідну інформацію для того, щоб своєчасно вжити відповідні заходи [2, с. 101].

Крім того, для підвищення ефективності процесів прогнозування і, як наслідок, проактивного управління, необхідно використовувати сучасні інформаційні технології та програмні засобів, які дозволять моделювати та вдосконалювати процеси реалізації проектів та програм та цілком задовольнити всі вимоги процесів управління у динамічному середовищі, зокрема, при управлінні в умовах дії кризових явищ та надзвичайних ситуацій.

Сучасними науковцями у галузі управління проектами були розроблені та запропоновані низка прикладних підходів, які ефективно можуть бути використані при управлінні проектами та програмами АПК.

Одним із головних завдань проактивного управління при реалізації інноваційно-інвестиційних проектів є контроль за зміною часових параметрів, що є важливою характеристикою ефективності реалізації проекту [5, с. 54]. Серед науковців-практиків поширено думку, що головним результатом проактивного управління при реалізації інноваційно-інвестиційних проектів є не констатація відхилень, що виявлені, а визначення їх величини та прийнятності з точки зору досягнення поставленої мети реалізації проекту. Допустимі межі відхилень визначають, виходячи з характеристик самого проекту та впливу цих відхилень на досягнення кінцевої мети. Тож, базуючись на допустимих межах відхилень параметрів реалізації проекту та їхніх значеннях, можемо оцінювати й прогнозувати майбутні результати проекту. За відсутності необхідності внесення коригуючих дій відхилення вважаються прийнятними і навпаки.

Для успішної реалізації проактивного управління прогнози мають бути достатньо точними. А це, в свою чергу, залежить від точності прогнозованих моделей поведінки у взаємодії із зовнішніми чинниками.

Ми дійшли висновку, що застосування описаних методів та моделей проактивного управління при реалізації проектів і програм в агропромисловому комплексі дозволить значно підвищити їх ефективність та досягти поставлених цілей. Однак існуючі підходи не завжди і не в повній мірі використовуються при реальному управлінні проектами. Це відбувається з наступних причин [2, с. 55]:

– неадекватність моделей, яка виникає через розрив між теорією та практикою, більшість розроблених моделей не мають в своїй основі виконаних прикладних досліджень;

– недостатнє знайомство дослідника з реальними проблемами. Модель будується, виходячи не з суті процесу, а з наявного інструментарію, тобто, розвиток нових моделей більше орієнтується на метод, а не на проблему;

– відсутність необхідної інформації. На збір та підготовку інформації виділяється недостатньо часу та коштів;

– обрані моделі та методи складають певний механізм. Менеджер краще буде мати невирішену проблему, ніж механізм, який він не розуміє.

Загалом, наведені проблеми не зменшують загальну цінність використання проактивного управління при реалізації проектів та програм в АПК, а визначають необхідність інтенсифікації прикладних досліджень в майбутньому.

Література:

1. Системи управління проектами та програмами – сучасні інструменти інноваційного соціально-економічного розвитку України / [О.М. Алимов, В.Ю. Биков, С.Д. Бушуєв та ін.] // Сборники научных работ НТУ «ХПИ». – 2010. – № 26. – С. 656.

2. Коновальчук Е.В. Модели и методы оперативного управления проектами / Е.В. Коновальчук, Д.А. Новиков. – М. : ИПУ РАН, 2014. – 63 с.

3. Бушуева Н.С. Модели и методы проактивного управления программами организационного развития / Н.С. Бушуева: – К. : Наук. світ, 2007. – 200 с.

4. Бушуева Н.С. Системная формализация управления проектами в рамках проактивного похода к развитию организаций / Н.С. Бушуева, Л.Д. Мысник, М.Н. Олексеенко // Управління проектами та розвиток виробництва. Зб. наук. праць. – № 2. – 2009. – С. 511.

5. Филимонова Н.М. Проактивное управление инвестиционно-инновационными проектами как механизм повышения конкурентоспособности региона / Н.М. Филимонова, С.М. Башарина, Е.С. Никишина // Экономика и управление. – 2009. – № 4. – С. 454.

УДК 316.19.04.2018 (477)

***Падалка О.С.**, магістр*
***Орехівський В.Г.**, к.е.н, доцент*
Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

СОЦІАЛЬНЕ ІНВЕСТУВАННЯ – ЗАСІБ ВИРІШЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ СУСПІЛЬСТВА УКРАЇНИ

Соціальні інвестиції відіграють виключно важливу роль у суспільстві, так як від їх величини в значній мірі залежить рівень і якість життя населення [1].

Категорія «рівень життя» в рекомендаціях ООН складається з таких елементів, як здоров'я, їжа, одяг, умови праці, зайнятість, освіта, житло, соціальне забезпечення. В Україні рівень життя прийнято визначати в першу чергу за допомогою системи споживчих бюджетів: фізіологічного, прожиткового і соціального мінімумів.

Найважливіше питання – показники рівня життя: грошові і реальні прибутки на душу населення, що визначаються рівнем заробітної плати працівників, величиною соціальних виплат і пільг, рівнем податків, індексом споживчих цін, рівнем інфляції; забезпеченість житлом; кількість безкоштовних соціальних послуг (освіта, охорона здоров'я, культурне, побутове і комунальне обслуговування); структура витрат населення; рівень безробіття.

Якість життя – свого роду подовжена величина від рівня життя, комплексна характеристика рівня життя населення. Якість життя населення визначається рядом об'єктивних і суб'єктивних показників. Серед об'єктивних – споживання матеріальних благ, продуктів харчування, якість житлових умов і зайнятості, розвиток сфери послуг, освіти, культури, соціального забезпечення. Серед суб'єктивних – задоволеність людини роботою і життєвими умовами, соціальним статусом, фінансовим положенням і сімейними стосунками.

Суб'єкти соціальних інвестицій – органи державної влади, державні і муніципальні підприємства, українські і іноземні приватні комерційні і некомерційні організації, фізичні особи. Для держави цілями соціальних інвестицій можуть бути підвищення національного доходу і рівня (якості) життя одночасно, для комерційних структур, іноземних інвесторів і фізичних осіб – прибуток, для некомерційних організацій – підвищення рівня і якості життя за допомогою задоволення матеріальних, духовних і соціальних потреб. Для останніх отримання прибутку не є метою соціального інвестування.

У різних економічних публікаціях можна зустріти такі визначення соціальної ефективності: «формування і задоволення духовних потреб людини», «гармонійний розвиток особистості», «благо суспільства або окремих груп населення». Проте ці терміни частіше не знаходять певного кількісного вираження. Можна виділити чотири основні показники ефективності соціального інвестування: соціальний ефект, що характеризує міру задоволеності населення якістю життя; соціальна ефективність – показник, що визначає підвищення рівня життя людей; соціально-економічна ефективність – показник, що дає уявлення про економічну ефективність інвестиційних вкладень в соціальну сферу з урахуванням досягнутого соціального ефекту; економічна ефективність – показник, що відбиває економічну ефективність проекту на основі співвідношення результатів до витрат [2, с. 384].

Деякі автори під соціальними інвестиціями розуміють матеріальні, технологічні, управлінські чи інші ресурси, а також фінансові кошти компаній, які направляються за рішенням керівництва на реалізацію соціальних програм, розроблених з урахуванням інтересів основних внутрішніх і зовнішніх зацікавлених сторін у припущенні, що в стратегічному відношенні компанією буде отриманий певний соціальний і економічний ефект.

У загальному плані під соціальними інвестиціями необхідно розуміти інвестиції, які вкладаються державою, комерційними та іншими організаціями, об’єднаними територіальними громадами, а також фізичними особами для вирішення будь-яких соціальних проблем, і, в першу чергу, це інвестиції на поліпшення якості життя та розвиток людського капіталу. Але на сьогодні в Україні не в повній мірі розуміють сутність і значення соціального інвестування. Вважається за необхідне вирішити проблеми екології, доріг, медичного забезпечення тощо.

Значимість і актуальність соціальних інвестицій на сучасному етапі пояснюється багатьма причинами, а саме:

– по-перше, в роки радянської влади не приділялося належної уваги соціальних інвестицій, тому на даному етапі громадяни нашої країни за рівнем і якістю життя значною мірою відстають від громадян, які проживають у розвинених країнах світу;

– по-друге, гостра необхідність переведення національної економіки на інноваційний шлях розвитку вимагає значного збільшення соціальних інвестицій у розвиток людського капіталу. Вчені і фахівці прийшли до однозначного висновку, що найбільш ефективними вважаються такі інвестиції, які вкладаються в розвиток людського капіталу;

– по-третє, вимагає істотного поліпшення демографічна ситуація в країні;

– по-четверте, в країні дуже високий рівень корупції, наркоманії, злочинності, пияцтва, що диктує необхідність істотного збільшення соціальних інвестицій з метою боротьби з цими негативними явищами;

– по-п’яте, соціальне інвестування повинно стати новою філософією в діяльності українських громад.

Сьогодні соціальна відповідальність в Україні – це добровільний внесок приватного сектора у громадський розвиток через благодійність та механізм соціальних інвестицій. У сфері соціальних інвестицій в Україні помітні проблеми, пов'язані з інституціональною недосконалістю: держава формує недостатньо ефективні правові та соціальні інститути, а бізнес-структури вимушені нейтралізувати «помилки» держави, здійснюючи, в окремих випадках, суттєві соціальні інвестиції і тим самим підмінюючи державу у соціальній сфері. Зважаючи на слабкість вітчизняного бізнесу, який не встиг зайняти свою нішу серед зарубіжних країн, подібна лінія розвитку погіршує конкурентоспроможність країни на зовнішніх ринках. З іншого боку, інституціональна недосконалість виявляється ще і в тому, що бізнес, у свою чергу, не завжди чітко виконує встановлені законом соціальні та податкові зобов'язання. Серед фактичних стимулів розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні перше місце посідає необхідність налагодження відносин із владою, від якої залежить у значній мірі майбутнє бізнесу.

Одним із заходів, що зміг би істотно вплинути на кількісні параметри соціальної відповідальності в Україні, є розробка та прийняття чіткої законодавчої бази, яка створювала б правові рамки соціально відповідальної поведінки та була націленою на його оптимізацію [2, с. 441].

Потрібно також наголосити про політико-економічні перетворення в Україні, що проходять на тлі стагнації економіки і гібридної війни з державою-агресором. Як наслідок маємо зниження рівня соціальних стандартів, викликане недостатнім фінансуванням їх з державного бюджету, відсутність соціальної захищеності, що призводить до зростання напруженості в суспільстві. Вирішенням цієї проблеми повинна стати консолідація зусиль громадських, благодійних та донорських організацій, спрямованих на соціальне інвестування, створення та розвиток виробництва соціальних послуг, які відповідають сучасним вимогам і стандартам, що в кінцевому підсумку повинно сприяти підвищенню якості життя громадян [1].

Література:

1. Бюро соціальних та політичних розробок (БСПР) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bureau.in.ua/.
2. Калінеску Т.В. Соціальна відповідальність : [підручник] / Т.В. Калінеску, Г.С. Ліхоносова, В.С. Альошкін. – Сєвєродонецьк : Вид-во СНУ ім. В. Дала, 2015. – 472 с.

***Богнат А.**, магістр*
***Мостенська Т.Л.**, д.е.н., професор*
Національний університет біоресурсів та природокористування України
(м. Київ, Україна)

СКЛАДАННЯ БІЗНЕС-ПЛАНІВ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ЗАДАЧІ

Для одержання об'єктивної оцінки можливостей розвитку стратегічного потенціалу підприємства необхідно складати бізнес-план, який дає можливість визначити як можливість забезпечення конкурентних переваг, так і зон ризику на шляху досягнення стратегічних цілей.

У бізнес-плані розкриваються питання функціонування підприємства, вибору стратегії та тактики розвитку ринку, формування конкурентних переваг, здійснюється оцінка фінансових, матеріальних, трудових ресурсів та визначаються необхідні зміни для досягнення цілей підприємства.

Бізнес-план дає детальні пояснення зацікавленим особам, яким чином буде відбуватися управління підприємством для забезпечення прибутковості діяльності підприємства та повернення інвестицій. Постійні зміни зовнішнього середовища, викликають необхідність уточнення і перегляд у бізнес-плану, що, у свою чергу, вимагає навчання управлінського персоналу для залучення його у процес бізнес-планування.

Бізнес-план дозволяє вирішувати наступні стратегічні та тактичні задачі:

– здійснення оцінювання організаційної, фінансової, економічної та управлінської діяльності підприємства;

– з'ясування потенційних можливостей розвитку підприємства (максимальне використання інноваційного, інвестиційного, маркетингового, управлінського, трудового, ресурсного фінансового, технологічного та інших видів потенціалів);

– формулювання стратегічних цілей розвитку підприємства та конкретизація заходів з їх досягнення;

– економічне обґрунтування напрямів розвитку організації;

– визначення очікуваних фінансових результатів діяльності в результаті реалізації заходів бізнес-плану;

– обґрунтування джерел фінансування реалізації стратегічних намірів організації тощо.

Існує різниця між бізнес-планом діючого і створюваного підприємств. Бізнес-план діючого підприємства спирається на основні показники діяльності функціонуючого підприємства, результати діяльності та досвід роботи управлінського персоналу. При цьому основною метою бізнес-плану є визначення та обґрунтування доцільності конкретних напрямів розвитку підприємства , а також змін, що у зв'язку з цим повинні бути здійснені. У разі

підприємства, що створюється, при складанні бізнес-плану приходиться спиратися, в основному, на прогнозні показники та оціночні дані, оскільки реалізація бізнес-плану буде супроводжуватись розробленими і створеними з нуля виробничою, маркетинговою діяльністю.

Зміст бізнес-плану залежить від специфіки проекту, що лежить в основі бізнес-планування, і визначається низкою чинників, до яких належать: галузева спрямованість проекту; розмір підприємства; характер проекту (розширення існуючого чи створення нового підприємства); умови фінансування (наявність чи відсутність потреби у залученні зовнішніх джерел).

Крім того, на зміст бізнес-плану впливає його орієнтація – винятково для внутрішнього користування чи для залучення зовнішнього інвестора.

Бізнес-план має відповідати певним критеріям: повнота викладення ідеї; корисність та об'єктивність представленої інформації; реальність та достовірність даних для забезпечення об'єктивності сприйняття ідеї; прозорість; гнучкість, що дає можливість коригувати окремі параметри бізнес-плану при зміні чинників впливу зовнішнього середовища; можливість здійснення контролю; зрозумілість сприйняття; компактність та структурованість подання ідеї; наочність.

Цінність бізнес-плану визначається якістю інформації, яка в ньому представлена, оскільки вона дає можливість визначитись із цінністю ідеї.

Крім того, бізнес-план можна розглядати як інструмент антикризового управління.

***Nahornyi S.O.**, bachelor*
***Orekhivskyi V.G.,** Ph.D*
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
(Ukraine, Kyiv)

PROJECT MANAGEMENT IN AGRICULTURE

All actors of the economy inclusive the agriculture has to face even more difficult and complex challenges in their daily routine nowadays. Remarkable, that although the success of a project has great effect on the financial results of the enterprises, many try to save on the managing of these projects.

Most of the enterprises finance their project from their own assets; however, the rate of tender-funding is also important. As the experience shows in average only one half of the project make it to the final stage on time and stay inside the original budget.

The top 5 causes for a project to fail:

– in sufficient planning and preparation,
– lack of know-how,
– environmental changes (volatility),
– changes in the leader‘s concept,
– exceeding the available resources.

The most of the enterprises work with full-time project leaders, who have yearly 3-4 parallel projects in average. The majority of the interviewees were satisfied with the work of their project leaders. They find PL‘s know ledge and experience sufficient, but the range of methods they use could be wider and should be improved.

The project management basic ally involves the following 9 fields:

– Integration management: The task of this field is to combine the different elements of the project. The standards of the project management help the execution of this.

– Scope management: This field assures that the set-out goals (and only those) will be achieved. But this is not the only task of this field but also to identify and involve the new or changed goals into the project, and to find and do necessary reengineering.

– Time management: This field is responsible for keeping the original schedule, by which it uses the projects schedule (project plan) as equipment of communication.

– Cost management: This field has the task of keeping the project inside the cost ranges together with the assurance of the execution, and also the identification of cost exceed and the possible corrections that are needed.

– Quality management: This field ensures that the projects results meet the awaited and specified parameters (quality)

– Human resource management: This field involves the optimal allocation of the available human resources, also with a view on the inabilities, and also the development and training of these resources.

– Communications management: This field is responsible for giving regularly all in formation in appropriate quality and quantity to the staff and organizations involved in the project.

– Risk management: The quality and quantity risk management be longs to this field, and also the plans like mitigation or transfer plans.

– Procurement management: This field has task to regulate the cooperation and integration with the suppliers and business partners. The all-around know led geo fall of these fields cannot be expected from a single project manager, but a good PM finds the appropriate professional for each and every task, together with whom the project can be brought to success.

Developed countries clearly understood the importance of a project management and already integrated a powerful project management into agribusiness.

Nowadays, in Ukraine there is a huge lack of experienced project managers occurred. Agricultural branch in Ukraine should actively follow the stream of EU and USA, and provide a complex project management, which would be complied with all mentioned above fields. Changes in this direction can multiply a general effectiveness and can set a new stage of agriculture business development – creation a various products with high added value. In this case it could bring numberless benefits to our country development.

Sources:

1. Effective project management arrangements for agricultural projects [Internet source]. – Access: https://maintenance.ifad.org/documents/10180/84cf8a90-263d-4485-a883-ffd7084e31d3.

2. Nagy A. Project management systems in agriculture / Nagy A., Fenyves V., Nábrádi A. // Agroekonomika i agrosociologija: papers. – Access: http://sa.agr.hr/pdf/2009/sa2009_p0220.pdf.

Секція 5. Соціальна адаптація сільської молоді

УДК 314.727.2 (378)

***Бедін Л.І.**, студентка 2 курсу*
факультету захисту рослин, біотехнології та екології
***Культенко В.П.**, к.філос.н., доцент*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

УРБАНІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ПСИХОЛОГІЮ СЕЛЯНИНА

В усі часи суспільство поділялось на певні соціальні верстви. Цей поділ покладається на демографічні, етнічні, соціальні, правові, політичні, релігійні аспекти. Розглянемо перший із них – демографічний аспект розподілу суспільства на верстви. За цим можна виділити такі страти: селяни й міщани. Якщо заглянути в історію України, то можна побачити, що українці споконвіку були селянами-землеробами, а міщани з'явилися відносно недавно. Масова урбанізація, яка розпочалася в XX столітті, призвела до поступового занепаду села. І вона продовжується й надалі. Селяни прагнуть комфортного, легшого життя в місті з розвинутою інфраструктурою.

Щороку тисячі молодих людей віком від 15 до 25 прямують у великі міста з невеликих сіл або містечок. Як приклад, в 2017 році на факультет захисту рослин, біотехнології та екології в Національний університет біоресурсів та природокористування України (НУБіП України) вступило близько 50% дітей з села та невеликих містечок, 30% склали кияни, інші 20% - жителі обласних центрів України. Звичайно для аграрного вишу, такого як НУБіП України, студенти-селяни дуже добре. Вони знають ази сільського господарства: розуміють як ростуть культурні рослини і відрізняють їх від бур'янів, знають як доглядати тварин і яку користь можна від них отримати та багато іншого. Складається враження, що вирощені селом діти краще й швидше опановують вищу науку з агрономії та ветеринарії. Можна сказати, що вони лише удосконалюють набуті практичні навички деякою науковою теорією.

Проте це зовсім не так. Дітям з села дуже важко знайти собі місце у великому місті. І тут відіграє велику роль саме розподіл на верстви: селяни й міщани.

По-перше, вони не можуть знайти спільної мови з однолітками-міщанами. Багато хто з міста вважає, що село це дуже низько й непристойно, тому потрібно уникати цих людей. До того ж надто різні традиції, вподобання, турботи призводять до непорозуміння цих двох соціальних категорій.

По-друге, людям які приїхали з місцини, де час пливе повільно, де немає ніякого плану дій, а все ґрунтується на розумінні того, що потрібно цю роботу виконати, важко вжитися з ритмом життя яке задає місто: постійні зазначені години, терміни, усі поспішають - кожна хвилина на вагу золота.

По-третє, низький рівень освіти який надається в сільських школах в подальшому дуже шкодить молоді. Майже кожен школяр з міста володіє іноземною мовою, ходить на якісь додаткові гуртки, приймає участь в різних

змаганнях, в той час коли сільські діти, здебільшого, не мають такої можливості.

Усі ці фактори пригнічують особистість й вона, щоб перейти з однієї соціальної верстви в іншу, доволі часто вибирає неправильний шлях: починаються гуляння, знайомства з недуже порядними людьми, вживання алкоголю, а в рідких випадках і наркотиків. Інколи через фінансову нерівність, селяни покидають навчання й ідуть працювати.

Проте кожен з нас думає своєю головою і має власноруч вибрати свій власний шлях. Багато студентів-селян, які змогли перебороти депресію викликану новими умовами життя, швидко починають адаптуватися, намагаються підняти рівень розвитку, не відставати від плану заданого в навчальному закладі, удосконалити вже набуті навички.

Отже таке явище як урбанізація призвело до позитивних та негативних наслідків. Особисто для людини переїзд з села у місто є позитивним фактором, адже тоді вона може самореалізуватися, отримати гарну освіту й в подальшому мати прибуткову роботу. Але якщо брати в загальному то для держави і особливо для агропромислових комплексів є дуже поганим фактором, що сільське населення зменшується, адже немає кому працювати на полях. Для вирішення цієї проблеми, потрібно створювати такі умови за яких, людина закінчивши виш хотіла б повернутися в село і працювати на аграрних підприємствах, підвищуючи рівень розвитку аграрного комплексу в державі.

Література:

1. Таран В.О. Соціальна філософія : [навч. посіб.] / Таран В.О., Зотов В.М., Рєзанова Н.О. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 272 с.

2. Міське та сільське середовище: порівняльна характеристика соціокультурних систем [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/12_ENXXI_2011/Pedagogica/6_85695.doc.htm.

3. Губеладзе І. Г. Сільська молодь у місті: пошук ідентичності : [монографія] / І.Г. Губеладзе. – К. : Міленіум, 2015. – 236 с.

***Ревенко О.С.**, студентка*
***Пузиренко Я.В.**, к. філол.н., доцент*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ДО ПИТАННЯ ПРО СТЕРЕОТИПИ СТОСОВНО САМОРЕАЛІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОЇ МОЛОДІ

Щодо сільської молоді існує досить багато стереотипів але значною мірою – це тільки ярлики. На мою думку, сучасні школярі, студенти абсолютно нічим не відрізняються одне від одного, незалежно від того де вони проживають.

Один із поширених стереотипів – це рівень підготовки в сільській чи міській школі. Вважають, що діти з села менше знають або ж не такі здібні. І це твердження я заперечую. Мої однокласники ставали призерами Всеукраїнських олімпіад, вступили до престижних вищих навчальних закладів і на рівні з міською молоддю живуть, навчаються як в столиці, так і в інших чудових містах. На мою думку, все залежить від бажання дітей, родини і

професіоналізму педагогів та ефективного менеджменту. За моїми спостереженнями можна дійти висновку, що учні можуть показати високий рівень знань, як у сільській, так і у міській школі, вчителі можуть бути професіоналами високого рівня теж в різних місцевостях.

Питання соціальної інфраструктури в селі постає нині досить гостро. Закриваються школи, дитячі садки, будинки культури і молодь втрачає можливості розвиватися. З власного досвіду можу сказати, що держава не забезпечує молодь закладами для дозвілля на достатньому рівні, або ж вони функціонують не на повну силу. Проте, слід зазначити, що навіть там, де діють спортивні школи, ЦДЮТ(центри дитячої та юнацької творчості) чи просто пришкільні гуртки (і в місті, і в селі), все одно багато молоді, особливо 18-20 років, проводить час на вулицях з пляшкою, цигаркою чи ще що гірше. Отже ця проблема стосується не тільки сільської місцевості. І тут слід задіювати і механізми для самореалізації молоді, а не просто жалітися на відсутність соціальної інфраструктури на селі.

При бажанні можна стати більш успішним, будучи з села, аніж з міста. Багато моїх знайомих, як і я, люблять читати хоч ми, так би мовити, сільські. Отже, все залежить від людей, якщо ти талановита цілеспрямована людина, то ти нею будеш і зможеш само реалізуватися, незважаючи на місце свого походження. Село та місто давно стало просто назвою – чіткого розмежування в поведінці немає. Не варто вішати ярлики чи вдаватись до стереотипів всі ми рівні і в праві, і в волі.

Зрозуміло, що зроблені мною висновки дещо категоричні, і ситуація в кожному окремому випадку може відрізнятися в той чи інший бік. Так чи інакше, але відмінностііснують. Проте, на мою думку, важливо долати стереотипи. Адже сучасний розвиток технологій, економіки, процеси урбанізації сприяють стиранню межі між містом і селом, що вже досягнуто в розвинених країнах, чий досвід ми повинні вивчати і переймати.

УДК 37.061:379.8.092

***Матяш В.В.**, бакалавр*
***Осадчук О.П.**, к.е.н.*
Національний університет харчових технологій
(м. Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОЇ МОЛОДІ В ЧЕРНІГІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Вдале вирішення завдань ефективного функціонування і подальшого розвитку сільськогосподарського виробництва безпосередньо залежить від формування справжнього господаря на українській землі, раціонального розподілу і використання трудових ресурсів, серед яких чільне місце займає сільська молодь. Лише високий рівень її трудової активності і зацікавленості у результатах своєї праці забезпечить відродження аграрного сектору економіки, сприятиме підвищенню ефективності виробництва сільськогосподарської продукції і загальному розвитку держави. Дане питання першочергово стосується Чернігівської області, оскільки в цьому регіоні відзначається

помітна тенденція старіння нації, а поряд з цим – сільське господарство, поки що, провідна галузь економіки Чернігівщини. Тому, в майбутньому може постати проблема занепаду аграрного сектору, у зв'язку з дефіцитом робочої сили.

Основою проведених досліджень є аналіз науково-методичних положень щодо особливостей соціально-культурного розвитку сільської молоді. Під час досліджень використовувалися загальнонаукові методи теоретичного узагальнення та аналізу.

Непродумане економічне реформування села породило сьогодні цілий ряд економічних та соціально-культурних проблем, найбільш важливою з яких, з точки зору майбуття, є проблема працевлаштування та суспільної реалізації молоді на селі. Молодь, як ніхто інший, відчуває нинішню безперспективність і деградацію життя в селі, тому за першої ж можливості лишає свою малу Батьківщину в пошуках заробітку і кращої долі [1, с. 23].

Відповідно до даних офіційної статистики, на Чернігівщині налічується близько 0,5 млн людей молодого (до 35 років) вікуна трохи більше, ніж 1 мільйон населення. Із них 170 тис. проживає у містах, а ще 330 тис. – належить до сільської молоді. І вже це надає більшості молоді на багато гірші стартові умови для входження у велике життя, зокрема для здобуття освіти і працевлаштування. Проблеми сільської молоді навіть стали предметом окремого обговорення на парламентських слуханнях у грудні 2015 року, а вже через рік, у листопаді 2016 парламент обговорював молодіжні проблеми усієї країни [2].

Проте, часминає, а проблем менше не стає. Розшарування суспільства на багатих і бідних лишає реальних перспектив значну частку молоді, яка має долати на шляху до самореалізації і життєвого успіху набагато більше перешкод, ніж їх ні більш заможні ровесники. На фоні невисокого рівня життя в країні, найбідніші прошарки молоді змалечку виявляються позбавленими мінімально необхідних життєвих благ – достатнього і різноманітного харчування, солодощів, розваг, а з роками – належної освіти, доступного житла, роботи.

Це призводить до ряду негативних наслідків як для значної частини представників молодого покоління, так і для майбутнього країни в цілому – погіршення здоров'я населення, загрозливої демографічної ситуації, вимушеної міграції, маргіналізації суспільства, зростання злочинності тощо. І перехід від обговорення молодіжних проблем до їх практичного вирішення, про який сьогодні багато шумлять українські політики, вже не просто на часі – вінзапізнюється, принаймні, на 15 років.

Школа, яку ми сьогоднімаємо, це школа першої половини минулого століття, мета якої була підготовити кадри для аграрно-індустріального розвитку тодішньої держави [3]. З цим завданням та школа досить успішно справлялася. Нині ситуація в освіті кардинально змінилася. Уперед ідуть ті країни, які обрали інноваційний шлях розвитку, оснований на економіці знань. Сьогодні революція в освіті відбувається у двох напрямах – це використання потенціальних можливостей людського розуму й інформатизація освітнього процесу. На рис. 1 змальований сучасний стан кількості шкіл на Чернігівщині.

Рис.1 Співвідношення сільських і міських шкіл в Чернігівській області

Але слід визначити, що молодіжний рух в селах Чернігівщини має великі перспективи та потенціал. Адже нині проблемами сільської молоді переймається лише невелика частина існуючих громадських молодіжних та дитячих організацій. Із 84 таких всеукраїнських організацій, зареєстрованих на кінець 2013 р Мінюстом України, до цієї групи можна віднести лише близько 20 організацій. Першочергово такими є: Спілка молодих аграріїв Чернігівщини, всеукраїнська громадська організація «Союз аграрної молоді», молодіжна громадська організація «Центр підтримки сільської молоді», Громадська організація «Чернігівська соціал-демократична молодь», Всеукраїнська молодіжна громадська організація «Молодий рух», Пласт – Національна скаутська організація України, Народно-демократична ліга молоді, Чернігівська молодіжна громадська організація «Молода просвіта», Українське дитячо-юнацьке товариство «Січ». На вирішення проблем сільської молоді певною мірою націлена діяльність Українського національного комітету молодіжних організацій, Національної ради молодіжних організацій України, Федерації дитячих організацій України.

Виховнаробота з дітьмита молоддю на селі постійно перебуває у сфері уваги Пласту – національної скаутської організації України. З нині діючих 120 осередків Пласту 56 є сільськими. Загалом пластовими осередками на селі охоплено 2 тис. дітей та молоді. Ці осередки працюють за типовими пластовими виховними програмами, які включають в себе розділи з лідерства, історії України, народознавства, життя в природі, побутової життєвої парадності, тіловиховання, першої допомоги, соціальних, екологічних програм, програм міжнародного співробітництва, спеціалізаційних програм (вмілостей з різного роду справ), заохочення духовного росту, плекання патріотизму, підтримки творчих ініціатив.

Окрім того, багато з діючих осередків мають додаткові проекти та спеціалізації, які дозволяють визначеним напрямкам діяльності Пласту приділяти більше уваги. Пластуни з сільських осередків є організаторами і учасниками такихпостійно діючих пластових заходів: добре діло на Великдень, Святий Миколай для дітей у лікарнях та сиротинцях, поширення Віфлеємського вогню миру, перед таборовий збір до Дня опікуна Пласту св.

Юрія «Свято весни», оздоровчо-відпочинкові табори, спортивні та мистецькі фестивалі. Зараз спільно з Благодійним фондом Начального Пласту реалізується програма комп'ютерізації всіх сільських пластових осередків Пласту.

Зарубіжний досвід показує, що великий потенціал відродження села мають сільські громади як органи самоуправління. Необхідно й в Чернігвській області на рівні держави сприяти становленню і розвитку місцевого само управління, підвищити значення місцевих фінансів. Територіальне самоврядування має стати основним напрямом організації місцевого життя на селі. Необхідно розглядати територіальне самоврядування як первинну ланку відносин на селі, активно залучати до управління талановиту молодь. Запровадження такого досвіду конче необхідне для відродження українського села.

Література:

1. Мишаткина Т.В. Нравственная культура: «Место встречи» гуманитаризации и гражданственности образования / Т.В. Мишаткина // Система гуманитаризиции образования в мире. – К. : 2012 – 223 с.

2. Офіційний сайт Головного управління статистики в Чернігівській області http://www.chernigivstat.gov.ua/books/nasel.php.

3. Розпорядження Президента України «Про заходи щодо дальшого вдосконалення системи патріотичного виховання молоді» від 29.06.2001 р. № 173/2001-рп [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/173/2001-рп.

Міняйло В. М.*,бакалавр,*
Орехівський В.Г.*, к.е.н., доцент*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ВИЗНАЧЕННЯ ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМІВ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ СІЛЬСЬКОЇ МОЛОДІ

Стан українського села, аграрного сектору виробництва потребує подальшої посиленої уваги з боку держави. Сучасне село і селяни у своїй більшості позбавлені можливості працювати у сільськогосподарській сфері через її занепад.

На державному рівні потребують оновлення комплекси пріоритетних економічних, правових та соціальних заходів, які спрямовані на наближення соціальних стандартів мешканців аграрного сектору до тих, що гарантовані державою.

Соціальна сфера села характеризується домінуванням низької якості послуг, що не задовольняє матеріально-побутові та соціально-культурні потреби сільського населення.

За даними Державного комітету статистики України рівень благоустрою житла сільських домогосподарств нижчий, ніж міських. На селі лише кожне п’яте домогосподарство має водопровід та обладнане каналізацією, газовою колонкою – 5%, централізованим газопостачанням 43%, телефонним зв’язком 20%.

Ці процеси негативно впливають на збереження популяції села.

За оцінкою Державної служби статистики України, станом на 1 січня 2018 року чисельність наявного населення України без врахування тимчасово окупованої АРК і міста Севастополь становить 42 386 403 осіб, а кількість сільського населення дорівнює 12 млн 703,9 тис. осіб. В усіх регіонах України в сільських населених пунктах відбувається процес депопуляції.

Загострення соціально-економічних проблем села призвело до занепаду його виробничої сфери. У формуванні ресурсів сільських домогосподарств переважають грошові та натуральні надходження від власних присадибних господарств селян.

Проблема непривабливості сільської місцевості є продуктом прогресуючого розподілу українського суспільства на два прошарки – бідних та заможних. Проте економічна стагнація на селі позбавляє конкуренції мешканців села з міським населенням за рівнем якості життя. Це особливо гостро простежується у відносинах між міською та сільською молоддю.

Ринкові відносини ставлять перед молоддю вимоги якісної освіти, фахової підготовки. Сільська молодь у своїй переважній більшості позбавлена доступу до якісної освіти, поліпшених побутових умов проживання, дозвільної інфраструктури. Криза аграрного комплексу позбавляє сільську молодь можливості для адекватного існування зараз та унеможливлює подальше планування свого життя у селі.

Міграційні процеси у загальноукраїнському та міжнародному масштабі позбавили село кадрового потенціалу.

Незайнятість є однією з найголовніших причин бідності на селі. Структура споживання і рівень життя основної маси сільських сімей залишаються за межею наближення до соціальних стандартів.

Одним із пріоритетних напрямків на шляху відродження села є комплекс державних і громадських зусиль, направлений на соціальний захист сільської молоді.

Безперечно, становище села та його мешканців має і позитивні зрушення. Зокрема, сільське працездатне населення, і, особливо, молодь активно залучається до виробничого процесу у містах, серед лідерів є промисловість, будівництво, торгівля.

З іншого боку, екологічний стан міст сприяє зростанню кількості міських жителів, які розглядають село як середовище мешкання.

Проте ці процеси, по-перше, охоплюють лише села, територіально наближені до міста; по-друге, міські жителі не вирішують проблему кадрового забезпечення виробничої сфери сільського господарства.

Відтворення привабливості сільської місцевості для молоді – єдиний механізм відродження села.

На сучасному етапі, сільська молодь потребує комплексної державної підтримки, в першу чергу в отриманні якісної базової та професійної освіти, створенні умов медичного обслуговування та працевлаштуванні.

За даними Інформаційного відділу Представництва ООН в України, 88% молодих людей з сільської місцевості вважають, що у них немає можливості отримати якісну повну освіту.

Причини низької якості знань випускників сільських шкіл:

– застарілість матеріально-технічної бази навчально-виховного процесу (кабінети з основ інформатики та обчислювальної техніки мають лише 42,3% загальноосвітніх закладів на селі. Забезпеченими комп'ютерною технікою є лише чверть шкіл. Бракує навчальної літератури: підручники в сільських школах становлять 36,1% книжкового фонду бібліотек (проти 47,1% – у містах);

– брак педагогічних кадрів (у сільській місцевості більше половини педагогів відносяться до вікової групи від 45 до 65 років, рівень молодих спеціалістів коливається від 5% до 9%);

– значний рівень завантаженості молоді у підсобному господарстві.

Понад 70% навчальних закладів у сільській місцевості потребують капітального ремонту. Також спостерігається тенденція щодо закриття шкіл в сільській місцевості.

Створення для сільської молоді умов для здобуття освіти – базова складова державної молодіжної політики.

Проте, розглядаючи питання якості отриманої освіти сільською молоддю, необхідно відзначити і аспект небажання переважної більшості молоді, отримавши освіту, повертатися працювати на село.

Останніми роками на селі спостерігаються негативні тенденції у використанні трудового потенціалу. У сільській місцевості зберігається домінування у сільському господарстві ручного виробництва, що супроводжується низьким рівнем продуктивності праці.

Погіршення стану здоров'я сільського населення супроводжується зменшенням реєстрованих показників захворюваності й охоплення його профілактичними оглядами, підвищуються рівні термінової госпіталізації та смертності в поза стаціонарних умовах.

Аналіз мережі медичних закладів на селі засвідчує скорочення найбільш доступної медичної допомоги – фельдшерсько-акушерських пунктів. Водночас матеріально-технічне забезпечення тих, які діють, також свідчить про фактичну втрату потенціалу.

Ефективність реалізації державної молодіжної політики на селі залежить від ефективної діяльності молоді через громадські організації. Саме діяльність громадських молодіжних організацій є проявом соціальної активності молоді.

Література:

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.gov.ua/.

2. Чисельність наявного населення на 1 січня 2018 р. // Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.gov.ua/.

3. Аналітичний звіт за результатами досліджень «Молодь України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gfk.com/uk-ua/insights/news/doslidzhennja-molod-ukrajini-2015/.

4. Інформаційно-аналітичні матеріали про підсумки діяльності галузі охорони здоров'я // Офіційний сайт Міністерства охорони здоров'я України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://old.moz.gov.ua/ua/portal/ms_reports.

УДК 17.022.1-053.6

***Лукянчук М.**, студентка*
***Мацола В.**, студентка*
***Щолудько Н.**, студентка*
***Сопівник І.В.**, д.пед.н, доцент*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

За останні десятиріччя як в нашій країні, так і за кордоном проблема цінностей і ціннісних орієнтацій набула особливої актуальності. Ці поняття є об'єктом дослідження багатьох наук зокрема, філософії, психології, соціології, що говорить про їхню складність та багатоплановість.

Дослідженням даної проблеми займалися такі науковці: Бех І.Д., Головатий М.Ф., Дубчак Г.М., Козаков В.М., Пірен М.І., Ребер А., Рокич М., Савчин М.В., Щепанський Я., Ядов В.О. та ін.

Цінності молоді – це узагальненні , колективні уявлення більшої частини молоді, щодо прагнень, того, що є правильним та корисним.

Ціннісні орієнтації – це певна сукупність ієрархічно пов'язаних між собою цінностей, які задають спрямованості людському життю

Ціннісні орієнтації людини складаються в певну систему. Серед всієї ієрархії цінностей можна виділити ті, які є загальнолюдськими, або глобальними, тобто властиві переважній більшості людей, наприклад: свобода, праця, творчість, гуманізм, солідарність, чесність, вихованість, інтелігентність, сім'я, нація, народ, діти. Зниження значення цих цінностей викликає в нормальному суспільстві серйозні занепокоєння.

Ціннісні орієнтації особистості не тільки визначають мотивацію індивідуальної поведінки, але й складають світогляд людини. Ціннісні орієнтації молоді формуються в процесі виховання і навчання. Причому навчання має на меті не стільки повідомити конкретні знання в певній галузі, скільки відтворити культурні і історичні нормативи, які сприяють самореалізації особистості. Через виховання здійснюється трансляція (передача) ціннісних орієнтацій від покоління до покоління як на вербальному так і на невербальному рівнях.

До псевдо-цінностей належать цінності, які не сприяють самореалізації людини або навіть є перешкодою для самореалізації, проте людина може бути переконаною в протилежному. Зокрема, як свідчать соціологічні дослідження, багато молоді вважає, що алкоголь і наркотики є цінними тому, що стимулюють до творчості. Орієнтація на псевдо-цінності є досить небезпечною для людини і для оточуючих її людей.

Спробуємо простежити, як змінюються ціннісні орієнтації молоді з віком. У 2018 році нами було проведено дослідження за методикою Здіслава Півонського. Дане анкетування було проведено у Гімназії №179 м. Києва

Голосіївського району серед учнів 8-11 класів та серед студентів 2 курсу Національного університету біоресурсів та природокористування України.

Проаналізувавши статистичні дані, маємо таку ієрархію цінностей: освітні; життєвоважливі; пов'язані із самоствердженням; родинні; професійні; соціальні; матеріальні; ігрові; пов'язані з владою; конформістичні. Розглянемо детальніше кожен із пунктів. Згідно з анкетою, більшість дітей вважають, що навчання після закінчення школи повинно бути обов'язковим, адже освіта є важливою для людини. Також вважають, що завжди треба допомагати тим, хто потребує допомоги. Більшою повагою користуються люди, які мають вищу освіту.

Життєвоважливі цінності ґрунтуються на тому, що більшість з опитаних не відмовляються від поставлених цілей, коли стикаються з надмірною кількістю проблем. Вважають фізичне здоров'я важливою складовою успіху і поважають людей, які гарно справляються зі своїми обов'язками. І чим дорослiші опитувані, тим більше вони цінують те, що мають. Тішаться кожного дня, що можуть споглядати навколишній світ. Ця тенденція прослідковується загалом в учнів старших класів та опитаних студентів, що свідчить про високого рівня духовність молоді.

Результати по третьому пункту вказують на те, що в учнів високо розвинені лідерські якості. Адже вони хочуть бути найкращими в тому, що роблять, переконані, що в майбутньому досягнуть успіху. Але у той же час мало з піддослідних проявили високий рівень самовіддачі. Більшість з них погодилися з пунктом «як платять, так і працюю». Тобто, опитані високо цінують свій час та можливості. Але в той же час, вважають, що матеріальний стан ще не означає, що людина буде користуватися повагою.

Також важливо те, що не на останньому місці стоять родинні цінності. Прослідковується єдина думка – людина, яка має родину є щасливою. І що також цікаво, опитані, котрі є в сім'ї не єдиною дитиною зазначаються, що чим більше має людина родичів, тим легше їй живеться.

Професійні цінності знаходяться посередині нашої ієрархії. Люди вважають, що головне, аби робота приносила задоволення. І що саме в процесі роботи особа показує, чого вона варта. Щоправда, в осіб старшого віку вагомішою є матеріальна забезпеченість, тобто працювати на роботі з низькою заробітною платою, навіть якщо вона приносить задоволення – не є пріоритетом сучасної молоді.

Соціальні цінності також є важливими для сучасної молоді. Вони готові допомогти тим, хто потребує допомоги, але не підставляючи себе. Тобто, якщо вибір треба зробити між власною вигодою та допомогою комусь іншому, то більшість обирає або варіант «не знаю», або ж точно не готові ризикувати власним благополуччям.

Матеріальні цінності посідають одне з останніх місць у вищезгаданій ієрархії. Тобто бачимо, що опитані вважають, що за допомогою грошей не можна досягти успіху, поваги тощо. Але не малий відсоток має також високі амбіції стосовно свого майбутнього. Престижна робота з високою зарплатнею,

великий будинок тощо. Але головне, що не підтверджується теза, що мета виправдовує засоби, а отже, моральність перемагає.

Цінність гри для молоді оцінити важко, так як більшість або не визначилися, марне це витрачання часу, або вважають, що це дійсно необхідність. Але майже 40% з опитаних погодилися, що проводити вільний час з друзями – важлива складова життя.

Цінності пов’язані із владою. Аналізуючи анкети однозначно бачимо, що для молоді влада – не головне. Адже досягти успіху можна і треба з допомогою таланту та власних зусиль. Але певний відсоток не відкидає варіанту допомоги впливових родичів.

Стосовно ж конформістичних цінностей – то це навіть не цінність для молодих людей сьогодення. Пристосовуватись та пливти за течією – не їх варіант. А це означає, що споживацький спосіб життя не проявить себе.

Отже, період переходу до іншої моделі суспільства. Це можна зв'язати з тим, що їх уявлення про життя, в силу цілого ряду причин, у тому числі і віку, не стали ще досить усвідомленими. Тому, наростаючі громадські протиріччя позначаються на мотиваційній сфері молоді і ведуть до зміни їх ціннісних орієнтацій. Згідно з визначенням тлумачного словника, молодь – це соціально-демографічна група, що виділяється на основі сукупності вікових характеристик, особливостей соціального положення і обумовлених тими і іншими соціально-психологічними властивостями, які визначаються суспільним устроєм, культурою, закономірностями соціалізації, виховання цього суспільства.

Література:

1. Семенов В.Є. Ціннісні орієнтири сучасної молоді / В.Є. Семенов // СОЦІС. – 2007. – № 4.

2. Сопівник І.В. Ціннісний (аксіологічний) підхід у вихованні особистості І.В. Сопівник // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Педагогіка, психологія, філософія». – 2016. – Вип. 239 – С. 225–229.

УДК 004-042.72 : 37.01.3-052

***Верхуша Ю.**, студентка,*
***Гутевич М.**, студентка,*
***Сопівник І.В.**, д.пед.н, доцент*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ПРОФІЛАКТИКА ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ СЕРЕД МОЛОДІ

У сучасному світі процес комп'ютеризації набирає обертів. Найширшого поширення в наш час набула комп'ютерна мережа Інтернет, кількість користувачів якої стрімко зростає. Її найбільш активними користувачами є молодь. В таких, здавалося, позитивних реаліях, адже Інтернет значно спрощує життя сучасної людини, виникає така проблема, як інтернет-залежність.

Особливо помітний вплив інтернет-залежність спричиняє на молодь, а надто на ціннісні орієнтації молодих людей, що зумовлено появою особистісних деформацій. Тобто сьогодні постає проблема заміни соціальної реальності на віртуальну, адже саме Інтернет пропонує з кожним днем все більші можливості з меншими затратами.

Відповідно до даних Інституту соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України, серед українських користувачів Інтернету залежними вважаються від 2 % до 6 %, абсолютна більшість серед яких – молодь[1]. Відповідно до такої статистки, а також імовірним погіршенням ситуації, у зв'язку з комп'ютеризацією суспільства, ця проблема має не тільки вирішуватися, а й має здійснюватися профілактична діяльність, адже легше попередити проблему, чим потім її вирішувати.

Для профілактики інтернет-залежності серед молоді, у роботі соціального працівника існує низка прийомів: урізноманітнення дозвілля; формування раціональних потреб; роз'яснювальна робота; контроль.

Також спеціалісти з соціальної роботи застосовують різні методи профілактики інтернет-залежності. Розрізняють індивідуальну, міжособистісну та громадську профілактику:

Індивідуальна профілактика включає в себе систему соціально-психологічних, медичних заходів реагування на проблему.

На міжособистісному рівні профілактики інтернет-залежності способи впливу соціально-психологічного характеру спрямовані на соціальне оточення інтернет-залежного. Як правило, рекомендується сімейна терапія.

Громадська профілактика інтернет-залежності включає соціальні, виховні заходи, що проводяться соціальними працівниками у співпраці з державними інститутами та громадськими організаціями з метою дослідження впливу Інтернету на різні сфери життєдіяльності та всебічного інформування громадян про ризики Інтернет-користування, виховання інформаційної культури [2].

Також виділяють два види профілактики, існуючих на даному етапі розвитку досліджень феномена інтернет-залежності: первинна і вторинна.

Первинна профілактика включає в себе систему заходів попередження виникнення і впливу факторів ризику розвитку інтернет-залежності. Заходи здійснюються як на міжособистісному рівні, так і в масштабах держави, спрямовані на групи ризику і на всю громадськість з метою інформування про причини, прояви, наслідки інтернет-залежної поведінки.

Вторинна профілактика полягає у системі заходів, спрямованих на роботу з наслідками і усунення факторів ризику, головним чином, на індивідуальному та міжособистісному рівні (психологічні консультації, терапія, допомога в соціально-психологічної адаптації і т. д.) [3].

Отже, слід зазначити, що вирішуючи проблему успішної профілактики залежності молоді від Інтернету слід звернути увагу на характер впливу Інтернет-простору на психічні та фізичні особливості особистості молодої людини, і наслідки, які можуть бути зміщені в ту чи іншу сторону в залежності від впливу зовнішніх (соціальних) і внутрішніх (психічних) факторів, а так само на соціалізуючі та виховні можливості комп'ютерних ресурсів, виходячи з особистісних особливостей людини [4].

Література:

1. Золотова Г.Д. Сутність технологічних видів адитивної поведінки дітей / Г.Д. Золотова // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2013. – № 13. – Ч. IV. – С. 126–130.

2. Бондаренко С.В. Социальная система киберпространства / Технологии информационного общества / С.В. Бондаренко // Интернет и современное общество : 30 Труды V Всероссийскойобъединеннойконференции, Санкт-Петербург, 25-29 ноября 2002 г. – СПб. : Издательство СПбГУ, 2002. – С. 14–15.

3. Боровкова Н. Виртуальное зависание / Н. Боровкова / Человек и наука. – 2002. – № 2. – С. 35–37.

4. Лисецкий К.С. Психологиянегативныхзависимостей / К.С. Лисецкий, Е.В. Литягина – Самара : Универсгрупп, 2006. – 251 с.

УДК 37: 343.85 - 053.6: 351.743

***Діхтяр А. М.**, магістр,*
***Ржевський Г. М.**,к. психол. н., доцент*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ПРОФІЛАКТИКА КОМП'ЮТЕРНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ У ПІДЛІТКІВ: РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ БАТЬКІВ

Причиною виникнення комп'ютерної залежності у дітей і підлітків стають невпевненість у собі і відсутність можливості самовираження. У таких випадках батьки повинні підтримати дитину і допомогти їй розібратися з проблемами, що виникли. Абсолютно неправильно критикувати дитину, яка проводить багато часу за комп'ютером. Це може тільки поглибити проблему і віддалити дитину від батьків. Найкраще, потрібно постаратися зрозуміти дитину і, в якійсь мірі, розділити її інтерес до комп'ютерних ігор. Це не тільки зблизить дитину з батьками, але й збільшить її довіру до них, а значить, дитина з більшою впевненістю і надалі буде дотримуватися порад батьків і з великою довірою ділитися з ними своїми проблемами. Критика сприймається дитиною, як відмова батьків зрозуміти її інтереси і тому викликає замкнутість і в деяких випадках агресію.

Основним заходом запобігання виникнення залежності будь-якого типу у дітей є правильне виховання дитини. При цьому важливо не обмежувати дітей у їх діях (наприклад, забороняти ті чи інші ігри), а пояснювати, чому те або інше заняття чи захоплення для них не бажано. Рекомендується обмежувати доступ дітей до ігор і фільмів, заснованим на насильстві. У той же час, якщо дитина все ж таки зустрілася з такою інформацією, потрібно в доступній формі пояснити, чому така інформація для неї небезпечна і чому вона не повинна прагнути пізнати її. Категорична заборона того чи іншого виду інформації без жодних пояснень тільки збільшить інтерес дитини до цієї інформації, а існування заборони зробить неможливим обговорення проблеми між батьками і дитиною.

Діти та підлітки мають потребу в самовираженні. За браком інших засобів вираження своїх думок і енергії вони звертаються до комп'ютера і комп'ютерних ігор, які створюють ілюзію реальності безмежних можливостей, позбавленої відповідальності. Така ілюзія чинить руйнівну дію на психіку дитини і порушує її зв'язок з батьками і однолітками. Для того щоб уникнути виникнення прихильності дитини до комп'ютера, потрібно урізноманітнити коло її інтересів і занять. Цього можна досягти, наприклад, при зверненні уваги дитини на спорт або різні види мистецтв (музика, малювання та ін.) Говорячи про профілактику комп'ютерної залежності у дітей, слід звернути увагу на те, що виховання дитини має зводитися здебільшого до того, що комп'ютер – це лише частина життя, а не самий головний подарунок за хорошу поведінку. Єдиним на справжній момент перевіреним способом не дати дитині опинитися в залежності від комп'ютера – це привернути його в процеси, не пов'язані з комп'ютерною діяльністю, щоб електронні ігри та процеси не стали заміною реальності. Показати маленькій людині, що існує маса цікавих розваг крім комп'ютера, які не тільки дозволяють пережити гострі відчуття, але також тренують тіло й нормалізують психологічний стан. Завдання соціального педагога – організувати дозвілля дитини таким чином, щоб захистити його від негативного впливу інформаційних технологій, у тому числі і комп'ютера. Батькам необхідно:

1. Спробувати все-таки регламентувати час, проведений дитиною за комп'ютером.
2. Показати особистий позитивний приклад. Важливо, щоб слова не розходилися з ділом. І якщо батько дозволяє синові грати не більше години на день, то сам не повинен грати по три-чотири.
3. Спробувати скористатися позитивними можливостями комп'ютера – може бути, дитина почне опановувати програмуванням, веб-дизайном (робити сайти в Інтернеті), займеться комп'ютерною графікою, анімацією – робитиме мультики. Але для цього бажана допомога зацікавленого дорослого, не просто критика і заборона.
4. Обмежити час роботи з комп'ютером, пояснивши.
5. Запропонуйте інші можливості проведення часу.
6. Використовуйте комп'ютер як елемент ефективного виховання, в якості заохочення (наприклад, за правильно і вчасно зроблене домашнє завдання, прибирання квартири тощо).
7. Звертайте увагу на ігри, в які грають діти, так як деякі з них можуть стати причиною безсоння, дратівливості, агресивності, специфічних страхів.
8. Обговорюйте ігри разом з дитиною. Віддавайте перевагу розвивальним іграм. Вкрай важливо навчити дитину критично ставитися до комп'ютерних ігор, показувати, що це дуже мала частина доступних розваг, що життя набагато різноманітніше, що гра не замінить спілкування.

У випадках, якщо ви самостійно не можете впоратися з проблемою, звертайтеся до психологів, у спеціалізовані центри.

Часто буває так, що за комп'ютерною залежністю можуть ховатися зовсім інші проблеми. Це неуспішність дитини в реальному житті, невміння

спілкуватися, так звана соціальна дезадаптованість. Така дитина комфортно відчуває себе саме у віртуальній реальності. І тоді,в першу, чергу потрібно звертати увагу саме на психологічні проблеми дитини.

Література:

1. Основи соціалізації особистості : [навч. посібник] / [Вікторова Л.В., Тверезовська Н.Т., Михайліченко М.В., Ржевський Г.М.]. – К. : «ЦП «КОМПРИНТ», 2017. – 475 с.

УДК 316.61-053.67(1-22)

***Магей І.В.**, бакалавр,*
***Ковальчук Т.І.**, к. пед. н., доцент*
Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

СОЦІАЛЬНА АДАПАТАЦІЯ СІЛЬСЬКОЇ МОЛОДІ

З точки зору соціальної педагогіки, науковці все далі частіше розглядають соціальне середовище в контексті розв'язання проблем соціалізації та адаптації молоді. Мінливість сучасного світу, соціокультурні трансформації, що відбуваються у теперішній час в суспільстві, вимагають наявності у сучасної молоді високого рівня соціальної адаптації, який надасть їм можливість нормального входження у суспільство та забезпечить розвиток особистості.

Але разом з тим, в умовах наявності соціально-економічних проблем у суспільстві пильної уваги потребує сільська молодь, як така, що разом із вступом до вищого навчального закладу опиняється у новому для себе соціокультурному середовищі, що несе із собою низку проблем соціального та особистісного характеру. Джерелом цих проблем може бути первинне виховуюче середовище сільського соціуму.

Важливе місце в соціалізації та соціальній адаптації особи займає сім'я. З огляду на це проблема аналізу специфіки життєдіяльності сільської сім'ї як фактора соціальної адаптації підлітків є актуальною і важливою.

Сім'я – це соціальна група, яка складається з чоловіка та жінки, котрі перебувають у шлюбі, їх дітей (власних або прийомних) та інших осіб, поєднаних родинними зв'язками з подружжям, кровних родичів і здійснює свою життєдіяльність на основі спільного економічного, побутового, морально-психологічного укладу, взаємної відповідальності, виховання дітей.

За твердженням К.Д.Ушинського, «суспільним вихованням є для народу його сімейне виховання. У сім'ї природа готує в організмі дітей можливість повторення і подальшого розвитку характеру батьків. Організм нових поколінь у народі несе в собі можливість збереження і дальшого розвитку історичного характеру народу» [2].

Українські вчені В. Слюсаренко і М. Лукашевич соціальну адаптацію розглядають як завершальний, кінцевий етап адаптації людини загалом, який ґрунтується на біологічній та психічній адаптації [1]. На думку П.С. Кузнєцова, адаптація визначається як процес, що зумовлює безперервний розвиток особистості, а не як стан, феномен або результат. Адаптація є цілісний,

динамічний, безперервний, відносно стійкий процес встановлення відповідності між сукупним рівнем найбільш актуальних на означений момент (перспективу) потреб особистості і наявним рівнем задоволення потреб, що визначають безперервний розвиток особистості [3].

Адаптація сільської молоді до навчання в нових умовах здійснюється в абсолютно новому, незнайомому середовищі, яке не відповідає сталому сільському способу життя та сповнене розмаїттям стилів життя, культурних стереотипів, ціннісних орієнтацій.

Найважливішою ознакою міського соціуму, за Л. Коганом, є мобільність, яка стимулює потреби в інтенсифікації та розмаїтті спілкування, у відновленні професійної і загальнокультурної інформації. Міський спосіб життя відзначений підвищенням ролі соціально-професійного спілкування, взаємного культурного збагачення індивідів і груп, що викликає тенденцію до диференціації останніх на кшталт інтересу, спільності виду. Відбувається взаємопроникнення сімейної і позасімейної, професійної і загальнокультурної сфер життя [4].

Отже, сільські підлітки стикаються з комплексом проблем, зумовлених специфікою взаємодії з оточуючим середовищем: певною замкненістю сільського життя, умовами життєдіяльності сім'ї, недостатньою інфраструктурою тощо. У сільських дітей значно нижчий рівень можливостей для самореалізації в інтелектуальній і творчій діяльності. Вони значно гірше адаптуються до умов ринкової економіки через низький рівень знань.

Як висновок, науковці стверджують, що для покращення становища сільської сім'ї та становища сільських підлітків необхідно:

– розробити і здійснювати невідкладні заходи з підсилення соціальної підтримки сільських родин, які її потребують;

– забезпечити мінімальні життєві стандарти для повноцінного виконання сім'єю своїх репродуктивних і виховних функцій;

– розробити інноваційні соціальні програми, які будуть направлені на відродженні сільської сім'ї.

Все це передбачає – створення умов для переорієнтації стратегій сільських сімей – з стратегії виживання на стратегію розвитку, що може бути реалізовано тільки при повноцінному доступі сільських жителів до всіх ресурсів і досягнень нашої держави.

Література:

1. Слюсаренко В. Соціальна адаптація людини: сутність, функції, процес (Соціальна педагогіка і адаптивність особистості) / В. Слюсаренко, М. Лукашевич. – Суми. – 1994. – 137 с.

2. Ушинский К.Д. О народности в семейном воспитании / К.Д. Ушинский // Собрание сочинений. – М., 1948.– Т.2.

3. Кузнецов П.С. Адаптация как функция развития личности / П.С. Кузнецов. – Саратов : Изд-во Саратовского ун-та, 1991.

4. Коган Л.Б. Урбанизация и некоторые вопросы городской культуры / Л.Б. Коган // Урбанизация, научно-техническая революция и рабочий класс / Отв. ред. О.Н. Яницкий. – М : Наука, 1972.

УДК 37.013.42:316.356.2

***Орищенко Д.В.**, магістр*
***Кубіцький С.О.**, к. пед. н., професор*
Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ СТАРШОКЛАСНИКІВ ДО СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ

Однією з характерних ознак сучасного українського суспільства є втрата таких загальнолюдських цінностей, як родина, батьківство, материнство, розмивання системи поведінкових норм у сфері сім'ї та шлюбу, а також уявлень про зміст сімейних та батьківських обов'язків. Про це свідчать демографічні показники: загальне зниження народжуваності, збільшення кількості розлучень та відповідно зростання кількості неповних сімей. Відтак, сьогодні актуальними є питання підготовки учнівської молоді до сімейного життя, до усвідомленого виконання ними батьківських ролей. Проблема підготовки дітей і молоді до сімейного життя є досить важливою серед завдань виховання підростаючого покоління. Проте нинішня сім'я та загальноосвітня школа не забезпечують розвиток особистісних якостей майбутнього сім'янина. Традиційні зміст, форми і методи не сприяють виробленню у молоді системного бачення свого майбутнього сімейного життя, необхідних для цього якостей. У статевому вихованні учнівської молоді важливо зосередитися на формуванні моральних «гальм», які б запобігали відхиленням від норми у статевій поведінці, підготовці до сімейного життя. Педагоги повинні акцентувати увагу на морально-психологічних питаннях, розв'язання яких сприяло б формуванню правильних взаємин між статями, унеможливлювало статеву розпусту, закладало підвалини міцної сім'ї в майбутньому. Передусім необхідно виховувати в учнів повагу до себе, чоловічу та жіночу гідність.

Серед багатьох аспектів проблеми підготовки молоді до сімейного життя можна назвати правильне розуміння молоддю ролі сім'ї та шлюбу. Юність – період стабілізації особистості. У зв'язку з ускладненням самосвідомості ускладнюється ставлення до себе і до інших; загострюється потреба юнацтва зайняти позицію якоїсь соціальної групи; з'являються дорослі обов'язки: старшокласники отримують паспорт, несуть відповідальність за правопорушення, мають право вступати до шлюбу. Як відомо, в юнацькому віці є дуже сильним прагнення до самоствердження. І часто любов для підростаючих дітей стає однією з сфер життєдіяльності, де може проявитися таке самоствердження, де можна підняти свій престиж в очах однолітків [1].

Велику роль у міжособистісних стосунках старшокласників відіграє ерудиція, загальний інтелектуальний розвиток людини. Домінуючі напрямки особистісного вибору знаходяться в прямій залежності від загальних ціннісних орієнтацій.

На вироблення уявлень про ідеал сім'ї, про бажаний характер і стиль відносин великий вплив робить світогляд. Молоді люди вчаться, багато читають, долучаються до культурних цінностей, відвідують театри, кіно. Все це впливає на формування певного стереотипу поведінки, моральних оцінок і

емоцій. Причому, на жаль, досвід батьків у сімейних питаннях дівчата і юнаки схильні не враховувати.

Таким чином, особливості уявлень старшокласників про сімейне життя полягає у тому, що сім'я дедалі більше для них стає в основному засобом задоволення їх потреб в інтимному і неформальному спілкуванні.

За твердженням І.В. Дорно, існує три поширених дефекти, подолання яких необхідне в підготовці до сімейного життя: психологічна неграмотність, статеве невігластво і педагогічна малограмотність. Р.В. Беледа зазначає про прямий взаємозв'язок між рівнем етичного розвитку нашого суспільства та якістю підготовки до сімейного життя юнаків та дівчат. Автор пропонує чітко сформулювати завдання підготовки до сімейного життя. У цілому, ці завдання представлені трьома блоками [2].

Перший блок – психологічна та практична підготовка молодого покоління до сімейного життя. Вона включає в себе висвітлення морально-психологічної сторони сімейних відносин: мотивів укладання шлюбу і створення сім'ї, відповідального ставлення до одруження і заміжжя, усвідомлений вибір партнера. Особливим аспектом є формування таких особистісних якостей, як тактовність, чуйність, вірність, почуття обов'язку перед сім'єю, уміння стійко переносити життєві негаразди та ін.

Другий блок – формування педагогічних знань, умінь і навичок виховання дітей. Діти є невід'ємною складовою сім'ї. Більшість конфліктів у молодих сім'ях відбувається з причини зіткнення різних позицій і поглядів у вихованні дітей.

Третій блок – статева орієнтація і навчання статевої гігієни, психологія та фізіологія статевих відносин. Багато вчених говорить про те, що руйнівником родин з повним правом можна назвати статеву неграмотність, яка часто тягне за собою невротичні розлади та хвороби.

Проблема підготовки молодих людей до шлюбу та сімейного життя синтезує різні аспекти виховання, перш за все, морального, правового та фізичного, і має особливий психологічний сенс. Вона інтегрує відношення підростаючого покоління і дорослих до самої проблеми як предмета вивчення та виховання [2].

Отже, зміст процесу формування готовності старшокласників до сімейного життя може містити низку взаємозалежних напрямків [1]:

1. Інформаційний напрямок: інформування учнів про нормативні регулятиви шлюбних відносин, функції сім'ї, динаміку сімейних стосунків і можливі проблеми взаємодії, що виникають на різних етапах, а також про організації, що надають психологічну й консультативну допомогу родині. У рамках цього напрямку формування готовності учнів до сімейного життя поряд із традиційними лекційними формами інформування можна використати вивчення досвіду батьківської родини, проектну діяльність учнів, проблемні ігри. Зазначені форми організації роботи дозволяють розвинути інтерес до аналізованої сфери, сформувати позитивну мотивацію на включення до процесу підготовки до сімейного життя, активізувати суб'єктну позицію учнів.

2. Ціннісно-аксіологічний напрямок: формування цінностей культури родини, побуту, здорового способу життя в суспільстві. Основною формою організації роботи в рамках цього напрямку є дискусії, оскільки поставлені проблеми стосуються життєвих принципів і особистих переживань учасників.

Дискусія може підштовхнути людину задуматися, змінити або переглянути свої установки. При формуванні ціннісної сфери пропонується використовувати й етичні дилеми, рішення яких завжди стосується емоційної сфери учня, а, отже, сприяє інтеріоризації моральних норм.

3. Особистісно-формувальний напрямок: формування властивостей і якостей особистості, необхідних для її успішної самореалізації в сімейній сфері, моделювання особистісного образу сім'янина відповідно до загальнолюдських ідеалів і реалій сьогоднішнього часу. Як основні форми організації роботи виділяють моделювання й програвання проблемних ситуацій, рольові ігри, вправи, спрямовані на формування адекватної самооцінки й позитивного образу «Я», рефлексивної позиції учня.

4. Тренінговий напрямок: відпрацьовування механізмів сімейно-рольової поведінки, формування стратегій сімейної взаємодії. Тренінгова форма групової роботи побудована на активності самих учасників і має ряд переваг. Тренінг належить до типу активного навчання, але при цьому має риси консультаційної групи, що зумовлено високою значущістю проблеми для учасників. Робота в групах покликана надати учасникам допомогу в дослідженні й рішенні психологічних проблем, вивченні психологічних основ спілкування, розвитку самосвідомості з метою самозміни й корекції поведінки, сприяння особистісному росту й саморозвитку [1].

Таким чином,міцність сім'ї і подружнє щастя залежать, насамперед, від особистих якостей подружжя, від їх соціальної зрілості, їх вихованості, їх соціально-психологічної грамотності та сумісності, від того, наскільки вони оволоділи знаннями закономірностей людського спілкування і наскільки вміло застосовують ці знання в повсякденному спілкуванні. Цим мають займатись батьки, сім'я, середовище – формувати готовність молоді до сімейного життя. Форми та засоби при цьому можуть бути різноманітними: від одноразових консультацій і бесід до введення курсу підготовки дошлюбного життя в шкільну програму.

Література

1. Кравець В.П. Психологія сімейного життя: навчальний посібник для педвузів із спеціальності «Практична психологія». – Тернопіль, 1995.

2. Шнейдер Л.Б. Психология семейных отношений: курс лекций / Л.Б. Шнейдер. – М. : Апрель – Пресс, изд-во ЭКСМО-Пресс, 2000. – 512 с.

УДК 37. 013. 42 : 376

***Решетнік А.В.**, магістр*
***Кубіцький С.О.**, к. пед. н., професор*
Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З ВАЖКОВИХОВУВАНИМИ ПІДЛІТКАМИ

У загальноприйнятому розумінні до важковиховуваних підлітків відносяться фізично здорові діти, у поведінці яких спостерігається неорганізованість, недисциплінованість, хуліганство, правопорушення, опір виховним впливам тощо.

Педагогічний словник тлумачить «важковиховуваність»як «свідомий або несвідомий супротив дитини цілеспрямованому педагогічному впливу, викликаний найрізноманітнішими причинами, включаючи педагогічні прорахунки вихователів, батьків, дефекти психічного та соціального розвитку, особливості характеру, інші особистісні характеристики учнів, вихованців, що ускладнюють соціальну адаптацію, засвоєння навчальних предметів і соціальних ролей» [1].

Робота школи з «важкими» підлітками носить системний характер. Діяльність соціально-психологічної служби є невід'ємною частиною здійснення навчально-виховного процесу в закладі. Вона сприяє формуванню правового світогляду учнів, який включає систему теоретичних поглядів на правила та норми поведінки в суспільстві, навичок правомірної та відповідальної поведінки школярів, вихованню непримиренності до протиправної поведінки однолітків, розвитку соціальної активності учнів.

Роботу з важковиховуваними та педагогічно занедбаними підлітками, їх перевиховання, необхідно здійснювати в три етапи:

Перший етап – діагностичний (вивчають і аналізують позитивні й негативні якості виховання, умови, що сприяли появі та формуванню негативних якостей, визначають шляхи і засоби нейтралізації негативних проявів та актуалізацію позитивних проявів. Вихователь складає докладну характеристику педагогічно запущеного вихованця).

Другий етап – планування і визначення напрямів роботи. Класний керівник разом з усіма вихователями, які спілкуються з «важким» підлітком, розробляє докладний план перевиховання, визначає місце і роль кожного вихователя.

Третій етап – цілеспрямована педагогічна діяльність (здійснюється реалізація означених планів перевиховання конкретної особистості із залученням усіх, хто може позитивно впливати на дитину (батьків, родичів, однокласників, учителів-вихователів та ін.). Координує цю роботу насамперед класний керівник. Здійснюється аналіз соціально-психологічних змін у поведінці вихованця, визначаються нові перспективні лінії) [2].

Робота з важковиховуваними підлітками в закладі середньої освіти повинна бути комплексною і ставить перед її виконавцями ряд завдань:

1. Дирекція школи вивчає особливості контингенту учнів школи, причини виникнення важковиховуваності, передовий досвід роботи з цими учнями, визначає шляхи вдосконалення роботи з ними та їх сім'ями.

2. Заступник директора з виховної роботи планує виховну роботу з важковиховуваними, неблагополучними сім'ями, координує та узгоджує план школи з планами роботи класних керівників.

3. Класні керівники виявляють та вивчають інтереси, здібності, нахили важковиховуваних дітей, залучають їх до позакласної, позашкільної діяльності.

4. Психолог та соціальний педагог здійснюють психологічну профілактику та корекцію відхилень у поведінці неповнолітніх.

5. Учителі надають індивідуальну допомогу в діяльності ліквідації прогалин у знаннях.

6. Педагог-організатор залучає дітей до роботи в гуртках, секціях, клубах, товариствах за інтересами в школі, в позашкільних закладах, за місцем проживання.

7. Органи учнівського самоврядування залучають до різних видів громадсько-корисної діяльності, виконання доручень, надають їм шефську допомогу.

8. Батьківський комітет співпрацює з педагогічним колективом та соціальним педагогом в організації педагогічного всеобучу батьків, заслуховує на своїх засіданнях важковиховуваних підлітків та їх батьків.

9. Бібліотекар планує розвиток читацьких інтересів важковиховуваних підлітків.

10. Медичний персонал дає педагогам відомості про стан здоров'я, попереджає про нервово-психічні відхилення у неповнолітніх [2].

У системі виховання підростаючого покоління важливе місце мають займати попереджувальні (профілактичні) заходи, які запобігали б масовій появі важковиховуваних дітей. Варто акцентувати увагу на соціальних передумовах попередження появи «важких» дітей, які мають глобальний характер. До них належать: організація здорового суспільства в соціальному і психічному плані; забезпечення достатньої психолого-педагогічної культури батьків. Ці основи закладаються ще в шкільному віці виходячи з соціальної об'єктивності, що кожна молода людина має бути насамперед відповідальним батьком чи матір'ю, а потім фахівцем певної галузі. Створення соціально-педагогічних умов для реалізації та задоволення кожною особистістю своїх інтересів і потреб, подолання в суспільстві рецидивів насильства, жорстокості, обмеження поширення масової культури низької якості та забезпечення високого соціального статусу вчителя в суспільстві [3].

Профілактична робота з важковиховуваними дітьми соціально-психологічної служби школи здійснюється на двох рівнях – первинному та вторинному.

Особливе місце в цьому напрямі діяльності відводиться саме класному керівнику. Відомості, що отримав класний керівник про провідні інтереси та нахили своїх вихованців, дозволяють йому педагогічно правильно організувати їхню активну діяльність (навчальну, трудову, спортивну, художню, образотворчу) у тих видах, де їхні результати будуть найвищими. При цьому необхідно відзначати будь-які успіхи учнів, оголошуючи про них у класному колективі. Щоб досягти успіху в коригуванні окремих негативних проявів, вад у поведінці учнів, слід встановити контроль за проведенням їх вільного часу, за ходом засвоєння ними норм і правил поведінки і дотриманням їх у школі та вдома. Педагогові важливо знати належність кожного учня до певних угруповань за межами школи, у разі необхідності своєчасно коригувати, а саме прищеплювати учням навички доброзичливого спілкування, озброювати їх прийомами саморегуляції та самовиховання.

Основою профілактики патологічних форм девіантної поведінки у дітей є своєчасна психотерапія сімейних конфліктів, формування здорового способу життя в сім'ї, формування адекватного ставлення батьків до дітей, своєчасна психолого-педагогічна діагностика особливостей поведінки дітей, побудова їхнього психологічного портрету та ін.

Школа має дбати про постійний розвиток педагогічних знань батьків, вдаючись до різних форм та методів роботи, найпоширенішими серед яких є: педагогічний лекторій, педагогічний консиліум, позакласний педагогічний всеобуч, підсумкова річна науково-практична конференція, день відкритих

дверей, класні батьківські збори, відвідування батьків удома, листування, консультації батькам, запрошення батьків до школи, тематичні вечори запитань і відповідей, ознайомлення батьків з психолого-педагогічною літературою, університет педагогічних знань, структура якого може складатися з двох блоків: тематичних лекцій та занять з батьками дітей підліткового та юнацького віку.

Тобто, школа, як один із найбільш значущих у житті дітей соціальних інститутів, відіграє важливу роль у вихованні майбутнього покоління. Педагогічний колектив закладів середньої освіти у тісній взаємодії і порозумінні з батьками, у комплексній та цілеспрямованій роботі повинні працювати над проблемою важковиховуваних дітей і в них є всі шанси на успіх. Батьки мають бути зацікавленими і обізнаними в житті своїх дітей, приділяти їм більше уваги. Уникати непорозумінь і коректно здійснювати педагогічний вплив. Соціальний педагог і психолог у складі соціально-психологічної служби школи є сполучною ланкою між закладом освіти і батьками, порадниками і помічниками батьків і дітей.

Література:

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – С. 27.

2. Капська А.Й. Соціально-педагогічна робота з проблемними сім'ями: [посібник] / А.Й. Капська. – Тернопіль: Астон, 2010. – С. 56–72.

3. Колесіна Т.Є. Рання профілактика відхилень у поведінці учнів / Т.Є. Колесіна // Проблеми спільної роботи комісії у справах неповнолітніх та органів освіти України : [зб. наук.-метод. ст.]. – К. : Академпрес, 1994. – С. 81–85.

УДК 316.334.55

***Тонха Т.Г.**, бакалавр*
***Ковальчук Т. І.**, к. пед. н., доцент*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

СОЦІАЛЬНА РОБОТА У СЕЛІ

Проблема соціального життя людини, яка проживає у непростих соціальних і економічних умовах сучасного села, є актуальною як для суспільства, яке стабільно розвивається, так і для кризового суспільства. Сільський сектор завжди вирізнявся низьким рівнем соціального життя, тяжкими умовами праці та побуту.

Глибокі економічні реформи у селах розпочались трохи пізніше ніж у містах, і тому село відчуває своєрідний «подвійний удар» негативних соціальних наслідків цих економічних перетворень. Соціальні проблеми мають тут більш гострий характер, а ресурсів для їх вирішення виявляється набагато менше, ніж у містах. Ускладнюють ситуацію відстала соціальна інфраструктура, розшарованість населення, брак коштів і професійно підготовлених фахівців тощо.

Зазначені явища потребують глибокого теоретичного осмислення і конкретних практичних рекомендацій, апробованих досвідом і самим життям. Проте в науковій літературі цьому приділяється недостатня увага. У роботах О. Холостової, С. Курбатова, П. Павлинка, М. Полтавця та інших загалом наголошується на необхідності враховувати особливості соціальної роботи з

різними групами населення. Про географічно-територіальні передумови формування соціальної політики стисло говорить О. Іванова [1]. На муніципальне соціальне замовлення як інструмент розв'язання соціальних проблем у селі вказує А. Крупник [2]. Досвідом роботи соціальних служб для молоді у селі, в тому числі мобільних консультативних пунктів, ділиться С. Толстоухова [3]. Цікавими в методологічному плані є погляди Т. Семітіної на особливості соціальної роботи у громаді, що спираються на закордонний досвід, який може бути адаптований і до наших умов [4].

Здавна село вважалося колискою традицій та звичаїв українського народу, адже там їх притримуються та виконують з особливою пошаною, особливим почуттям, у селі по-іншому ставляться до сім'ї, до обов'язків чоловіка, жінки, матері, батька. Для українського народу сім'я завжди була основним соціалізуючим фактором. За твердженням К. Ушинського, «суспільне виховання є для народу його сімейне виховання. У сім'ї природа підготовляє в організмі дітей можливість повторення і подальшого розвитку характеру батьків. Організм нових поколінь у народі носить у собі можливість збереження і подальшого розвитку історичного характеру народу». Саме в селі протягом довгого часу дотримувалися сімейних традицій і родина була великою святинею.

За останні роки знизився виховний потенціал сільської сім'ї, її матеріальний і культурний рівень, звузилося коло соціального спілкування і соціальна активність. Наявність домашнього господарства створює великі можливості для спільного виконання роботи всіма членами сім'ї, розширення сфери спілкування, формування загальних переживань, потреб, інтересів, устремлінь. Однак цей потенціал сільської родини реалізується не повністю. Зайнятість батьків на селі надає дітям велику свободу, яка допомагає їм пізнавати світ, вчить їх самостійності та сприяє дорослішанню.

Ще одним соціалізуючим інститутом, який має високий статус у сільському суспільстві є школа. У наш час школа відіграє особливу роль у соціальному контексті села. В умовах слабкої інфраструктури села, особливо малого, в якому немає клубу, бібліотеки, позашкільних закладів, своєї парафії, значення школи як головного осередку виховання і соціалізації дітей та молоді дуже зростає. Школа є, по суті, єдиним освітньо-виховним і культурним центром роботи з дітьми і молоддю в сільській місцевості.

Характерною особливістю діяльності сільської школи є залежність педагогічного процесу від особливостей регіону, в якому вона знаходиться. Реальні демографічні, територіально-поселенські, економічні, культурні, національні особливості регіону викликають певні проблеми, з якими стикаються педагоги у своїй роботі, специфіку педагогічної діяльності. Наприклад, демографічна ситуація, яка склалася у багатьох областях країни, зумовлює різні або навіть діаметрально протилежні цільові установки у сфері профорієнтації учнів сільських шкіл. У західних областях України більший вплив на духовний розвиток дітей має церква, що значно полегшує виховну роботу.

Великі, повнокомплектні сільські школи розташовані, як правило, у райцентрах, селищах, частково на центральних садибах господарств. У віддалених населених пунктах функціонують малокомплектні навчальні восьмирічні та середні школи.

Сучасне село характеризується щільністю населення, невеликою кількістю мешканців у віддалених населених пунктах. У сільській місцевості немає анонімності спілкування, соціальні ролі формуються слабо. Велике значення мають сильний соціальний контроль спільноти над поведінкою людей, місцеві звичаї, авторитети. Часто село становить замкнену систему.

Науковці виокремлюють такі особливості соціальної роботи у селі:

1. Ціннісні орієнтації, психотип сільського жителя, який відрізняється певним консерватизмом, серйозністю, повільністю, схильністю до традицій, терпимістю, невеликими вимогами до побуту, дбайливим ставленням до природи. Потреби, інтереси, запити жителів села, зумовлені сільським способом життя, визначають зміст соціальної роботи, її форми і методи.

2. Соціальні умови життя, праці, побуту, дозвілля і, відповідно, проблеми, які породжуються цими умовами.

3. Особливості сільського соціального середовища, якому властиві відкритість життя кожної сім'ї, тісні сусідські зв'язки, збереження традицій общинних взаємовідносин, зайнятість населення переважно сільськогосподарською працею, близькість до природи.

Але існують певні проблеми, які перешкоджають соціальній роботі. Це:

1. Територіальна віддаленість сіл. Часто села, які належать до однієї адміністрації віддалені одне від одного, що стає проблемою при обслуговуванні.

2. Відсутність конфіденційності. Через невелику кількість жителів у селі майже неможливо щось приховати, адже майже всі знають одне одного особисто.

3. Консерватизм. Сільським жителям важче пристосуватися та адаптуватися до чогось нового.

4. Низький освітній рівень.

Зважаючи на це, основними напрямками соціальної роботи у селі є:

– виїзні консультації з розв'язання правових, соціально-психологічних, психологічних, соціальних проблем;
– заходи рекреаційного характеру для дітей та молоді;
– соціальний патронаж для дітей з інвалідністю;
– соціальний патронаж людей похилого віку;
– організація зайнятості сільської молоді;
– проведення просвітницької соціальної роботи серед дітей і молоді з попередження негативних явищ в молодіжному середовищі;
– проведення благодійних заходів і акцій[5].

Українське село не повинне залишатися поза увагою соціальної політики. Звичайно, соціальна робота з сільським населенням потребує особливого підходу та методів, але село та його жителі потребують цих заходів.

Література:

1.Іванова О. Передумови формування соціальної політики в Україні / О. Іванова // Соціальна робота в Україні: перші кроки. – К., 2000. – С. 99–100.

2. Крупник А. Соціальне замовлення – нова технологія розв’язання соціальних проблем в Україні / А. Крупник // Соціальна політка і соціальна робота. – 2000. – № 3-4. – С. 4.

3.Толстоухова С.В. Социальная защита молодёжи и социальная работа с ней / С.В. Толстоухова // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2003. – № 4. – С. 13.

4. Семітіна Т.В. Сучасні підходи до розуміння громади та роботи в ній / Т. В. Семітіна //Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2003. – № 4. – С. 88–89.

5. Тюптя Л.Т. Соціальна робота: теорія і практика / Л.Т. Тюптя. – К. : Україна, 2004. – 408 с.

УДК 364.622.42-11-053.5/.6:343.97

***Шевченко А.О.**, бакалавр*
***Ковальчук Т.І.**, к. пед. н., доцент*
Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ДИТЯЧА БЕЗПРИТУЛЬНІСТЬ ЯК ОДИН ІЗ ФАКТОРІВ ДИТЯЧОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Головний акцент у питанні безпритульності слід зробити на причинах несприятливого становища підростаючого покоління в суспільстві, неправомірної поведінки дітей та молоді. Особливу увагу потрібно звернути на безпритульність дітей як фактору злочинності. Не бажаючи примиритись з реальністю, у більшості випадків діти йдуть із домівок, шукаючи вирішення своїх проблем на вулиці. У значної кількості таких дітей фактично немає сімей, тому що їх батьки п’ють, жебракують, перебувають у місцях позбавлення волі. Інші діти виходять на вулицю через бідність сімей, перенаселення житла, експлуатацію та різні види насилля: фізичного, сексуального, психічного в тому числі. Численні дослідження засвідчують, що переважна більшість неповнолітніх злочинців виховувались у неблагополучних сім'ях [2, с. 45].

Отже, неблагополучною може бути сім’я, де панує злиденність і сім’я матеріально незабезпечена. Саме цим можна пояснити, що біля 12 тис. дітей щороку стають фактичними сиротами при живих батьках (соціальне сирітство) [1, с. 23].

Викликають інтерес праці науковців минулого та сучасного: А. Макаренка, Ж.-Ж. Руссо, І. Назарової, С. Ослон. Проблемам кримінально-правового регулювання суспільних відносин у сфері нормального розвитку дітей були присвячені роботи М. Биргеу, В. Женунтія, С. Рахметова, Н. Юзікової. Окремі факти стосовно подолання дитячої безпритульності та бездоглядності знаходимо у роботах А. Шевченка, М. Лагоши, В. Вовка.

Безпритульність, бродяжництво призводить до жахливих наслідків (якщо державні виховні структури не спрацьовують ефективно щодо запобігання такому процесові) – алкоголізму, наркоманії, бандитизму, злодійству. Психологи звикли називати «дітей вулиці» людьми з девіантною поведінкою, тобто з такою, що відхиляється від норми. Оскільки вона завжди знаходиться на межі між життям у рамках закону та криміналом. Водночас психолог Юрій

Калашников вважає, що корінь зла – це саме суспільство, яке не вміє виховувати дітей. За його оцінками, життя лише 30–40% безпритульних дітей пройшло за сценарієм: батьки від безвихідності п'ють, діти – страждають. Інші ж віддають данину моді і вибирають субкультуру бродяжництва. Формальний контроль з боку соціальних служб не вирішує проблеми: те, що дитина живе на вулиці й не хоче повертатися додому, – це наслідок. А причина – в родині й оточенні, з якого дитина випадає й стає більш ніж потенційним правопорушником.

Подолання негативних явищ дитячої бездоглядності та безпритульності, які є визначальним фактором злочинності краще проводити у вигляді профілактичних заходів серед яких:

– виявлення неблагополучних сімей та сприяння забезпечення захисту прав дітей, які виховуються в них;

– виявлення дітей вулиці, дітей, що залишились без опіки батьків внаслідок смерті родичів, виїзду батьків за кордон та дітей із неблагополучних сімей та забезпечення соціального супроводу дітей та їх родин шляхом надання комплексу адресних соціальних послуг та сприяння забезпечення захисту прав дітей;

– створення умов для соціальної та психологічної реабілітації кризових родин з метою подолання кризової ситуації в середині сім'ї;

– здійснення контролю за відвідуванням дітьми з кризових родин навчальних закладів, загальноосвітніх шкіл;

– діяльність, направлена на повернення дітей вулиці в сім'ю (перенаправлення їх у притулок для неповнолітніх, розшук батьків, допомога у поверненні в родину);

– координація зусиль органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності у вирішенні питань соціального захисту неповнолітніх і організації робіт, пов'язаних із запобіганням бездоглядності, правопорушенням серед них;

– здійснення контролю за умовами утримання і виховання неповнолітніх у спеціальних установах для неповнолітніх, організація виховної роботи в навчальних закладах і за місцем проживання [3, с. 237].

Одним із виходів із ситуації безпритульності дітей та пов'язаної з нею девіантної поведінки можуть стати дитячі будинки сімейного типу та прийомні родини. Основна мета цих закладів – тимчасове утримання й виховання сиріт чи дітей, які опинилися без батьківського піклування. Саме там так звані діти вулиці проходять адаптацію до життя в нормальних умовах: звикають до піклування старших, до відвідування дитсадка, занять у школі та в різних гуртках, врешті-решт, перестають викрадати та вчиняти правопорушення на вулицях. Відповідно спостерігається позитивна динаміка – створюються дитячі будинки сімейного типу та прийомних сімей [4].

Отже, ситуація навколо явища безпритульності та бездоглядності характеризується відсутністю очевидних позитивних результатів – кількість дітей на вулиці фактично достовірно не визначено – і продовжує розвиватися за

своїми принципами та закономірностями. Загальна кількість безпритульних дітей в Україні коливається від одного до двох мільйонів.

Література:

1. Виховний потенціал сім'ї в сучасних умовах: тематична Державна доповідь про становище сімей в Україні за підсумками 2001 року. – К. : Державний ін-т сім'ї та молоді, 2002. – 144 с.

2. Мацковский М.С. Социология семьи: проблемы, теории, методологии и методики / М.С. Мацковский. – М., 1989. – 234 с.

3. Охорона дитинства: теорія, досвід, перспективи : Матеріали конференції, присвячені 80-річчю від дня заснування державного показового Дитячого містечка імені ІІІ Комінтерну в Одесі. – Одеса, 2001.

4. Чекан О. Чужі = рідні / О.Чекан // Тиждень. – 2011. – № 50.

УДК 004:378

***Яструбінська Ю.С.**, магістр*
***Тверезовська Н.Т.**, д.пед.н., професор*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ПРОФІЛАКТИКА ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Інформаційні технології, активно впливаючи на соціальні та психологічні процеси в суспільстві, стрімко увійшли в наше життя. Миттєва передача даних і пошук потрібної інформації, підтримка зв’язку з друзями, покупки, он-лайн ігри, кіно та багато інших зручностей – все це досягнення сучасних технологій, якими активно користується людство.

Згідно із висновками міжнародних аналітиків, український Інтернет – один з найдинамічніших і швидкозростаючих сегментів мережі в світі. За кількістю інтернет-користувачів Україна посідає 33 місце в світі.

Однак така ситуація має і зворотній бік. Наприклад, надмірне захоплення комп’ютером поступово підриває фізичне та психічне здоров’я, руйнує нервову систему і в результаті робить людину не лише хворою, але і самотньою.

Для молодої людини інтимне спілкування та спілкування з однолітками є найважливішими чинниками розвитку. Якщо ж вона не може задовольнити їх у реальному житті, то це їй легко вдається в соціальних мережах, адже тут не лише можна знайти співрозмовника, а й презентувати свій віртуальний образ. Проте згадані віртуальні контакти є поверхневими, а образ, який презентується особистістю в мережі, часто далекий від реальності, адже людина демонструє не справжні свої якості, а ті, які б хотіла мати, чи ті, які вважає соціально бажаними. Так, молода людина, якій притаманні тривожність і низька самооцінка, у віртуальному світі може демонструвати розкутість та впевненість у собі. Таким чином, Інтернет із його віртуальним світом приваблює людину, адже тут вона почувається реалізованою, популярною, привабливою.

Крім того у процесі роботи з комп’ютером у підлітків може розвиватися комп’ютерний зоровий синдром, що призводить до зниження гостроти зору;

його затуманення; труднощі при переводі погляду з ближніх предметів на дальні і назад; відчуття змін забарвлення предметів; двоїння; тимчасова короткозорість. Вимушена поза з нахилом уперед вносить зміни в конфігурацію хребта і призводить до звуження грудної клітки, що відбивається на підвищенні артеріального тиску, болі у ділянці серця. Вимушене положення може стати чинником скривлення хребта, остеохондрозу, захворювань кистей рук, що розвивається внаслідок неправильного положення рук при роботі з клавіатурою та мишею.

Тривале перебування за комп’ютером може бути причиною порушення роботи травного тракту (гастрити, виразкова хвороба шлунка та дванадцятипалої кишки тощо).

Як же запобігти комп’ютерної та інтернет-залежності дитини? Звичайно, необхідно контролювати її діяльність в Інтернеті, а саме: які сайти вона самостійно споглядала, чим цікавилась. Якщо це листуватися зі своїми знайомими, тоді бажано мати сімейну електронну пошту, а не окремі скриньки. Це допоможе батькам зберегти контроль над ситуацією. Отже, одним із правил користування Інтернетом для дітей є обов`язковий нагляд батьків. З одного боку це зрозуміло – небезпечно випускати дитину в світ, повний зовсім недитячих переживань, жорстокості, неправдивої інформації тощо. З іншого – тотальний нагляд може підірвати дружньо-партнерські стосунки між батьками та дітьми (в першу чергу тут мова іде про підлітків). Відповідно, найкращим способом є довірливе спілкування щодо Інтернету між старшим поколінням та їх технічно підкованими нащадками.

Для профілактики комп'ютерної залежності у дітей батьки можуть керуватися психолого-педагогічними рекомендаціями, а саме:

1. Привчати дитину правильно ставитися до комп'ютера: як до технічного пристрою, за допомогою якого можливо отримати знання і навички, а не як до засобу отримання емоцій.
2. Не дозволяти дитині у віці 3-5 років грати у комп'ютерні ігри.
3. Розробляти з дитиною правила роботи за комп'ютером: 20 хв. комп'ютерної гри, 30 хв. заняття іншими видами діяльності.
4. Не дозволяти дитині грати в комп'ютерні ігри перед сном.
5. Домовлятися з дитиною виконувати ці правила.
6. Обговорювати з дитиною покарання у разі, якщо дитина порушить домовленість.
7. Помічати, коли дитина дотримується ваших вимог, обов'язково скажіть їй про свої почуття радості та задоволення. Таким чином закріплюється бажана поведінка.
8. Не використовувати комп'ютер як засіб для заохочення дитини. Під час хвороби і вимушеного перебування вдома комп'ютер не повинен стати компенсацією.
9. Допомагати дитині долати негативні емоції, які завжди присутні в житті кожної людини (розчарування, сум, образа, агресія тощо), і які можуть підштовхнути дитину отримати полегшення за комп'ютерною грою.

Таким чином, комп’ютер сам по собі не є злом, оскільки молодій людині потрібно вміти ним користуватися та працювати з Інтернетом як джерелом нової інформації. Але при цьому потрібно знати міру.

Батькам варто частіше цікавитися реальними успіхами дитини, ніж віртуальними. Її треба періодично підтримувати, давати стимул до руху, досягнення поставлених цілей, вчити і розповідати про життя, що має місце поза комп'ютером. Воно складається з дрібниць, і в силах батьків і вчителів зробити їх для дитини приємними і цікавими. Коли буде відчуття уваги і підтримки з боку дорослих, дитина зрозуміє, що жити без комп'ютера можна.

Література:

1. Основи соціалізації особистості : [навч. посібник] / [Вікторова Л.В., Тверезовська Н.Т., Михайліченко М.В., Ржевський Г.М.] – К. : «ЦП «КОМПРИНТ», 2017. – 475 с.

2. Посохова В. Особливості життєвого планування інтернет-залежної молоді / В. Посохова // Психологічні перспективи. – 2004. – Вип. 6. – С. 150

3. Турецька Х. Вікові особливості самоставлення осіб, схильних до інтернет-залежності [електронний ресурс] / Х. Турецька. – Режим доступу: http://www.social-science.com.ua/.

Секція 6. Соціальна інфраструктура сільських територій

УДК 332.8.338

***Гаріян О.В.**, студентка 1 курсу*
факультету захисту рослин, біотехнології та екології
***Культенко В.П.**, к.філос.н., доцент*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ АГРАРНИМ ВИРОБНИЦТВОМ ТА СОЦІАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ

Соціальна інфраструктура є одним із найбільш значущих внутрішніх чинників якості та рівня життя сільського населення, дослідження яких в умовах тотальної урбанізації набуває особливого значення. Стан соціальної інфраструктури сільських територій значною мірою залежить від рівня аграрного виробництва, але водночас відбувається зворотний вплив: від рівня розвитку складових інфраструктури залежить рівень виробництва на селі. У зв'язку з цим актуальним на сучасному етапі є подальше вивчення проблем формування й розвитку соціальної інфраструктури сільських територій, а також аналіз взаємозалежностей як між окремими факторами соціальної інфраструктури, так і між виробничими та соціальними показниками з метою прогнозування перспектив їх розвитку[1]. Як зазначив В.І. Вернадський ще 100 років тому, динаміку соціально-економічного розвитку визначають не стільки наявність природних ресурсів, скільки вміння та знання, формуванню яких сприяє соціальна інфраструктура. Соціальна інфраструктура — основа соціальної сфери на селі. Вона є інтегральним відображенням загального соціально-економічного і духовно-морального спокою в державі, створює здоровий загальний соціально-економічний клімат, високий рівень соціального благополуччя. Світовий досвід підтверджує, що цього можна досягти при забезпеченні пріоритетного соціального розвитку села[2]. Протягом останніх двох десятиріч українське село зазнає значних змін у результаті проведення структурних економічних реформ: реструктуризації земельних і майнових відносин, створення юридично-правової бази ринкової економіки шляхом приватизації землі, майна та використання індивідуально-сімейної праці. Однак у сільській місцевості залишається низка складних і невирішених питань, які стосуються, передусім, стану й розвитку соціальної інфраструктури сільських територій. Це пояснюється тим, що при проведенні реформ першочергову увагу приділяли розвитку лише аграрного виробництва та відповідних виробничих відносин, тоді як поза увагою залишилися питання формування й розвитку соціальної інфраструктури, або їм приділяли увагу за залишковим принципом[1]. За останні десятиріччя у розвитку соціальної інфраструктури на селі має місце деградація її матеріально-технічної бази. Процеси цієї деградації у багатьох регіонах уже вийшли за критичну межу. Скажімо, мережа

дошкільних закладів у Запорізькій, Київській областях продовжує зменшуватись, хоча в цілому в Україні сільська мережа дошкільних закладів та їх місткість у XXI столітті мають тенденцію до зростання[2]. Як наслідок, соціальна інфраструктура сільських територій не тільки не розвивалася, а, навпаки, ще більше занепала. Причиною цього є зниження ролі держави у розв'язанні соціальних проблем села, передача соціальної сфери з державного бюджету на баланс органів місцевого самоврядування, в яких фактично немає коштів на її фінансування, а також відсутність належного контролю за виконанням законодавчих та нормативних актів із питань соціального розвитку села. Аграрна наука, розширюючи сферу досліджень, поки що зосереджує свою увагу на економічному та соціальному аспектах розвитку сільських територій. Разом із тим узагальнення теоретичних праць вітчизняних і зарубіжних економістів, міжнародної й вітчизняної практики дало змогу виявити загальні концептуальні підходи до розвитку сільських територій [1].

Як свідчать результати наших опитувань, серед старшокласників сільських шкіл лише 10% у майбутньому мріють працювати на селі. Не повертаються в село і молоді фахівці, що були направлені на навчання за державні кошти. Особливо багато таких населених пунктів у Полтавській, Черкаській, Київській, Донецькій областях. З кожним роком на селі зменшується частка населення працездатного віку та зростає — у старшому за працездатний.

Все це вимагає підвищеної уваги до проблем села як з боку держави, так і науки. Адже соціальна інфраструктура на селі виконує такі життєво важливі функції як:

— створення умов для формування та функціонування ринку і ринкових відносин на селі;

— забезпечення сприятливих умов для ефективної роботи структуроутворюючих галузей сільської економіки та інноваційного процесу;

— створення передумов для неперервності взаємопов'язаних потоків, загальних умов ефективності економічного та суспільного відтворення;

— формування механізмів реалізації молодіжної політики на селі[2].

Водночас питання формування і розвитку соціальної інфраструктури сільських територій вивчені недостатньо, особливо це стосується невпорядкованості відносин власності на об'єкти соціальної інфраструктури; дефіциту бюджетних коштів для ефективного функціонування та розвитку відповідних об'єктів і відсутності дієвих стимулів залучення коштів з інших джерел; недосконалості системи територіального розміщення об'єктів соціальної інфраструктури; недостатнього рівня кадрового забезпечення й низької кваліфікації працюючих; незадовільних умов праці у галузі; низької якості послуг, що надаються населенню цими об'єктами; розробки соціальних нормативів і стандартів умов проживання на селі[1].

Література:

1. Рябоконь В.П., Розвиток соціальної інфраструктури сільських територій / В.П. Рябоконь, Л.А. Рарок // Економіка АПК. – 2016. – № 4. – С. 56.

2. Куценко В.І. Соціальна інфраструктура – важливий чинник стійкого функціонування сільської економіки (концептуальні підходи) / В.І. Куценко // Економіка АПК. – 2009. – № 9. – С. 8.

УДК 314:711.13:316.3:33

***Чайка М.О.**, студентка 2 курсу*
факультету захисту рослин, біотехнології та екології
***Культенко В.П.**, к.філос.н., доцент*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Сільське господарство – одна із провідних галузей економіки України, основними завданнями якої є забезпечення населення продовольством та сировиною для промисловості. Воно тісно пов'язане з іншими галузями економіки. Це і машинобудування, яке відповідає за сільськогосподарську техніку та устаткування, і харчова та легка промисловість, які відповідають за переробку сировини, і хімічна промисловість, що займається виготовленням мінеральних добрив та засобів захисту рослин.

В основу сільського виробництва покладені земельні ресурси, які є придатними для ведення рослинного і тваринного господарства. Рослинне господарство вважається провідною галуззю сільського господарства, оскільки окрім продуктів харчування та сировини для промисловості, воно служить кормовою базою для тварин.

Головними проблемами розвитку сільських територій є:

- деіндустріалізація сільського господарства;
- відсутність норм проживання та соціальних стандартів населення;
- низька оплата праці та бідність сільського населення;
- фінансова підтримка держави [1].

Навіть позитивні зрушення, які спостерігаються за останні роки, не змогли розв'язати соціально – економічні проблеми розвитку сільських територій. Виробництво сільськогосподарської продукції не забезпечує населення якісними продуктами харчування. Найбільш нагальною залишається проблема незацікавленості працювати та жити в сільській місцевості. Безробіття, трудова міграція, бідність стають причинами поступового обезлюднення сільських населених пунктів. Однією з найскладніших проблем можна вважати розбудову інфраструктури сільських територій. В селах майже повністю призупинилося будівництво доріг, житла, об'єктів соціально-культурного призначення. Зростає кількість звалищ промислових та побутових відходів, які погіршують екологічний стан навколишніх територій. Потребують ремонту вулиці, системи електропостачання та водопостачання. Для вирішення цих проблем потрібно фінансово забезпечити сільські території. Але на даний час вирішення цих проблем не можливе, оскільки це передбачає бюджетні асигнування[3].

Для поліпшення соціально-економічного становища сільських територій необхідно [2]:

– сприяти розвитку малого бізнесу;

– розробити дієві економічні механізми для стимулювання та підтримки сільськогосподарського виробництва;

– удосконалити ринковий механізм регулювання цін на аграрних ринках;

– посилити антимонопольний контроль цін на матеріально-технічні ресурси, послуги та енергоносії;

– сприяти розвитку територіальних підприємницьких мереж у сільських регіонах, орієнтованих на матеріально-технічне забезпечення агропромислового виробництва та переробку, зберігання і збут сільськогосподарської продукції;

– використанням змішаного інвестування, розвитку інфраструктурних елементів аграрного ринку: постачальницько-збутових систем, транспортування сільськогосподарської продукції, засобів нагромадження та зберігання сировини.

На даний час у соціально-економічного розвитку сільських територій значну роль приділяють сільським громадам. Які повинні:

– захищати свої інтереси;

– одержувати інформацію від органів державної влади та органів місцевого самоврядування,для організації своїх цілей;

– розповсюджувати інформацію та пропагувати свої ідеї.

Отже, нинішній соціально-економічний стан сільських територій є не задовільним. Вирішення всіх вищесказаних проблем не можливе без допомоги держави і значних інвестицій. Основною метою держави щодо сільських територій має бути забезпечення багатофункціонального розвитку сільських територій, працювати над зростанням їхньої ролі як просторової сфери, підвищити життєві умови сільського населення.

Література:

1. Гайдуцький П.І. Про основні засади реформування системи державної підтримки сільського господарства та сільської території / П.І. Гайдуцький // Економіка АПК. – 2005. – № 11. – С. 43–48.

2. Кудла Н. Багатофункціональний розвиток сільських територій: від базових ідей до активізації місцевого підприємництва / Н. Кудла // Економіка України. – 2008. – № 1(554). – С. 62–71.

3. Месель-Веселяк В.Я. Реформування аграрного сектора України (результати, проблеми) / В.Я. Месель-Веселяк // Соціально-економічні проблеми розвитку українського села і сільських територій : матер. VII річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників. – К. : Вид-во «Либідь», 2005. – С. 182–189.

УДК: 330.34:316.334

***Вакуленко О.О.**, студентка 3 курсу*
факультету аграрного менеджменту
***Лобунець Т.В.**, к.е.н.*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ,Україна)

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Рівень розвитку сільських територій та усіх його складових на даний момент, на жаль, зазнає певних соціально-економічних проблем. Застаріла інфраструктура села, що знаходить своє відображення у неякісних дорогах, поганому обслуговуванні сільських шкіл, недостатній кількості, або й зовсім відсутності кваліфікованих кадрів. Усе це сприяє відтоку населення з сіл у міста, так як люди прагнуть жити там, де вони дійсно зможуть покращити рівень свого життя та реалізувати власний потенціал.

Частка площі сільських територій досягає понад 80% від усієї території України. Тому села відіграють важливу роль в економічному та соціальному розвитку України. Але якщо порівнювати стан сільських територій в Україні та у будь-якій країні на території ЄС, то звичайно стандарти суттєво відрізняються. Щоб досягти рівня наших сусідів, перш за все треба вводити суттєві зміни соціально-економічного характеру. Аграрний сектор України має великий потенціал, але все ж таки не зникає необхідність підвищувати рівень ефективності його роботи і сталого розвитку сільських територій.

Можемо визначити поняття «сільські території» – як економічно-екологічна категорія, регіонально-територіальне утворення зі специфічними природно-кліматичними, соціально-економічними умовами, де економічно і екологічно збалансовані та енергетично взаємопов’язані різні ресурси (природні, трудові, матеріальні, енергетичні, інформаційні, фінансові тощо) з метою створення сукупного суспільного продукту конкретної території та повноцінного життєвого середовища для сучасного і майбутніх поколінь [1, с. 68].

Доцільно зауважити, що кількість постійного населення сільських територій, наприклад, Західного регіону протягом останніх 20 років постійно зменшується, причому у Львівській області це зменшення є найбільшим [2]. Щороку з мапи України зникає кілька десятків сіл, а чисельність сільського населення скорочується високими темпами, при чому для українського села характерне явище «старіння», адже молоді мешканці сільської місцевості часто залишають свої домівки в пошуках кращої долі у містах [3]. Тож визначимо основні соціально-економічні проблеми розвитку сільських територій, на основі проаналізованої літератури [4]:

1. Високий рівень безробіття;
2. Посилення міграції сільського населення;
3. Скорочення мережі закладів соціально-культурного призначення;

4. Зношення та застарілість матеріально-технічної бази соціально-культурного призначення;

5. Нестача ресурсів для відтворення і збереження виробничого потенціалу села;

6. Скорочення природного приросту сільського населення;

7. Неякісне і невчасне медичне обслуговування;

8. Повна або часткова відсутність побутового обслуговування;

9. Недостатній рівень торгового обслуговування.

Шляхи вирішення даних проблем є, але щоб досягти зазначеного ефекту необхідно докласти зусиль не тільки державі, але й певній кількості приватних підприємств. По перше, жителі села можуть здавати в оренду землю, а не продавати її. По друге, держава може використати досвід Європи для розвитку сільської місцевості наступними зазначеними методами [4]:

– діяльність у туристичній сфері, зокрема агротуризму;

– виробництво енергії на основі відновлювальних джерел;

– діяльність у сфері культури, мистецтва та національно-етнічної спадщини;

– упорядкування земельних угідь та покращення ландшафтів;

– розвиток соціальних послуг;

– здійснення віддаленого надання послуг (інформаційних, торгівельних, науково-дослідних тощо) шляхом використання мережі Інтернет.

Будь-яка сільська територія має потенціал та шляхи розвитку. Більше того, спеціалісти вважають село дуже перспективним напрямом у розвитку бізнесу, адже ця ніша з її величезними територіями майже ніким не зайнята. Якщо перевести виробництво у сільські території, то будуть робочі місця і відповідно інфраструктура села покращиться. І що кращою буде ця інфраструктура то більше молоді захоче залишитись і заробляти у селі. Відтак, у сільській місцевості можна буде розвивати агротуризм, виробництво екологічної енергії, як це вже є у країнах ЄС. Там люди прагнуть жити за містом, адже вважають це більш екологічним та корисним для здоров’я. Проте, такий ефект досягти досить важко, адже необхідна підтримка держави у розробці реформи щодо покращення стану та розвитку сільських територій, що посприяє ліквідуванню агрохолдингів, які майже не дають можливості розвиватися малим аграрним підприємствам.

З вищеописаного можна зробити висновок, що українські сільські території мають перспективи та потенціал, хоч демографічна ситуація вказує на зворотне. В селі знаходиться велика частка природних ресурсів, які через недостатню кількість кваліфікованих кадрів використовуються неналежним чином. Посприяти відтоку населення із сільської місцевості можна, але тільки з допомогою держави, якій необхідно провести сільську реформу. Хоч реформа децентралізації має трохи покращити стан інфраструктури села, проте цього недостатньо, якщо казати про весь масштабний потенціал сприйняття села як місця для проживання людей, які зараз усіма можливостями намагаються переїхати у велике місто.

Отже, сільська місцевість має багато соціально-економічних проблем, деякі вже підлягають вирішенню, але більшість залишається не розглянутими. На нашу думку, Україні необхідно перейняти досвід Європи у вирішенні цих питань та сфокусувати свою увагу на проведенні такої державної політики, яка посприяє притоку кадрів та робочої сили у село. Це, у свою чергу, призведе до підняття рівня життя, так як проживання у сільській місцевості є екологічним і корисним для здоров'я. А також розвитку аграрного сектору в цілому.

Література:

1. Славов В.П. Економіко-енергетична система сталого розвитку сільських територій / В.П. Славов, О.В. Коваленко // Вісник аграрної науки. – 2007. – № 9. – С. 68–71.

2. Статистична та аналітична інформація Головного управління статистики у Львівській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.stat.lviv.ua.

3. Яке майбутнє в українського села? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://infolight.org.ua/content/yake-maybutnie-v-ukrayinskogo-sela.

4. Стан, проблеми та перспективи розвитку сільських територій Західного регіону України [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=75015.

***Талан І.В.**, студент*
***Биховченко В.П.**, к.е.н, доцент*
Університет державної фіскальної служби України
(м. Ірпінь, Україна)

СОЦІАЛЬНА ІНФРАСТРУКТУРА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Соціальна інфраструктура є одним із найбільш значущих внутрішніх чинників якості та рівня життя сільського населення, дослідження яких в умовах тотальної урбанізації набуває особливого значення. Стан соціальної інфраструктури сільських територій значною мірою залежить від рівня аграрного виробництва, але водночас відбувається зворотний вплив: від рівня розвитку складових інфраструктури залежить рівень виробництва на селі. У зв'язку з цим актуальним на сучасному етапі є подальше вивчення проблем формування й розвитку соціальної інфраструктури сільських територій, а також аналіз взаємозалежностей як між окремими факторами соціальної інфраструктури, так і між виробничими та соціальними показниками з метою прогнозування перспектив їх розвитку.

Головне значення у розробці ефективних механізмів стимулювання розвитку сільських територій, їх подальшої долі матиме те, які базові підходи й концепції будуть покладені в основу сільського розвитку. Протягом останніх років в Україні все більшого та чіткішого визначення набуває концепція багатофункціональності села і сільських територій, головною метою якої є відновлення села, а саме: сталий розвиток виробничої бази, підвищення

життєвих стандартів, поліпшення якості життя населення, збереження його суспільних цінностей, пристосування сільського стилю життя до вимог часу.

Аграрна наука, розширюючи сферу досліджень, поки що зосереджує свою увагу на економічному та соціальному аспектах розвитку сільських територій. Разом із тим узагальнення теоретичних праць вітчизняних і зарубіжних економістів, міжнародної й вітчизняної практики дало змогу виявити загальні концептуальні підходи до розвитку сільських територій

Галузевий підхід орієнтує основні заходи державної підтримки на розвиток аграрного сектору сільської економіки. При такому підході сільський розвиток розглядається у контексті його протиставлення міському розвитку. Галузеві зміни в розвитку сільських територій детально проаналізовані в багатьох наукових працях. Основними з них є: скорочення виробництва окремих видів рослинництва і тваринництва, архаїзація сільської економіки, формою прояву якої є зростання частки селянських господарств у виробництві аграрної продукції, ліквідація колгоспів як основної форми територіальної організації сільського господарства, зміна структури посівних площ у бік зростання частки ріллі під зерновими й технічними культурами тощо. Якщо галузеві зміни торкнулися здебільшого сільської економіки, то територіальні охопили всі аспекти сільського простору. Територіальний підхід передбачає комплексний розвиток сільських територій з урахуванням відмінностей їх природно-кліматичних, демографічних, соціальних, економічних та інших потенціалів, у рамках якого пропонуються різні концепції: інтегрального територіального розвитку, сільського регіонального розвитку й інші.

На сучасному етапі у вітчизняній практиці домінує галузевий підхід, який реалізується, зокрема, у Концепції сталого розвитку сільських територій України на період до 2020 року, де під сталим розвитком сільських територій розуміють систему організаційних, економічних, політичних і правових заходів, спрямованих на забезпечення пропорційних й одночасних, незворотних і стабільних прогресивних змін у виробничій, соціальній та екологічній сферах, які відбуваються пропорційно й одночасно у кожній складовій сільської території. Сільський економічний аграрний

Державна політика розвитку села може бути ефективною лише у випадку поєднання зусиль органів державної та місцевої влади, суб'єктів господарювання, сільських громад і громадських організацій та самого населення. Саме на комплексний розвиток сільських територій повинен зміститися акцент державної політики й аграрної зокрема після вступу України до Світової організації торгівлі та на її шляху до європейської інтеграції.

Балансове співвідношення між окремими регіонами на сільських територіях зможе забезпечити лише державна підтримка сільського господарства й сільських територій згідно з чинним законодавством і в першу чергу створення певних стартових економічних умов розвитку. Агропромислове виробництво має розглядатися як складова частина політики сільського розвитку.

Вона повинна ґрунтуватися передусім на тому, щоб передбачити розв'язання проблеми зайнятості працездатних селян і належної оплати їхньої

праці, підвищення рівня життя селян. Однак нині законодавчо ще не вирішено питання щодо статусу зайнятості осіб, які володіють або користуються земельною ділянкою (паєм).

Проблемним питанням залишається працевлаштування молоді, сільських жителів, які раніше працювали в містах та втратили роботу. При наявності хоча б однієї сотої гектара землі усіх їх зарахували до числа зайнятих в особистих господарствах і таким чином нібито розв'язали проблему зайнятості. На нинішній час у сільській місцевості офіційно нараховується понад 500 тис. безробітних працездатного віку, а з урахуванням вищесказаного їх набагато більше.

Важливою передумовою успішної модернізації аграрного сектору є диверсифікація економічної активності на сільських територіях. Зайняте населення, яке вивільняється із сільського господарства з різних причин, може займатися не сільськогосподарськими (альтернативними) видами діяльності, які позитивно впливатимуть на зростання додаткових доходів сільського населення. Тобто, потенційно можливе повне використання не тільки сільськогосподарських угідь, але й природних і рекреаційних ресурсів, а також сприятливого середовища проживання. Однак місцеві органи влади не приділяють належної уваги розвитку сільськогосподарських видів діяльності на селі, скорочуються тваринницькі ферми, підприємництво по переробці сільськогосподарської продукції, обслуговуючі сфери діяльності та ін.

Для розвитку підприємницьких ініціатив, задоволення потреби в кадрах у сфері надання послуг та орієнтації безробітних на самостійну зайнятість важливу роль має відігравати державна служба зайнятості. Досить перспективним є перенесення у сільську місцевість деяких видів промислових виробництв, створення локальних центрів переробки сільськогосподарської продукції, що сприятиме наповненню місцевих бюджетів й акумуляції людського капіталу через поліпшення умов життя і підвищення доходів селян.

Соціальна інфраструктура є основою стабільного функціонування сільських територій. Розвиток й ефективне використання об'єктів соціальної інфраструктури на сільських територіях може забезпечити їх реальний власник, що має широкі можливості щодо фінансування. Варто підкреслити, що висока розвиненість соціальної інфраструктури має надзвичайно важливе значення як для кожного сільського жителя, так і для держави в цілому.

Розвиток соціальної інфраструктури сільських територій - одна з найважливіших проблем реформування економічних відносин в аграрному секторі України. Незважаючи на ряд вжитих заходів, зокрема прийняття законодавчих та нормативних актів і соціально-економічних програм із проблем соціального розвитку села, потенціал соціальної інфраструктури сільських територій продовжує скорочуватися, більшість сільських поселень не в змозі на дати селянам необхідний асортимент соціальних послуг. Через відсутність значної кількості об'єктів соціальної інфраструктури переважна частина сільських жителів змушена одержувати їх за межами місця постійного проживання. Тому доступність соціальних послуг для кожного сільського жителя є одним із визначальних показників соціальної характеристики

населених пунктів та сільських територій. На цей показник впливають, насамперед, густота й людність населених пунктів, рівень забезпеченості об'єктами соціальної інфраструктури.

Література:

1. Булавка О.Г. Соціальна паспортизація сіл України – основа розвитку сільських територій / О.Г. Булавка // Економіка АПК. – 2013. – № 2. – С. 78.

2. Гайдуцький П.І. Про основні засади реформування системи державної підтримки сільського господарства та сільських територій / П.І. Гайдуцький // Соціально-економічні проблеми розвитку українського села і сільських територій: матеріали Сьомих річних зборів Всеукр. конгресу вчених економістів-аграрників. – К., 2015. – С. 85–93.

3. Гнибіденко І.Ф. Сільська соціальна інфраструктура: аспекти розвитку та зайнятості населення / І.Ф. Гнибіденко ; Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України. – К., 2016. – 54 с.

4. Дієсперов В.С. Сільські території як об'єкти організації економічної діяльності / В.С. Дієсперов // Економіка АПК. – 2017. – № 5. – С. 56–64.

5. Ігнатенко М.М. Соціально-економічний розвиток сільських територій: [монографія] / М.М. Ігнатенко. – Херсон : Айлант, 2017. – 238 с.

***Ходаківська Ю.Ю.**, студентка*
***Биховченко В.П.**, к.е.н., доцент*
Університет державної фіскальної служби України
(м. Ірпінь, Україна)

МІСЬКЕ ТА СІЛЬСЬКЕ СЕРЕДОВИЩЕ: ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СОЦІОКУЛЬТУРНИХ СИСТЕМ

Мінливість сучасного світу, соціокультурні трансформації, що відбуваються у теперішній час в суспільстві, вимагають наявності у сучасної молоді високого рівня соціальної адаптації, який надасть їм можливість нормального входження у суспільство та забезпечить розвиток особистості.

Для того щоб визначитися із особливостями формування здорового способу життя в сільській школі ми вважаємо за доцільне розпочати із порівняння умов життя в місті та на селі [2].

Сучасне місто надає своїм мешканцям й переваги економічного та соціального характеру, а саме:

– наявність місць роботи та можливість зміни роботи;

– забезпечення висококваліфікованої медичної допомоги;

– можливість створювати кращі житлові та соціально-побутові умови життя;

– анонімність соціальних відносин, що сприяє створенню власного кола спілкування;

– розвиток міжнародної та регіональної культури.

Але, незважаючи на переваги міського життя, міське середовище для людей є штучним і відірваним від природного, того, у якому тисячоліттями проходило їхнє життя.

Особливості сільського середовища пов'язані з особливостями праці та побуту мешканців:

- залежність ритмів праці від пори року;
- більш важкі, у порівнянні з містом, умови праці;
- злиття меж праці та побуту,
- трудомісткість праці у домашньому та підсобному господарствах.

Життєвий устрій сільських поселень зберігає елементи традиційної сусідської общини. У них досить стабільний склад мешканців, їх слабка соціально-професійна та культурна диференціація, типові тісні родинні та сусідські зв'язки [4, с. 38].

Таблиця 1

Порівняльна характеристика міської та сільської соціокультурних систем

Ознаки	Міське середовище	Сільське середовище
Спосіб життя	урбанізований, динамічний; різноманіття стилів життя, культурних стереотипів, ціннісних орієнтацій	неквапливий, зберігає елементи природо відповідності
Культура	модернізована	традиційна
Умови праці	нестабільність соціального статусу, велика соціальна мобільність	більш важкі, підпорядковані ритмам та циклам року; невеликі можливості трудової мобільності
Умови побуту	більш комфортні	злитість побуту та праці, трудомісткість
Норми поведінки	слабкий соціальний контроль, значна роль самоконтролю, інтенсивне позасімейне спілкування	соціальний контроль поведінки; неможливість анонімного існування
Форми спілкування	наявність різноманітних соціальних зв'язків, переваження анонімних, ділових, короткочасних, поверхневих контактів; слаборозвинені, функціонально зумовлені сусідські зв'язки	відкритість спілкування, елементи традиційної сусідської общини, стабільний склад мешканців, тісні родинні та сусідські зв'язки; небагаточисельність контактів
Наявність культурних установ	осередок матеріальної та духовної культури	відсутність культурних установ, окрім будинків культури

Джерело: [1].

Отже, загалом, особливості соціокультурного середовища села проявляються у: способі життя, сезонності та циклічності виробництва; специфіці умов праці, побуту; нормах поведінки та формах спілкування жителів села; наявності і можливостях культурних і освітніх установ.

Таким чином, міське середовище за більшістю своїх характеристик має якісні відмінності від сільського середовища та певним чином впливає на людину. Наслідками впливу сукупності факторів міського середовища на

суб'єкт стає поява нового поведінкового комплексу, що з'являється на когнітивному, конативному та афективному рівнях, що є характерною особливістю міського мешканця. Новий соціальний статус колишнього сільського мешканця стає причиною виникнення нових форм і способів поведінки та нових соціокультурних зразків [3].

Література:

1. Алмазова Т.В. Міське та сільське середовище: порівняльна характеристика соціокультурних систем [Електронний ресурс] / Т.В. Алмазова // Европейская наука XXI века – 2011. Педагогика : матер. Интернет-конференции. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/12_ENXXI_2011/Pedagogica/6_85695.doc.htm.

2. Капська А.Й. Соціальна робота: деякіаспектироботи з дітьми та молоддю : [навч.-метод. посіб.] / А.Й. Капська. – К.: УДЦССМ, 2015. – 220 с.

3. Мудрик А.В. Социальная педагогіка : [учеб. для студ. пед. вузов] / Под ред. В.А. Сластенина. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Издательский центр «Академия», 2016. – 192 с.

4. Харченко С.Я. Соціалізація дітей та молоді в процесі соціально-педагогічної діяльності: теорія і практика : [монографія] / С.Я. Харченко. – Луганськ : Альма-матер, 2017. – 320 с.

Секція 7. Інновації у підготовці фахівців для АПК

***Олейнікова Л.**, к.е.н., старший науковий співробітник*
Державна навчально-наукова установа «Академія фінансового управління»
(м. Київ, Україна)

ВПОРЯДКУВАННЯ СИСТЕМИ ПОДАТКОВИХ СТИМУЛІВ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ЯК ІНСТРУМЕНТ НЕПРЯМОЇ ПІДТРИМКИ ТА СТИМУЛЮВАННЯ НАУКОВОЇ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Однією з найбільш нагальних та гострих для нашої країни, на сьогодні, є проблема стимулювання економічного зростання на інноваційній основі, що також обумовлює надання державного фінансування та підтримки розвитку наукової діяльності. Складні фінансові обставини, що характерні сьогодні для країни, супроводжуються суттєвими бюджетними обмеженнями щодо підтримки наукового потенціалу та фінансування розвитку науки та пошуком механізмів небюджетного фінансування наукової діяльності. І за таких обставин формування умов для синергії результатів наукових досліджень і промислового потенціалу має стати фундаментом для забезпечення інноваційного розвитку економіки. Завдання є надскладним, проте актуальним, як ніколи.

З метою стимулювання залучення приватних інвестицій в науку в країнах ЄС використовуються такі податкові пільги, як податкова знижка або податковий кредит на НДДКР [1]. Зазначені пільги, як правило, надаються з податку на прибуток підприємств, а в окремих країнах (Нідерланди) також розповсюджуються на внески на соціальне страхування найманих робітників, що здійснюють НДДКР. Підходи щодо механізму стимулювання створення та споживання наукових та інноваційних продуктів різняться. В окремих країнах податкова знижка на НДДКР дозволяє зменшити розмір податкової бази на суму, що перевищує фактичні витрати на цю діяльність. Наприклад, у Великобританії обсяг знижки для великих компаній становить 130% суми витрат на НДДКР, а для малих і середніх – 225%. Крім того, при отриманні збитків малими та середніми компаніями, що проводять НДДКР, державою компенсуються 24,75% від суми таких збитків. У Нідерландах ставка податкової знижки становить 154%. У більшості інших країн, проте, за допомогою знижки компенсується лише частина витрат на НДДКР (наприклад, в Іспанії ставка знижки становить 25%).

В Україні дослідження і розробки також знаходяться серед тих видів діяльності, яким надаються пільги. Проте, така підтримка через податкову систему є незначною: на НДДКР припадає не більше 1% в загальній сумі пільг з податку на прибуток підприємств та ПДВ. Не зважаючи на значні практичні напрацювання в світові, можна стверджувати, що обсяг і перелік відповідних фіскальних інструментів в Україні є доволі обмеженим. В різні роки діяли лише окремі пільги з податку на прибуток, ПДВ, мита і плати за землю для деяких

суб'єктів господарювання. Серед основних податкових пільг, (зокрема і до 2014 року), на нашу думку, можна було виділити: пільги щодо оподаткування прибутку, отриманого у зв'язку з запровадженням енергоефективних технологій, пільги для підприємств машинобудування для сільського господарства, літако- та суднобудування, пільги для підприємств індустрії програмної продукції. Ці пільги були передбачені для обмеженого кола галузей і видів діяльності.Також сюди можна віднести норми щодо прискореної амортизації.

Напрацювання ефективних інструментів стимулювання приватної ініціативи щодо фінансування фундаментальних та прикладних наукових досліджень, має забезпечуватися шляхом надання податкових стимулів, податкових канікул, а також створення та фінансування бізнес-парків, де найпоширенішим інструментом у переважній більшості країн світу є податкові пільги на впровадження і фінансування наукових розробок, підходи до надання яких мають зазнати докорінних змін.

На нашу думку, це має бути перехід до моделі, яка б передбачала рівні можливості усіх суб'єктів господарювання доступу до податкових преференцій за умови витрачання власних кошів на НДДКР та інноваційну діяльність. Такий підхід дозволив би поступово впроваджувати грантовий підхід до фінансування наукових досліджень на основі взаємної зацікавленості приватних структур та наукових організацій.

Не менш важливим при формулюванні концептуальних засад фінансування наукової діяльності є визначення пріоритетних напрямів фінансування та напрямів досліджень. Фокус державної підтримки та фінансування має бути спрямований на фундаментальні дослідження, які мають стратегічне значення та спрямовані на середньо- та довгострокову перспективу. Фінансування ж прикладних наукових досліджень, які забезпечують ефективність проектів у коротко- та середньостроковій перспективі, має відбуватися на змішаній основі із поступовим зміщенням акцентів на недержавне фінансування. Досягнення поставленої цілі можливе за умови одночасного формування певних інституційних умов:

– відмови від практики надання індивідуальних податкових пільг, замінивши їх галузевими пільгами, при запровадженні яких одночасно затверджувати критерії, за якими мають оцінюватися досягнуті від впровадження пільг результати, та етапність їх досягнення, а неефективні пільги мають скасовуватись;

– впровадження у податкове законодавство процедури надання розстрочок і відстрочок сплати податків (податкового кредиту) для реалізації інноваційних проектів (сьогодні така процедура передбачена виключно з метою відновлення платоспроможності боржників), в тому надання дослідницьких податкових кредитів для здійснення НДДКР;

– впровадження у систему оподаткування прибутку підприємств стимулів інноваційного характеру:розширення груп основних засобів, щодо яких може застосовуватися прискорена амортизація (аж до повного віднесення на поточні

витрати витрат на здійснення інноваційних заходів);запровадження в середньостроковій перспективі податку на розподілений прибуток.

Зазначене дозволить розблокувати процес залучення інвестицій в інноваційні проекти, суттєво знизити ризики нецільового використання податкових стимулів, та стимулювати залучення приватних інвестицій у наукову діяльність.

Література:

1. Global Survey of Research and Development (R&D) Incentives. Deloite [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Tax/dttl-tax-global-survey-of-research-and-development-incentives.pdf.

УДК 378.147

***Малюх О.Р.**, студент*
***Руднєва С.М.** викладач*
ВП НУБіП України «Бобровицький коледж економіки та менеджменту ім. О. Майнової»
(м. Бобровиця, Україна)

СУЧАСНА ОСВІТА У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ДЛЯ АПК: ВИМОГА ЧАСУ

Оскільки науково-технічна революція внесла свої корективи у вимоги до якості підготовки фахівців аграрного профілю, то сучасна система освіти потребує підготовки кадрів для галузі сільського господарства нового формату. Вищі навчальні заклади аграрної освіти України покликані готувати конкурентоспроможних спеціалістів, які були б здатні відповідати сучасним вимогам європейського сектору економіки.

Сучасні парадигми підготовки фахівців аграрного профілю потребують детального аналізу для перспектив подальшого дослідження та розробки шляхів удосконалення методів навчання та способів подачі інформації.

Різні аспекти професійної вищої освіти, у тому числі й аграрної, висвітлені у працях таких вітчизняних науковців як А. Бєлогурова, А. Власенко, Т. Кутукова, С. Бєлих, Т.Свєтлакова, Д. Нардін та інших, а також у працях зарубіжних дослідників: А. Блека, Г. Дженкінса, Г- Є. Джонс, М. Кастельса, М. Малдера, К. де Сільва та інших.

На думку науковців В. Стукач та А. Тетерєв якість підготовки конкурентоспроможного спеціаліста ВНЗ забезпечується посиленням результативності позааудиторної роботи студентів та викладачів. Тому науково - методичне забезпечення цього напрямку є для ВНЗ пріоритетним: публікація сучасної навчальної та навчально-методичної літератури, залучення інноваційних технологій та методів навчання, створення нових навчальних та тестових програм електронних навчально-методичних комплексів, засвоєння нових інформаційних технологій, які забезпечать швидкий доступ до великих об’ємів інформації [3, с.100].

У результаті зміни умов та методів навчання, що спричинені постійним розвитком комунікаційних та інформаційних технологій виявила багато причин, які змушують звертатись до інших видів відносин між викладачем та студентом: неоднорідність слухацької аудиторії, її цілей та потреб, різноманітність методологічних рекомендацій з комунікативним підходом, який ставить на перше місце самостійність у навчанні та навіть самі вимоги навчання (у машині, у літаку, під час подорожі або відпустки і т.д.).

В розрізі підготовки спеціаліста для АПК, освіта має на меті підготовку та перепідготовку фахівців відповідного рівня, задоволення потреб індивіда в поглибленні й розширенні освіти.

В. Анічин, А. Бєлогурова та А. Власенко підкреслюють, що важливим та актуальним для функціонування АПК в наш час є принцип професіоналізму та компетентності. У цьому контексті під професіональною спеціалізацією АПК слід розуміти рівень сформованості знань, умінь та навичок, рівень розвитку професійних якостей, набутих в освітньому процесі, а також унаслідок залучення розроблених узгоджених програм, технологій та методик розвитку у практику роботи в процесі безперервної професійної освіти [1, с. 15].

Професіоналізм фахівця в умовах інформаційного суспільства пов’язаний з управлінням інформацією та знаннями, що визначаються наступними компетенціями:

– здібністю до ефективного пошуку інформації в Інтернеті, включаючи пошукові системи й бази даних;

– здатністю оцінювати та класифікувати дані, включаючи занесення різнорідних даних в онлайнові каталоги;

– умінням перетворювати інформацію на знання, аналізувати її, зберігати, ефективно застосовувати й ділитися отриманим знанням;

– розумінням основних принципів розвитку інформаційного середовища, здатністю самостійно освоювати нові засоби комунікації і роботи з інформаційними потоками;

– умінням вести ефективну дискусію в Інтернеті, представляти й захищати свої письмові роботи, включаючи роботу в іншомовних онлайнових співтовариствах;

– навичками постійного відстежування передових наукових досягнень у галузі своєї спеціалізації;

– навичками роботи з основними статистичними пакетами і програмами аналізу мереж.

Крім загальних і спеціальних знань роботодавці сьогодні очікують від молодих фахівців ще й певних професійних навичок – вміння користуватися комп'ютером, знання іноземних мов, здатності працювати в колективі та ефективно представляти себе і результати своєї праці.

Головна претензія роботодавців до ВНЗ – відірваність знань, одержуваних молодими фахівцями, від практики. Проявлятися це може по-різному – як невміння поводитися з сучасним обладнанням, так і в психологічній непідготовленості. Виходом з такої ситуації більшість роботодавців вважають, по-перше, збільшення термінів і поглиблення змісту виробничої практики, по-

друге, поповнення викладацьких кадрів фахівцями з реального бізнесу і виробництва: дуже часто навіть самі викладачі погано знайомі з положенням справ в тій галузі, фахівців для якої вони готують.

Більша частина великих агро компаній розуміють актуальність цього питання і вже взаємодіють з внз у справі підготовки молодих фахівців.

Найбільш масовою моделлю взаємодії є цільова підготовка фахівців, яка фінансується самим майбутнім роботодавцем; в деяких випадках роботодавці та внз спільно розробляють програми, неодмінно націлені на задоволення потреб конкретного підприємства.

Не слід забувати, що підприємство і вищий навчальний заклад є двома сторонами освітнього процесу. ВНЗ – виробник, а підприємство – споживач фахівців. Тому саме від ефективності зворотного зв'язку між ними залежить ступінь відповідності якості підготовки фахівців побажань роботодавця, а отже, і затребуваність випускника вузу на виробництві [2, с. 18].

Підводячи підсумок всьому сказаному, важливо, щоб у кожного з нас було розуміння і прагнення вдосконалювати свою діяльність, а також уявлення про те, як цього можна досягти.

В умовах невпинної інформатизації суспільства необхідно звертати постійну увагу на нові технології роботи з інформацією та невпинний розвиток комп'ютерної техніки. Ми маємо самостійно відслідковувати та вивчати інновації у цій сфері.

Отже, здатність кожного з нас до формування стратегій успішного професійного становлення в умовах інформаційного суспільства, з одного боку, залежить від нашої готовності та рівнів саморозвитку; усвідомлення чинників, що сприяють чи перешкоджають професійному становленню, і можливості долати перешкоджаючі чинники і вирішувати проблеми; від оцінювання своєї професійної діяльності з використанням ІКТ; від ступеня задоволеності професійною підготовкою тощо.

Література:

1. Аничин В.Л. Профессиональная подготовка фермеров – фактор роста человеческого капитала аграрной сферы экономики / Аничин В.Л., Белогурова А.М., Власенко А.М. // Вестник кадровой политики аграрного образования и инноваций. – 2007. – № 3.– С.14–16.

2. Ніколенко Л.А. Актуальні питання та проблеми підготовки майбутнього фахівця аграрного сектору: теорія і практика / Ніколенко Л.А., Кирчевський В.І. // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції педагогічних і науково-педагогічних працівників, науковців та молодих учених «Проблеми та методи підготовки висококваліфікованих фахівців: виклик часу». Зб. наук. пр. / Редкол.: О.В. Литовченко (голова) та ін. – Ніжин, 2015. – С. 16–20.

3. Стукач В.Ф. Экономическая подготовка конкурентоспособного специалиста аграрного профиля / В.Ф. Стукач, А.М.Тетерева // Современные проблемы науки и образования. – 2009. – № 3 – С. 97–101.

УДК 378.14.015.62

***Теслюк В.В.**, студент*
***Теслюк В.М.**, к.психол.н., доцент*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ДЕ ЗДОБУТИ МАЙБУТНІХ ФАХ: В УКРАЇНІ ЧИ ЗАКОРДОНОМ?

Після закінчення школи у майбутнього абітурієнта постає життєво важливе питання щодо вибору закладу вищої освіти для здобуття фаху, який буде затребуваним у роботодавців на сучасному етапі. І при першій можливості майбутні абітурієнти обирають закордонні виші. Виникає питання: чому з кожним роком студенти все більше вибирають навчання в Європі, Канаді та США? Чого не вистачає українським вишам, щоб скласти конкуренцію зарубіжним?

Університети та коледжі за кордоном відрізняються практичною спрямованістю. Система навчання організована у такий спосіб, щоб студент не просиджував по півдня на лекціях, а вчився самостійно, стажувався й отримував досвід роботи за фахом. Це ми можемо підтвердити з власного досвіду, коли навчалися в одному із найбільших та найкращих університетів Туреччини «Акдениз».

За семестр студенти глибоко вивчають 5 предметів, в кінці семестру складають тільки іспити, заліки взагалі не передбачені. У зв'язку з цим студенти мають можливість зосередити свою увагу на дисциплінах зі спеціальності і не розпорошуватися ще на низку предметів, які не стосуються майбутнього фаху, як це є на багатьох факультетах нашого університету. Також вразило нас ставлення викладачів, які завжди готові прийти на допомогу, вони приділяють величезну увагу індивідуальній роботі, проявляють надзвичайну повагу до особистості студента. Лекційні заняття проходять обов'язково з презентаційними відеоматеріалами. Практичні заняття – виключно у спеціалізованих лабораторіях. Дуже цікавими є форми та методи проведення навчальних занять, які передбачають виконання творчих завдань суто зі спеціальності: створення веб-сайтів, комп'ютерних ігор, парктроніків та ін.

В українських закладах вищої освіти ще й досі практикуються застарілі методики навчання, яким не вистачає інновацій, вивчення досягнень інших країн. Українську освіта тягне назад стара матеріальна база та консервативні погляди викладачів на процес навчання. Студент повинен розвивати критичне мислення, вміти обстоювати свої ідеї, а не повторювати чужі. На жаль, у нас до цього поки не прийшли, тому віддають перевагу закордонним вишам.

За даними ЮНЕСКО, зараз за кордоном вчиться близько 40 тисяч українців. Щорічно ця цифра збільшується.

Велика чисельність української молоді цікавляться бюджетними варіантами здобуття освіти у Польщі та Чехії. Також популярні серед

українських студентів Італія та США. Але лідирують все ж Німеччина і Канада. Ці країни приблизно рівні за вартістю навчання. Тут м'які умови еміграції, сильні програми як теоретичної, так і практичної спрямованості.

Для того, щоб стати абітурієнтом зарубіжного вишу, насамперед, студент повинен мати сильну мотивацію, добре знати мову та мати високі бали в атестаті. Також за кордоном дуже цінується соціальна активність студента, його участь у житті класу, школи, країни, волонтерство, попередній досвід, нехай навіть це була безоплатна робота.

Після закінчення навчання закордоном дуже рідко наші студенти повертаються в Україну, найчастіше це якраз випускники університетів Польщі або Чехії. У Німеччині після закінчення навчання дається 1,5 роки на пошуки роботи, у Канаді – від одного до трьох років, у США є можливість залишитися на стажування до 18 місяців, а для технічних спеціальностей – до 36 місяців. Найлегше знайти роботу під час і після навчання в Канаді, саме через брак кваліфікованого персоналу ця країна пропонує хороші умови для імміграції.

Отже, сучасна ситуація освіти в Україні підтверджує про необхідність термінової реформи процесу підготовки майбутніх фахівців, які б відповідали сучасним вимогам ринку праці.

УДК 331.08:331.142

***Сиволобова Я.А.**, магістр*
***Безпалько О.В.**, к.е.н., доцент*
Національний університет харчових технологій
(м. Київ, Україна)

АНАЛІЗ ТРУДОВИХ ПРОЦЕСІВ КЕРІВНИКА ГРУПИ КОНТАКТ-ЦЕНТРУ

Основу діяльності будь-якого підприємства чи організації складає процес виготовлення продукції або надання послуг, який називається виробничим процесом. Основою будь-якої праці людини є трудовий процес, що має певну структуру (складається з рухів, дій, прийомів). Трудовий процес – процес під час якого людина змінює предмети праці за допомогою знарядь праці з метою виготовлення продукції (надання послуг).

Всі трудові процесу здійснюються на робочому місці, і керівник Контакт-Центру не є виключенням. Робоче місце − це зона трудової діяльності працівника, оснащена всім необхідним для успішного здійснення роботи. Так як майже всі трудові процеси керівник здійснює на своєму робочому місці, то воно повинно бути просторе та оснащене засобами праці, тобто забезпечене необхідними інструментами, які необхідні керівнику для здійснення певних трудових процесів. Оснащення робочого місця керівника, як мінімум повинно мати: канцелярські приладдя; засоби комунікації – телефон; копіювальний апарат; комп'ютер тощо.

Робоче місце керівника групи Контакт-Центру орієнтовно має такі характеристики: число виконавців – колективне (близько 30 чоловік підлеглих);

робоча поза – сидяча; місце розташування – приміщення; оснащення – канцелярське приладдя, ноутбук, телефон, число змін – однозмінне; умови праці – нормальні.

В табл. 1 згруповані і представлені основні трудові процеси, що здійснює керівник Контакт-Центру.

Таблиця 1

Трудові процеси, що здійснює керівник в Контакт-Центрі

Вид робіт	**Характер робіт (ступінь складності)**	**Зміст трудового процесу**
1	2	3
Інформаційно-технічні	Роботи стереотипного характеру	- робота з факсом та принтером; - реєстрація документів; - комп'ютерний набір (документів, звітів); - внесення змін до бази даних.
	Обліково-контрольні роботи, що виконуються згідно з інструкціями	- підготовка довідок; - складання звітів; - оформлення документації.
	Роботи, пов'язані з прийняттям, збиранням, передаванням інформації та її перетворенням	- створення нових таблиць; - перевірка та підписання документів; - збирання інформації у групи; - перегляд електронної пошти; - заповнення книг обліку.
Аналітико-конструктивні	Аналіз існуючого становища	- вивчення нормативно-правової бази; - вивчення правил підприємства; - аналіз роботи групи (результатів); - аналіз дзвінків. - аналіз інформації, що надають підлеглі.
	Розрахунково-синтетичні роботи	- розрахунок відпрацьованих годин кожного працівника, що є в групі. - розрахунок оцінки працівника в групі та виведення середньої; - перевірка даних.
Організаційно-адміністративні	Методичне та інформаційне забезпечення	- підготовка і передавання розпоряджень; - атестація співробітників; -консультації.
Організаційно-адміністративні	Управління виконавцями	- розподіл робіт та контроль за їх виконанням; - переговори.
	Роботи з оперативного планування та регулювання	- проведення засідань підлеглих; - телефонні переговори; - робота над проектами; - підготовка довідок для керівництва; - підготовка протоколів.

Як видно з таблиці, керівник групи виконує протягом робочого дня багато функцій. Керівник групи Контакт-Центру виконує не тільки аналітичну, інформаційно-технічну роботу, а й контролює роботу підлеглих. Всі засоби, що просторово розміщені на робочому місці, забезпечують економію рухів і пересувань працівника, зручну робочу позу, гарний огляд робочої зони, безпеку

праці, економію виробничої площі, зручний взаємозв'язок із суміжними робочими місцями, з підлеглими.

Отже, праця керівника – це не лише суто розумова діяльність. У процесі виконання своєї роботи керівник працює на комп'ютері, користується телефоном, модемом, принтером, сканером. Його праця – це безліч різних рухів (простих та складних), таких, які виконуються лише один раз, та таких, які повторюються багато разів (потребують уваги або виконуються автоматично).

Література:

1. Васильков В. Г. Організація виробництва : [навч. посіб.] / В.Г. Васильков. – К.: КНЕУ, 2003. – 524 с.

2. Скібіцька Л.І. Організація праці менеджера : [навч. посібник] / Л.І. Скібіцька. − К.: «Центр учбової літератури», 2010. − 360 с.

УДК 331.1

Ванжа І.М.*,бакалавр*
Бергер А. Д.*., к. е. н.*
Національний університет харчових технологій
(м. Київ, Україна)

АБСЕНТЕЇЗМ ПЕРСОНАЛУ ТА МЕТОДИ БОРОТЬБИ З НИМ

В сучасних умовах, ефективність організації безпосередньо залежить від роботи персоналу. Сьогодні чи не найважливішим кроком у конкурентній боротьбі є підібрати як можна професійніше персонал. З питаннями трудової мотивації, плинності кадрів тісно пов'язана і проблема абсентеїзму.

Абсентеїзм – термін західного менеджменту. З точки зору управління персоналом абсентеїзм означає, те що співробітники часто відсутні на своєму робочому місці без поважної на те причини. Коефіцієнт абсентеїзму розраховується за формулою.

$$К_А = \frac{НС}{Т} \times 100\%$$

КА – коефіцієнт абсентеїзму.

НС – кількість годин відсутності співробітника на роботі.

Т – кількість годин робочого часу в досліджуваному періоді [3].

Суть абсентеїзму проявляється в зниженні мотивації співробітника у виконанні своїх посадових обов'язків, що веде до падіння ефективності його роботи та зменшує цінність персоналу для підприємства. Виділяють дві основні форми абсентеїзму персоналу: явний і неявний.

Причинами явного абсентеїзму вважаються:

- відгул за свій рахунок;
- запізнення;
- затримка на зустрічі;
- відрядження.

Явний абсентеїзм може бути сумлінним і несумлінним. Добросовісний абсентеїзм викликаний цілком об'єктивними причинами і не передбачає обману керівництва з боку працівника. Недобросовісний абсентеїзм характеризується навмисним збільшенням часу, яке співробітник знаходиться поза робочим місцем, маючи на те суб'єктивні причини.

Причини неявного абсентеїзму набагато складніше, так як дана форма характеризується ситуацією, коли співробітник формально присутній на своєму робочому місці, але фактично не виконує свої основні обов'язки. Дана форма найбільш руйнівна за своєю природою для підприємства, разом з тим абсентеїзм створює безліч проблем у всіх виробничих сферах [2].

Очевидно, що проблеми абсентеїзму проявляються в різному ступені, так як серед різних груп співробітників є різна схильність до абсентеїзму. У зв'язку з цим можна виділити кілька факторів, що впливають на розвиток феномена абсентеїзму і пов'язаних з ним проблем (табл. 1).

Таблиця 1

Причини вияву проблеми абсентеїзму

Причини абсентеїзму	Особливості вияву
Стать співробітника	Жінки мають більшу схильність до абсентеїзму, ніж чоловіки, що пояснюється тим, що у жінок крім робочих обов'язків є ще значна частка сімейних зобов'язань, крім того жінки схильні часто обговорювати різноманітні питання, перескакуючи з робочих моментів на загальні, що в сукупності веде до підвищеного рівню абсентеїзму серед жінок.
Вік	Доведено, що більш схильними до абсентеїзму є співробітники віком до 30 років. З віком ця схильність знижується.
Досвід роботи	Досвід роботи знижує рівень абсентеїзму, так як з досвідом розвиваються навички самоорганізації та самомотивації.
Графік роботи	Гнучкий графік призводить до значного зниження загального неоплачуваного часу відсутності службовців на роботі
Пора року	Залежно від пори року може спостерігатися різний рівень абсентеїзму в цілому по підприємству, наприклад, влітку рівень абсентеїзму найбільш високий за весь рік.

Наслідки абсентеїзму для організації можуть бути найрізноманітнішими: починаючи від фінансових і кадрових втрат і закінчуючи загальним підвищенням напруженості в колективі (коли колеги змушені брати на себе роботу відсутнього). У будь-якому випадку, існує допустимий рівень абсентеїзму – проблема виникає тоді, коли окремі випадки перетворюються в закономірність[1]. Отже, абсентеїзм – це серйозна проблема для бізнесу, і організація може і повинна з цим боротися.

Деякі з методів боротьби з абсентеїзмом:

1. Метод «батога». Він полягає в так званих штрафних санкціях, урізанні виплат за лікарняним листком, скороченні зарплати на кількість прогулів.

2. Метод «пряника» (заохочувальні виплати тим, хто рідко хворіє або преміювання співробітників з відсутністю прогулів, введення гнучкого графіка або збільшення тривалості відпусток).

3. Метод попередження (проведення оздоровчих заходів для співробітників компанії, часткова компенсація витрат на абонемент у фітнес-клубах, медичні страховки і т. д.).

4. Метод зворотного зв'язку (обговорити з працівником ситуацію, що склалася, вислухати його пропозиції і спільно прийняти рішення – ефективний

зворотний зв'язок здатен не тільки підвищити мотивацію співробітника, але і визначити конкретні методи вирішення проблеми) .

5. Метод документального підтвердження (вимога письмового, завіреного авторитетним джерелом, пояснення відсутності на робочому місці – може бути ефективно для зниження прогулів через «навчання» або «хвороби»).

6. Застосування інформаційних технологій (система, яка допомагає вести облік робочого часу, витраченого на дзвінки, зустрічі і т.д.). У цього методу є істотний мінус – занадто жорсткий контроль не сприяє створенню комфортного клімату в колективі, але в певних ситуаціях він виправданий.

Описане вище в більшій мірі стосується боротьби з явним абсентеїзмом.

Головним методом в боротьбі з неявним – є підвищення зацікавленості працівника в його діяльності та її результати (мотивація співробітника) і контроль за робочим процесом (наприклад, контроль користування Інтернетом і телефоном). Це вимагає великих витрат часу і сил, але в перспективі дає хорошу віддачу.

Таким чином, були визначені основні методи боротьби з абсентеїзмом в організації. Адже абсентеїзм є однією з причин плинності на підприємстві і негативно позначається на всій діяльності організації. Методи боротьби з абсентеїзмом перетинаються з методами боротьби з плинністю кадрів. В цілому ж, будь-які дії, спрямовані на підвищення задоволеності людини роботою, сприяють зниженню випадків абсентеїзму і плинності кадрів.

Література:

1. Нестеров А.К. Абсентеїзм персоналу на роботі / А.К. Нестеров [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://absenteizm-personala-na-rabote.html.

2. Соколовський С.А. Аналіз сучасного стану управління процесами формування кадрової політики підприємства / С.А. Соколовський // Science Rise. Економічні науки. – 2017. – № 3 (32). – С. 29–32.

3. Мазур Н. О. Систематизація показників і джерел інформації кількісного руху персоналу організації [Електронний ресурс] / Н.О. Мазур, Н.В. Вербицька // Соціально-трудові відносини: теорія та практика. – 2017. – № 1. – С. 166–174. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/stvttp_2017_1_16.

УДК 378.09:338.43

***Балацька О.С.**, магістр*
***Власенко Т.О.**, к.е.н., доцент*
Національний університет біоресурсів і природокористування України (м.Київ,Україна)

ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНТЕГРОВАНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ ДЛЯ АПК

На даному етапі розвитку в Україні виникла гостра потреба у створенні системи інноваційного розвитку аграрної галузі економіки яка б базувалась на єдності освіти, науки і виробництва. Провідну роль у вирішенні цієї проблеми відіграють аграрні вищі навчальні заклади, що мають підготувати фахівців, здатних розв'язувати пріоритетні завдання сільського господарства і

агропромислової галузі, а саме: вміти реалізовувати інноваційні проекти, направлені на підвищення ефективності наукового забезпечення розвитку виробництва, зберігання, переробку, реалізацію продукції сільського господарства на внутрішньому та зовнішньому ринках, розвивати соціальну інфраструктуру в сільській місцевості, створювати екологічно безпечні умови для життєдіяльності населення, зберігати навколишнє природне середовище та раціонально використовувати природні ресурсу, землі сільськогосподарського призначення.

На сьогодні в Україні функціонує близько 20 аграрних ВНЗ III-IV рівня акредитації, більше 100 ВНЗ I-II рівня акредитації та понад 20 професійно-технічних аграрних навчальних закладів. Та наука і науково-технічна сфера в них перебувають у критичному стані та фінансуються за залишковим принципом. Зокрема, статтею 48 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» на ці цілі передбачено 1,7% валового внутрішнього продукту (ВВП) країни, хоча реально, наприклад, в 2016 році було 0,16% ВВП. Крім того, умовою розвитку наукових досліджень на сучасному рівні є наявність сучасного наукового обладнання. На сьогодні приблизно 80% наукового обладнання експлуатується більш ніж чверть століття і безнадійно застаріле[1].

Сучасні умови розвитку України зумовлюють пошук нових підходів до організації навчально-виховного процесу у вищих аграрних навчальних закладах України. Узагальнюючи накопичений вітчизняний і зарубіжний досвід, дослідники пропонують реформувати систему вищої аграрної освіти з урахуванням таких аспектів: оновлення змісту вищої аграрної освіти, визначення науково обумовленої номенклатури професій і спеціальностей відповідно до вимог соціально-економічного та культурного розвитку,посилення поєднання теоретичної та практичної підготовки студентів, посилення навчально-матеріальної бази та науково-методичного забезпечення, різноманітність джерел фінансування вищих аграрних навчальних закладів [2].

При забезпеченні інноваційного розвитку АПК України відповідними висококваліфікованими кадрами висуваються високі вимоги до сучасних фахівців аграрної сфери. Разом з фундаментальними знаннями з базових дисциплін, фахівець повинен володіти комунікативною компетенцією, включаючи знання іноземних мов, володіння сучасними управлінськими ресурсами з впровадженням нових інформаційних технологій. Уміння аналізувати, вибирати і обґрунтовувати оптимальне рішення, проводити економічну оцінку перспективних пропозицій і реалізовувати конкретні проекти на практиці є важливими складовими в навчанні. Необхідність наявності таких якостей у фахівців обумовлено ефективним соціально-економічним розвитком України. Серед заходів, що стосуються адаптації системи професійної підготовки фахівців аграрної галузі України та удосконалення підготовки кадрів для агропромислового комплексу, що розроблені Мінагрополітики з метою її адаптації до тих, що існують в країнах ЄС, можна виділити такі [3]:

– реформування мережі аграрних вищих навчальних закладів шляхом створення регіональних університетських центрів;

– підготовка методичних розробок щодо удосконалення змісту підготовки фахівців аграрного профілю;

– створення комплексів навчально-методичного та дидактичного забезпечення навчальних дисциплін для дистанційної форми навчання студентів, використовуючи інноваційні підходи;

– узагальнення пропозицій аграрних ВНЗ та затвердження Плану стажування науково-педагогічних працівників аграрних навчальних закладів за кордоном, включаючи короткострокові семінари.

– посилення партнерських зв'язків з провідними підприємствами галузі та з роботодавцями;

– забезпечення стажування науково-педагогічних та педагогічних працівників з професійно-орієнтовних дисциплін на базі провідних сільськогосподарських підприємств та провідних навчальних закладів країн ЄС.

Одним з важливих ланок у побудові системи аграрної освіти є створення і розвиток Інтегровані Системи АгроОсвіта (ІСАО), де інтегруються наукові, освітні та інформаційні технології та визначається їх впливу на аграрну політику в області і підготовку кадрів. До складу ІСАО може входити виставковий центр сучасних аграрних технологій, бізнес-інкубатор, консалтинговий центр і виробничий сектор (цех рослинництва, майстерня, ділянки зберігання і переробки, кроликоферма, птахоферма, грибоцех, теплиця, біоферментатор, віварій, ветеринарна клініка, пасіка). Концепцією ІСАО передбачається здійснення його діяльності в тісному контакті з підприємствами.

Створення в ІСАО підрозділів – «Екстеншен» і «Практичного навчання» спрямовано на просування наукових досягнень в агропромисловий комплекс і укладення договорів з сільськогосподарськими товаровиробниками. У науково-виробничих підрозділах повинен бути узагальнений кращий досвід технологій світового АПК, що створює великі можливості для науково-практичної діяльності сучасних спеціалістів аграрного сектора. З урахуванням потреб АПК України одна з основних задач аграрної ІСАО на сучасному етапі полягає в перепідготовці і підвищенні кваліфікації топ-менеджерів для новітніх тваринницьких комплексів. Практико-орієнтоване навчання управлінців даного профілю може здійснюється не тільки на базі провідних тваринницьких господарств України, а й доповнюється стажуванням на передових сільськогосподарських підприємствах Євросоюзу. Наступним етапом інноваційної освіти фахівців АПК це створення науково-практичних лабораторій на базі великих сільськогосподарських організацій, призначених для розробки, перевірки і впровадження інновацій в АПК.

В умовах постійного дорожчання ресурсів на тлі світового падіння цін на сільськогосподарську продукцію, інноваційна підготовка фахівців здатних модернізувати та оптимізувати виробництво – основний шлях розвитку аграрного сектору.

Література:

1. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/848-19.

2. Корилюк С. Аграрна освіта в Україні та за кордоном : компаративний аналіз [Електронний ресурс] / С.Корилюк. – Режим доступу: http://acup.poltava.ua/files/Koriliuk.pdf.

3. Заскалєта С.Г. Спільні тенденції професійної підготовки фахівців аграрної галузі в країнах Європейського Союзу / С.Г. Заскалєта // Наукові праці Чорноморського державного університету ім. Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Сер. : Педагогіка. – 2012. – Т. 199, Вип. 187. – С. 101–105.

УДК 65. 012. 32 : 339. 137. 2

***ГрищенкоА.О.**, магістр*
***Ралко О.С.**, к.е.н., доцент*
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ

На сьогодні забезпечення якісної вищої освіти є одним із пріоритетних завдань, оскільки вища школа визначає головну соціальну функцію підготовки людини як професіонала вищої кваліфікації, і як представника інтелектуальної думки суспільства.

В умовах сьогодення виявилися суперечності між соціальним замовленням, пов’язаним із особистісно-професійною підготовкою спеціалістів, та усталеною практикою, що віддзеркалює відрив професійного навчання від практики господарювання компаній. До останнього часу система професійної підготовки фахівців була здебільшого зорієнтована на постійне збільшення кількості випускників. Традиційні ж форми й методи навчання не могли ліквідувати суперечності між якістю підготовки та зростаючими соціально-педагогічними вимогами до практичної професійної діяльності фахівців. Вирішальне значення у продуктивному виконанні функціональних завдань фахівцями відіграє їх готовність до професійної діяльності, яка повинна формуватися ще під час навчання у вищому навчальному закладі. Натомість вирішення проблеми формування цієї готовності у майбутніх фахівців не можливе без наукового обґрунтування педагогічних умов, що сприяють цьому процесу. Саме тому нами пропонується створення Центру професійного розвитку на основі співпраці комерційних підприємств та університетів.

Від якості підготовки кадрів, які залучаються до народного господарства залежить рівень розвитку країни в цілому. Чим більше рівень якості отриманої освіти у тому чи іншому вищому навчальному закладі, тим більше конкурентоспроможність випускників вищої школи на ринку праці.

Якість підготовки спеціалістів можна визначити такими складовими [1]:

– знаннями, які визначаються освітньо-кваліфікаційними характеристиками та освітньо-професійними програмами підготовки фахівців та являють сукупність відомостей з будь-якої галузі господарства, набуті в процесі навчання;

– професійною компетентністю, яка являє собою наявність достатніх знань (добру обізнаність) з конкретних проблем конкретного виробництва;

– уміннями, які представляють здобуті на основі досвіду, практичної діяльності здібності, незалежно виконувати типові задачі діяльності, передбачені галузевими стандартами;

– освітньою компетентністю – умінням здобувати знання самостійним навчанням поза навчальним закладом;

– автономністю, яка передбачає здібності та навики до самостійного, незалежного вирішення питань відповідного рівня компетентності та відповідальності;

– соціальною адаптивністю, що визначається здібністю узгодження індивідуального поводження з соціальними нормами трудового колективу;

– професійною адаптивністю, яка характеризується збереганням працездатності фахівця при впровадженні нових технологій, обладнання.

Один з основних напрямів роботи будь-якого Центру професійного розвитку є управління якістю підготовки спеціалістів.

Система управління якістю підготовки фахівців повинна спрямовуватися на досягнення оптимального ступеня упорядкування педагогічної діяльності з урахуванням соціальних, економічних і державних потреб. Тому вона потребує якісної модернізації та адаптації до загальноєвропейських стандартів, а це неможливо без належної підтримки з боку держави й вирішення низки істотних питань, серед яких можна виділити такі як необізнаність суспільства щодо суті освітньо-кваліфікаційних рівнів, невисока ступінь готовності вітчизняних ВНЗ до жорстокого конкурентного змагання на ринку освітніх послуг і слабке матеріально-технічне забезпечення навчального процесу.

Створення Центру професійного розвитку на основі співпраці комерційних підприємств та університетів дозволить налагодити їх взаємодію, оскільки: комерціалізація освіти у вищій навчальній школі є реальною можливістю як для підвищення ефективності підготовки спеціалістів, так і для

підвищення ефективності наукової та викладацької діяльності викладачів, співпраця з реальним сектором економіки дійсно дозволить реалізувати компетентнісний підхід при підготовці студентів.

Отже, управління якістю підготовки спеціалістів – це задача, яка включає декілька складових, кожна з яких в помітній мірі впливає на якість підготовки спеціалістів і проявляється через специфічну організацію методів і прийомів навчально-виховних заходів, а саме: формування якісного контингенту студентів; організація контролю навчальної роботи; гнучкість побудови навчального процесу; наявність методичного консультування; організаційна динамічність підготовки фахівців; забезпечення технологічності та інноваційності навчального процесу; забезпечення усвідомленої перспективи;

наявність заходів стимулювання й ініціювання мотивації у студентів щодо поліпшення своїх якісних показників успішності; збереження, генерація та акумулювання наукової-педагогічної еліти вищого навчального закладу; бажання та мотивація науково-педагогічного складу та адміністративного персоналу навчальних закладів співпрацювати з підприємства; бажання підприємців витрачати гроші і час на навчання власних майбутніх фахівців.

Література:

1. Проблемні питання управління якістю підготовки фахівців. Секційні доповіді [Електронний ресурс] // II Міжнародна науково-практична конференція «Економіка: реалії часу і перспективи». – Режим доступу: http://uk.x-pdf.ru/6tehnicheskie/187718-5-sekciyni-dopovidi-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferenciya-ekonomika-realii-chasu-perspektivi-ekologichna.php.

2. Ралко О.С. Досвід Швейцарії у сфері комерціалізації освіти у вищій школі / О.С. Ралко // Інклюзивний розвиток національної економіки: глобальні тенденції, можливості України та роль агропродовольчого сектору : Міжнар. наук.-практ. конф., 9-10 листопада 2017 р. – К. : НУБіП, 2017. – С. 225–227.

2. RalkoOleksandraTeachingmethodsandtheirspecification.Case method in the system of teaching methods. Development of leadership skills and ability to work in groups when using case study methods [monograph] / Tetiana L. Mostenska, Oleksandra Ralko (scientific editors) // Implementation of Case Study Teaching in Economics and Management Education. Monograph. – Kyiv : National University of Food Technologies, – Kondor, – 2015. – P. 119–130.

УДК 331.104.2

***Barnash Y.**, bachelor degree*
***Chygrynets O.**, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor*
National University of Food Technologies
(Kyiv, Ukraine)

METHODS OF DETERMINING OF THE CHARACTERISTIC STYLE OF MANAGEMENT OF BLAKE-MOUTON

The process of management of the enterprise, especially it's human resources is one of the most important elements. There are the effectiveness and rationality of managing activity and the measure of discovering its economic potential that the success of the enterprise depends on. The problem of improving the mechanism of managing human resources is not new for us. Its actuality doesn't lessen, on the contrary – is quickly takes turns.

Every manager in the process of managing activities performs responsibilities in the style characteristic just for him. The style of management is expressed in the points with which the leader makes the collective show initiative and creative approach while performing their round of duties, how he controls the results of The employees' activities. The style adopted by the manager may serve as a characteristic of the quality of his work, his ability to guarantee effective managing activities as

well as create in the collective some special atmosphere, promote the development of beneficial relations and behavior.

American explorers Robert Blake and Jane Mouton, monitoring the activities of managers, made sure that they all take place in the "force field" between the vector of "production" (directed on producing goods) and the human vector (directed on humanistic treating people). There is some contradictions vector:

If all the attention given to man, nothing good will come also.

Blake and Mouton have divided the "force field" into nine gradations in each vector and have got a grate. This GRID grating gives the possibility to determine five characteristic types of managerial behavior: a) dictator; b) democrat; c) pessimist; d) manipulator; d) organizer.

Characteristics of types of managers (by Blake – Mouton)

Code 9: 1 It determines the style of managing extremely oriented on production and the one that pays minimum attention to certain people. It's a stern course of an administrator for whom the result is everything, and a person at least is performer, a screw, as a matter of fact nothing. Nobody enjoys word under such conditions. Every worker tries to escape the dictator's pressure. Dictator's answer is omnipresent control. Manager 9:1 is a bad leader.

Code 1: 9 It's quite contrary to the previous. With such a manager the productivity of work takes the last place. The things go all by themselves with such a manager. Workers like the circumstances created by the manager. But it doesn't do much good

Code 5: 5 Managers of this type are satisfied with average achievements. Their motto is: "Not to grab stars from the sky." The main tactic line here is a "compromise". A peculiar feature of a manager of this type – he is interested both in production and in people in equal halves. Here we can see manager's bent to manipulating people.

Code 1: 1 It's pessimist. His motto is: "Not to interfere with natural course of events." Of course, people with such ideals of administration much have got into management chance or have been appointed to the position by some influential people. They do no good if any at all.

Code 9: 9 This is an organizer who takes into consideration both the production needs and the needs and interests of people. An important feature of this type is aspiration to innovations and trend to developing of the organization. As a rule, enterprises whore managers of 9: 9 type work flourish. Leading firms of developed countries make extreme efforts in search of such types. A manager of such type is a standard of the modern manager

The model by Blake – Mouton gained much popularity with managers. It is used for improving the style of authorities through their participation in teaching and preparing programs. The considered conceptions are testimonies of the fact that effective managers aren't born, they become the ones, leading behavior can be developed and improved through learning and special training. This point realization helped to work out some programs for managers' training, which develop certain leader's habits and skills.

The managerial grid is also able to show which leadership style is specific to a certain enterprise. It has been previously mentioned that one method is not always enough to draw well founded conclusions, yet the leadership matrix6 can say a great deal about the task-oriented or people-centred behaviour and managerial practices of a company.

The Blake Mouton Managerial Grid helps you to think about your leadership style and its effects on your team's productivity and motivation.

By plotting "concern for results" against "concern for people," the grid highlights how placing too much emphasis on one area at the expense of the other leads to poor results. It also discourages a vague Middle-of-the-Road compromise.

The model proposes that, when concern for both people and results are high, employee engagement and productivity will likely be excellent.

While the grid does not entirely address the complexity of "which leadership style is best?" it certainly provides an excellent starting point for thinking about your own performance and for improving your general leadership skills.

References:

1. Drucker, P. (1969): The Age of Discontinuity: Guidelines to our Changing Society. Harper & Row. New York.

2. Drucker, P. (2000): Managing Oneself. Harvard Business Manager. 2000/2. 7.

3. Feurer, R., Chaharbaghi, K. (1994): Definig competitiveness, a holistic approach management decision. Vol. 32 Iss: 2. pp. 49–58.

4. Gerken, G. (1993): A 2000. Év trendjei. Az Üzleti Világaz információtár sadalomban. Akadémiai Kiadó. Budapest.

5. Porter, M. (1993): Verseny stratégia. Akadémiai Kiadó. Budapest.